విషయము	పుట
సాలగ్రామపరీక్ష	212
తులసీపూజావిధానము	217
తులసీపూజాఫలము	223
మహాలక్ష్మీచరిత్రము	227
లక్ష్మీజన్మకారణము	230
దుర్వాసుఁ డింద్రునకు శాపమిచ్చుట	231
దానఫలవివరణము	239
ఇంద్రాదులు బ్రహ్మకడకుం బోవుట	241
శ్రీహరికి భృగువుశాపము గల్గుట	251
ఇంద్రుఁడు తనపుత్రికను శుక్రునొద్దకుఁ బరిచర్య చేయఁబంపుట	266
దేవకీపుత్రు లార్గు రెవ్వరు?	274
దేవతలు భూమి నవతరించుట	276
శంతనువుజన్మము	282
నారదుఁడు నారాయణు దర్శించుట	292
మధురాపురవృత్తాంతము	294
లవణశత్రుఘ్నులయుద్ధము	297
శ్రీవిష్ణువు నారదునకు సమాధానము చెప్పుట	301
పురుషోత్తమ క్షేత్రమహిమము	315
ఇంద్రద్యుమ్నుఁడు పురుషోత్తమక్షేత్రమును సందర్శించుట	322
ఇంద్రద్యుమ్నుఁ డశ్వమేధము చేయుట	324
ఇంద్రద్యుమ్నుఁడు భగవంతుని ధ్యానించుచు వినుతించుట	329

శ్రీకృష్ణపరబ్రహ్మణేనమః.

శ్రీపరమేశ్వరుని లీలావినోదంబగు నీప్రపంచంబున నాదికాలంబునుండి జీవకోటులు తదీయసంకల్పానురూపంబుగఁ గర్మప్రవాహంబునం జిక్కువడి జననమరణాదిరూపసంసృతిం బొరయుచుఁ బ్రవర్తించుచునికి యెల్లరు నెఱింగినయదియే కర్మంబులు పుణ్యపాపమిశ్రంబులని ముత్తెఱంగులు. కేవల పుణ్యకర్మాచరణంబున దేవజన్మంబును, కేవలపాపకర్మాచరణంబున మృగపక్ష్యాదిజన్మంబును, మిశ్రకర్మాచరణంబున మనుష్య జన్మంబును జీవులు పొందుదురనియు వానిలోను బుణ్యకర్మ బాహుళ్యంబున బ్రాహ్మణాద్యుత్తమ జన్మంబులు గలిగెడు ననియు మనశాస్త్రంబులు నుడువుచున్నవి ఈభూమండలంబున వసించు నిఖిలజంతుకోటులలో మనుష్యులే యుత్తములు. మనుజులజీవనమునకు ముఖ్యప్రయోజనములగు పురుషార్థములు ధర్మార్థకామమోక్షము లనునాలుగు ఈపురుషార్థములను బడయుటకై మనుజులు ప్రయత్నింపవలయుఁ గాని యూరక జీవయాత్ర నడపుటయే పురుషార్థము గానేరదు అది పశుపక్ష్యాదులకును సాధారణమగుటచే మనుష్యజన్మమున కయ్యది పురుషార్థములలోఁ జేరినదనుట భగవత్సంకల్పము కానోపదని తెల్లంబయ్యెడు పైకనిన నాలుగుపురుషార్థములలో నర్థకామంబులకంటెను ధర్మమోక్షములే ప్రశస్తములు ఈరెంటిలోను మోక్షమే యుత్తమోత్తమము. అదియే నిశ్శ్రేయస మనంబడు కావుననే మనుష్యజన్మము దుర్ల

భమనియు మోక్షప్రాప్తికై మానవులు ప్రయత్నింపవలయు ననియు శ్రీశంకరభగవత్పాదాచార్యులు

> "జంతూనాం నరజన్మ దుర్లభమతః పుంస్త్వం తతో విప్రతా,
> తస్మాద్వైదికధర్మమార్గపరతా విద్వత్త్వమస్మాత్పరం.
> స్వాత్మానాత్మవివేచనం స్వనుభవో బ్రహ్మాత్మనాసంస్థితిః,
> ముక్తిర్నో శతజన్మకోటి సుకృతైః పుణ్యైర్వినాలభ్యతే."

అని వివేకచూడామణియందుఁ జెప్పియున్నారు.

సత్కర్మములు సలుపుటవలనఁ బుణ్యము కలుగును. ధర్మాచరణము చిత్తశుద్ధి యొదవించి మోక్షమునకుఁ బరంపరా సాధనం బగును. అర్థకామంబులు ధర్మమున కవిరుద్ధముగ ననుకూలముగ నుండునటులు పాటింపవలయు వేదములును మన్వాదిస్మృతులును రామాయణభారతాది పురాణేతిహాసంబులును నీపురుషార్థచతుష్టయంబును బడసి సుఖించుటకై మనుజులు కాలానుగుణంబుగాను వర్ణాశ్రమానురోధంబుగను ననుష్ఠింపవలయు విధులను విపులముగాఁ దెలుపును

ఇటులున్నను మానవుల కీశ్వరుఁ డొసంగియున్న స్వేచ్ఛంబట్టి యపరిణతబుద్ధులగుటచేఁ బెక్కండ్రు ధర్మేతరంబులగు కర్మంబులు సలుపుచు నితరులకుఁ గష్టంబొదవించుచుఁ దామును దుఃఖంబులపాలగుచు నాకులంబంద లోకంబును జీకాకుపఱతురు. అమ్మెయి లోకోపద్రవము సేయువా రత్యంత బలిష్ఠులై యుత్కటంబులగు దారుణకృత్యంబులు సేయుచు నితరజనాసాధ్యులై యుండు రేని యుచితసమయంబులందు భగవంతుండగు శ్రీహరి మానవాదిరూపంబుల నవతరించి

యాలోకకంటకులను సంహారించి ప్రజలకు క్షేమంబు గావించుచుండు పూర్వయుగంబులందు హిరణ్యాక్షహిరణ్యకశిపులును రావణాదులును భీకరులై లోకంబునకుఁ గీడొనరించుచుండ భగవంతుఁడు వరాహానరసింహ రామాద్యవతారంబులు దాల్చి వారిని రూపుమాపి లోకభయంబుఁ బాపి సాధుజన రక్షణం బొనర్చెను అట్టులే లోకంబున ధర్మములు లోపించి యధర్మములు ప్రబలినప్పుడును బరమేశ్వరుఁడు పుడమిపై నవతరించి ధర్మమును స్థాపించును.

ఈయంశమునే శ్రీకృష్ణుఁడు భగవద్గీతలో.

"యదా యదాహి ధర్మస్య గ్లానిర్భవతి భారత,
అభ్యుత్థాన మధర్మస్య తదాత్మానం సృజామ్యహం
పరిత్రాణాయ సాధూనాం వినాశాయచ దుష్కృతాం,
ధర్మసంస్థాపనార్థాయ సంభవామి యుగే యుగే."

అని వచియించెను

భగవంతుఁడు భూలోకంబున నవతరించుటకు దుష్టజననిగ్రహంబును శిష్టజనరక్షణంబును ధర్మసంస్థాపంబును నను నివియే హేతువులు సర్వశక్తిమంతుండగునీశ్వరుండు సంకల్పమాత్రమున దుష్టశిక్షణ శిష్టరక్షణము లొనరించి ధర్మసంస్థాపనము చేయరాదా పుడమిపై మనుష్యాదిరూపములనవతరింప నేల యని యడిగిన దానికుత్తరమీశ్వరుఁడే చెప్పవలెఁగాని యితరుల కలవిగాదు నృపాలు రొకనాఁడు గజాధిరూఢులై వేఁటకుంబోవుదురు ఒకనాఁడు తురగం బధిరోహించి వాహ్యాళి

వెడలుదురు ఒండొకనాఁడు రథారోహణంబు గావించి సంచ రింతురు ఒకనాఁడు చదరంగమాడుచుఁ బ్రొద్దుపుత్తురు ఒక్కొకనాఁ డొక్కొకరీతిని వస్త్రాభరణంబులఁ దము నలంకరించు కొందురు ఒకనాఁ డుద్యానవనవిహారంబు సేయుదురు వీనికిఁ గారణము లేదని చెప్పనగు అవి మహీపతుల లీలావినోదము లనియేకదా చెప్పవలయు. అప్పగిదినే భగవంతుఁడు సలుపు కృత్యములును లీలావినోదములనియే చెప్పవలయు

భగవంతుఁడగు పరమేశ్వరుఁడెట్టివాఁడు? వేదాంతము లును దదీయస్వరూపంబును దన్మహిమంబులును నిరూపింప నోపవనిన సామాన్యుల కెఱుంగఁదరమా? నిర్గుణంబగు బ్రహ్మ మొక్కటియే సత్యము అది స్వకీయమాయాశక్తిచే సత్త్వరజ స్తమోగుణవిశిష్టమగు సగుణమై జగత్సృష్టిస్థితిసంహారకార్యం బులు సలుపుచు బ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వరు లనంబరఁగుచుండు. ఈత్రిమూర్తులలో దుష్టనిగ్రహాదికార్యంబులు సలుపుటకై కొన్నిసమయములలో శివుఁడు నుద్యమించుట కలదు కాని మహీతలంబున మనుష్యాదిరూపంబుల నవతరించునని పురాణా దులలోఁ జెప్పబడియున్నట్లు కానము సముద్రమథనసమయం బునఁ బుట్టినహాలాహలంబు జగంబులను దహింపఁజొచ్చిన హరి హరబ్రహ్మాదులును భయంబంది తన్నుఁ బ్రార్థింప శంభుఁ డాగ రళమును మ్రింగి లోకములను రక్షించెను యముని రూపు మాపి మార్కండేయుని గాపాడెను వేదములోఁ జెప్పఁబడిన చందంబున ద్రిపురాసురులను సంహరించి దేవతలకు హితము గావించెను ఇట్టి మహత్తమదారుణకృత్యంబులు కొన్నింటిని శివుఁడుసలిపెను కానియమ్మహాదేవుఁడుభూతలంబున మానుషా

ద్యవతారంబులు చేయఁడయ్యె విష్ణుం డట్లుకాక దుష్టనిగ్రహం
బుసేయను ధర్మసంస్థాపనంబొనర్పను నవనితలంబున మానుషా
ద్యవతారము లెత్తెను అద్దేవుని యవతారము లిర్వదింటిని
భాగవతము చెప్పుచున్నది వానిలో మత్స్యకూర్మవరాహాది
దశావతారములు సుప్రసిద్ధములు వానిలో మొదటి యేనవ
తారము లోకైకకార్యమునకై కావింపఁబడినవి సోమకా
సురునిఁజంపి వేదముల నుద్ధరింపను మత్స్యావతారమును,
సముద్రమథనకాలమున మంథరనగమున కాధారమై యుండు
టకై కూర్మావతారమును హిరణ్యాక్షవధంబునకై వరాహావ
తారంబును హిరణ్యకశిపుసంహారంబునకై నృసింహావతార
మును బలిదానవేంద్రు నణంప వామనావతారంబును గావింపఁ
బడినవి క్షత్రియకులనాశనము సేయఁ బరశురామావతారం
బును భ్రాతృపుత్త్రామాత్యయుతంబుగా రావణుని సంహరింప
రామావతారంబును ప్రలంబాసురాదులను బరిమార్ప బల
రామావతారంబును గావింపఁబడినవి

ఇఁకఁ గృష్ణావతారముంగూర్చి చర్చింపవలసియున్నది. బలరామకృష్ణు లిరువురు నొకే యవతారమనియు బుద్ధుఁడే తొమ్మిదవయవతారమనియు నొకమతము గలదు. బలరామకృష్ణులు భిన్నావతారములనియు బుద్ధుఁడవతారములలోఁ జేరినవాఁడు కాఁడనియు వేఱొకమతము గలదు బుద్ధునినొక యవతారముగా లెక్కించినచో నాబుద్ధుఁడు మాయాదేవికిని శుద్ధోదనునకును బుట్టి బౌద్ధమతమును (Buddhisam) స్థాపించిన బుద్ధగౌతముఁడా? అటు కాకున్న వేఱొకఁడా యని యొక

వాదము గలదు. దానినంతయు విమర్శింపఁబూనుట యిచట నప్రసక్తము.

కృష్ణావతారమునకు హేతువు లనేకములు గన్పట్టుచున్నవి. పూతనారిష్ట కేశి చాణూర కంసాదిదైత్యు లసంఖ్యేయులు భూమియందుఁ బ్రబలి ప్రజాహింసచేయుచుండఁగా వారింజంపి భూభార ముడుపుట యొకటి కౌరవు లధర్మపరులై పాండవులకుఁ గీడుచేసినఁ బాండవులకు సాహాయ్యముచేసి వారిని రక్షించుట యొకటి ద్రౌపదీమానరక్షణ పరీక్షిత్ప్రాణ రక్షణాదు లొనరించి భగవంతుఁడు శరణాగతులగు ధర్మపరులఁ గాచుచుండునని లోకంబున కెఱింగించుట యొండొకటి అర్జుననినిమిత్తముగాఁ గొని వానికి దత్త్వోపదేశము సేయునెపంబున లోకమునకు శాశ్వతముగాఁ దత్త్వోపదేశము సేయుట మఱియొకటి తొల్లి నరనారాయణులు బదరికాశ్రమమునందుఁ దపస్సుచేయుచుండఁగా దేవేంద్రప్రేరితలై రంభాది సురవారాంగనలువచ్చి నారాయణునిం జూచి మోహితలై రతిసుఖంబుఁగోరిన నారాయణుఁ డిప్పుడు దానికి సమయముకాదు ......(రెండవప్రకరణము 163-164) నేను గృష్ణావతారమెత్తునపుడు మీరు ధాత్రీతలంబున నంగనలై జనియింపఁగలవారు అప్పు డేను మీకోర్కి దీర్తునని యానతిచ్చినమాటను నెఱవేర్చుట యింకొకటి బ్రాహ్మణమాహాత్మ్యమును స్వానుష్ఠానంబుచే లోకులకుఁ దెలుపుటయొకటి ఇట్లనేక కార్యములకై విష్ణుఁడుభూమిపైఁ గృష్ణుడుగా నవతరించి తాను సంకల్పించిన కార్యముల నన్నింటిని సలిపి కృతకృత్యుఁ డయ్యెను ఇతరావతారము లంశావతారములనియుఁ గృష్ణావతారము పూర్ణావ

తారమనియుఁ బురాణములు దెలిపెడు "ఏతేం శాంశకలాః పుంసః కృష్ణస్తు భగవాం త్స్వయమ్" అని భాగవతమునఁ జెప్పఁబడియున్నది. అటులున్నను విష్ణుపురాణమున నతఁడు తన యంశంబునఁ గృష్ణుఁడుగా నవతరించెనని యున్నది

"చకార యాని కర్మాణి భగవాన్ పురుషోత్తమః,
అంశాంశేనావతీర్యోర్వ్యాం తత్ర తాని మునే వద" అని

అట్టి కృష్ణావతారముయొక్కతత్త్వమును విపులముగా నాంధ్రలోకమునకుఁ దెలుపఁబూని కడపపురంబున నివసించు కావ్యస్మృతితీర్థ బిరుదాంచితులును, ఆంధ్ర శ్రీమద్రామాయణ బ్రహ్మాండపురాణలలితోపాఖ్యానబ్రహ్మపురాణా ద్యనేకాంధ్ర గ్రంథనిబంధనధురీణులును నస్మన్మిత్రులును నగు బ్రహ్మశ్రీ జనమంచి శేషాద్రిశర్మగారు శ్రీకృష్ణావతార మనుపేర నీయుద్గ్రంథమును వ్రాసిరి ఇది ద్వాదశప్రకరణములుగా విభక్తమై యున్నది ఒక్కొక్కప్రకరణ మొకసంపుటముగా ముద్రింపఁ బడినది దీని కొక యవతారికను వ్రాసియిమ్మని శ్రీ శేషాద్రి శర్మగారు గ్రంథముద్రణప్రారంభసమయముననే నన్నభ్యర్థింప నేనియ్యకొని దీనిని వ్రాయఁదొడంగితి.

శ్రీకృష్ణునిలీలలును మాహాత్మ్యములను వివరించు నీ గొప్పగ్రంథమును వ్రాయుట కాధారములుగా బ్రహ్మపురాణము, బ్రహ్మాండపురాణము, బ్రహ్మవైవర్తము, విష్ణుపురాణము భాగవతము, దేవీభాగవతము, హరివంశము, మహాభారతము అనునీనిం బ్రధానములుగాఁ గైకొన్నట్లు గ్రంథకర్తగారు చెప్పియున్నారు (ప్ర 1. పు 50) ఇన్నిపురాణములలోను

గ్రంథకర్తగారు బ్రహ్మవైవర్తపురాణములో నిరూపింపఁబడిన వానిం బ్రధానముగా స్వీకరించినట్లు తెలియవచ్చెడు ఆపురాణములోని శ్రీకృష్ణజన్మఖండమునందుండి యీక్రిందవివరింపఁబడు కథలను గైకొని వానికిఁ బ్రాశస్త్య మిచ్చియున్నారు.

"ద్వాపరయుగాంతమున భూమండలమున ధర్మము క్షీణించి యధర్మము ప్రబలమై దుష్టులసంఖ్యయధికమయ్యెను దానిచే భూభార మధికము కాఁగా భూదేవి ఖిన్నయై పంకజాసనుపాలికిఁ జని తనదుఃఖములం జెప్పుకొనిన నతండు కైలాసమున కాదేవిని దోడ్కొనిపోయి యందుఁ బంచముఖంబుల శ్రీకృష్ణమంత్రంబు జపించుచున్న శంకరుంగాంచి తమవచ్చిన వృత్తాంతంబు విన్నవింప నతఁ డాదేవిని నూఱడించి పంపి తానును విరించియు ధర్మునిం దోడ్కొని వైకుంఠలోకమునకుంబోయి శ్రీమహావిష్ణువుం గాంచిన నతండు వానితో నిట్లనియె "మీవచ్చినకార్యం బెఱుంగుదు మీరిపుడు గోలోకమున కరుగుఁడు నేనును లక్ష్మీసహితుఁడనై యచ్చటికి నరుదెంతు శ్వేతద్వీపనివాసులగు నరనారాయణులు సరస్వతియు యోగమాయ యనంబరఁగు మదీయశక్తియు ననంతుఁడును గణేశ్వర కార్తికేయులును సకలవేదమాతయగు శ్రీసావిత్రియు నావెంట నరుదెంతురు నేనే యాగోలోకంబున భుజద్వయవిరాజితుండనై రాధాగోపికాళింగూడి శ్రీకృష్ణుండనై యొప్పుచుందును ఈవైకుంఠమున నాల్గుబాహువు లలరార లక్ష్మీవల్లభుండనై భక్తశ్రేణి సేవింప విష్ణునామంబున నుండుదు.

శ్వేతద్వీపంబున నారాయణాహ్వయంబున నరుంగూడియుం డుదు ఈమూఁడుస్థానంబుల నుండువాఁడ నేనేకాని వేఱొకరులేరని యెఱుంగఁదగు. నాయీయానతింగొని గోలోకంబున కరిగిన నట మీవాంఛితంబులు సిద్ధించును"

అనిచెప్పిన ధర్మ విరించి శంకరులు మనోవేగంబున గోలోకంబునకుఁబోయి యందలివిశేషములం గాంచి యబ్బురం బందుచు శ్రీకృష్ణుని దివ్యమందిరాంతరమున కరిగి యం దనేక కోటిసంఖ్యాకులగు గోపీగోపకులు పరివేష్టించియుండు నొక సింహాసనముపై నున్నయొక యద్భుతంబగు తేజోరాశిం గాంచిరి. అంత విధాత శ్రీకృష్ణుని ననేకవిధంబుల వినుతింప నద్దేవుండు నిజప్రాణవల్లభయగు రాధాదేవితోఁ బ్రత్యక్షుండై మీరు వచ్చినపని మున్నే యెఱుంగుదు మేమిరువురమును మీవెంట నరుదెంచి ధాత్రిపై నవతరింతుము మీ రుద్వేగము మాని మీమీ నిలయంబులకుఁ బొండని యానతిచ్చి పంపి గోపీగోపకులం జూచి మీరెల్లరు భూలోకంబున నంద వ్రజంబునఁ బుట్టుఁడు మేమును నవతరింతుమని చెప్పి రాధం జూచి నీవు ధరణిపై వృషభాను నింట నవతరింపుము నేనును బాలకృష్ణరూపంబున నంద వ్రజంబునఁ బుట్టి నిన్నుం బరిగ్రహించెద నచట మనము సుఖంబుండువార మనిన రాధ వల్లే యనియె. అంత నచ్చోటికి వైకుంఠవాసియగు నారాయణుండు వామభాగంబున సరస్వతీదేవియు దక్షిణభాగంబున లక్ష్మీదేవియుఁ దనరార వచ్చి యాశ్రీకృష్ణుని దివ్యమంగళ విగ్రహంబున విలీనుండయ్యెను. వెనువెంటనే శ్వేతద్వీపనివాసి

యగు * శ్రీమహావిష్ణువు సనుదెంచి శ్రీకృష్ణపరమాత్మయందు నేకత్వముం బొందెను పిదప యోగమాయ (మూలప్రకృతి యనంబడు పార్వతి) శ్రీకృష్ణునిచెంతకువచ్చిన నతం డామెను యశోదాదేవికిని నందునకును బుత్త్రికగా జన్మింప నియో గించి లక్ష్మిని విదర్భదేశపతియగు భీష్మకునకుఁ దనయగా జనింపఁ బంచి మఱియు స్కంధాదులను భూతలంబున నవతరింప నియ మించె

అంత రాధాదేవి తనభర్తనెడఁబాయుఁజాలక యుచ్చైస్స్వ నాదంబున రోదనముగావింప నద్దేవుఁ డాపతికి యోగము నుప దేశించి యూరార్చి తనకును రాధకును నూఱుసంవత్సరములు వియోగము గలుగునట్లు శ్రీదాముఁడు శపించుట యెఱిం గించి యావియోగమును సైరించియుండుము ప్రతిదినను రాత్రియందు స్వప్నంబున నీకు దర్శనం బొసంగెద నని పలికె.

ఇచ్చట శ్రీదాముఁడు శపించుటకుఁ గారణము వివరిం పఁబడును శ్రీకృష్ణుఁ డొకనాఁడు రాధాదేవికిఁ దెలియకుండఁ దనప్రాణాధికురాలగు విరజ యను నొకగోపికమందిరంబునకుఁ బోయి యాచేడియతోడఁ గ్రీడించుచుండె. అది యెఱింగి రాధాసతి క్రోధావిష్టయయ్యె రాధక్రోధం బెఱింగి భీతుఁడై శ్రీకృష్ణుఁ డంతర్ధానముఁజెందెను విరజ యప్పుడుఁ గడుభయం బున విగతజీవయై నదీరూపమునం బ్రవహించెను రాధ వారిం

---

* ఇట్లు పూర్వోక్తమునకు వ్యత్యస్తముగా నీగ్రంథములో నున్నది. ఆభేదమును సూచించుటకై యిట్లు గ్రంథకర్తగారు వ్రాసియుండవచ్చునని తోఁచెడి.

గానక తనయింటికిఁబోవ శ్రీకృష్ణుఁడానదీతీరంబున నిలిపి విరహార్తుఁడై బిగ్గఱగా నేడ్చుచు నాప్రియతమా! నాయాశీః ప్రభావమున నీవు సురూపధారిణివై నామ్రోల రమ్మాయని పిలువ నచ్చెలువ నిజరూపంబునఁ బ్రత్యక్షమయ్యె. శ్రీకృష్ణుఁడు ప్రేమార్ద్రభావంబున నాయంగన నాలింగనమొనరించి ముద్దాడిన నమ్ముద్దియ గర్భంబుదాల్చి యేడ్వురుకొడుకులం గనియె వారలు తల్లి శాపంబున సప్తసముద్రములైరి

* ఇట్లు తనకాంతుఁ డన్యకాంతతోడిపొత్తునఁ జిత్తజాయత్తచిత్తుఁడై సుఖించుట కోర్వక రాధాసతి యసూయ చెంది కోపాగారంబున శయనించియుండ నతం డందుల కరుదెంచి యనునయింపఁబూనియు నల్లలనయు నుపశమిల్లక పరుసములాడి చెలికత్తియలఁ గాంచి యతని నవలఁబంప నియమింప వారును సాంత్వనవచనంబులు పలుకుచుండ శ్రీదాముఁడు రాధాదేవితో నిట్లనియె. పరాత్పరుండగు శ్రీకృష్ణుని నిట్లు తూలనాడఁదగునే. హరిహరవిరించుల నతని వినుతించుచుండ నీ వజ్ఞానంబున నతని దూషించెదవు అనిన రాధ యధికరోషపరవశయై నీ వసురుండవు గమ్మని శపించిన శ్రీదాముఁడు నీవు మనుజయోనిం బుట్టుము నీకును నీభర్తకును శతవర్షంబులు వియోగము గలుగునుగాక యని రాధను శపించె. ఆశాపవశంబున శ్రీదాముఁడు మర్త్యలోకంబున శంఖచూడుఁడనుపేరు వహించి తులసీపతి యయ్యెను ఇచటఁ దులసీ

---

*ఈకథ పారిజాతపుష్పనిమిత్తమై సత్యభామకృష్ణులకు జరిగినకలహము పగిదిం గానంబడుచున్నది

వృత్తాంత మతివిపులముగాఁ జెప్పఁబడినది ఇందుఁ బ్రసంగ వశంబున లక్ష్మీగంగాసరస్వతులకుఁ బరస్పరకలహంబు లొదవి వార లొండొరుల శపించుకొను గాథ వివరింపఁబడినది

"శ్రీగోపాలకృష్ణమూర్తి భూలోకమునకు నవతరించు టకుముందే రాధాదేవి బృందావనమున నవతరించె" (3-78) ఆదేవికి నందుఁడు శిశురూపుఁడగు శ్రీకృష్ణుని నొసంగుటయు (3-84) రాధ యతనిని వక్షమున నిడుకొని కౌఁగిటఁ జేర్చి ముద్దాడి రాసమండలమును స్మరింప (3-85) నది దృగ్గోచర మగుడు నందుఁ జొచ్చి యందు శ్యామసుందరుఁడగు బాలునిం గాంచుటయు నింతలోఁ దనయురమ్ముననుండిన శిశువు గాన రాక యాబాలకుఁడు నవయౌవనశోభితుఁ డగుటయు నతనిం గాంచి రాధాదేవి కామమోహితురాలయ్యెను (3-87) ఆ సతితో నతఁడు నెయ్యపుమాటలు పలికి తామిరువురు బీజశక్తి స్వరూపులనియుఁ దమకిరువురికి భేదములేదనియుఁ దెలిపి భేద ముగలదని తలఁచు "నరాధముఁడు కాలసూత్రమను నరక మందు రవిచంద్రు లుండుదాఁక నివసించుటయకాక తనకంటె ముందున్నకులజుల నేడ్వురను ముందుఁ బుట్టఁబోవువారి నేడ్వు రను బాపపంకమునఁ బడఁద్రోసి కోటిజన్మార్జితపుణ్యమును బోఁగొట్టు" ననియుఁ జెప్పెను (3-89) వా రిట్లు సరససల్లాప ములు సేయుచుండఁగా బ్రహ్మ యచ్చటికివచ్చి రాధను వినుతించి (3-92-95) వారిరువురికిని హోమపురస్సరముగాఁ బెండ్లి కావించుటయు (3-98) నానూత్నదంపతులు యథేష్టముగాఁ గుసుమాస్త్రలీలలం దేలిరి (3-100-101) ఇట్లు క్రీడించిన యనంతరము శ్రీకృష్ణుఁడు తొల్లిటియట్ల శిశురూపధారియై

రోదనముసేయ రాధ విరహార్తయై క్రిందఁబడి విలపింప (3-102) నామెను నశరీరవాణి యూరార్చె (3-102) ఇట్టివిచిత్రములగు నుపాఖ్యానము లిందనేకములు గలవు ఈగాథలు చదువువారి కాశ్చర్యములుగాఁ దోఁచును వీనింజదువునపుడు జనులకు శంకలు గలుగనోపుననియు "శ్రీకృష్ణుడు పరాత్పరుఁడన్నమాటను మాత్రము మఱువకుందుమేని యన్నిశంకలు నశించు"ననియు గ్రంథకర్తగారు సమాధానము చెప్పియున్నారు (3-104, 108)

ఈగ్రంథమునందలి ముఖ్యసిద్ధాంతము లీక్రింద వివరింపబడుచున్నవి.

శ్రీకృష్ణుఁడే పరమాత్మ రాధాదేవియే పరదేవత (1-21) ఆమెయే మూలప్రకృతి శక్తిస్వరూపిణి యోగమాయ (1-72) శక్తియైన యోగమాయ యనఁ బరమాత్మయొక్క యిచ్ఛయే ఆమెయే హరిహరవిరించులనిర్మించె లక్ష్మీపార్వతీసరస్వతులామె యపరస్వరూపలే (1-106) రాధయే యానామమున నొప్పుచుండు (1-124) బ్రహ్మశంకరానంతధర్మాదులు నామెయే (1-124,2-192) వారలే ప్రపంచధర్మములను నడుపుదురు వైకుంఠవాసి యగువిష్ణుఁడును శ్వేతద్వీపనివాసియగు నారాయణుఁడును శ్రీకృష్ణునికంటె నన్యులుగాఁ గానంబడుచున్నను వాస్తవముగా వారు భిన్నులుగారు (1-73) భక్తులతని నేయే రూపముల ధ్యానించిన నాయారూపముల వారికి దర్శనమిచ్చును (1-104) యోగమాయ మూలప్రకృతియే ఆమెయే పార్వతీరూపిణి (1-105-106) రాధాసతితోఁ గూడియుండని

సమయమున నాపరమాత్మను గృష్ణుం డందురు ఆదేవితోగూడి యుంశుతటి నతఁడు శ్రీకృష్ణుం డనంబడును ఇట్లున్నను వారి ర్వురు నొకరే వారికి భేదములేదు (3-89; 3-111) శక్త్యుపాస నము నరులకావశ్యకము అన్నిమతములవారును శక్తి నుపా సించువారలే శక్త్యుపాసనము చేయనివారు లేరు (3-36) భగవంతుఁ డనేకనామరూపములతో విలసిల్లు ఎట్లుపాసించి నను నీశ్వరారాధనమే యగును

వైకుంఠవాసియగు విష్ణువుకన్న వేఱుగా శ్రీకృష్ణపర మాత్మగోలోకమున వెంచేసియున్నాఁడు (1-29) ఆదేవదే వుఁడే విష్ణువుకంటె నధికుఁడు (1-35) అయినను నతఁడును నారాయణమూర్తియు నొకఁడే. (1-35)

ఈసిద్ధాంతమువలన సామాన్యజనులకు సందేహము లధికములు కావచ్చును బ్రహ్మావిష్ణుమహేశ్వరులను త్రిమూర్తు లనే తక్కినప్రసిద్ధపురాణములు పేర్కొనుచున్నవి వానివల ననే విష్ణుశంకరులలో నెవ్వఁ డధికుఁడని జనులు కలహించు కొనుచుండఁగా నిక్కడ విష్ణు వొకఁడు నారాయణుఁ డొకఁడు వీరికంటెఁ బరముఁడగు గోలోకవాసియగు రాధాదేవీయుతుం డగు శ్రీకృష్ణుడొక్కఁడునుగా విష్ణువే త్రిమూర్తులలో నొప్పు ననుటచే జనుల కింకను శంక లుదయించి కలహములు ప్రబలుటకాకరమగునేమో యని తోఁచుచున్నది అయినను దీనికిఁ బరిహారమును గ్రంథకర్తగారే తెలిపియున్నారు.

ఇట్లు గ్రంథకర్తగారు వ్రాసినవిషయములు బ్రహ్మావైవ ర్తపురాణమునుండి గైకొనఁబడినవని వారే వ్రాసియున్నారు.

కాని రాధాదేవియే పరదేవతయై యామె బృందావనమున నవతరించి బ్రహ్మచే శ్రీకృష్ణునకు వివాహము కావింపఁబడిన ముఖ్యవృత్తాంతము విష్ణుపురాణము భాగవతము, మహాభారతము, హరివంశము మొదలగు ప్రసిద్ధపురాణములలో దేనియందును నేల చెప్పఁబడియుండలేదో కారణము తెలియరాకున్నది ఈపురాణములలో రాధ యనుపేరే లేదు. గోలోకమొకటియున్నదని కాని యందు విష్ణునారాయణమూర్తులకంటెను భిన్నమూర్తిధరుఁడగు శ్రీకృష్ణపరమాత్మ నివసించుచున్నాఁడనియు నాపురాణములలోఁ గానంబడదు అన్నిపురాణములును వ్యాసుఁడే వ్రాసియుండఁగా నిట్లు భేదములుగా వ్రాయనేల యనుసందియము లదంటకును గలుగఁగలవు వానికి గ్రంథకర్తగారు "మాటభేదమే గాని యభిప్రాయభేదములు లేవు ఒక్కొక్కపురాణమున నొక్కొక్కరీతిగాఁ జెప్పఁబడును. స్వల్పసంశయములను బాటించినచోఁ గాలము వ్యర్థము చేసినట్లగును గాన వానిని మానుకొనఁదగు" నని సమాధానము చెప్పియున్నాడు (2-98)

ఈపట్టున నించుక విచారము సేయవలసియున్నది బ్రహ్మవైవర్తపురాణమును నారదునకు సావర్ణి చెప్పినట్లును నందుఁ గృష్ణునిమాహాత్మ్యము రథంతరకల్పవృత్తాంతములును బ్రహ్మవరాహచరిత్రములును జెప్పఁబడియున్నట్లును, మత్స్యపురాణము నుడువుచున్నది

"రాథంతరస్య కల్పస్య వృత్తాంత మధికృత్యతు
సావర్ణినా నారదాయ కృష్ణమాహాత్మ్య ముత్తమమ్

యత్ర బ్రహ్మవరాహస్యచరితం వర్ణ్యతేముహుః
తదష్టాదశసాహస్రం బ్రహ్మవైవర్త ముచ్యతే"

(మత్స్యపురాణము 53 వ అధ్యాయము.)

ఇపుడున్న బ్రహ్మవైవర్తపురాణములో రథంతరకల్ప వృత్తాంతములుగాని బ్రహ్మవరాహచరిత్రముగాని లేవు అది యునుగాక యది సావర్ణిచే నారదునకు జెప్పబడినట్లును నీపురాణములోఁ గానఁబడదు కావున నాదిబ్రహ్మవైవర్తపురాణ మిదికాదనియు నది నశించిపోయియుండనోపుననియు నిటీవల నెవఁడో యొకకేవలవిష్ణుమతాభిమాని యగుపండితుఁడు శ్రీకృష్ణుని రాధాపతిని స్వకపోలకల్పితులఁ గావించి యతనిని రతిప్రియునిగా వర్ణించి యొక క్రొత్తబ్రహ్మవైవర్తమును వ్రాసెననుట స్పష్టమనియు ధీరేంద్రపాల్ అనుబంగాళాదేశ పండితుఁడు "Sri Krishna, His Life and Teachings" అను నాంగ్లేయగ్రంథమునందుఁ బీఠికలో వ్రాసియున్నాఁడు ఇంకను బురాణములంగూర్చి యతండు చర్చించియున్నాఁడుగాని వాని నంతయు నిచ్చటవ్రాయుట యనవసరము అతఁడు సిద్ధాంతము చేసిన ముఖ్యాంశము లేవనఁగా: కృష్ణునిచరిత్రమును విస్తరముగాఁ జెప్పునవి విష్ణుపురాణము, బ్రహ్మపురాణము, భాగవతము, బ్రహ్మవైవర్తము, భారతము, హరివంశము___అనునివి వీనిలో వ్యాసుఁడు వ్రాసినబ్రహ్మవైవర్తపురాణము నశించినది. ఇప్పుడుండునది నూత్నకల్పితము వ్యాసకృతము భాగవతమని కొందఱును దేవీభాగవతమని కొందఱును వాదించుచున్నారు. విష్ణుపురాణము పుట్టిన యనేకశతాబ్దములకుఁ బిమ్మట భాగవ

తము పుట్టినది బ్రహ్మపురాణమునందును విష్ణుపురాణమునందును కృష్ణునిచరిత్ర మొకేరీతిగాఁ జెప్పఁబడినది ఆరెంటిలోను 26 అధ్యాయము లక్షరభేదముఁ లేక యొక్కచందమున నున్నవి విష్ణుపురాణము మహాభారతము హరివంశము అనునివియే కృష్ణునిచరిత్రమునకు ముఖ్యాధారములుగాఁ దగినవి భాగవతమును గొంతవఱ కాధారముగా స్వీకరింపవచ్చును. అని యావిద్వాంసుని యభిప్రాయము

ఇట్లు పురాణములంగూర్చి పండితుల కభిప్రాయభేదము లున్నవని తెలిపితిం గాని యావిషయమై యిటఁ జర్చింపఁబూనుకొనుట నాకనవసరము చదువరుల కిష్టమున్నచో నితరగ్రంథములను బరిశీలించి నిర్ణయము చేసికొందురుగాక!

ఈగ్రంథ మింత గొప్పదియగుటకుఁ గారణములు కొన్ని తెలిపెద. ఇందు నానాపురాణవేత్తలగు గ్రంథకర్తగారిచేఁ బ్రసంగానుప్రసంగముగా ననేకము లవాంతరోపాఖ్యానములును గథలును వివరింపఁబడియున్నవి అవి ముందు సూచింపఁబడును రాధాకృష్ణులస్తుతులును నింకను బలుస్తోత్రములును నిందు మూలగ్రంథములగు సంస్కృతపురాణములనుండి యెత్తి పూర్ణముగా వ్రాయఁబడియున్నవి పెక్కుచోటులలో భాగవతపురాణములోనుండి ప్రమాణశ్లోకము లుదహరించుటయేగాక గ్రంథకర్తగారు వానికి సరిగా బమ్మెరపోతనామాత్యుఁడువ్రాసిన యాంధ్రపద్యములను లిఖించి యంతటితో విడువక యాయాంధ్రపద్యములలోఁ గలసారస్యములను నందందు విపులముగాఁ జర్చించియున్నారు కొన్నిపద్యములు నిర్మాలము

లనిరి కొన్ని చమత్కారవిలసితములై కరము రసవంతములై యొప్పారెడునని పోతన మహాకవిం బొగడిరి పారిజాతాపహరణవృత్తాంతమును వ్రాయుచో నందితిమ్మన విరచితమగు పారిజాతాపహరణమహాకావ్యమునుండియనేకపద్యముల నుదాహరించి కొన్నింటిని రసవంతములని శ్లాఘించి యొకకొన్నిపట్టులలో నమ్మహాకవి చేసిన చారిత్రవర్ణన లుచితములుగావని నిరాకరించిరి ఇట్లు పలుకారణములచే నీగ్రంథము చాల గొప్పది యయ్యెను

ఈగ్రంథమునం దవాంతరకథలును నుపాఖ్యానములును ననేకములు చెప్పఁబడియున్నవి ఉదాహరణము లొకకొన్ని చూపెద తులసీశంఖచూడులవృత్తాంతము (1-147-123) యదువంశచరిత్రము (2-75-100) తుర్వసువంశచరిత్రము (2-101-107) యయాతివంశకథనము (2-75-107) లీలాశుకుని వృత్తాంతము (3-75) ఏకాదశీవ్రతమహిమము (4-150); (5-139) స్వప్నఫలనిరూపణము (6-284) దుస్స్వప్నప్రాయశ్చిత్తములు (6-334) సత్పురుషధర్మములు, పతివ్రతాధర్మములు (6-350) గృహస్థగృహిణీశిష్యాదిధర్మములు (6-35) భక్ష్యాభక్ష్యవస్తునిర్ణయము (6-363) మొదలగునవి ఈగ్రంథమునందుఁ జెప్పఁబడిన యొక్కొక్కకథనుండి లోకులు గ్రహింపవలసిన రహస్యసారాంశములను దెలియఁదగునీతులను సిద్ధాంతములను గ్రంథకర్తగారు విపులముగా వివరించియుండుట దీనియందలి గొప్పవిశేషము

ఇం దనేకస్తుతులు పురాణములలో నున్నచందమున లిఖింపఁబడియున్నవి. ఇవి భక్తులు పారాయణము చేసికొనుట

కనుకూలము గానుండును ఉదాహరణములు బ్రహ్మకృత శ్రీకృష్ణ స్తుతి (1-91-93) దేవకీకృత శ్రీకృష్ణస్తుతి (2-246-248) బ్రహ్మ కృత రాధాస్తుతి (2-95,97) 4,239 మార్కండేయకృత హరి హరస్తుతి (10-137) మొదలగునవి.

ప్రథమ ప్రకరణమందుఁ గానంబడు గోలోకవర్ణనము (1-73-75) రాసమండలవర్ణనము (1-75-77) గోపికావర్ణనము (1-77-79) బృందావనవర్ణనము (1-79-80) రాధాదేవీమందిర వర్ణనము (1-84-85) శ్రీకృష్ణమందిరవర్ణనము (1-85-90) రాధాకృష్ణులవివాహము (3-92-101) మొదలగునవి సరస ములై యపరిమితామోదసంధాయకములై యలరారు.

ఇందలి కొన్ని విషయములు చదువరుల కాశ్చర్యమును గలిగింపక మానవు విరజ యను గోపికయందుఁ గృష్ణుఁడు కామాసక్తుఁడై యామెతోఁ గ్రీడించు టెఱింగి రాధ వారిరు వురిని సామాన్యవనితవలె దూషించుట (1-133-134) "లక్ష్మియు గంగయు సరస్వతియు శ్రీహరికిఁ బత్నులనుట. (1-147) వారు ముగ్గు రొండొరులతో సాపత్న్యవైరంబుచేఁ గలహించుచుఁ దిట్టుకొని శపించుకొనుట (1-147-149) మొద లగునవి.

ఈ కాలమున ననేకు లాస్తికులయ్యును నేదియో యొక మతమవలంబించి మతాభిమానగ్రస్తులై తమమతమే యితర మతములకంటె శ్రేష్ఠమనియుఁ దక్కినమతము లన్నియు నింద్యములనియు. దాము చెప్పెడు దేవతయే పరదైవంబనియు నితరదేవతలు మనపురాణాదులలోఁ జెప్పఁబడియున్నను నుపా

స్యులు కారనియు వారినుపాసించినచో ముక్తిలభింపదనియుఁ బరిపరివిధముల వాదించుచు దూఱుచుండుట ప్రసిద్ధమే. కొందఱు విష్ణుభక్తుల మనుకొనువారు విష్ణువే పరదైవమనియు, లక్ష్మియే పరదేవతయనియు వారిని సేవింపనియెడల మనుజులకు సద్గతిలేదనియు శంకరాదులను గొలువరాదనియు వారిని సేవించిన లాభములేదనియు లోకులకు బోధింతురు మఱికొందఱు శివుఁడే పరదైవమనియుఁ బార్వతీదేవియే పరదేవతయనియు వారలే సకలజనోపాస్యులనియు భుక్తిముక్తిదాయకులనియుఁ బలుకుచు వీనికిఁ బురాణప్రమాణము లుదాహరించుచు సిద్ధాంతముసెయుదురు కొందఱు శక్తియే జగత్కారణంబనియు బ్రహ్మ విష్ణు రుద్రులు శక్తికల్పితమూర్తులనియు శక్తియే యుపాసింప నర్హురాలనియు సకలాభీష్టములను జనులకు శక్తియే యొసంగనోపుననియు వీనికిఁ బురాణ ప్రమాణోదాహరణములు సూపుచు వాదింతురు మఱికొందఱ ఆదిత్యుఁడే యుపాస్యుఁడనియు నితరులు గణాధిపతియే యనియు వచింతురు ఇవ్విధంబున నాయామతమువారు తమ తమమతములే యుత్తమములని పలుకుటయ కాక యితరమతములను విచ్చలవిడి దూషించుచు లోకులను దమకు వశులనుగాఁజేయఁ బ్రయత్నింతురు ఇట్లుచేయుట సరికాదనియు నిట్టివారు వచించుమాటలు విశ్వాసార్హములు కావనియు శివుఁడు విష్ణువు, శక్తి మొదలగు నన్నిమూర్తులును బరదేవతాస్వరూపములే యనియు, నేమూర్తిని నుపాసించినను బరమేశ్వరునిఁ గొల్చుటయే యగుననియు నీమూర్తులలో భేదబుద్ధిపాటించుటయు నొకటి హెచ్చు మఱియొకటి తక్కువ

యని భావించుటయుఁ గేవల మజ్ఞానకల్పితమనియు నొక మూర్తిని నుపాసించువా రితరమూర్తులను ద్వేషించి నిందించుట పాపహేతువనియు నట్టివారు మతపాషండు లనఁబడుదు రనియు నీగ్రంథమునందు గ్రంథకర్తగారు పలుమాఱు లుపన్యసించియున్నారు ఇది సామాన్యజనులకుఁ గలసందేహము లను నజ్ఞానములను దొలఁగింపఁ జాలుననుటకు సందేహము లేదు ఈవిషయమును వ్యక్తపఱచుటయు నీగ్రంథమును వ్రాయుటకు గ్రంథకర్తగారి ప్రధానోద్దేశమని కానఁబడు చున్నది కావుననే పునరుక్తిదోషమును లెక్కసేయక యీ విషయము జనులకు జెప్పఁగాఁ బట్టుపడవలయు నను తలంపున దీని ననేకపర్యాయములు గ్రంథకర్తగారు వ్రాసియున్నారు. ఇది జనులకు వారొనర్చిన పరమోపకారంబని తలంపవలసి యున్నది కాని యీవిషయములను జర్చించుచో మతాంతర ఖండనము సేయునపుడు గ్రంథకర్తగారు నుడివినపరుసములు సరసములుగా నోపవని తలంతు

శ్రీకృష్ణునియవతారంబువలనను నతనిదివ్యచరిత్రమువల నను మన మెఱుంగఁదగినముఖ్యాంశములు సంగ్రహముగా వివరింపఁబడుచున్నవి. భగవంతుఁడగు విష్ణువు దుష్టనిగ్రహశిష్ట పాలనధర్మస్థాపనములు చేయుటకై శ్రీకృష్ణరూపంబున భూమి పై నవతరించెను.

అతఁడు కావించినయతిమానుషకార్యములవలన శ్రీకృష్ణుఁడు భగవంతుఁడనుటకు సందేహము లేదు దేవకీదేవిగర్భంబునుండి యతఁ డావిర్భవించినపుడు చతుర్భుజుండును శంఖ

చక్రగదాద్యాయుధధరుండును శ్రీవత్సలాంఛనుండును గౌస్తు
భమణివిలసితకంఠుండును పీతాంబరధారియును వైడూర్యకిరీట
విరాజమానుండును జలధరశ్యామసుందరుండును నై పుట్టెను
పసిబాలుండుగా నున్నప్పుడే పూతన యనురాక్షసిని జనుబ్రాలు
ద్రావు నెపంబునఁ జంపెను శకటాసురతృణావర్తప్రముఖ
దైత్యులం బరిమార్చెను మన్ను దినెనని యశోద యదలింప
నేను దినలేదమ్మా చూడు మని నోరు దెఱచి చూపి సర్వప్ర
పంచంబులును దనయందున్నవని విశ్వరూపంబుఁ గాన్పించె
యమళార్జునభంజనము గావించె వత్సాసురబకాఘాసురులఁ
గొనియె అప్పు డతని కైదేండ్లప్రాయము *

పరీక్షార్థము బ్రహ్మ గోవత్సములను గోపకులను నంత
ర్ధానము చేసినఁ గృష్ణుఁడు తనమహిమచేఁ దానే గోవత్సగోప
కులరూపు దాల్చి యొక్కయేఁడు క్రీడించిన విరించి నివ్వెఱ
పడి వాని విడిచిపుచ్చి యద్దేవుని సనుతించిచనియె యమునా
నదిమడువున నివసించు జనులకు మహాభయంకరుండగు కాళి
యసర్పంబును మర్దించెను గోగోపకులను గార్చిచ్చుక్రమ్ము

---

* ఏతత్కౌమారకం కర్మ హరేరాత్మాహిమోక్షణం, మృత్యోఃపౌగం
డకే బాలాదృష్ట్వోచుర్విస్మితా వ్రజే అయిదుసంవత్సరములవఱకుఁ గౌమార
మనియుఁ, నదిమొదలు పదియేండ్లవఱకుఁ బౌగండమనియు నావలఁ బది
యేనుసంవత్సరములవఱకుఁ గైశోరమనియుఁ దానికిఁ బిదప యౌవనమనియుఁ
జెప్పఁబడును.

దీనికిఁ బ్రమాణము — కౌమారం పంచమాబ్దాంతం పౌగండం దశ
మావధి, కైశోరమాపంచదశాద్యౌవనంతు తతః పరం అని యీవిషయము
మఱియొక వచనములో నుంచఁదగినది.

కొనిన నాదావాగ్నిని మ్రింగి వారలను రక్షించెను. కృష్ణుఁడింద్రునకుఁ గ్రతువులు సేయవలదని గోపాలురను నివారింప నింద్రుఁడు వారిపైఁ గాలాంబుదంబులు పఱపి పెనువర్షంబుఁ గురియించిన గోవర్ధనగిరిం దనచేత నెత్తిపట్టుకొని యేడుదినంబులు దానిక్రింద గోపాలురను గోవులను నుండఁబంచి వారిం గాపాడెను అప్పు డతనికేడేండ్లవయస్సు. * ఆవెంబడిగానే శరద్రాత్రియందుఁ గృష్ణుఁడు గానముచేయ నతనిచెంతకు గోపికలు రాఁగా వారితో రాసక్రీడలు గావించె, (దీనింగూర్చి ముందు కొంత చర్చింపఁబడును) పిదప శంఖచూడారిష్టకేశివ్యోమచాణూరముష్టికులను జంపి లోకంబు నిష్కంటకంబు కావించి తజ్జనకుండగు నుగ్రసేనుని రాజ్యపదస్థుంజేసె, పిదప నుపనయనముచేసికొని కాశికిఁ జని సాందీపనుఁ డను బ్రాహ్మణోత్తముని యొద్ద శిష్యత్వంబు వహించి యతనిని భక్తిమైఁ గొలచుచు నతనివలన నఱువదినాలుగుదినములలోపలనే వేదవేదాంగములను నుపనిషత్తులను ధనుర్వేదంబును ధర్మంబులను నన్వీక్షకీరాజనీతులును నన్నింటిని నేర్చెను

---

* "క్వసప్తహాయనో బాలః క్వమహాద్రివిధారణమ్, తతో నో జాయతే శంకా వ్రజనాథతవాత్మజే" అని భాగవతము స్కంధము 10 అధ్యాయము 26

* అప్పుడును గృష్ణబలరాములు బాలురే కృష్ణున కపుడు ద్వాదశ హాయనములు. "బాలావయం తుల్యబలైః క్రీడిష్యామో యథోచితమ్.

క్వవజ్రసారసర్వాంగౌ మల్లౌ శైలేంద్రసన్నిభౌ, క్వచాతి సుకుమారాంగౌ కిశోరౌ నాప్తయౌవనౌ" స్కంధము 10 అధ్యాయము 43.

ఇంతవఱకును కౌమారపౌగండకైశోరచర్యలు వివరింపఁబడెను ఇఁకఁ గృష్ణునియౌవనచరిత్రము చెప్పంబడు ఇవి విష్ణుపురాణహరివంశభాగవతములలోఁ జెప్పఁబడినవి

సంప్రాప్తయౌవనుండై కృష్ణుఁడు జరాసంధునితో యుద్ధముచేసి యోడించి కాలయవనునితో నెదిరి పోరి ముచుకుందునిచే వానిని భస్మముగావింపించి ముచుకుందునకు సద్గతి యొసంగె ద్వారకాపురి నిర్మించి దానికిఁ బ్రభువయ్యె పిదప రుక్మితోఁబోరాడి జయించి రుక్మిణీదేవిం బరిణయమయ్యె సత్రాజిత్తునిదైన శ్యమంతకమణిని నతనిసోదరుం డగుప్రసేనుఁడు ధరించి కానకంబున వేఁటకుఁబోవ నొకసింహము వానింజంపిన జాంబవంతుఁడా మణింగొనిపోయి తనగుహలోనున్న తనకొమరిత జాంబవతి యనుకన్నియకుఁ గ్రీడార్థ మొసంగెఁ గృష్ణుఁడామణి నపహరించెనని లోకాపవాదంబువచ్చిన నతండు జాంబవంతునితో ముష్టియుద్ధముచేసి జయించి యతనివలన శ్యమంతకమణిని దత్తనయయగు నాపీమంతినీమణిని గైకొనివచ్చి యమ్మణినిసత్రాజిత్తునకిచ్చెను అతఁడునిజపుత్రియగుసత్యభామను నామణిని గృష్ణున కిచ్చిన నతఁడు క్రమ్మఱ నమ్మణిని నతనికే యొసఁగె మఱియుఁ గృష్ణుడు కాంళింది మిత్రవింద, సుదంత, భద్ర, లక్షణ యనునారీరత్నములం బరిణయమయ్యె సత్యభామాసమేతుండై నరకాసురుని వధించె బలదర్పితుండగు బాణాసురుని నిర్జించె పౌండ్రకవాసుదేవుని యమపురంబున కనిచె నృగుమహారాజు శాపంబుమాన్పె తనసహాధ్యాయుఁడును బరమదరిద్రుఁడును నగుకుచేలుని దారిద్ర్యంబును సంకల్పమాత్రమునఁ దొలఁగించి యతని కభిమతసంపదలనిచ్చె

ఇఁకను గృష్ణుని ప్రౌఢవయశ్చారిత్రములు వివరింపఁబడు చున్నవి ఈచరిత్రములను మహాభారతము వివరించుచున్నది. తనమేనత్తకొడుకులగు పాండవులతోఁ గలిసి వారి కనేకవిధములఁ దోడ్పాటుగావించెను ధర్మరాజు చేసినరాజసూయ యాగమునకుఁ దోడ్పాటుకావింపఁ బూని భీమునిచే జరాసంధుని వధింపఁజేసి యతఁడు చెఱఁబెట్టిన రాజుల నందఱిని విడిపించి యమ్మహాయాగంబు జరగుచున్నసమయంబునఁ దన్నధిక్షేపించిన శిశుపాలుంజంపి యాక్రతువు సాంతంబుగా నిర్వర్తింపజేసె సాళ్వదంతవక్త్రుల నంతకు పురికిం బంపె ద్రౌపదిని దుశ్శాసనాదులు మానభంగముగావింపఁబూనిన నమ్మానవతి మానంబును రక్షించె

పాండవకౌరవులకు సంధికావింపఁ బూనిన గడు దుర్యోధనాదు లతనిం జెఱపట్టఁ బ్రయత్నింప విశ్వరూపంబుఁజూపి తాను సర్వేశ్వరుఁడగుట వారికిఁ దెల్పె పాండవకౌరవులకు జరగినభారతరణమునందు ధర్మపరులగు పాండవులకుఁ గృష్ణుఁడు సహాయుఁడై యర్జునునకు సారథ్యంబునేసి వానికి విజయంబొనగూర్చె. గర్భస్థుండగు పరీక్షితుని నశ్వత్థామ ప్రయుక్తాస్త్రంబు దహింపఁజొచ్చినవాని నయ్యాపదకుఁ బాపి కాపాడి భరతకులంబును భూమిపై నిలిపెను

ఇవన్నియు నిటులుండ రణరంగంబున నర్జునుండు నిజబంధుమిత్రజనంబులఁ జంప శంకించి నిర్వేదంబు నొందినఁ గృష్ణుం డతనికిఁ దత్త్వోపదేశంబుచేసి యతని మనఃకాలుష్యముఁ బాపె అమ్మహోపదేశమే భగవద్గీత గీతలనంబడి

సుప్రసిద్ధమై సకలజనోపాదేయమై యొప్పారెడు భగవద్గీత సకలోపనిషత్సారమై సకలతత్త్వార్థబోధకమై తనరారు. దానిఁ జదివి యందుఁ జెప్పఁబడినధర్మముల నాచరించునరు లిహపర సౌఖ్యములఁ జెందుదురనుటకు సందియము లేదు దానింబోలిన పరమోపదేశ మతనికిఁ బిదప నింతవఱకు మఱొకటి పుట్టి లేదు. దాని గ్రంథకర్తగారే వివరించుటచే నేనిచ్చటఁ దెలుపుట యవసరముకాదని విరమించితి అందుఁ గర్మయోగము, భక్తియోగము, జ్ఞానయోగము, అను నీమూఁడుయోగముల చందము విస్తరముగా వివరింపఁబడినది అందుఁ దెలుపఁబడని ధర్మములును దత్త్వములును నెందును లేవు మనదేశము నందలి యితరగ్రంథములన్నియు నశించినను భగవద్గీతాశాస్త్ర మొకటియున్నంజాలు దీనిని మనదేశప్రజలు లేకాక యూరోపు అమెరికా-చైనా మొదలగు సకలదేశములజనులును సత్యా దరముతోఁ బఠింతురు లోకమున భగవద్గీత కున్నంతటిగౌర వము మఱియేగ్రంథమునకును లేదు ఇది సాధారణముగా లోకమునందలి యన్నిభాషలలోను బరివర్తనము కావింపఁ బడినది. దీనికి వ్రాయఁబడియుండు వ్యాఖ్యానము లనేకములు. దీనింగూర్చి పండితులు చేసిన యుపన్యాసము లనంతములు. ఇట్టి మహానీయోపదేశమును శాశ్వతముగా జనులకుఁ గావిం చిన శ్రీకృష్ణుని పరమకారుణ్యమును గొనియాడఁదరమే

పైకనిన యతనిచర్య లతిమానుషములని తెల్లము కాఁగలవు ఈశ్వరుఁడు కాకున్నచోఁ బసిబాలుఁ డట్టికార్య ములఁ జేయఁజాలునా? ఈసంగ్రహచారిత్రమే కృష్ణునిమాహా త్మ్యమును నతఁడు భగవంతుఁడే యగుటను దేటపడ నేఱిం

గింపనోపు ఇంకను సద్దేవునిమాహాత్మ్యంబు సాకల్యంబుగాఁ దెలియఁగోరువా రీగ్రంథమును సాంతముగాఁ జదువఁదగును ఆభగవంతునిమహిమం బప్రమేయంబనియు నతఁడు సర్వజనోపాస్యుఁడనియు భక్తులకు భుక్తిముక్తిప్రదుండనియు నెల్లవారు నెఱింగి యతనిం గొలుచుచు మతవైషమ్యంబుమాని సకలదేవతామూర్తులును భిన్నములుగాఁ గానంబడుచున్నను బరమార్థదృష్టిని నొక్కటే యని భావించి దేవతాదూషణంబు సేయక యందఱియెడల సోదరభావంబుఁబూని ప్రేమించుచు లోకసేవయు లోకహితంబును గావించుచు సత్యాహింసావ్రతపరాయణులై కామక్రోధాసూయాలోభాదులను వర్జించి సాధువర్తనులై నిజవర్ణాశ్రమధర్మంబులను ఫలాపేక్షను విడిచి యీశ్వరార్పణబుద్ధితోఁ జేయుచు నిహపరసౌఖ్యములఁ బొందవలయుననుటయే మనగ్రంథకర్తగా రింత గొప్పగ్రంథమును వ్రాయుటకు ముఖ్యోద్దేశముగాఁ దెలియఁదగు

శ్రీకృష్ణుని యొకటి రెండు కార్యములంగూర్చి యించుక ప్రస్తావింపవలసియున్నది అతఁడు యమునానదీజలంబుల స్నానమాడుచుండిన గోపికలవస్త్రంబుల నపహరించి వారి సిగ్గులు విడిపించుట యొకటి శరద్రాత్రులందు గోపికలతో రాసక్రీడ మున్నగునవి సలుపుట యొకటి.

వస్త్రాపహరణముంగూర్చి=ఇది గోవర్ధనగిరి నెత్తుటకు మునుపే జరగినవృత్తాంతము గోవర్ధనగిరి నెత్తినపుడు కృష్ణుఁడేడేండ్లబాలుఁడని మున్నే తెలుపఁబడియెఁగదా? అంతకంటెఁ జిన్నవయసుననే వస్త్రాపహరణము జరగినది. అంతటి పసిబాలు

నికిఁ గామవికారము లుండుననుట యసంగతముగదా వస్త్రములులేక దిగంబరలై గోపికలు స్నానముచేయుచుండిరి అది దుష్టకార్యము పాపహేతువు ఆపాపమునకుఁ బ్రాయశ్చిత్తముగా వారిచే భగవంతుండగు తనకు హస్తయుగళంబుల శిరంబులపైఁ దాల్చి మ్రొక్కఁజేసె ఇది దోషమన. జెల్లునే?

రాసక్రీడంగూర్చి- రాసక్రీడ యనఁగా హల్లీసకము హల్లీసకముం గథము మున్నె తెలుపంబడియె హరివంశము నందు హల్లీసక మనియే చెప్పఁబడియున్నది కృష్ణుఁ డొక గోపికహస్తమును బట్టుకొని వేఱొకయంగనామణి చేతిని దాను బట్టి యాచేతిలోఁ దొలియంగనహస్తమును బట్టియిచ్చి యిట్టు లొక్కొక్కరిచేతిని దొల్లిటివనితకరంబునఁ బట్టియిచ్చుచు వలయాకారముగా నర్తనముచేయుట అందఱు సుందరులును నరవిందనయనకరంబుఁ బట్టినట్లు సుఖంబందిరి ఇద్దఱు ముద్దియలనడుమ నొక్కొక్కకృష్ణుఁ డుండునట్లు వనిత లెందఱు గలరో యన్నిరూపులు దానుధరించి యన్యోన్యకరంబులు పట్టుకొని వలయాకారము నృత్యము సేయుట యని మఱియొకపక్షము ఇట్లు నృత్యము చేయుచుఁ గృష్ణుఁడు కైశోర వయస్సును మన్నించుచు గోపరమణులతో రమించె నని విష్ణుపురాణము నుడువుచున్నది

“తావార్యమాణాః పతిభిః పితృభిర్భ్రాతృభిస్తథా,
కృష్ణం గోపాంగనా రాత్రౌ రమయంతిరతిప్రియాః.

సోపికైశోరకవయో మానయన్మధుసూదనః,
రేమేతాభిరమేయాత్మా క్షపాసుక్షపితాహితః
తద్భర్తృషుతథాతాసు సర్వభూతేషు చేశ్వరః,
ఆత్మస్వరూపరూపో సౌవ్యాప్యవాయు రివస్థితః " అని

(విష్ణుపురాణము అంశము 5 అధ్యాయము 14)

ఇచటఁ 'కైశోరకం' అనఁగాఁ "కౌమార్యం వయోమానయన్, తదవస్థోచితచాపలమనుకుర్వన్నేవ" అని శ్రీధరస్వామి వ్యాఖ్యానము చేసియున్నాఁడు కృష్ణుని కప్పుడు పదునొకండుసంవత్సరములు అట్లు బాలుఁడగుకృష్ణుఁడు గోపకాంతలతోఁ గ్రీడించుట వాయువువలె సర్వవ్యాపియై సర్వభూతములయందును నాభగవంతుండు నివసించుటచేతను సకలపాపక్షయకరుండగుటచేతను దోషముకాదని పరాశరుఁడు మైత్రేయునికిఁ జెప్పెను.

ఈయర్థమునే భాగవతము నుడువుచున్నది

"గోపీనాం తత్పతీనాంచ సర్వేషాంచాపి దేహినాం,
యోంతశ్చరతి సోధ్యక్ష ఏషక్రీడన దేహభాక్ "

(భాగవతము-స్కంధము 10 అధ్యాయము 3)

సామాన్య మానవుఁడగునేని పసిబాలుఁడగువాఁడందఱు గోపకాంతలతో రతిక్రీడలు సలుప సాధ్యమా! అందఱును నానందపరవశలైరని పురాణము వక్కాణించుచున్నది కృష్ణుఁడు భగవంతుఁడును సర్వాంతర్యామియు నగు

టచే నంజఱు యువతులతోడను రతిక్రీడలు సలిపినట్లును వారల నానందపరవశలఁ గావించినట్లును వారికిఁ దోషఁజేసి వారిని దృప్తిఁజఱచెనని తెలియవలయు అజ్ఞు లిది యెఱుంగక కృష్ణుఁడు జారుఁడని నిందింతురు కాని యది సరికాదు.

కృత్వాతావంత మాత్మానం యావతీ ర్గోపయోషితః,
రరామ భగవాంస్తాభి రాత్మారామోపి లీలయా

(అని భాగవతము స్కంధము 10 అధ్యాయము 33)

అనఁగా నాత్మారాముఁడైనను గృష్ణుఁడు గోపకాంత లతో లీలచేఁ గ్రీడించెనని యర్థము దీనిచేఁ గృష్ణుని రతి క్రీడలు వాస్తవములు కావనియు లీలలే యనియుఁ దెలియ వలయు తొల్లి యాగోపికలందఱు నందగోపసుతుం డగు కృష్ణుఁడు తమకుఁ బతినిగాఁ జేయుము తల్లీ యని పార్వతీ దేవిని బ్రార్థించుటచే నద్దేవివరంబున వారికిఁ గృష్ణుఁడు పతియై నట్లు లీల కావించెను

"కాత్యాయని మహాదేవి మహాయోగిన్య ధీశ్వరి,
నందగోప సుతందేవి పతింమే కురు తేనమః"

అని యొక్కొక్కగోపికయుఁ బ్రార్థించెను.

పైకనినరీతిని గృష్ణుఁడు దుష్టశిక్షణశిష్టరక్షణధర్మసంస్థాపనము లొనర్చి నిజావతారకార్యంబులను సమగ్రముగా నెఱవేర్చి మనుష్యశరీరంబును విడిచి కృతకృత్యుఁ డయ్యెను.

శ్రీకృష్ణునిదివ్యచరిత్రములను నప్రమేయమహిమము లను ననేకోపాఖ్యానయుతములుగా వివరించి యాంధ్రులకు

మేలు కావించిన శ్రీజనమంచి శేషాద్రిశర్మగారి యీగ్రంథ నిర్మాణకార్యము శ్లాఘాపాత్రమై యలరారెడు దీని నందఱుం బఠించుచుఁ దత్త్వం బెఱుంగుచు నానందింతురుగాక!

తిరుపతి
1930-వ సం.
ఏప్రిలునెల.

నాగపూడి కుప్పుస్వామయ్య,

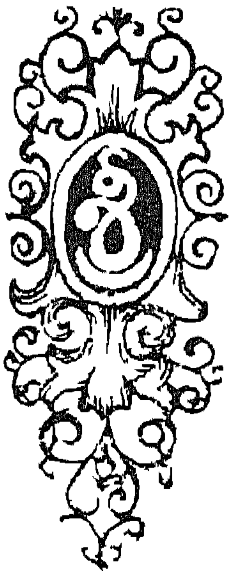
శ్రీః.

శుభమస్తు.

శ్రీకృష్ణావతారతత్త్వము.

ఇష్టదేవతాప్రార్థనాదికము.

మంతంబు మహోన్నతంబు స్వరుచి
స్ఫీతంబు నానాగమ
ప్రామాణ్యంబు మహామునీంద్రవితతి
ప్రస్తూయమానంబు సు
త్రామాద్యుత్తమదేవకోటి మకుట
భ్రాజన్మణీరాజిత
శ్రీమద్దివ్యపదంబు శైవమహముఁ
సేవింతు భక్త్యున్నతిన్ ౧

మ కరుణానీరధియంచు వేదనుతవిఖ్యాతాంఘ్రిపంకేజయం
చు రమావాగధిదేవతావినుత యంచుఁ భక్తసంరక్షణా
దరసంభాషిత చిత్తయంచు మునిసంతానంబు కీర్తింప నీ
శ్వరియా శ్రీశివకామసుందరి నమోత్సర్వేష్టదం గొల్చెదన్.

మ లలితాకారము బాలచేష్టలును సల్లాపంబులున్ వేదవా
క్షులకున్ సన్నుతిచేయఁజాలక యుభక్తుల్ కోరువాంఛాఫలం
బుల నీఁజాలియు నొప్పదుష్టమతులం బోకార్చి శిష్టాళి ని
శ్చలతన్ నిల్పిన దేవుఁ గృష్ణుని లసద్జ్ఞానాత్ము సేవించెదన్

చ నినువిడనాడి యుంచుక యునిల్వను జుమ్మిటనంచు ముందుగాఁ
జనిఁగని భక్తులెల్ల క్షితిజన్మముఁగాంచి నయంబుఁబూని త
న్ననిశముఁ గొల్వ నిస్సమతనాశ్రితరక్షణకార్యభారముం
గని తగు రాధికాంబను జగజ్జననిన్ మది నిల్పికొల్చెదన్

క ధాతకుఁ ద్రిజగచ్ఛుభసం
ధాతకు నిర్జరమునీంద్రతతి పూజితవి
ఖ్యాతపదాబ్జాతునకున్
జేతస్సంతోష మలరఁ జేజే లిడుదున్ ౫

క వాణికిఁ బ్రావృడ్జలధర
వేణికి నభయాంబుజాత విలసన్మృదుస
త్పాణికి నరవిందోద్భవు
రాణికి వందనముల నహరహ మొనరింతున్. ౬

సీ శివకుమారుని నిష్టసిద్ధిఁ గూర్చెడుగణ
పతినిభజించి సంస్కృతకవులకుఁ
దెలుఁగు కవులకును దలపోఁక మ్రొక్కిడి
భావికవులను సుప్రార్థనములఁ
గొనియాడి సజ్జనులను వేఁడి నావ్రాయఁ
దలఁచిన కృష్ణావతారతత్త్వ
మునఁ దప్పు లెన్ని యుండినను క్షమింపుఁడీ
యని చేతులొగ్గి ప్రార్థనము లొప్ప

తే గించి శ్రీపార్వతీపతిఁ గృతిపతిగను
బెద్ద లనుమతి యిడఁజేసి విశ్వకర్త
విశ్వరక్షకు విశ్వేశు విశ్వరూపు
రాధికానాథు శ్రీకృష్ణు రమ్యమూర్తి ౭

క మనమున ధ్యానించుచు శ్రీ
మునిచరితము సత్పురాణ పూజ్యతమపథం
బున వ్రాయఁబూనినాఁడను
ఘనమతులాదృతిని జూపఁ గాఁదగు దీవన్ ౮

సీ *బ్రహ్మత్రయంబనఁబడు బ్రహ్మముఖంబులు
విష్ణునామకము దేవీమహిమముఁ
దెలుపు భాగవతము జలరుహనాభుని
గాథలఁ దెలుపు భాగవతము నను
నీపురాణములను హితమతిఁ జదివి మ
హాభారతాఖ్యతి హాసనరము
హరివంశమును భక్తి నంతయుఁ బరికించి
శ్రీకృష్ణచరితంబుఁ జేర్చి వరుస

తే వ్రాయఁ దలఁచితి భక్తిమార్గమును దెలిపి
కర్మమార్గము బోధించి కడకు జ్ఞాన
మార్గమును జూపునట్టి దీ మహితచరిత
మనెడు విశ్వాసమున మహితాత్ములార! ౯

క. ఈచరితముఁ బరికించినఁ
బ్రాచీనశ్రుతిగణోక్త పథ మిది యని సం

* బ్రహ్మత్రయంబు = బ్రహ్మబ్రహ్మాండబ్రహ్మవైవర్తములు.

సూచించు నాస్తికత్వము
వేచనఁగాఁ జేయు మతివి ఽ భేదము నడఁచున్ ౧౦

క. హరియెక్కుఁడు నిర్జరులం
దరయంగా శివునికంటె, ఽ హరుఁ డెక్కుండా
హరికంటె ననుకువాదముఁ
బరిమార్చును జరిత మిద్ది ఽ పండితులారా! ౧౧

క. హరిహరుల యందు భేదము
పరికింపఁగఁ గానఁబడదు, ఽ పరతత్త్వంబే
హరిహర ధాతృప్రముఖా
మరతనువులఁ గానఁ బడును ఽ మాట లిఁకేలా ౧౨

తే. విశ్వసంరక్షణాధిక ఽ వితతకృత్య
ములను రూపాంతరమ్ములఁ ఽ బూని యొనరు
చును జుఁడీ! యాదిశక్తిని ఽ గొని యొకతటి
నూరకుండును స్వేచ్ఛనే ఽ యూని యదియె ౧౩

క. ఏరూపము ధ్యానించిన
నేరూపము భక్తిపరత ఽ నెదఁ నిల్పిన నే
యేరూపము సేవించిన
నారూపం బావిరాట్టె ఽ యగు బుధులారా! ౧౪

క. ఆపరతత్త్వేతరమా
రూపముఁ గనఁజాల రెవ్వ ఽ రును లోకములన్
రూపింపఁ దదాకారమె
యీపట్టునఁ జూడఁబడు న ఽ దెల్ల నిజముగన్ ౧౫

ఆ. ఇట్టి దృష్టిఁ జూడ ఽ నెట్లు గానంబడు
దేవతావిభేద ఽ మీవివేక

మీచరిత్రవర్య ఽ మే తెల్పు సద్బుద్ధిఁ
జదువఁజదువఁజదువ ఽ సాధులార ! ౧౬

ఆ కథను వ్రాయునపుడు ఽ కడఁగి నాభావమీ
యదియటంచు వ్రాయు ఽ నవసరమునఁ
గలుగుదోషము లవి ఽ గావు వ్యాసుల వని
మనవిచేయు వాఁడ ఽ మాన్యులార ! ౧౭

ఆ భ్రాంతిచేతఁగాని ఽ పట్టుదలంబూను
బుద్ధిచేతఁగాని ఽ పూజ్యసేవ
లేమిచేతఁగాని ఽ యేమియోవ్రాసిన
దానిసైచి కావఁ ఽ దగుదు నేను ౧౮

క. శ్రీకృష్ణుని చరితం బిది
శ్రీకంఠప్రియ మటంచుఁ ఽ జేసితి శివునే
యీకృతి కధిపతిగా నిఁక
నాకల్పం బలరుఁగాక ఽ యవని నిది తగన్ ౧౯

క హరియె కథానాయకుఁడౌ
హరుఁడె మహాకృతికి దీని ఽ కధినాథుండౌ
హరిహరభక్తుఁడె కర్తయు
నరయంగాఁ గొదువయేమి ఽ యగు నీకృతికిన్ ౨౦

కృతిసమర్పణము

షష్ఠ్యంతములు.

క ఓంకారదివ్యమూర్తికి
సంకలవాభావునకు మహోత్తరరుచికిన్

హుంకారశమితదుర్జన
పంకునకున్ వేదవినుత । పదపద్మునకున్ ౧

క. అరివనదావాగ్నికి దు
స్తరసంసృతివారిరాశి । తరికి మహాభీ
కరపాపతూలగురుశుచి
కుచతేజోనిధికి, దేవ । లోత్తమమణికిన్ ౨

క. గిరిజాప్రాణేశునకున్
హరిహయముఖ్యార్చితునకు । హతపాపునకున్
గిరిశునకు సర్వదేవో
త్కరవరునకు వేదవాక్య । గణవినుతునకున్ 3

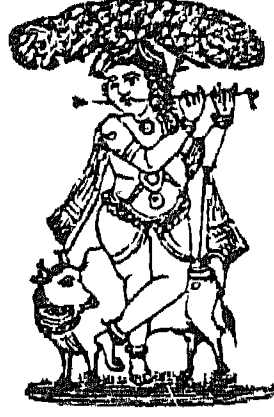
క. ఉపనిషదూహ్యవిభూతికిఁ
దపనసహస్రాభరుచికిఁ దత్త్వాత్మునకున్
ద్విపచర్మవసనునకు గో
త్రపతికి శ్రీయుక్తకంధ । రస్ఫుటరుచికిన్ ౪

క. శంకరునకు భక్తమనః
పంకఝాళనహితాత్మ । పరమాఖ్యునకున్
బంకజనాభప్రియునకు
శంకాపహితునకు దేవ । సముదయపతికిన్. ౫

తే. అంకితంబుగ నావ్రాయు । నట్టి యమల
తమ మనఁగ నొప్పు కృష్ణావ । తారతత్త్వ
మునకు సాధుపురాణైక । మూలమునకు
నాది యెట్లన వినిపింతు । నార్యులార! ౬

శ్రీ
శుభమస్తు

శ్రీకృష్ణావతారతత్త్వము.

రచనాప్రణాళిక.

ఓంకారస్వరూపమై విరాట్టువనం బ్రఖ్యాతినొంది సకల దేవతార్చితము, సనాతనము, శ్రుతి, శ్రుత్యంతవేద్యము, దుర్జ్ఞేయమునై, 'యిదమిత్థ' మని వచింప నలవిగాక, యద్వితీయ మనియు, నిరంజనంబనియు, సర్వసాక్షియనియు, స్వప్రకాశ మనియు, సకలజగత్కారణమనియు, నాద్యంతరహితమనియు, ననిర్వచనీయమహిమమనియుఁ, దేజోరూపమనియు, స్వచ్ఛతమ మనియు, నానందమయమనియు నిట్లన్ని యోరీతుల వినుతింపఁ బడుచు, నెవ్వరిచేతను "ఇది యిట్టిది" యని సిద్ధాంతము

చేయఁబడక వృద్ధిక్షయములు లేక యేకరీతిగా వెలుగొందు జ్యోతి స్ఫాటికటిగలదు

కాలస్వరూపమని కొందఱు, కాలకారణమని మఱికొందఱు, నామరూపక్రియారహితమని యింకను గొందఱు, కాదు కా దిది యానందమయమని వేఱొకకొందఱు, నిశ్చయముగా నిది విష్ణుమయమని మఱియుఁ గొందఱు, కానే కా దిది శైవమని యింకనుం గొందఱు, ఏదియుఁ గా దిదన్నింటికి మూలకారణమని మఱిమఱికొందఱు విసుఁగుదోఁచునట్లు, మనస్సు చెడునట్లు, దీనిజోలి వల దిఁక నూరకుండుట మేలని స్ఫురించునట్లు, ఎవరికిఁ దోఁచినట్లు వారు సిద్ధాంతము చేయుచుండు తత్త్వ మొక్కండు బ్రహ్మాండములనిండియుండుట మాత్రము సత్యము.

అది సత్యస్వరూపమైనఁ గానిండు, ఆనందస్వరూపమైనఁ గానిండు, తేజస్స్వరూపమైనఁ గానిండు, ఇవన్నియు నదియే కానిండు, మొత్తముమీఁదఁ బరతత్త్వ మొక్కటి సాటిలేక యలరారుచుండు ననుటమాత్రము సిద్ధాంతము

అట్టితత్త్వమును దెలుపుటకే వేదములు నడుముగట్టుకొని పోరాడిపోరాడి వెల్లకిలఁబడినవి వేదాంతములనఁబడు నుపనిషత్తులు ఇటు అటు పొరలాడునర్థములు గలవాక్కులం బలికి నోరుమూసికొనినవి * స్మృతులు పైవానిగతింగాంచి

---

* మనుస్మృతి —

శ్లో. యత్తత్కారణ మవ్యక్తం నిత్యం సదసదాత్మకమ్,
తద్విసృష్ట స్సపురుషో లోకే బ్రహ్మేతి కీర్త్యతే. అ. ౧. శ్లో ౧౧.

మనకేల యీపెత్తనమని మానవకృత్యములం దెల్పి యిట్టిధర్మ ముల నాచరించిన నాపరతత్త్వమును గనుఁగొనవచ్చునని తన తెలియమి మఱుఁగుపఱచుకొని మెల్లఁగాఁ దొలఁగినవి పురాణ రాజము లేమో చెప్పఁబూని శ్రుతిస్మృతుల పాటుగాంచి మన మిఁక నోరు దెఱచిన మర్యాదనిలువఁజాలదని భీతిల్లి భగవదవ తారములలో నగు గాథలం బేర్కొని మనుజులకు భగవద్భక్తి గలుగునట్లు చేసితి మింతటితోఁ గృతకృత్యతం గాంతమని చల్లఁగా జారినవి భారతాదీతిహాసములు పురాణముల నను

అసంఖ్యామూర్తయ స్తస్య నిష్పతంతి శరీరతః,
ఉచ్చావచాని భూతాని సతతం చేష్టయంతి యాః అ ౧-౨. శ్లో ౧౫.

యాజ్ఞవల్క్యస్మృతి —
హితాహితానామనాడ్యా స్తాసాం మధ్యే శశిప్రభమ్.
ప్రాయశ్చిత్తకాండము శ్లో ౧౦౮.

మండలం తస్య మధ్యస్థ ఆత్మాదీప ఇవాచలః,
సజ్ఞేయ స్తం విదిత్వేహ పునరాజాయతే నతు. ౧౦౯
జ్ఞేయంచారణ్యక మహం యదాదిత్యాదవాప్తవాన్,
యోగశాస్త్రం చ మత్ప్రోక్తం జ్ఞేయం యోగ మభీప్సతా. ౧౧౦
అనన్య విషయం కృత్వా మనోబుద్ధి స్మృతీంద్రియమ్,
ధ్యేయ ఆత్మాస్థితో యోఽసౌ హృదయే దీపవత్ప్రభుః. ౧౧౧
మోహజాల మపాస్యేహ పురుషో దృశ్యతే హియః,
సహస్రకరపన్నేత్ర స్సూర్యవర్చా స్సహస్రకః. ౧౧౯
స ఆత్మా చైవ యజ్ఞశ్చ విశ్వరూపః ప్రజాపతిః,
విరాజ స్సోఽన్నరూపేణ యజ్ఞత్వ ముపగచ్ఛతి. ౧౨౦

సరించి తల్లిపిల్లలవావిగా భగవత్కథలనే పలికి బ్రదికితిమిరా స్వామీ యని విరమించుకొనినవి

ఇట్లు శ్రుతిస్మృతిపురాణేతిహాసములు, ఉపపురాణాదులవి యివి యననేల యెన్నియో ఆమహనీయభగవత్తత్త్వ మహిమమును దెలియఁజాలక, తెలిసినంతమట్టుకైనను దెలుపఁజాలక గర్వమును వదలినవి

ఇఁక వానిలోఁ గొంతభాగమో కొంతలో నొకకొంత భాగమో పఠించి, తదర్థమును జక్కఁగా గ్రహింపఁజాలక గ్రహించినట్లు నటించు వారిగతి యిప్పట్టున నేమగునో మన మేల విచారింపవలయు? సభాముఖములఁ బ్రతిపక్షముఖపిధానముచేయుటకు మాత్రము ప్రయత్నించి తెలిసితెలియని కుతర్కవాక్కులచే నాక్రోశించి పామరు లబ్బా యెంతటి వాఁడురా, యనుకొనుచుండ సంతోషించుచుఁ దెలియని తత్త్వములఁ దా ననుభవమునఁ దెలిసికొనినట్లు నటించు నొక్కొక్కరు నిట్లే నాలుగు డబ్బులు గణించుకొనుచుఁ గాలముఁ గడపుచుఁ దమగతి యేమగునో తెలియక యెందో దిక్కులేక చనిపోవుచుండుట యంద ఱెఱింగినదియే

కొంద ఱిట్లు తమగతి దెల్లవాఱఁగాఁ బరులను మోసపుచ్చి భగవత్తత్త్వము నుపదేశరూపమునఁ దెలియఁబఱచుచుఁ దిరుగుచుండుట క్రొత్తదికాదు ఇట్టి పండితమ్మన్యులు తత్త్వమిది యని సిద్ధాంతము చేయఁగల్గుదురా యనుప్రస్తావమే యనవసరము

తోఁచి నట్లర్ధమును వివరించి స్వస్వమతముల సిద్ధాంతము చేసికొన నవకాశమిచ్చు శ్రుతులు లోనగునవి "ఇద మిత్థ" మ్మని తెల్పఁజాలవు తక్కినవానిగతి యిటనేటికి? అటులని యూరకుండఁజెల్లునా? ఊరకున్న గడతేఱుమార్గము దొరకునా? దొరకకున్న నేమిలోపమని తృప్తిఁజెందుట మనుష్య ధర్మమగునా? ఇఁకఁ జేయవలసిన దేమి?

బహుశ్రుతులు, సన్మతులు నగు మాన్యులు వచించిన వేదాదిప్రమాణగ్రంథార్థమును నమ్మి భగవంతుని నెఱుఁగఁ దలఁచి కృషిచేయుచుండిన నాపరాత్పరుఁడు, సచ్చిదానంద రూపుఁడు, కరుణానీరధి, పరమపురుషుఁడు నగుభగవంతుఁడే యీజీవుఁడు పరిపక్వస్థితికిం జేరెనని కరుణించి కడతేర్చినచో ముక్తుఁడగునుగాని రిత్తమాటలచేఁ గాఁజాలఁడు

అప్పుడైన వేదాదులేకదా ప్రమాణము లనుప్రశ్నము రావచ్చును, అదిసత్యమే అంతకన్న వేఱుగతి కానరాదు కాఁబట్టి యాత్రోవలఁబడి పోయిపోయి కర్మము పరిపక్వము కాఁగా భగవత్కరుణకుఁ బాత్రులైన మహనీయులు పామరులై, గతియేదిరా యని దిక్కుదోఁపక యలమటఁబడు దీనులఁ బరిపక్వ జీవులం గాంచి మించిన కరుణఁ గాపాడఁబూని నాలుగుమాటలు చెప్పిన వాని నేనమ్మి నిశ్చలబుద్ధిఁ దదుదీరితార్థమును స్మరించుచుఁ దదనుగుణముగఁ బ్రవర్తించుచుండుటయే యుత్తమపథము

అది కాదని యొక్కసారి యెగిరి మోక్షలక్ష్మీపదమును గౌఁగిలించుకొనుద మనుకొనుటయు నట్లుచేయఁ బ్రయత్నించుటయు వెఱ్ఱితనము అట్లుచేసిన లభించునది కాదు బహుతర జన్మపరిపక్వకర్మమునఁ గాని వాస్తవజ్ఞాన ముదయింపదు అది యుదయించినఁగాని సద్గురుకటాక్షము కలుగదు అది గలిగినఁగాని సద్గ్రంథపరనతదర్థావబోధము లలవడవు అవి యలవడినఁగాని జగన్మిథ్యాత్వజ్ఞానము పొడసూపదు అది పొడసూపి దృఢపడినఁగాని బ్రహ్మసత్యాత్వజ్ఞాన ముదయింపదు అది యుదయించినఁగాని సంసారము నిస్సారమను నమ్మకము గలుగదు అది గలిగినఁగాని మోక్షపదప్రాప్తిప్రయత్న మొనరింప వీలుపడదు. వీలుపడినఁగాని కడతేఱఁజాలఁడు. ఇందేది తక్కువయైనను నధోగతియే. పునర్మరణజన్మములే.

మంచిమార్గమేది ?

భగవంతుఁ డనుగ్రహించిన బుద్ధి నుపయోగించు నధికార మందఱకుం గలదు పైవిషయములం గూర్చి చక్కఁగా నాలోచించినచోఁ గడతేఱుటకు మార్గములు:—

౧ సత్కర్మముల నాచరించుట
౨ సద్గ్రంథములఁ బఠించుట
3 వానియర్థమును జక్కఁగా గ్రహించుట
౪ ఆయర్థమును బ్రవర్తనమున నుంచుట.
౫ భగవన్నామకథాజాలముల నెఱుంగుట

౬ భక్తజనసంకీర్తనము చేయుట

౭ ఫలములఁగోరక కర్మముల నాచరించి భగవదర్పణము చేయుట

౮ జ్ఞానవైరాగ్యముల సంపాదించుట

యను నీమొదలగునవి బహువిధములుగాఁ గలవు ద్రవ్యమక్కఱలేక జనసాహాయ్య మక్కఱలేక పాండిత్యముతోఁ బనిలేక యభ్యసింప ననువుపడునది భక్తిమార్గము ఇదియే ప్రథమసోపానము దీని నెక్కినఁగాని పైఁబోవవీలులేదు ఇది యనపాయము దీనికిఁ బ్రధానము శ్రద్ధ శ్రద్ధయనఁగా ఆస్తిక్యబుద్ధియని భావము ఇది కుదురుటకుఁ జక్కని పూర్వజన్మకృతపుణ్యముండినచో తీఱవలయు ఇంతమాత్రము సహాయ సంపద కుదిరెనా భక్తిమార్గము జీవుని ముక్తిమండపమునకుఁ గొంపోవఁ గలదు పైసహాయములు లేని భక్తి పరవంచన యొనరించుటకుఁగాఁ గొంగపూనిన యనశనమహావ్రతము వంటిది అది వేషధారుల కుపకరించును కొలఁదికాలమున కాతనిఁ బునరావృత్తిరహిత నరకరూపమునఁ బడఁద్రోయక విడువదు కావున సహాయసంపదంబొంది భక్తిమార్గమునఁ బ్రవర్తించుట శ్రేయము

మనుష్యుఁ డొనరింపనేర్పఱచిన కర్మములన్నియు భక్తిమార్గమునే తెలుపును భక్తునిలక్షణములే కర్మరుని లక్షణములు కర్మఫలములను భగవత్సమర్పణముచేయుట కర్మరుని కృత్యము సర్వము భగవదర్పణ మొనరించుట భక్తుని పని

వీ రిరువురకు గమ్యస్థాన మొక్కటియే పద్ధతులు వేఱు. ఫల మొక్కటియే వీరికి సహాయము చేయఁ బూనియున్న గ్రంథములు విసంవాదములుగఁ దోఁచు కాని యట్టివి గావు మచ్చరము మాని శాంత స్వాంతముతో నాలోచించిన సర్వ గ్రంథము లొక్కరీతిగా నర్థమగును ముందే మనమతమున కనుకూలమగుపద్ధతి నన్వయించుచుఁ, బరమతదూషణము చేయఁబూనుచో భిన్నవిధములుగా నర్థమగును దానఁ జేటు వాటిల్లు కాన నట్లుగాక పరమార్థజిజ్ఞాసువై యేగ్రంథము పఠించినను దాని సార మొక్కటియే.

భక్తుల కెల్ల గమ్యస్థాన మొక్కటియే యనఁగా నుపాస్య దైవ మొక్కఁడే యని తేలునుగదా యనుప్రశ్నము రాక మానదు ఆప్రశ్నమునకు సమాధానము చెప్పుటకే యిన్ని గ్రంథములు నడుముకట్టుకొని నిలిచియున్నవి దానిం బరిశీలించుటలో భేదములు గలవు ఆభేదముల వదలుచో సకల గ్రంథప్రతిపాదిత తత్త్వ మొక్కండే యగును

ఈవిషయమును జర్చించి సిద్ధాంతమును దెలుపుట కిది సమయము కాదు ఈగ్రంథోద్దేశము నదికాదు కాన నా చర్చనుమాని ప్రకృతవిషయమునకుం గడంగెద

ప్రకృతవిషయము శ్రీకృష్ణావతార తత్త్వము శ్రీకృష్ణుఁడన నెవఁడు? విష్ణువా! ఈశ్వరుఁడా! శక్తియా! ఈమూవురునా ఈమూగురుకానేకాదా ఐన నెవ్వఁడు? అనుప్రశ్నము

వచ్చునపు డూరకుండుట కవకాశము లేదు తెలిసినవి యో తెలియనవి యో కొన్ని మాటలు చెప్పక తప్పదు

సర్వత్ర వ్యాపించి రూప మిదియని తెలియఁబడకుండ నుండఁజాలి సర్వసాక్షియై కర్త, కర్మము, కర్మఫలము, తానయై యనిర్వచనీయమహిమఁ డైన పరమాత్మ యొకండు గలఁడని యంద అంగీకరించిన విషయము అట్టి పరమాత్మ నుపాసించు టెట్లు ? అనునది యవ్వలిమాట

ఆపరమాత్మ ప్రపంచము రచింప నిచ్ఛఁ గొనునపుడు ప్రకృతి యావిర్భవించును ఆపరమాత్మ యిచ్ఛయే ప్రకృతి. ఆమెకు నిచ్ఛాశక్తియను నామధేయము గలదు ఆప్రకృతి ప్రభావ మనిర్వాచ్యము శ్రుతులు వర్ణింపలేవన నిఁక నితరుల మాటఁ జెప్ప నేటికి? ఆస్థితియందే వారికిఁ బ్రకృతిపురుషు లను ప్రఖ్యాతి కల్గెను ఆప్రకృతి యావిర్భాట్టునకంటె వేఱా కాదా యనుప్రశ్నమునకే సమాధానము చెప్పఁజాలక మహా మునులే పండ్లిగిలించిరి తోఁచినట్లు పల్కిరి అందుఁ గొందఱు మొండిపట్టుదలగలిగి తాఁ బట్టినకుందేటికి మూఁడేకాళ్లనని వారు ప్రకృతిపురుషుల కభేదమనిరి మఱికొంద ఱదికాదు విరాడిచ్ఛయే ప్రకృతియని పిలువంబడు అది రూపముగలది కాదని తల లాడించిరి. మఱియుఁ గొందఱు ఆప్రకృతి తదిచ్ఛా సంభూతురా లనిరి ఇంకనుం గొందఱు విరాడంతర్వ్యాప్తశక్తి యే ప్రకృతి యనిరి ఇవ్విధమునఁ దోఁచినట్లెల్ల శిరఃకంపము లొనరించి, చేతులు త్రిప్పి, వాదించిరి.

ఈవిషయమున బహుగ్రంథావలోకభాగ్యముం గల మాన్యులు ప్రకృతిపురుషులకు భేదాభేదవిచార మశక్యమని పలికిరి ఆమాటయే సత్యము ఆపరాత్పరుని యిచ్ఛామాత్రమున సకలబ్రహ్మాండము లలరారు నన నామహాత్ముని యిచ్ఛయన నెట్టిదో తెలియ నస్మాదృశులకు శక్యమా? ఆయిచ్ఛకే సంకల్పమనియు నామాంతరము గలదు ఆప్రకృతికిని సంకల్పశక్తి యను నామాంతరము గలదు ఇఁక నిది యీలాగని యెట్లు చెప్ప శక్యమగును

శ్లో॥ శక్తిశక్తి మతో ర్భేదం కోజనః ప్రతిపద్యతే,
వహ్నేశ్చ దాహికాయా శ్చ భేదః కోను సమీక్ష్యతే.

అను ప్రమాణముంబట్టి గట్టిగా నాలోచింపఁగా "తదభేద" వాదమే నిలుచునేమో యని తోఁచెడు సూర్యునకు ఉష్ణగుణమునకు భేదమా, అభేదమా, అని ప్రశ్నించిన నుత్తరము చెప్పుట కశక్యము ఏదో యొకరీతిఁ బల్కినను, ప్రశ్నించువాఁడు బుద్ధిమంతుఁడైన నమ్మించుట మఱియుఁ గష్టము.

అట్లైన నీవాద మిట్లుండవలసినదేనా యనుప్రశ్నము రావలసినదే సమాధాన "మౌ నట్లే" యని చెప్పవలసినదే. సామాన్యు లిటు సమాధానము చెప్పిన నమ్మవచ్చును

భగవంతుఁడు సంకల్పరహితుఁ డైనతఱిఁ బ్రపంచమే లేదు ఏమైనది? ఆయనలో నుండినది ఎట్లు? విత్తనములలో

కురశక్తి యిముడునట్లు పిదప నేమైనది? కర్షకుఁడు సకాలమున నావిత్తనముల సుక్షేత్రములఁ జల్లిన నవి బహుతరముగా నగపడినట్లు పరమాణురూపజీవకోటి తదిచ్ఛామాత్రమున నానావిధ పూర్వరూపములఁ బొంది వెలయును

ప్రశ్నము.—భగవంతునియందు లీనమై మరల రూపత్వము నొందునపు డుత్తమ మధ్యమాధమ రూపభేదము లెట్లు గలిగె?

ఉత్తరము:—గ్రంథపరిశీలనము పెద్దలసాంగత్యము తక్కువ యగుట నీప్రశ్న మొనరింప నవకాశము గలిగినది కర్మ మనాది యని యంగీకరింపుము జీవుఁడు తన్నిబద్ధుఁడు భాండములోనుంచిన విత్తనములు చల్లినపిదప నేకరూపమున వెలువడవుకదా? కర్మము నశించునదికాదు సత్కర్మ మొనరించినఁ దదనురూపరూపము, దుష్కర్మ మొనరించిన దాని కనుగుణ మగురూపము కల్గును పుణ్యపాపములఁ దలక్రిందుగాఁ జేయ భగవంతుఁడు పూనఁడు సర్వసముఁడు) సర్వసాక్షి యనుపేరు లాపరమాత్మకుఁ గలవు

ప్రశ్నము:—అయిన నాభగవంతుని పనియేది?

ఉత్తరము:—ఇచ్ఛామాత్రమున సృజించుట, తన్నాశమున లయింపఁజేయుట

ప్రశ్నము:—ప్రకృతి శక్తి యెట్టిది? అదియుండుటెందు?

ఉత్తరము:—అది సర్వవ్యాపిని, భగవంతుఁ డిచ్ఛయింపఁ దా

నావిర్భవించి తదిచ్ఛానుసారము యథాపూర్వముగ సకల బ్రహ్మాండముల నిర్మించును

ప్రశ్నము:—అట్టితటి యాభగవంతున కేమని పేరు?

ఉత్తరము:—సగుణబ్రహ్మమని అత్తటి నాపరమాత్మం గీర్తింతురు నమస్కరింతురు ఉపాసింతురు

ప్రశ్నము:—తత్పూర్వ మావిరాట్టు నుపాసించుట, కీర్తించుట యెట్లు?

ఉత్తరము:—సిద్ధాంతముగా నర్థమును దెలుపఁ జాలని మాటలచేత నుతింపఁదగు. అట్టివాక్కులచేతనే తద్భావ మును దెలుపఁదగు అట్టివిధులచేతనే ఉపాసింపఁదగు

ప్రశ్నము:—ఆమాట లెట్టివి? విధు లెట్టివి?

ఉత్తరము:—అనంతుఁడు, అవ్యక్తుఁడు, అవాఙ్మానసగోచరుఁడు, సర్వకర్త, సర్వసాక్షి, సర్వేశ్వరుఁడు, నిరంజనుఁడు, సర్వాంతర్యామి, ఇత్యాదు లామాటలు

"పూర్ణస్యావాహనం కుత్ర సర్వాధారస్య చాసనమ్,
స్వచ్ఛస్య పాద్య మర్ఘ్యంచ శుద్ధ స్యాచమనం కుతః"

ఇత్యాదు లావిధులు

"సహస్ర శీర్షా పురుషః సహస్రాక్ష స్సహస్రపాత్,
స భూమిం విశ్వతోవృత్వా అత్యతిష్ఠ ద్దశాంగుళమ్"
నీవార శూకవత్తన్వీ పీతాభాస్వ త్యణూపమా,
తస్యా శ్శిఖాయా మధ్యే పరమాత్మా వ్యవస్థితః

"సబ్రహ్మ సశివస్సహరిస్సేంద్రస్సోऽక్షరః పరమస్స్వరాట్"

శ్లో॥ ఊర్ధ్వమూల మధశ్శాఖ మశ్వత్థం ప్రాహు రవ్యయం,
ఛందాంసి యస్యపర్ణాని య స్తం వేద స వేదవిత్,

ఇత్యాదులు ధ్యానసాధనములు

ప్రశ్నము:—వీనిచే నేమియే స్పష్టముగాఁ దెలియఁబడునా

ఉత్తరము:—తెలిసినట్లు నటింపక నిరంతర మీరీతి ధ్యానింపుము సుకృతపరిణతిగల్గినఁ దెలియఁగలదు

ప్రశ్నము:—ఇంతకన్న విస్పష్టముగా నాపరమాత్మను లక్ష్యలక్షణపురస్సరంబుగాఁ దెలుప శక్యముగాదా?

ఉత్తరము:—నిరంజనాదు లామహాత్మునకుఁ బేరులు తదర్థ ప్రతిపాద్యుఁడే విరాట్టు

ప్రశ్నము:—అట్టైన అవాఙ్మానసగోచరుని వాఙ్మనోగమ్యునిగఁ జేసికొను టెట్లు? పూజాదు లొనరించి తృప్తిపఱచు టెట్లు?

ఉత్తరము:—ఆర్యా! నీవాస్తికుఁడవని తెల్లమాయె ఇఁక వినుము నుతించుటకు పూజించుటకు మనఃపీఠమున నాసీనుగాఁజేసి ధ్యానించుటకు సగుణబ్రహ్మము పాత్రుఁడు

ప్రశ్నము:—సగుణబ్రహ్మ ముపాస్యుఁడైనచోఁ బ్రకృతియు నుపాసనార్హయగునా?

ఉత్తరము:—ప్రకృతిపురుషులనుచో నర్థమేమి? ప్రకృతివిశిష్ట పరమాత్మయని కొందఱు వాదింతురు కాని అర్థ మొక్క

టియే ఆయిరువురకు భేదము చెప్ప నెవరికిని సాధ్యము కాదు కాన వారిరువురు నుపాసనార్హులే

ప్రశ్నము:—హరిహర బ్రహ్మ లెవరు ?

ఉత్తరము:—జగత్కారణభూతులగు నాదిపూరుషులు.

ప్రశ్నము:—వీరు ప్రకృత్యతీతులా ? ప్రకృతినిబద్ధులా ?

ఉత్తరము:—ప్రకృత్యతీతు లేనాఁటికిఁ గారు ప్రకృత్యతీతుఁ డనఁదగువాఁ డొక్కవిరాట్టువే తక్కుంగల వారెల్లఁ దన్నిబద్ధులు.

ప్రశ్నము:—ఈ త్రిమూర్తులే పరమేశ్వరస్వరూపులని యుపాసించువారికి ఫలము శూన్యమే

ఉత్తరము:—కాదు జగదాకార విలసితుఁడే పరమాత్మ ఎవరి నుపాసించినను ఆ విరాట్టువునకే చేరును

ప్రశ్నము:—ఆలాగైన నీ త్రిమూర్తులనేగాక తక్కుంగలదేవతల నుపాసించినను భగవంతు నుపాసించినట్లే యగునా ?

ఉత్తరము:—పరమానందము ! చక్కనిప్రశ్న మొనరించితివి ? సదుత్తరము చెప్పెద. ఆలకింపుము ఇంద్రరూపమున వెలయు పరమాత్మయని యుపాసింపుము ఇంద్రుఁడు దిక్పాలకశ్రేష్ఠుఁడు, ఈయనకన్న విష్ణు వధికుఁడు అని యిట్లు భేదబుద్ధిం గైకొనకుము అట్లు గ్రహించితివా ఆ విరాట్టువు సర్వాంతర్యామిత్వము నశింపఁజేసినవాఁడ వగుదువు అట్లుగాక ఇంద్రరూపమునొందిన విరాట్టువు అని

యుపాసించినచో ననపాయమోక్షసామ్రాజ్యమును బడయఁగల్గుదువు

ప్రశ్నము:—ఇటులైన నేభక్తుఁ డేదేవత నేబుద్ధితో నుపాసించినను ఫల మొక్కటియే యని తేలునుగదా!

ఉత్తరము:—దృఢభక్తితో నావిరాట్టువు నిష్టదేవతారూపమున నుపాసించిన నందఱకు ఫలమొక్కటియే యనుట కేమి సందియము?

ప్రశ్నము:—ఈరీతి నాలోచించినఁ ద్రిమూర్తులలో హెచ్చుతగ్గులు లేకుండుటయే గాక సర్వదేవతా సామ్యము సిద్ధించునే

ఉత్తరము:—అది సిద్ధించినచోఁ గొంపలు మునిఁగిపోవునని భయపడకుము

ప్రశ్నము:—మఱొక ప్రశ్నమున కవకాశ మిత్తురా? కోపపడకుఁడు.

ఉత్తరము:—ఎన్నియేఁ బ్రశ్నముల నొనరింపుము కోపపడ నవకాశమే లేదే

ప్రశ్నము:—హరిహరులలో నుత్తమాధమభేదములు గలవనువారి ప్రమాణవచనములకుఁ దిలోదకము లీవలసినదేనా?

ఉత్తరము:—దారికి వచ్చుచున్నావు చక్కఁగా వినుము వినినదానిని మనసునఁ బదిలపఱచుకొనుము అదేదన.—కర్మభేదములచేత భక్తి వివిధరీతులఁ బరిణమించుచుండును ఒక్కొక్కప్రాణి కొక్కొక్కదేవతయందాదృతియు

వేఱొక దేవతయం దనాదరణము గలుగుచుండును. కాని ఆతనిదృఢభక్తి దృఢమగుచో ఫలముగల్గక తప్పదు అన్యదేవతాదూషణముమాత్ర మాతనికిఁ బ్రతిబంధక మనకతప్పదు విష్ణువే విరాట్టువు అనుభక్తునకు, శివుఁడే విరాట్టువు, అన్నభక్తునకు నుపాసనాఫలము సమానము కాని, వారిభక్తిమాత్రము దృఢతమము గావలయు ఈమాటలసందడిలో భగవంతుఁడు సర్వాంతర్యామి యను మాటనుమాత్రము మఱువకుము అన్నియు సరిపడును.

ప్రశ్నము:—ఈమాటల వైఖరిం బట్టిచూడఁగా సర్వదేవతా సామ్యము స్పష్టము ఏదేవత నుపాసించినను ఫలము సమానము ఐతే భక్తి యేకరీతిగా నుండవలయుననుట విశేషము అట్లైనచో నేదేవత నుపాసించినను సమాన ఫలము గలుగును అని తెలిసికొంటిని దెలిసికొనఁదగిన వింతయేనా?

ఉత్తరము:—ఇంతమాత్రమే కాదు విశేషముగాఁ గలదు ప్రాణి స్వస్వకర్మానుసారము, తదనుగుణఫలప్రదాత యగు దేవత నుపాసించును ఆదేవతయు నట్టిఫలము నిచ్చును.

ప్రశ్నము:—మరల నేమో శంకగలిగించున ట్లున్నది ఏదేవత నుపాసించినను ఫలమొక్కటియే యంటిరిగదా!

ఉత్తరము—దేవతలలో బహువిధభేదములు గలవు ఉపాసకులందఱు పైఁజెప్పఁబడిన ట్లుపాసింపఁజాలరు. ఆయుపాసనచేయుటకుఁ బుణ్య మెక్కువ యుండవలయు అల్ప

పుణ్యుల కాయుపాసన శక్యముగాదు. ఆతనిబుద్ధి యా మార్గమునఁ నడువఁ జాలదు

ప్రశ్నము:—నాకేమియుఁ దోఁచ లేదు ఈసంశయము నివారింపుఁడు

ఉత్తరము:—కర్మానురూపఫలప్రదాతలు దేవతలు గలరు అందు హరిహరు లుత్కృష్ట కర్మఫలప్రదాతలు ప్రాణికోటి యందు బహువిధభేదకర్మము లొనరించినవా రుండునట్లె దేవతలయందును భేదములు గలవు భక్తుఁడు స్వకర్మోచిత ఫలము నొందఁజాలును కాన నట్టి దేవతాభక్తియే యాతనికిం గుదురును

ప్రశ్నము:—ఈవిషయము దురూహముగా నున్నది ప్రశ్న మొనరించుకొలఁది సంశయము లెక్కువ యగుచున్నయవి ఇవి వదలు టెట్లో

ఉత్తరము:—త్వరపడకుము విషయ మది సులభసాధ్యము కాదు దురూహమే కాని యుపాసనాబలమున సుజ్ఞేయ మగును.

ప్రశ్నము:—మఱియొక ప్రశ్నము గలదు

ఉత్తరము:—ఏ దది ?

ప్రశ్నము:—ప్రకృతి నుపాసించువారికి ఫలముగలదా ?

ఉత్తరము:—ఆర్యా! స్వల్పబుద్ధి నగపఱచితివి ప్రకృతి నుపాసించిన ఫలము గలుగునా యను శంకగలిగెనా ? సర్వ దేవతలు, దేవాధీశులు, తద్వికృతులుగారా ?

ప్రశ్నము:—ప్రకృతియనఁ బార్వతియా, లక్ష్మియా, శార దయా, వీరిలోఁ దారతమ్యములు గలవా?

ఉత్తరము:—తారతమ్యములు గలవనుట బుద్ధిభ్రాంతి ఒక్క మాట, విష్ణువు విరాట్టుగా భావింపుము అపుడు మూల ప్రకృతి లక్ష్మిదేవియే యగును ఈశ్వరు నట్లు భావింతువేని పార్వతియే ప్రకృతి యని తలంపుము. బ్రహ్మనే యట్లు భావింతువా శారద ప్రకృతి యని నిశ్చయింపుము ఏద్వం ద్వమునుపాసించినను వారిరువురు ప్రకృతిపురుషు లనంబడు దురు. ఇతరదేవతాధిశద్వంద్వమున నసూయఁ బూనకుము. అజహరిహరులు స్వస్వకళత్రములంగూడి సకలవాంఛల నొసఁగఁ జాలుదురు వేఱువేఱుగ నుపాసించినను ఫల ప్రదాత లగుదురు అనఁగా—దీని భావమేమి? అవయవి ప్రకృతివిశిష్టము; కాన నది యుపాస్య మేల కాదు? ఇంకను ఈవిషయమునఁ జర్చచేయుచో విషయ మెంతయో తేలఁ గలదు చర్చించుకొలఁది నొక్కొక్కశంక కలుగుచునే యుండును మనస్సును బహుభంగులఁ బోనీయక చిక్కఁ బట్టి నిశ్చితజ్ఞానమున నొక్కదేవత నుపాసించుచు నితర దేవతా దూషణముచేయక సకలదేవతలు, తదితర ప్రాణి కోటులు ప్రకృతిపరిణతములని భావించి యా ప్రకృతి నుపాసించి తదనుగ్రహము నొంది పరమపురుష సాన్ని ధ్యము నొందఁ బ్రయత్నింపుము ప్రకృతి ప్రధానురాలు కాదను వాదము మూర్ఖవాదము దాని నుపాసింపకున్న

నజ్ఞానపటము దొలఁగదు అది తొలఁగకున్న భగవద్దర్శనము కానేకాదు ఆలోచింపుము

శ్రీమచ్ఛంకరభగవత్పాదులు సౌందర్యలహరియం దిట్లు వాక్రుచ్చిరి

శ్లో॥ క్వణత్కాంచీదామా కరికలభకుంభస్తననతా
పరిక్షీణా మధ్యే పరిణతశరచ్చంద్రవదనా,
ధనుర్బాణాన్ పాశం సృణిమపి దధానాకరతలైః
పురస్తా దాస్తాం నః పురమథితు రాహోపురుషికా

విరించిః పంచత్వం వ్రజతి హరి రాప్నోతి విరతిం
వినాశం కీనాశో భజతి ధనదో యాతి నిధనమ్,
వితంద్రీ మాహేంద్రీ వితతి రపి సమ్మీలితదృశా
మహాసంసారే ఽస్మి న్విహరతి సతి త్వత్పతి రసౌ

ఇట్టిప్రమాణములు చూపఁబూనిన నన్నిగ్రంథములు ఎత్తివ్రాసిన ట్లగును కాన, నింక నీచర్చ చాలును ప్రకృత విషయమునకు వచ్చెదను

పైనుదాహృతప్రశ్నోత్తరముల సారమేమన—విరాట్టు ప్రపంచరచనేష్టమునఁ బ్రకృతివెలయించి యథాపూర్వముగా బ్రహ్మాండముల నలవరించెను తదధిష్ఠాతలదేవతల వెలయించెను తా సర్వాంతర్యామియై సర్వసాక్షియై వెలసెను ఇట్టు చేసిన నేమి లాభ మనుప్రశ్నము తుచ్ఛము. ఆ భగవంతుని లీలలెఱుంగ నెవరికి శక్యము? కాఁబట్టి హరిహరప్రముఖదేవత

లామహాత్ముని వికృతులు గానఁ దదతీతుఁడగువిరాట్టు నుపా
సింప శక్యముకాదు గాన నీ యుత్తమోత్తమదేవతల నుపా
సించి వీరియనుగ్రహమున మాయాతీతుఁడైన విరాట్టువుకరు
ణకుఁ బాత్రుఁడగుపుణ్యాత్ముఁడు ముక్తుఁడు అనునదియే

ఈవిషయము నిటఁ బెంచివ్రాయక ప్రకృతప్రయత్నఫల
మగు శ్రీ కృష్ణావతారతత్త్వము ననువదింపఁ గడంగెదను
పైవ్రాయఁబడినవిషయము వివాదాస్పదము బహుసంశయ
భూయిష్ఠము ఇందేది సత్యమనునది వచింపఁజాలక మహాత్ములు
కాలమును బుచ్చిరి తోఁచినట్లు సిద్ధాంతముల నొనరించిరి.
శ్రుతిస్మృతి పురాణేతిహాసములకు నర్థమును ద్రిప్పిత్రిప్పి చెప్పిరి
ఆ యర్థము కుదురక పలుపాట్లు పడిరి ఆసిద్ధాంతములు
ఏతత్క్షణపర్యంతము నిస్సంశయములా? కావు ప్రశ్నములపైఁ
బ్రశ్నములు వచ్చుచునే యున్నవి అది సిద్ధాంతము కా
దిదియే రాద్ధాంతమని కొందఱువాదింప బద్ధకంకణులై యున్న
వారు తెలిసినదానినిగూడ మఱుగుపఱచుచు మొండివాద
ములకుఁ బూనుచున్నారు సత్యాన్వేషణము వెనుకఁ బడినది
కుతర్కసహాయము మెండుగా దొరకుచున్నది సకలశాస్త్ర
ములు తోఁచినట్లు సిద్ధాంతము చేయఁబూనినవారి చేతులలోఁ
జిక్కి తికమకపడు చున్నవి మతాచార్యులు పరదూషణము
చేయఁబూనినట్లు వారి గ్రంథములనుండి తేలున ట్లున్నది

ముక్తి సాధించుటకే కదా యిన్ని గ్రంథములు కావలసి
వచ్చినవి ముక్తియందును భేదము సిద్ధాంతము చేయఁబడినది

వైకుంఠమే ముక్తిస్థానమని కొందఱు వ్రాసిరి కైలాసమే ముక్తిపదమని కొందఱు తేటపఱచిరి కాదు కాదది వేఱు తావని మఱికొంద ఱనిరి అదియొక దివ్యహర్మ్యమని యందుఁ జొచ్చినవారు పునర్భవము నొందరని, అందే యాడుచుందురని కొందఱు వాదించిరి రామరామ! కృష్ణకృష్ణ! హరహరా! ఆ స్థానమెట్టిదో, అందుఁ బొందఁగల సుఖమెట్టిదో, ఆనందమయుండగు పరమపురుషుఁడం దెట్లుండునో, అందుఁ జొచ్చిన వారందఱు ఇం దున్నట్లే తాటియాకుల విప్పిచదువుచుఁ గలహములకుఁ గాలుద్రవ్వుచు, నదికాదిది, ఇదికాదది-అని మొండిమాట లాడుచుందురో, ఎవ్వ రెఱుఁగుదురు ?

మన మతాచార్యులు మువ్వురు మూఁడుమార్గములం దెల్పిరి వారిమార్గములలో నేది ముక్తిపదముం జేర్చునో చెప్పఁజాలము ఎవరికి దేనియందు నమ్మకముగలదో వారు దాని నాశ్రయించి పరమతముల దూషింపక కృతార్థు లగుటకన్న నుత్తమమార్గము వేఱేదియుఁ దోఁపకున్నది వాదములకుఁ బూనుట, గ్రంథములం ద్రిప్పుట వృథాప్రయాస మనవలసి వచ్చుచున్నది సర్వసంశయవిచ్ఛేదము చేయ నేగ్రంథము చాలకున్నది బుద్ధి ప్రసరించుకొలఁది యుక్తులు తోఁచుచునే యుండును వేదములు, వేదాంతములు, తదంగములు లోనగునవి ఒక్కమాటగా నిది తత్త్వమని బోధించుట లేదు వానికింగూడ నీసంశయములుండినట్లు తోఁచును ఇట్లగుటయు మహాపాతకమే పరిపక్వజీవునకు సత్యము తోఁచునేమో

కాఁబట్టి తా నమ్మినమతము సత్యమనియే భావించి తదనుసారముగఁ బ్రవర్తించుట యిహపరసుఖహేతు వనుటకన్న వేఱొకమాటఁ జెప్పుట యుక్తముగాదు

ఇట్లు నిశ్చితాంతఃకరణుండనై ప్రకృతప్రయత్నమునకుఁ గడంగెదను. ప్రకృతప్రయత్నమనఁగా — శ్రీకృష్ణావతారతత్త్వమును వ్రాయుట ఇదేమి యల్పకార్యమా? భగవదవతారతత్త్వ మిది యని నిర్వచనము చేయ సాధ్యమా? అట్లని యూరకుండుట న్యాయమా? ఊరకున్నఁ బురుషార్థముల నుత్తమోత్తమ మనఁబడుముక్తి సాధించు టెట్లు? కావున నేదో యొక ప్రయత్నము చేయవలసినదే.

ప్రకృత మగునీప్రయత్నము సముద్రమున కేతము వేసినట్టిది కదా! ఎట్లిది తుదముట్టును? అనుశంక నొందఁ బనిలేదు శ్రీమద్రామాయణాదిమహాగ్రంథముల నాచేత వ్రాయించిన శ్రీపరాంబ యీగ్రంథమునుగూడ నాచేత వ్రాయించి యానందింపఁగలదను పెనునమ్మకము నాకున్నది

ఎందఱో ఈ పవిత్రచరిత్రమును వ్రాసిరి నీవిఁక వ్రాయునదేమి? యని ప్రశ్నించుట యంత మంచిది గాదు భగవత్కథను బొగడ నెవరు వెనుతీయుదురు? తృప్తినొందుదురు? అది సర్వతోముఖము అపారము. దానినంతయు వచింప నెవరితరము? కాఁబట్టి భక్తులు తోఁచినంత వ్రాయుట యత్యుత్తమమార్గము అట్టిమార్గము నాక్షేపించుట యుక్త

ముగాదు ఎవరిపుణ్యము వారిదనుసూక్తి యంద తెలుఁగు
కుదు

శ్రీకృష్ణశబ్దము నర్థము నిర్వచనము చేయుటయుఁ గష్ట
ముగనే యున్నది భగవంతున కిది యనాదిగానున్న నామమా,
ద్వాపరాంతమున యాదవకులమున నవతరించినపుడు కలిగి
నదా? అన్న సనాతన మనవలయు ఈకృష్ణరూపమున నవత
రించినది విష్ణువా? యన్న నించుక సంశయింపవలసియున్నది.
గోలోకముననున్న శ్రీకృష్ణమూర్తియొద్దకు లక్ష్మీసరస్వతీసహి
తుఁడై విష్ణువుపోయినట్లు పురాణము చెప్పుచున్నది ఈమాట
చాలమందికిఁ గ్రొత్తదిగాఁ దోఁచుటయే గాక యచ్చెరువును
బుట్టించును ఈపురాణమే యసత్యమని పలుకు నంత తెగువఁ
గల్పించును కాని యించుక యాలోచించిన దానితత్వము
బోధపడును.

వైకుంఠవాసియగు విష్ణువునకన్న వేఱైన శ్రీకృష్ణపర
మాత్మ గోలోకమున వేంచేసియున్నాఁ డనుట, వింత ప్రసం
గము గాదు పురాణములఁ బరిశీలింపకపోవుట, దురహంకృతి,
యుండుట నట్లుతోఁచుట కవకాశమొదవును అట్లగుటఁ
బురాణములఁ బరించి పట్టుదలను మానిన నన్నియు సత్య
ములుగా గోచరించును

శ్రీకృష్ణపరమాత్మను దర్శింప శంకరుఁడు, బ్రహ్మ,
విష్ణువు తక్కుఁగల యింద్రాదిదేవతాధీశగణముపోవుట యను
విషయముం బరించి సన్మతిచే నాలోచించినచో వీరినందఱిని

బుట్టించిన భగవంతుఁడు వేఱొకఁడు కలఁడనియు, నొక్కొక్క కార్య మొక్కరొక్కరు చేయ నాపరమాత్మయే యాజ్ఞాపించె ననియు, తదాజ్ఞ శిరసావహించి స్వకార్యములం దీర్చుచు దన్నిర్మిత బ్రహ్మాండములకుఁ దమరధిపతులైయున్నవారు హరి హరవిరించి ప్రముఖులని తేలకమానదు ఔరా! మొండి పట్టుగా విష్ణువునకన్న శంకరుఁ డధికుఁడు, శంకరునికన్న విష్ణు వధికుఁడు, అని బొడ్డున జన్నిదమును దోపి మాటలపాలు లాటతోఁ దృప్తినొందక చేతులు గలుపఁబూనుట వెఱ్ఱితనము కాదా! ఒక్కభగవంతుఁ డెన్నెన్ని రూపముల నుపాస్యుఁ డగుచున్నాఁడు? ఎందఱు జీవులు భిన్నభిన్నకర్మము లాచరించు వారు గలరు? అనునది మనస్సున స్ఫురించినపుడు కన్నులు కానరాక మనస్సు మన యధీనమున నుండకపోవుట తప్ప మఱేమిగలదు?

ఈరీతినుండనే భక్తుఁ డేరూపమున నాభగవంతు నుపాసించినను గొఱంతలేదుకదా! సకలకార్యముల నొనరించుచు, జీవులు సుఖదుఃఖముల నొందుచుండఁ దా సర్వజ్ఞుఁడై నిర్లిప్తుఁడై సర్వవ్యాపియై భగవంతుఁడు చూచుచుండుట వలంచిన దేవతాభేదముగాని, తారతమ్యముగాని మన మూహించుట మిగులఁ బొరపాటని సిద్ధాంతము గాఁ దోఁచును ఏది యెట్లున్నను భగవంతుని లీలావతారములఁ గథలుగా వ్రాయుట, నుతించుట సత్కార్యము. అదియు నొకతపస్సు అట్టికృత్య మొనరించుటకే యీనాప్రయత్నము గొప్పదానములు, తీర్థ యాత్రలు లోనగు ధర్మకార్యములను జేయ శక్తిఁజాలని నేని కార్యముచేతనే కృతార్థుఁడ నగుదు నని నమ్ముచున్నాఁడను

మతవిభేదములు

శైవ, శాక్త వైష్ణవములే షణ్మతములలో వ్యాప్తినొంది -ఎ తక్కినవి వీనితర్వాత వ్యాప్తినొందిన వనఁదగినవి అవి శౌర, గాణాపత్య, కాపాలికములు ఇందు శాక్తగాణాపత్యకాపాలికములు శైవము ననుసరించును సౌరము శైవవైష్ణవములతో వియ్యమందుచునుండును ఇం దేమతము నాలోచించి -ను ఆదేవతయే సర్వోత్కృష్టుఁడని తేలును. బాహ్యవిభేదములుతప్ప నాచారములలోఁ దత్త్వ మొక్కటియే అన్నియు నేకత్వమునే తెలుపును సర్వమతతత్త్వములఁ దెలిపినంత వనుక నాలోచించిన భేదమే కానరాదు. ఏభక్తుఁ డేదేవత నుపాసించినను ముక్తుఁ డగు నని స్ఫురించును

ప్రకృతినామమున వ్యవహరింపఁబడు త్రిపురసుందరి సర్వదేవతలు, తదధిపతులు, తక్కుంగల సకలజీవకోటి నసే యని తెలుపును రామకృష్ణులచరిత్ర మందఱకు గోచరంబు కాన దాని నిటఁ బ్రధానముగా భావించి వ్రాసెద

"శ్రీకృష్ణ శ్శ్యామలాదేవీ శ్రీరామో లలితాంబికా"

యను ప్రమాణము కనఁబడుచున్నది విన్నంతనే యిది క్రొత్త మాటగా నసందర్భముగను దోఁచును కొందఱి కాగ్రహము గూడఁ గల్గును ప్రతిపక్షిని దాడనరూపబహుమానమున నలరింతమా యని తోఁచును దానికిఁ దగినదేహపాటవము లేనిచో మాటలచే నాపని చేయఁ దలంపుగల్గును కాని తత్త్వ

మిందేవి రా యని కన్నులుమూసి నిష్పక్షపాతమతి నాలోచిం చిన మనము ఏారపడితిమని తోఁచును ఆపైననే మతము నాక్షేపించు నలవాటు నశించును

దీని సారమేమి?

మన మనఃపాటవము నశింపఁజేయు భేదబుద్ధిని బ్రతిమ తము పోఁగొట్టఁ బ్రయత్నించుచున్నది తదుక్తదేవత నుపా సించిన ముక్తి కరతలామలక మనుచున్నది ఇతరదేవతలు తదంగదేవతలే యనుచున్నది అనఁగా నొక్కదేవతనే యుపా సింపుము సమాహితచిత్తుఁడవు కమ్ము దాన భగవదనుగ్రహ పాత్రుఁడ వగుదువు సత్యము నమ్ముము ఈదేవతయే నామ రూపభేదములచే నిన్నివిధములుగాఁ దోఁచుచున్నది. ఇంత కంటె నేమి బోధింపవలయు? ఇంతకన్న నేమి హితము దెలుప వలయు ఇందలిసార మేదేవత నువాసించినను అవిరాట్టు నుపా సించినట్లే అ విరాట్శక్తియే యీరూపమున వెలయుచున్నది ముక్తి కరగతము సత్యము సత్యము సత్యము నమ్ముఁడను నదియే కాని వేఱొకటి కాదు ఇట్టులుండ మావిష్ణు వెక్కువ మాశివుఁ డెక్కువ యనుట యెంత తెలివితక్కువ ఎంతపా పము మావిష్ణువనఁగా నేమి యర్థము? మాశివుఁడన నేమి భావము? మా మీ యనుమాటల కర్థమేమి? దేవతాంతర దూషణమున కేమి యధికారము గలదు? దానఁ గల్గులాభ మేమి?

మతత్రయస్థాపకులు తమభావ మిది యని తెల్పిరి పరమతదూషణమును దెల్పిరా? అది పురుషార్థమని బోధించిరా? లేదే! ఒక్క దేవతనే నమ్ముఁ డనిరి; అదియే తరణోపాయ మనిరి మనస్సు స్వాధీనము చేసికొం డనిరి అంతశ్శత్రువులగు కామక్రోధాదుల జయింపుఁ డనిరి శ్రుతిస్మృతి పురాణాదులు ప్రమాణము లనిరి వాని నమ్మినవారికి సుగతి గలదనిరి. సంసారసుఖ మత్యల్ప మనిరి దీనినమ్మి చెడిపోకుఁడీ యనిరి. తలపగులఁగొట్టుకొని తత్త్వ మిది యే సుఁడి యని తెల్పిరి తమ జీవితకాలమంతయు నీకృషికై ధారవోసిరి ఈకృషి చాలదని కాఁబోలు శ్రీమద్రామానుజభగవత్పాదులు భక్తికందఱు పాత్రులు, కులభేదము లనవసరము లని భగవన్మంత్రము నుపదేశించి ప్రతిలోమజాతులనుగూడ జాతులలో సమతఁ గనఁజేసిరి ఏమి వారి యౌదార్యము! ఏమి వారి యాశయము! ఏమి వారిపట్టుదల! వేనోళ్లఁ గొనియాడిన ఋణవిముక్తుల మగుదుమా!

శ్రీమత్సర్వజ్ఞాచార్యులుగారు భక్తితారతమ్యమును దెలిపిరి ఆకాలమున నించుక మార్పులు చేయక తప్పదని వారికిం దోఁచెను మనుజుల యాశయము లట్లుండినవి కాన వా రాలోచించి యీమార్పులు చేయకున్న భక్తి నిలుకడఁ గాంచదని య ట్లొనరించిరి? భగవంతు లిద్దఱు గలరనిరా? ఇతరదేవతల దూషింపుమనిరా? కామక్రోధవిశిష్టులు కమ్మనిరా? లేదే ఏల కొందఱు పరమతధర్మముల దూషింపవల

యునో తెలియఁజాలకున్నాఁడను. వారిమతమున విష్ణువే పరమాత్మ తక్కుఁగలవారు తదాజ్ఞాపాలకులు తద్భక్తులు తత్సమానులు లేరు అట్టివిష్ణువు నుపాసించిన ముక్తిగలుగు. ఇదియే తద్బోధసారము ఇందు దూషింపఁదగిన విషయ మేమున్నది? ఒక్కదేవతను నమ్ముఁడు మనస్సు స్థిరముగా నుంచుకొనుఁడు. విష్ణువు పరమాత్మయని నిశ్చయింపుఁడని వారు బోధించిరి

ఇట్లు మతస్థాపకులందఱును ఒక్కదేవునినే నమ్ముఁడనిరి నామములు వివిధముగ నున్నవి దాన బాధయేమి? సర్వనామ వ్యవహృతుఁడు పరమాత్మ యొక్కఁడే ఏరూపమున నేనామమున బూజించినను, ధ్యానించినను, గీర్తించిన నామహాత్ముఁడే తృప్తుఁ డగును ఆభగవంతుఁడు విష్ణువే కానిండు శంకరుఁడే కానిండు బ్రహ్మయే కానిండు షణ్ముఖుఁడే కానిండు గణపతియే కానిండు త్రిపురసుందరియే కానిండు ఇంక నెవ్వరేకానిండు దానఁ గీడులేదు కాని యన్యదేవతా దూషణముమాత్రము కీడుమూడఁజేయును కాన దానిమాని మానవులు ఇష్టదేవత నుపాసించి తత్ప్రసాదపాత్రులు కావలయును

కృష్ణ విష్ణువు లిర్వురా?

శ్రీకృష్ణజన్మఖండమున గోలోకవాసియగు శ్రీకృష్ణపరమాత్మను దర్శింప శ్రీమహావిష్ణువు సరస్వతీ భార్గవీ సహితుండై వచ్చెనని చెప్పఁబడియె కాన మహావిష్ణువు కాక గోలోకమున శ్రీకృష్ణమూర్తి రాధాదేవితోఁ గూడియుండె ననియు

నాదేవదేవుఁడే విష్ణువునకంటె నధికుఁడనియుఁ దేలకపోదు ఆకృష్ణమూర్తియే యాదవకులమున నవతరించెననియు స్పష్టమగును ఈగాథచే మొదటికే మోసమువచ్చెనే యన్న సందియ మొంద నవసరము లేదు నారాయణమూర్తి యొక్కఁడే భగవంతుఁడగు శ్రీమన్నారాయణమూర్తి లీలావతారము లనేకములు ఏయేకార్యమునకై యేయేయవతారము నెత్తునో తెలియుట చాలఁగష్టము ఆమహానుభావుఁడే యెఱుంగును మానవులకుఁ దెలియ శక్యముకాదు శాస్త్రము లీవిషయమును విస్పష్టముగాఁ దెలుపఁజూన లేదని తోఁచు

భగవంతుఁడగు నారాయణమూర్తియే బహువిధపుణ్యవంతులగు మానవులు దత్పుణ్యఫలము లనుభవించుకొఱకు నాకలోకము నేర్పఱచును తా నందు నధిష్ఠాతయై మహామహిమమున నలరు బహువిధనామరూపముల వెలుఁగొందు నామహామహుని భక్తులు సేవించుచుందురు లోకమర్యాదల ననుసరించి తానును మెలఁగుచుండు ఉపాసకుల యభీష్టమెట్లో యట్టిరూపమున వారిం గటాక్షించి పోషించుచుండును. ఎట్టిరూపమును సేవించు భక్తులు అట్టిరూపమున సాక్షాత్కరించిన భగవంతు నర్చించి కృతకృత్యు లగుచుందురు భగవద్రూపము భక్తవాంఛాధీనము కాని స్వేచ్ఛాధీనము కాదు ఇది సిద్ధాంతము అనుభవైకవేద్యము

కాళిదాసు విద్యార్థియై భయంకరరూపిణియగు కాళికయాలయమున కేగి ప్రార్థింప నాజగజ్జనని భక్తునిభావ మెఱిఁగి వీణాహస్తయై శారదరూపమున సాక్షాత్కరించెను తద్దర్శన

మాత్రమున బుద్ధిజాడ్యము వదలి జ్ఞానసంపన్నుఁడై సులలిత వాక్కుల నాలోకమాతను

"మాణిక్యవీణా ముపలాలయంతీం
మదాలసాం మంజులవాగ్విలాసామ్,
మాహేంద్ర నీలద్యుతికోమలాంగీం
మాతంగ కన్యాం మనసా స్మరామి"

అని స్తుతించెను సకలసురాసురభయంకరరూపధారిణియగు నాకాళికాదేవి భక్తుఁడు విద్యనుగోరి వచ్చినాఁడని యెఱింగి తదనుగుణ్యమగు శారదరూపమున వీణాపాణియై సాక్షాత్కరించి యాతని యభీష్టవరము నొసంగెను

కావున భగవంతుఁడగు నారాయణమూర్తి వైకుంఠ వాసియైనను బుణ్యవంతులకుఁ దగిన లోకములఁ గల్పించి తానందు వేంచేసియుండు ఎట్టిపుణ్యముగలవా రట్టిలోకమునఁ దదర్హసుఖము లనుభవించుచుందురు గోలోక మట్టి భక్తనివాసార్హస్థానము అందలిసుఖము లనుభవింపఁగలవారు తదుచిత సత్కర్మముల నాచరించినవారే భక్తవాంఛాప్రదుఁడగు భగవంతుఁ డాలోకమున శ్రీకృష్ణనామమున వెలయుచుండును అనపాయిని యగు శ్రీదేవియే యందు రాధానామమున నా మహామహుని చెంతనుండి భక్తులకెల్ల వాంఛితముల నీఁజాలి యుండు సర్వము తానై యుండు భగవంతుఁడు లోకమర్యాదల ననుసరించి యొకకార్యము సాధింపఁబూని స్వరూపము నే

తా నాశ్రయించినట్లు నటించును ఇట్లగుటంబట్టి గోలోకము నకు శ్రీకృష్ణదర్శనార్థము వైకుంఠమునుండి లక్ష్మీసరస్వతీసహితుఁడై నారాయణమూర్తి యరిగె నన్నగాథనుండి ప్రమాద మేమియుఁ గలుగఁజాలదు రాధామాధవుల నుపాసించు నిచ్ఛ గల భక్తు లాలోకమునకుం బోవుదురు లక్ష్మీనారాయణుల నుపాసించు భక్తులు వైకుంఠమున కేగుదురు అదియే ముక్తి స్థానమని శ్రీమద్రామానుజాచార్యుల తాత్పర్యము

రామకృష్ణాద్యవతారములు సమాప్తినొందినను భక్తు లారూపముల నానామముల భగవంతు నుపాసింతురు శ్రీమన్నారాయణమూర్తి యారూపమున వారికిం బ్రత్యక్షమయి కోరిక లొసంగు రామావతారము సమాప్తమై చాలకాల మైనను రాము నుపాసించు భక్తులు లేకపోలేదు ఆరామ రూపమున భగవంతుఁడు సాక్షాత్కరింపక పోలేదు రాముఁడు మానవరూపమును వదలి వైకుంఠమున కేగెనుగదా? ఆరూప మె ట్లుపాస్యమని శంకనొందుట యొకవిధమగు వెఱ్ఱితనము

ఈసిద్ధాంతమును మనమున నుంచుకొన్నచో నేశంకలు గలుగవు మార్గభేదములు తోఁపవు మనస్సు చలించు నవకాశ ముండదు పురాణములఁ బడఁదిట్టుకష్టము తొలఁగిపోవును ఉన్నంతభక్తితో భగవత్సేవ చేయు నవకాశ మొదవు

ఇయ్యది సిద్ధాంతమో కాదో నేఁ జెప్పఁజాలకున్నాఁడ ఈసిద్ధాంతమునే నే నమ్మినవాఁడ నని మాత్రము నిరాఘాట

ముగ ముమ్మాటికిఁ జెప్పఁగలను ఇట్లే యందఱు నమ్మవలసి నదియు, నమ్మనిచోఁ జెడుదురనియు మాత్రము నేఁ జెప్పఁ బూనను ఇంతకన్న మంచిసిద్ధాంతము తోఁచినచో దానినే వా రనుసరింపవచ్చు విభేదము నశించుట సిద్ధాంతమునకు ఫలము సంశయాస్పద మగునది సిద్ధాంతము కాఁజాలదు ఒక్కసిద్ధాంతమే యందఱకు రుచింపదని మాత్రము చెప్పఁ గలను ఏలన, నందఱు చేయుకర్మములు వేఱువేఱుగా నుండును కర్మానుభవములుకూడ వేఱు కావున నేకవిధమగు భక్తి యందఱకుండునని నే నమ్మఁజాలకున్నాఁడను కాని భగ వద్భక్తియందు భేదముండినను దృఢవిశ్వాసమున శాస్త్రీక మార్గమునఁ బ్రవర్తించినచోఁ గృతార్థుఁ డగునని మాత్రము ఉచ్చైర్నాదముచఁ జెప్పఁగలను మతభేదములఁ దర్కించి 'యిదమిత్థ' మని సిద్ధాంతముచేయు నధికారము నాకు లేదు కాన నేఁ జేయఁబూనిన కార్యమునకు మరలుచున్నాఁడను

ఈగొడవలో నెన్ని యపసిద్ధాంతములఁ జేసితినో యను భీతి నాకే కలుగుచున్నది కరుణానీరధులగు సాధుజనులు నన్ను మన్నింతురుగాక! నాయూహలలో నించుక సత్యముండిన నానందింతురుగాక! లేకపోయినఁ గోపమూన కుందుదురు గాక! "మహాజనో యేన గతస్సపంథాః" అన్నసూక్తియే యంద ఱకు మూలాధారము అదియే తరణోపాయము దానిమానిన మానవుఁడు మరల మానవత్వము నొందఁజాలఁడు కుతర్క ములు కడతేర్పఁజాలవు కామక్రోధాదులగు దుర్వార వైరి

వీరు లడఁగఁ ద్రొక్కుచుండఁ దలయెత్తు నవకాశమే లేకపోవు చుండఁగా నీకుతర్కము లొకప్రక్క బాధించుచుండ నెట్లు కడతేఱఁగల్గుదుమో యెఱుంగఁజాలకున్నాఁడను. కాఁబట్టి మొండిపట్టును వదలి సాధువు లనుసరించిన శాస్త్రోక్త మార్గము నాశ్రయించిన కృతకృత్యులమగుదుమేమో యన్న యాశ నాకుం జాలఁగలదు ఇంతకన్న వేఱుపాయము తోఁచ కున్నది

పురాణభేదములఁ బాటించి దేవతాదూషణము చేయు టకన్న మహాఘోరకార్యము వేఱొకటి లేదని గట్టిగాఁ జెప్ప సాహసింతును చేయరాని కార్యములలో నిదియొకటి. ఇంత మాత్రమైన నోర్పు లేకున్న మన మానవత్వము దానవత్వ మగునేమో యను భీతి నాకుంగలదు మతభేదముల మాని స్వమతాచార్యప్రోక్తమార్గమునఁ బ్రవర్తించుచు భగవద్భక్తి గలిగి పురాణముల దూషింప నడుముకట్టక దేవతాభేదములఁ బ్రధానముగాఁ జేసికొనక యిచ్ఛానుగుణభగవద్రూపమున నాపరమపురుషు నుపాసించుట కన్న నీకలికాలమునఁ దరణో పాయము వేఱొకటి లేదని విన్నవించుచున్నాఁడను ఇఁకఁ గృష్ణావతారతత్త్వగ్రంథవిషయమునఁ బ్రవర్తించెదను

ఇది రచనాప్రణాళిక.

శ్రీ శ్రీ శ్రీ

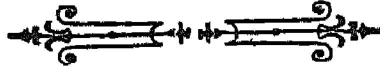

శ్రీ

శుభమస్తు

శ్రీ కృష్ణావతారతత్త్వము.

విషయవిభాగము

శ్లో॥ పరిత్రాణాయసాధూనాం వినాశాయ చ దుష్కృతామ్,
ధర్మసంస్థాపనార్థాయ సంభవామి యుగేయుగే

సకలేశ్వరుండు భగవంతుఁడు ప్రపంచమున మనుష్య రూపమున నవతరింపనేల? ఇంద్రాదులు చాలరా? లేక హరిహరుల యాజ్ఞ చాలదా? అవతరింపకున్న నేమి? ఆమహనీయ మూర్తి సంకల్పించిన నాకార్యములు నెఱవేఱవా? అను ప్రశ్నములు చేయుట స్వభావము పైశ్లోకమే దీనికి సమా

ధానము చెప్పఁజాలియుండు ఐనను సమగ్రముగా సమా
ధానము చెప్పనది చాలనట్లు తోఁచు "పరిత్రాణాయ సాధూ
నామ్" అనువాక్యము భగవంతుఁ డేలచెప్పెను? ఇంద్రాదులఁ
ద్రిభువనేశ్వరులః దా నిర్మించి మరలఁ దానే యేల యవత
రించవలయు నను ప్రశ్నముకూడ వచ్చును? ఇంద్రాదుల కలవి
గాని కార్యములు పొసఁగినందునఁ దా నవతరించె నని సమా
ధానము చెప్పవచ్చును ఆమీఁద నట్టి వెట్లు పొసఁగె నను
నదియుఁ బ్రశ్న మేకదా! ఆప్రశ్నమునకు సమాధానమే
శ్రీ కృష్ణావతారతత్త్వమను నీమహాగ్రంథమని భావింపవల
యును ఆయొక్క మాట కింత గ్రంథము సమాధానరూప
ముగా వెలసినది

భగవదవతారహేతువులు

ఏకాలమున భూలోకమున ధర్మము నశించుసూచనలు
పొడకట్టునో, ఏకాలమున సాధుజనసంతతికిఁ బాపులబాధలు
మెండగునో, ఇఁక నిలువఁజాలము. పురాణపురుషా! నిన్ను
మించిన దిక్కు వేఱొక్కటిలేదని మునులు లోనగు వారు
మొఱ్ఱయిడుదురో, ధర్మరక్షణము చేయఁజాలకయు, సజ్జనుల
రక్షింపనేరకయు, దుష్టుల నిగ్రహింపశక్తిలేకయు భూపతులు
చేతులు పిసికికొనుచుఁ దమపౌరుష మావంతయే ఫలింపకుండ
నామమాత్ర విఖ్యాతింగాంచి యూరకుందురో, భువనమునఁ
గలుగు పీడల నాపి ధర్మమునురక్షించి, ధర్మఘాతుకు లగు
దుర్జనులఁ గీటడంచి. ప్రజాసామాన్యము హాయిగా నుండఁ

జేయఁజాలక, 'మహాత్మా! నీవుతక్క నితరు లీయిక్కట్టు నాపఁ జాలరు, వేగ యవతరింపుమా' యని యస్త్రశస్త్రముల నేల వైచి చతికిలఁబడి దిక్పాలకులు దీనులయి ప్రార్థింతురో, మహర్షులతపస్సు, పతివ్రతలమహిమము, ధర్మరక్షణమున నశక్తమగునో యట్టికాలమున శ్రీమన్నారాయణమూర్తి తత్కాలోచితరూపమును గ్రహించి మహి నవతరించును తా నవతరింపక తనయంశము నొక్క పుణ్యపురుషునందుఁ బ్రవేశపెట్టి యాయిక్కట్టుతొలఁగించుటయుఁ గలదు అది యవతారమనఁబడునా యనుశంకగలుగును. పరశురాముఁ డట్టివాఁడే కదా! దశావతారగణనయం దామహాత్ముని పే రుండుట యెఱుంగమా! అంశావతారము కాదందురా? భగవదంశము భగవదంశముచేఁ గొట్టుపడుట పరిహాసాస్పదము కాదా? పరశురాముఁడు తపమొనరించి శ్రీమహాదేవునివలన వరములఁ బొందె ననుట పురాణప్రసిద్ధము కాదా? ఆ మహాపురుషుఁడు సకల రాజలోకముం బొలియించి జగంబు దుష్టరాజవిరహితంబుగాఁ జేసి తపస్సుచేయుచుండ శ్రీరామరూపమున భగవంతుఁ డవతరించి యామహాత్ముని క్షీణశక్తునిగాఁ జేయుట రామాయణాదిగ్రంథములనుండి తేలినదియే కదా!

అనఁగాఁ బరశురామునం దున్న స్వాంశ మాకాలమునఁ జేయఁదగు మహాకార్యము నొనరింపఁ జాలమిఁ, దా మానవరూపమున నవతరించి స్వాంశము నాపరశురామునుండి గ్రహించెననుటకన్న వేఱొక సమాధానము తోఁచకున్నది తన్నుఁ

దా నవమానించుకొనుట లోకమునఁ గానము కాఁబట్టి పరశు రామావతార మంశావతారమనక తప్పదు

అంశావతారమున కేకాల ముచితము గాదో ఆ కాల మున నుచితాకృతితో నా పరమపురుషుఁడే యవతరించును ఆరూప మా కార్యమును జేయఁ దద్రూపమును మాని స్వలోక మున నుండును. ఇ ట్లవతరించు మహాత్ముఁడు విరాట్టువనుట భ్రాంతి సగుణపరబ్రహ్మమే

ప్రకృత ముపపాద్యగ్రంథాధిపతియగు శ్రీకృష్ణభగ వంతుఁడు భూతలమున నవతరింప నవసరము కలిగినదా యన్న నట్లు చేయక తప్పదయ్యెను ఆలసించినఁ బ్రపంచము దారుణబాధల పా లగునని తోఁచెను ధర్మధ్వంసకులు చెల రేగిరి సాధువులబాధలు నిర్భరము లయ్యెను దేవతలు చేయు నది నేరక భగవంతుని నవతరింపఁ బ్రార్థించిరి అట్టితఱి శ్రీమ న్నారాయణమూర్తి సాక్షాత్కరించి దేవతాప్రార్థనంబు లంగీక రించి భూలోకమున నవతరింప నంగీకరించెను

ద్వాపరాంతకాల స్థితి

భగవంతుఁడు శ్రీకృష్ణరూపమున నవతరింప నంగీక రించినతఱి మర్త్యలోకమున ద్వాపరయుగసంజ్ఞ చేఁ గాలము వ్యవహరింపఁబడుచుండెను కాల మఖండము దాని కాద్యంత ములు లేవు కాలరూపము భగవత్స్వరూపమే

లోకానా మంతకృత్కాలః కాలోఽన్యః కలనాత్మకః,
సద్విధాస్థూలసూక్ష్మత్వా న్మూర్త శ్చామూర్త ఉచ్యతే.
సూర్యసిద్ధాంతము.

ఆకాల మఖండదండాయమానమైనను లోకవ్యవహారమున కుపయోగించు పొంటె విభక్తమయి మహాయుగ, యుగ, వత్సర, మాస, పక్ష, తిథ్యాదిరూపమున వ్యవహరింపఁబడును అట్లే భగవంతుఁడును సర్వాంతర్యామియైనను, కాలస్వరూపుఁడైనను, రూపనామాది భేదవిరహితుఁడైనను, ప్రపంచమున కుపయుక్తమగునట్లు బహువిధరూపనామ భేదములచే విభక్తుఁడయి యుపాసింపఁబడును.

ఆ ద్వాపరాంతమున భూమిపయి మనుష్యులు ప్రబలిరి స్వేచ్ఛాప్రవర్తకు లైరి ఎవరికిఁ దోఁచినది వారికి ధర్మమగుచుండెను పెద్దలమాటలు వారిచెవుల కెక్కుటలేదు స్త్రీలపాతివ్రత్యము క్షీణదశకు వచ్చెను రాజులు విషయలోలురై యుత్తమకాంతలఁ జెఱఁబట్ట నారంభించిరి ఇఁక నితరులమాట చెప్ప నేటికి ?

'యథా రాజా తథా ప్రజాః' అన్న నీతి యేకాలమునను మార్పునొందదు ధర్మరక్షణార్థ మేర్పడినరాజు దుర్వృత్తినవలంబింప నితరు లామార్గము నవలంబించుతఱి సాధువు లేమి చేయవలయు? పతివ్రతల కెవ్వరు దిక్కు?భర్తలు దురాత్ములబారినుండి తమదారల రక్షింపఁజాలకుండిరి అత్తఱి వారి పరితా

పము నిర్వచింప నేరితరము ? సర్వేశ్వరుఁడు లేఁడా ? ఈ బాధలుతొలఁగించు నవకాశమే లేదా? ధర్మము నశింపవలసిన దేనా ? యని దీనులై సాధువులు మొఱ్ఱపెట్టసాగిరి దుష్టులు సాధువుల బాధించుటయే పరమపురుషార్థముగ భావించుకొని యారీతి మెలగుచుండిరి పరకాంతలఁ గారాగారముననుంచుట గొప్పయశస్సుగాఁ గొందఱు భావించుచుండిరి ఇట్లెన్నియో విపరీత కృత్యములు సాగుచుండెను ఎప్పుడు భగవంతుఁ డవతరించునా? యని సజ్జను లువ్విళ్లూరుచుండిరి దుష్టులకును జీవితాంతము సమీపించుచుండెను ఇట్టితఱి భగవంతుఁ డవతరింపక పోవ వీలుండునా ?

ఇట్టి మహాపత్సమయమున శ్రీకృష్ణపరమాత్మ యవతరింపఁ దలంచెను సమయము సర్వవిధముల ననుకూలమై యుండెను దేవతలు ప్రతిక్షణము దేవదేవు నారాధించుచుఁ బ్రార్థించు చుండిరి త్వరపెట్టుచుండిరి తమకష్టములఁ బలుభంగులఁ దెలుపుకొనుచుండిరి. సర్వేశ్వరుఁ డాదితేయుల విన్నపము లాలించి యభయదాన మొసంగి స్వప్రతిజ్ఞను బాలింపఁ దలంచెను

శ్రీకృష్ణావతారమేల దశావతారములలోఁ బరిగణింపఁబడ లేదనుసందియ మంకురింప వచ్చును పరశురామావతారము పరిగణింపఁబడుటయు, లోకోద్ధరణమునకై, హితబోధ మొనరింప నవతరించిన శ్రీకృష్ణావతారము పరిగణింపఁబడకుండుటయుఁ జిత్రముగాఁ దోఁచును కొందఱు దశావతారము

లలో బలరామావతారమును జేర్పక కృష్ణావతారమును జేర్చిరి కాని స్మృతులు బహుతరపురాణములు బలరామావతారమునే చేర్చిరి

దశావతారములు వైకుంఠవాసియగు శ్రీమహావిష్ణుమూర్తివనియు, శ్రీకృష్ణావతారము గోలోకవాసి యగు శ్రీపరమాత్మదనియుఁ గావున నిది దశావతారములలోఁ బరిగణింపఁబడుట సమంజసమే కాదనియు, బ్రహ్మవైవర్తపురాణాంతర్గత శ్రీకృష్ణజన్మఖండమే యిందులకు దృష్టాంతమనియు నొక సమాధానము చెప్పవచ్చును

జయవిజయులు మూఁడుజన్మము లెత్తి విష్ణువుతో విరోధించి హతులై వైకుంఠమున యథాపూర్వముగ ద్వారపాలకు లనఁ బరఁగుచు భగవత్సేవ చేయుచునుండఁ దగునట్లు ఏర్పాటు కలదుకదా! ఆప్రకారమే హిరణ్యకశిపు హిరణ్యాక్షులై తొలిజన్మమునను, రావణ కుంభకర్ణులై మఱుజన్మమునను నరసింహ శ్రీరామచంద్ర రూపధారియగు శ్రీమహావిష్ణువుచే నిహతులగుటయు, మూఁడవతడవ శిశుపాల దంతవక్త్రులై పుట్టిరనియు, వారిని, వారిపక్షమునుండి లోకపీడ నొనరించువారిని జంప శ్రీకృష్ణుఁ డవతరించెననియు, నట్లగుటం జేసి వైకుంఠవాసి యగు శ్రీమన్నారాయణమూర్తిగాక గోలోకవాసి యగు శ్రీకృష్ణమూర్తి వేఱుగా వెలయు దేవదేవుఁడనుటయుఁ జెప్ప సరిపడకున్నదని పైసమాధానముపైఁ బ్రశ్నము చేయ నవకాశము గలదు

శిశుపాలదంతవక్త్రులు జయవిజయుల తృతీయజన్మ మనుట లోకప్రసిద్ధము పురాణసంసిద్ధము. కావున దీనికి విరుద్ధముగాఁ దోఁచినట్లు సమాధానములు చెప్పుట ప్రామాణికసమ్మతము కాదనియుఁ జక్కఁగాఁ దోఁచెడు దీనిం బట్టి చూడఁగా గోలోకవాసియగు శ్రీకృష్ణమూర్తి వైకుంఠవాసియగు విష్ణుమూర్తికన్న నధికుఁ డనికాని, వేఱనికాని చెప్ప న్యాయము కాదు కాఁబట్టి ఇంతకుముందు నేఁ జెప్పినసమాధానమే తగినది యని నా భావము నా యెఱింగినంతవట్టు దీనికి మించిన సమాధానము వెదకినను గానరాకున్నది

శ్రీకృష్ణావతారము దశావతారాంతర్భూత మేల కాదను ప్రశ్నము మిగిలి సమాధానమునకై వేచియున్నది దశావతారముల గాథలు పరీక్షించినచో నొక్కొక్క కార్యమునకై యొక్కొక్కయవతారమును భగవంతుఁ డెత్తెనని సామాన్యదృష్టికిం గోచరించును శ్రీకృష్ణావతార మట్టిది కాదు విశేష మిందేమి గలదను ప్రశ్నము రాక మానదు

శ్రీకృష్ణావతారసమయమున భూదేవి ప్రజాభారపీడిత యయ్యెను అందు దుష్టాత్ము లెక్కువ సంఖ్యగలవారు భగవంతుఁడు తాఁజేయు కార్యమొక్కటియు, నితరులచేఁ జేయింపఁదగు కార్యమొక్కటియుఁ గాక తానే మానవులకుఁ జక్కని భక్తిజ్ఞానాదుల నుపదేశింపక తప్పని కాలముకూడ వచ్చెను కృష్ణావతారమునకు ముందు లెక్కింపఁబడు నవతారములలో నితరులచేఁ జేయించు మహాకార్యములు లేకుండెను.

తా నుపదేశింపక తప్పనిపని కలుగకుండెను ఆకాలపుఁ బ్రజలు శ్రుతిస్మృత్యుక్తమార్గముల బద్ధాదరులై యుండిరి ద్వాపరాంతమునఁ బ్రజలకు లేనిపోనిశంకలు గలుగసాగెను శ్రుతిస్మృత్యుక్తమార్గములు స్వానుష్ఠేయములా ? యనియు, నివి తరింపఁ జేయఁజాలునా ? యనియు స్ఫురించెను కావున శ్రుతిస్మృతులు వారిశంకలకు సమాధానముల నిర్వచింపఁజాలనట్లుండెనని మనమూహింప నవకాశము గలదు కాఁబట్టి శ్రుతిస్మృతుల రక్షించుటయుఁ, బ్రజలకు హితమార్గముల నుపదేశించి తద్ద్వారా శ్రుతిస్మృతులయందు విశ్వాసమును బుట్టించుటయుఁ, బూర్వావతారములకన్న నెక్కువభారమును వహించుటయుఁ దప్పక పోయెను. ఇట్టు లగుటంబట్టి శ్రీకృష్ణావతారము క్రొత్తదిగాఁ బరిగణింపఁబడవలసివచ్చెను కాననే దశావతారపరిగణనయం దిది దగులలేదనువది యొక్కరీతిగా సమాధాన మనవచ్చును అవతారదశకమునకన్న నీయవతారముత్కృష్టమని నిర్వచింపఁ బూనుట మహా పాపహేతువని నా సంపూర్ణవిశ్వాసము ఆస్తికు లీకార్యమునఁ బ్రవర్తింపరనియు నాకు దృఢమగు నమ్మకముగలదు ఆస్తికాభాసులు కొంద ఱట్టి నిర్వచనమునకుఁ బూనినను నది సర్వజనాంగీకృతము కాఁజాలక నశించుననియు నా యూహ నా యీయూహను సఫలముగాఁ జేయుట భగవంతుని పని

ఈ యుదాహృతానేక హేతువులం బట్టి శ్రీకృష్ణమహావిష్ణువులకు భేదము గలదను వాదము చాలసేపు నిలువఁజాల

దని చెప్పవచ్చును ఇట్టివాదముల భగవంతుఁడు కరుణా సింధువు నగు శ్రీపురాణపూరుషుఁడు లోకులు చేయకుండఁ జేయుఁగాక శ్రీభగవత్కథా రసాస్వాదన మొనరింప నెల్లరు బద్ధకంకణు లగున ట్లనుగ్రహించి తనప్రతిజ్ఞను నెఱవేర్పుఁ గాక యని వారక కోరుచున్నాను

ఈరీతిగాఁ జర్చించుటవలనఁ దేలిన సారాంశ మేమనఁగా:—శ్రీకృష్ణనారాయణులకు భేదములేదనియుఁ గథాభేదములకు విశేషార్థము గలదనియు, కుతర్కములు తరణోపాయ ప్రతిబంధకము లనియు, నట్టివానిం బాటింపక వీటిఁబుచ్చి భగవంతుని నమ్మి, తదుపదేశముఁ జక్కఁగా గ్రహించి, తద్భక్తులగురువులుగా భావించి, పరదేవతాదూషణము పాపహేతువని నిశ్చయించి, పెద్దల మాటలయందు విశ్వాసముంచి ప్రవర్తించుటకన్న వే ఱుత్తమోత్తమ మార్గము లేదనుటే యని గ్రహింపఁదగును అన్యథా గ్రహించినచోఁ దరణోపాయము శూన్యమగును ఇంతట "అతిసర్వత్ర వర్జయేత్" అను శాస్త్రము ననుసరించి ప్రకృతప్రయత్న మగు శ్రీకృష్ణావతార తత్త్వమును గథారూపమున వ్రాయఁబూనెద

వసుదేవాద్యుత్పత్తి కారణము

తొలుదొలుత శ్రీకృష్ణమూర్తి యవతరించుటకు ముందు వసుదేవాదుల పుట్టుకకుఁ గారణముఁ దెలిపి యవ్వల రాధాదేవి లోనగువారి యుత్పత్తిని వ్రాసెద భగవంతుఁ డవతరించు

టకుముం దేయే ప్రయత్నము లొనరించి దేవతలు దేవదేవునకు సాయపడిరో వివరించెదను అట్లు వివరించినఁగాని తత్త్వ మెఱుంగ ననువుపడదు వసుదేవాదు లెవ్వరో, ఏల భూమి నవతరించిరో యను మొదలగువిషయములు తెలిసినఁగాని లేని పోనిశంకలు కలుగకుండవు. మనస్సు నిర్మలము గానేరదు మనస్సు నిర్మలముగా నుండకున్న భగవద్భక్తి కుదురదు అది కుదురకున్న భగవదనుగ్రహపాత్రుఁడు కాఁజాలఁడు అట్టి వాఁడు కాకున్న మానవుఁడు కడతేఱఁజాలఁడు కాఁబట్టి వసు దేవాదులపుట్టుకను దొలుదొలుత వివరించుట ముఖ్యము. ఈగ్రంథము బ్రహ్మపురాణము, బ్రహ్మాండపురాణము, బ్రహ్మ వైవర్తపురాణము, విష్ణుపురాణము, శ్రీభాగవతము, దేవీ భాగవతము, హరివంశము, మహాభారతము అను వీనిం బ్రధానముగా భావించి వ్రాయఁబడును వరుసగా వ్రాయఁ బూనినచోఁ గథావ్యత్యయదోషము పొసఁగు ననుభీతిని రచనాప్రణాళిక నొకరీతి నిర్మించుకొన్నాఁడను వసుదేవా ద్యుత్పత్తిమొదలు కథలను వరుసగా నొక్కొక్కపురాణము నుండి సంగ్రహించి వ్రాసెదను మొత్తముమీఁద నన్నికథలు పురాణానుసారమే వ్రాసెదను ఒకకథ యన్నిగ్రంథముల యందు సమానముగాఁగాని యించుక భేదముగాఁగాని చెప్పఁ బడియుండునపుడు దేనినుండి వ్రాసినను గొఱంతయుండదు గావ నట్టితావులఁ బురాణనామ ముదాహరింపను దానిచే నాకథ సర్వపురాణాంతర్గతమనియు, విభేదరహితమనియు

గ్రహింపఁ దగు. ఒక్కపురాణమునమాత్రమే యొక్కకథ చెప్పఁబడి వేఱొకపురాణమున నది కనఁబడనిచో నాపురాణముపేరు క్రింద నుదాహరించువాఁడ నాకుఁ దోఁచినట్లు కథల మార్పు నొందింపను కథావిశేషాంశములు మాత్రము క్రింద వ్రాయఁబడును అవి నా వ్రాసినయవిగా గ్రహింపఁ దగు పారాయణార్హములు లన్న హేతువుం బాటించి స్తోత్రముల వీలు ననుసరించి యట్లే క్రింద వ్రాసెదను శ్రద్ధాళువులవ్వానిం బఠింప నవకాశము గలుగును అట్టి స్తోత్రములఁ దెనుఁగున వ్రాయుటకన్న నట్లేయుంచిన మేలని నా భావము స్తోత్రముల నట్లు వ్రాయఁబూనను గాని సామాన్యముగా స్తోత్రములు వదలఁబడక యట్లే యుంచఁ దలంచితి నని మాత్రము చెప్పఁగలను భగవద్గీతాదుల నుదహరించునపుడు గీతల నట్లే ముద్రించుట యంతగా మంచిది గాదని తత్సారమును వచనరూపముగనే వ్రాసెద స్తుతిపాఠములలో భగవద్గీతలు చేర్పఁబడఁదగవు గదా! అవి భగవదుపదేశవిషయములలోఁ బరిగణింపఁ దగినవి కావునఁ దత్సారమును వ్రాసెదను అందును సర్వదా సంస్మరింపఁదగిన శ్లోకములమాత్రము క్రింద వ్రాసెదను ఆశ్లోకముల భగవద్గీతా సారములుగా భావింపఁదగినవనియు, నిరంతరము సంస్మరింపఁదగినవనియు నా యభిప్రాయము. ఇది యందఱచే నంగీకరింపఁబడునన్న నమ్మకము నా కున్నది అట్టి తావులంగూడ నెన్నియో ప్రమాదములున్న వానిని సజ్జనులు మన్నింపక పోరని నా దృఢ విశ్వాసము నాచేత నీపనిఁ జేయించు శ్రీ పరమపురుషుఁడు

సజ్జనాదృతికిం బాత్రునిగా ననుఁజేయకుండునా' యని నెఱనమ్మి యున్న వాఁడను. కావున నెందెం దెన్నెన్ని ప్రమాదము లున్నను సజ్జనులు వానిం బాటింపక గుణమున్నచో దానిని మాత్రమే పరిగ్రహించి నన్నుఁ గృతకృత్యునిం జేయుదురు గాక.

ఇది విషయవిభాగము

శ్రీ శ్రీ శ్రీ

శ్రీః

శుభమస్తు

శ్రీకృష్ణావతారతత్త్వము.

కథారంభము.

* కశ్యపముని వసుదేవుఁడై జన్మించుట

ఒకానొకప్పుడు మరీచిముని తనయుఁడై సుప్రసిద్ధుఁడై ప్రపంచసృష్టి నొనరింప ధాతకుఁ దోడ్పడుచున్న మహాముని కశ్యపుఁడు కారణాంతరముచే వరుణదేవుని హోమధేనువుల

* ఈకధ శ్రీదేవీభాగవతము చతుర్థస్కంధమునుండి గ్రహింపఁబడి నది ఇతరగ్రంథములయం దీకథ యిట్లు సహేతుకముగాఁ జెప్పఁబడలేదు

గ్రహించెను . లోభముచే నట్టిమహార్షి సంగ్రహించె ననుట కన్న నసంగతవిషయ ముండునా? ఈకార్య మొనరించినఁగాని లోకోపకృతి కలుగదని వా రెఱుంగుదురు కాఁబట్టి యకృత్య మిదియని పరుల కా సమయమునఁ దోఁచినదైనను భావిశుభ ప్రద మగుపనిని మహాత్ములొనరింతురు కార్యాంతమునఁగాని తత్కారణము పామరుల కెఱుకపడదు ఇదమిత్థమనితోఁచినంత వఱకు వారి నాక్షేపింపక విడువరు దీన వారి మహిమము నకుం గొఱంత యుండదు ఈచరిత్రమున బ్రహ్మయుఁ గశ్యపు నాక్షేపించినట్లుగను శపించినట్లుగను గానంబడు లోకనిర్మాత యగువిధాత తెలియక యట్లాక్షేపించి యుండఁడు అట్లా క్షేపించినట్లు కథ తెల్పకున్న లోకులకు నీతిబోధింప నవకాశము దొరకదు కశ్యపునంతవాఁ డిట్టియకార్య మొనరించి శాప ఫలము ననుభవించియుండ నీక మనమన్న నెంతవార మన్న యూహ పామరులకుం దోఁచవలయు అట్లు తోఁచినఁగాని యట్టికృత్యముల నొనర్ప కుండరు లోకక్షేమముగలుగు పొంటెఁగదా యిన్ని ప్రయత్నములు దేవదేవుఁ డొనరించును?

తండ్రి తనయులకుఁ జిన్నతనమున నీతిని గార్యరూప మునఁ దెల్పును. వయసువచ్చినకొలఁది వాగ్రూపమునఁ దెల్పును ఈరెండింట పుత్రుఁడు కృతకృత్యుఁడు గాఁడేని తాఁ జేయునది లేదని యూరకుండును అట్లే భగవంతుఁడు కార్యరూపమున లోకులకు నీతిం దెల్పును కావునఁ బెద్దలు తప్పుచేయుట

యిట్టికృత్యములు లోకులు చేయరాదని స్వకృత్యరూపమున బోధించుటకే యని గ్రహింపఁదగు ఇఁకఁ గథకురండు

వరుణదేవుఁ, డిట్లు కశ్యపముని తన హోమధేనువుల నరికట్టెనని విని యమ్మునిం గాననేగి 'మహాత్మా! మునివర్యా! ఈ ధేనువులు నావి వీనిదూడ లంబా యని యఱచుచున్నవి వదలుమా?' యని ప్రార్థించెను కశ్యపమునివతంసుండును లోభమూని 'నే నీయ' ననియె వరుణుండును జేయునది నేరక హోమధేనువుల నావాని నిమ్మౌని యన్యాయముగా గ్రహించె నన్న తీవ్రక్రోధమున నోడ లెఱుంగక రూక్షస్వరమున, 'నో కశ్యపా! దేవజనకుండ, మునివరుండ నాకేమిభయ మన్న గర్వమున నుబ్బి యకృత్య మిది యని భావింపక నా హోమ ధేనువుల గ్రహించి ప్రార్థితుఁడవయ్యు నీయ నీయకొన కున్న వాఁడవు కాఁబట్టి భూలోకమున గోపాలుఁడవై పుట్టుము. నీభార్యలగు నదితియు, దితియు నీతోఁగూడ నవతరించి దుఃఖ ముల పా లగుదురుగాక వత్సములు తల్లులకై యఱచుచున్న వని తెల్పినను వానిని వదలవైతివిగాన నీదుఃఖము నీభార్యలు గూడ ననుభవింపవలసినదే,' యని శపించి యట నిలువక బ్రహ్మలోకమునకుం బోయెను బ్రహ్మయు మహర్షి పరి వృతుఁడై లోకవృత్తము నరయుచుండెను అత్తఱి వరుణుం డరుణనయనుండై విరించి కొలువుకూటంబుం జేరి తత్పాదార విందవందనకృతార్థుండై లేచి నిలిచి బహుభంగుల స్తుతించి, 'మహాత్మా! చూచితే కశ్యపముని నా హోమధేనువులం బల్మి

గ్రహించి ప్రార్థితుం డయ్యు నీకున్న వాఁడు దానంగనలి మానవలోకమున గోపాలుండవై భార్యాద్వయసహితుండవై పుట్టువుం గాంచి వెతలం బడుమని శపించితి లోభంబు, సర్వాపన్మూలం బనియెఱింగియు నిట్టియకార్య మొనరించెం గదా! యని విన్నవించెను

విధాతయు జలాధీశుపలుకు లాలించి సగౌరవంబుగాఁ గూరుచుండ నియోగించి దివ్యదృష్టిం జూచి వృత్తాంతం బంతయు లో నెఱింగి కశ్యపమౌని రప్పించి యిట్లనియె 'మహాభాగా! లోకపాలకుం డగువరుణదేవుని ధేనువుల నేల యపహరించితివి? అడిగినను ఏల ఈయవైతివి? ఇట్టియన్యాయ మునకేల యొడిఁగట్టితివి? న్యాయ మెఱుంగుదువు పరద్రవ్యాప హరణము పాపమని తెలియుదువు సర్వజ్ఞుండవు ఇట్టి నీవిట్టి బెట్టిదంపుఁ బాపకార్యం బేల యొనరించితివి? ఔరా! లోభ మాహాత్మ్యము! * మహాత్ములంగూడ వదలదు గదా! లోభము నరకములఁ బాలుసేయును సకలపాపములకుం బుట్టి నిల్లు. సకలసాధువులు దానిం దెగడుదురు అట్టిదాని నేల యాశ్రయించితివి? మునీంద్రా! ఇందుల కేమిసమాధాన మిత్తువో విన వేడుకపడుచున్నాఁడ ననియె

పాఠకమహాశయులారా! లోభము కశ్యపునంతవానిని వలదయ్యెను సర్వదేవజనకుఁడు మహాజ్ఞాని అట్టి కశ్యపుఁడు దాని జయింపఁజాలఁడయ్యె కాన లోభము శక్తియపారము

---

* అహోలోభస్య మహిమా మహాతోపి న ముంచతి, లోభం నరకదం నూనం పాపాకరమ సమ్మతమ్. 3 అ ౧౧ శ్లో.

శాంతులై మహాత్ములై యొప్పునేమును లాలోభమును జయిం తురో, వారే ధన్యు లనఁబడుదురు సంసారమునఁ ద్రోసిపుచ్చు రానిశత్రువు లోభమే అది యపవిత్రమగు. అట్టి యపవిత్ర లోభము కశ్యపునంతటి మహామునిని లోఁబఱచుకొనియె నన నింక నెవ్వరిని లోఁబఱచుకొనఁ జాలదు? అట్టిదానిని జయిం చుటయే జితేంద్రియత్వఫలము

వసుదేవోత్పత్తి.

ఇట్లు విరించి సమంచితరీతివచింపఁ గశ్యపుఁ డూరకుం డెను బ్రహ్మయు లోకోపకారపరాయణత్వ మూని తాసర్వ విదుం డగుటఁ గశ్యపమునిం జూచి తనపౌత్రుఁడై పరమవల్ల భుండైనను మర్యాదారక్షణార్థ మిట్లు శపించెను

"కశ్యపమునీ! నీవు మర్త్యలోకమున యదువంశమున భార్యాద్వయయుతుండవై యంశావతార మొందుము. గోపా లుండ వనంబరఁగుము ఈశాపము మార్పరానిది. కాన ననుభ వింపక తప్పదు ఇఁకఁ బొమ్ము" అని పలికెను

కశ్యపమునియు భూభారహరణార్థము బ్రహ్మ తనను శపించుట యెఱింగి తనయంశమున యదుకులమున భార్యా యుతుండై పుట్టువుంగాంచ నీయకొని పనివినియెను

దితి యదితిని శపించుట

ఆకశ్యపముని కిర్వురుభార్యలు గలరు అదితియని, దితి యనియు వారిపేరులు అందుఁ దొలిపత్ని యగునదితి కింద్రుండు

కుమారుఁడు ఆతఁడేకదా త్రిలోకాధిపతి మహాపరాక్రమ వంతుఁడు ఆకొమరునిం జూచుచు నాతల్లి మహానందసాగరమున మునిఁగి తేలుచుండును దితియుఁ దాను నట్టికొడుకుం బడయనెంచి యొక్కనాఁడు ప్రాణవల్లభుని భక్తిమైఁగొల్చుచు నిట్లని వేఁడె 'ప్రాణనాయకా! అదితికిఁ ద్రిలోకాధిపతిత్వమున విలసిల్లు సల్లలితగుణాకరుఁ గుమారుఁ బ్రసాదించితిరి అట్టి పట్టితో సర్వసుగుణములఁ దులఁదూఁగు కుమారుం బ్రసాదించి నన్నుఁ గృతకృత్యం జేయవే'

మునియు నా జలరుహేక్షణకోరిక కానందించెను ఆ వాంఛయు సముచితరీతి నున్నదని మన్నించెను చెలువగవ్వు పొలయఁ 'బద్మాక్షీ! స్వస్థమనస్కవు కమ్ము నీకోరిక కొనసాగు. వ్రతపరాయణవు కమ్ము,' అని యాజ్ఞాపించి వ్రతరీతి నుపదేశించెను ఆమెయు భర్తృతత్పరయై తదాదిష్టనియమముననుష్ఠించుచు గర్భవతియై యధశ్శయ్యాశాయినియుఁ బయోవ్రతయునై కాలముఁ గడపుచుండెను

అట్లు దితి సంపూర్ణగర్భభరాలస యగు టరసి యదితి, దితిగర్భమున నున్నశిశువు మహేంద్రు నంతవాఁ డగునని తల పోసి సవతి మచ్చరముఁ బాటించి యాతనయుండు పుట్టునేని నాకొడుకు నతిశయింపఁ గలండు ఇంద్రునికీర్తి క్షీణించు నని చింతించి కుమారుం జీరి, * 'నాయనా! నీ సవతితల్లిగర్భమున

---

* శత్రుస్తేఽద్యసముత్పన్నో దితిగర్భేఽతి వీర్యవాన్,
ఉపాయం కురు నాశాయ శత్రోరద్య విచింత్యచ,
ఉత్పత్తిరేవహంతవ్యా దిత్యాగర్భస్య శోభన. 3 అ. 30 శ్లో.

నీకు శత్రువు కాఁగల సుతుఁడున్న వాఁడు పుట్టినపిదప నాతనిం గిట్టి యట్టిట్టు చేయ నెట్టిదిట్టకైన నశక్యమని తలంతు ఉత్పత్తికి ముందే నశింపఁజేయుము దాని కనువగు నుపాయ మాలోచింపుము 'కుమారా! దినదిన ప్రవర్ధమానయై సపత్నీ భావమూని యనవరతము నీకుఁ గీడుగోరు దితింగాంచిన నామనంబు చింతాతరంగిణీ నిమగ్న మగుచున్నయది రాజయక్ష్మ నామక రోగమువలె దినదిన ప్రవర్ధమాన మగు తద్గర్భమునే త్రుంచిన మేలని నాకుం దోఁచెడు దితిం గాంచినపుడెల్ల నాహృదయమున లోహశంకువు నాటినట్లు పెనుబాధ కల్గుచున్నయది ఏ యుపాయము చేనైనఁ దద్గర్భముం దునుమాడి నాకుం బ్రీతినిగూర్పుమా?' అని హిత ముపదేశించెను

పురుహూతుఁడు మాతృప్రయుక్తోదంతము నాలకించి యట్లే యొనరింతు చింతమానుమని జనని నూరార్చి యాతఁడంబ తరలి సవతితల్లి యిల్లుచొచ్చి సాష్టాంగముగాఁ బ్రణామ మాచరించి వినయ ముట్టిపడ 'నమ్మా! వ్రతపరాయణత్వమున మిగులఁ గృశించియున్న దానవు అట్టి నీకు సేవచేయ నరుదెంచితి పాదము లొత్తుదు మఱియెన్నియే శుశ్రూష లొనరింతు గురుశుశ్రూషయే కదా తరణోపాయము నాతల్లికిని నీకును భేదము లేదు నాకు మీ రిరువురు తల్లులే ఇట్లని శపథ మొనర్తును అని పలుకుచుఁ దచ్చరణములు శిరముసోఁక మరల నమస్కరించెను

దితియు సుతునిపలుకులు ఋతములనియే మతినెంచి యట్లే కానిమ్మని యానతిచ్చెను శతమఖుండును బాదసంవాహనము చేయఁ బూనెను నియమముల నలసియున్న యాపూఁబోఁడి తచ్ఛేవ కచ్చెరువందుచు సుఖపారవశ్యమునఁ గన్నుదోయిమోడ్చి గాఢనిద్రం జెందె ఇట్లు భూమింబరుండి హాయిగ నిద్రించు దితింగాంచి గాఢనిద్ర నొందెనని పరికించి సూక్ష్మరూపము నాశ్రయించి శస్త్రపాణియై యోగబలంబున నామె యుదరముం జొచ్చి కరుణ మాని యిది యకృత్యమని తలంపక, పాపమునకు జంకక నిరంకుశవృత్తి నాగర్భము నేడు ఖండములుగా ఛేదించెను ఆబాలకుండు రోదన మొనరింప సాగెను వజ్రచ్ఛేదితతనుం డగుచు బిట్టురోదన మొనరించు నాబాలుని 'నేడువకు సోదరా!' యని శతమఖుండు బుజ్జగింప సాగెను ఆయేడుఖండముల నొక్కొక్కదాని మరల నేడుగా ఖండించెను

అత్తఱి నిద్రాముద్రాపరాఙ్ముఖయై లేచి యావిధమంతయు నెఱింగి యాగ్రహించి యాయకార్యము సవతి యొనరించిన దానింగా నెఱింగి, 'యోభగినీ! ఇంద్రునిచే నిట్టి యకార్యమును గరుణమాలి పాపభీతిం బోఁదోలి చేయించితివి కాన నీతనయుని త్రిలోకాధిపత్యము నశించుఁగాక తల్లి ప్రోత్సహించినంతనే యాలోచింపక యొనరించినకతన శతమఖుండీశాపఫలము నొందవలయు అదితియు మోసమున నిట్టి దారుణక్రూరకార్యమును జేయించెను గావునఁ బాపచారిణి

యగు నీమెపుత్త్రులు పుట్టినంతన చత్తురుగాక పలుసారు లిట్టి దుఃఖము నామె యనుభవించుఁ గాక * పుత్త్రశోకాతురయై యింకొక జన్మమునందును దుఃఖములఁ బొగులుచుఁ గారాగారమున వసించుఁగాక ' అని శపించెను

ఇట్లత్తఱి నయ్యుత్తమాంగన దారుణశాపం బొసంగిన నింద్రుం డులికిపడియె కశ్యపుండును 'గామినీ! కోపపరితాపముల నొందకుము నీ యీతనయులు బలవత్తరులై శతమఖుసమానులై దేవతలై స్వర్గమున నుండఁగలరు నీవిపుడొసఁగిన శాప మమోఘము గావున నిరువదియెనిమిదవ దగు ద్వాపరయుగమున నదితి యనుభవింపఁ గలదు నిజాంశమున మనుష్యజన్మము నొందఁగలదు వరుణుఁడును నన్ను శపించియుండెను. ఈ రెండుశాపములఫల మొక్కమాఱుగా నదితి యనుభవించుఁ గాక ఊఱడిల్లుము. వ్యసనము పాలుగాకుము గతకార్యమునకై చింతిల్లకుము విధికృతమును దప్పింప నేరికి నశక్యమనుమాట మనమున నునుపుము ' అని యాశ్వాసించెను భర్తయగు కశ్యపమునివతంసుఁ డిట్టు లూఱడిల్లం బలుక నాదితియు బదులుపలుకక యందులకు సమ్మతించి తనసాధ్వీత్వము నిలుపుకొనియె అదియకదా ఉత్తమస్త్రీలక్షణము

ఆశాపమునఁ గశ్యపుఁడు స్వాంశమున వసుదేవుండై జన్మించెను అదితియు స్వాంశమున దేవకియై జననమందెను

* కారాగారే వసత్వేషా పుత్రశోకాతురాభృశమ్, అన్యజన్మని చాప్యేవం మృతాపత్యా భవిష్యతి. 3 అ. 48. శ్లో.

ఇట్లు భగవంతుని యవతారమునకు ముందు ప్రధానులగు దేవకీవసుదేవులు జన్మించిరి

ఈ కథనుండి లోభ మెట్టివారికైన హానికరమనియు సకలాపన్మూలమనియు, దానిని జయించుటే జితేంద్రియత్వమనియు, నద్దాని నాశ్రయించినచో నెట్టివారయినఁ గృతకృత్యులు కాఁజాలరనియు గ్రహింపఁదగిన సారాంశములు

భూదేవి బ్రహ్మలోకమున కరుగుట

వసుదేవునియు, దేవకియు, నుత్పత్తి తెలిపినవెంటనే దేవతాంశములవలన నెవ్వరెవ్వ రీభూమి నవతరించిరో చెప్పవలసి యుండియు నిన్నింటికి మూలకంద మనందగు ముకుందు నావిర్భావప్రధానహేతువును దొలుత విస్తరించి చెప్పవలసి యున్నయది. కావున ఆకథను విస్తరించి పిదప మహాపురుషావతారముల ననువదించెద కథాసాంకర్యబాధ దానఁ దొలఁగునని యిట్లొనరించుచున్నాఁడను

* ద్వాపరయుగ చతుర్థభాగమునఁ గొంతకాలము గడువఁగా ధర్మము నశింపఁజేయు కడంకలనొప్పు దుష్టులు పిక్కటిల్లిరి వారిసంఖ్య సాధుజనుల సంఖ్యను మించె సాధుపురుషులు దుష్టజనబాధల నెట్లో యోర్చుకొని కాలము గడుపుచుండిరి వేదచోదితకర్మము లొనరించు నవకాశములు

---

* ఈకథ బ్రహ్మవైవర్తపురాణాంతర్గత శ్రీకృష్ణజన్మఖండ చతుర్థాధ్యాయమునుండి వ్రాయఁబడినదని గ్రహింపఁదగు.

తగ్గఁ జొచ్చెను ఎందో యజ్ఞములు చేయఁబడుచున్నను అవి నిరంతరాయములుగా సాగుట దుర్భర మయ్యెను అర్థాతురులై కొందఱు భూసురు లాదుష్టుల నాశ్రయింపసాగిరి. కర్మములు భగవత్ప్రీతికరములు గాక దంభకర్మము లనఁబడుచుండెను పతివ్రతల శ్రమములు వచింప నలవిగాకుండెను వారి కష్టపరంపరలు తొలఁగునా యనుశంక యందఱు కంకురింపఁ జొచ్చెను దుష్టులు విచ్చలవిడి చరించుచుఁ దమ్ముఁ బొగడు రాజుల నాశ్రయించి వారికి ధనసంచయములఁ బ్రోగు చేయుచు, గ్రామములఁ గొల్లఁగొట్టుచు నడ్డములేక ప్రవర్తింప సాగిరి మునులమాట యిఁకఁ జెప్పనేటికి ?

ఇన్ని కష్టములు పరంపరలుగా సాగుచుంట ధరారమణి యోరువఁజాలక యేరీతి నీ కుజనులభరించి బ్రదుకఁగల నని యూహించి తనవగ నాపఁజాలు భూపాలకు లాపట్టునఁ గనఁబడకుంటకు వగచి నిజరూపమున దేవలోకమునకుం బోయి యింద్రాదులతోఁ దనదుఃఖమును దెల్పుకొనియెను శత మఖాదు లంతకముందే మర్త్యలోకమునఁ బ్రబలి యనివార్య శౌర్యమున విజృంభించు జరాసంధాది దుష్టజనులచర్యలంగాంచి యుద్విగ్నమానసులై యుండిరి. కాన భూదేవి తనవగలఁ బలుకఁగాఁ జేతులు పిసికికొనుచుఁ జేయునది లేక యామెను మాటలచే నూఱడించిన లాభము లేదనియు, నీదుర్గతినుండి యామె నుద్ధరింపఁ దమ కనువుపడమియు నెంచి చంచల స్వాంతులై, 'దేవీ ! కాలగతిమార్ప నేరికే నశక్యంబు దానికి

మన మెల్ల లోఁబడినవారము భగవంతుఁడే యీదుర్గతి నాపి మనల నుద్ధరింపవలయు మన కశక్యమగు నీపనికిఁ బ్రతిక్రియఁ జేయఁబూనుట వృథాప్రయాస మనఁదగు కాన మాతోడ రమ్ము. ఉమ్మలింపకుము సుంత యూఱడిల్లుము అని మాటలచే నామె నాశ్వాసించి తమ యసమర్థతం దెల్పుచు నామెను వెంటనిడుకొని బ్రహ్మలోకమున కరిగిరి

ఆలోకమునఁ బుణ్యపురుషు లక్షయసుఖంబు లనుభవించుచు దుఃఖ మన నెట్టిదో కలయందైన నెఱుంగక యుండిరి. ఏప్రాణియు నిత్యసంతుష్టి నొందకున్న యది గానరాకుండెను గంధర్వులు పాడుచుండఁగా, భక్తులు తన్నుఁ బరివేష్టింపఁగా, మునీంద్రులు శ్రుత్యర్థసారములఁ బ్రశ్నించుచుండఁగా, సామగానము శ్రుతిమనోహరముగా వినఁబడుచుండగా బ్రహ్మదేవుఁడు నిండుకొలువుండెను

భూదేవియుఁ దనవెంట నిలింపులు గుంపులు గుంపులుగా రాఁగా నార్తయై తన్నుద్ధరించు దిక్కీపరమేష్ఠియే యన్న నమ్మకమున నరిగి పితామహుంగాంచి కన్నీట నాతనిపాదములఁ దడుపుదానివలె వ్రాలి నమస్కరించెను. దేవతలు దిగులు వెలిఁబుచ్చువోముములతో యథోచితముగా నమస్కరించిరి భూదేవి కన్నీరుమున్నీరు కాఁగా విలాప మొనరించెను. ఆ రోదనధ్వని యాపరమేష్ఠి యాస్థానమండపమును జింతాసాగర నిమగ్నముగావింపక విడిచినది కాదు ఎల్లవా రుల్లములఁ దల్ల

డపడ సాగిరి తటాలున నిట్టిరోదనము భూదేవి చేయ నేమియో కారణమని యూహింపసాగిరి.

పరమేష్ఠియు నా తరుణిం గాంచి 'కుమారీ! యేల తల్ల డిల్లెదవు? ఇంత వంత నొందఁ గారణ మేమి? ఎవ్వరివంక నీకీ బాధకలిగె? ఎన్నఁడుగాని యిట్టి విన్నఁదనంబు నీమోమును గుదురుట గాంచి యెఱుంగను దుఃఖింపకుము. ఉన్నదున్నట్టు విని పింపుము నీచింత నంతము నొందించెద తల్లీ! ఊఱడిల్లు మూఱడిల్లుము' అని మిగులఁ గనికరము దోలకాడ నాశ్వా సించుచు నంత నిలువక యామె చెంగట నట్టి చింతలఁజివి కిన దేవతలం గాంచి 'త్రిదశులార! యేల మీ మోములకాంతి యంతరించినది? వగలపాలయినట్లు తోఁచెదు కారణ మెఱిం గింపుఁడు భీతి మానుఁడు దైవంబు మీ బాధలఁ దొలఁగింపఁ గలండు చింతిల్లిన లాభ మేమి? వినిపింపుఁడు' అని మనోహర మృదుభాషణముల వారిచింతఁ దొలఁగించెను

దేవతలును గలంకఁబాసిన చిత్తంబులతో నంజలిబంధం బొనరించి 'కారుణికోత్తమా! మా విన్నపంబుల నాలకిం పుము ఏమియు లోకవృత్తంబు నెఱుంగనిచందంబున నడుగు చున్న మీ ముందట విన్నవించుశక్తి మాకున్నదే! ఐన దేవర యానతి మాళులందాల్చి మావగలఁ దెలుపుకొందుము పిదప మాభాగ్యము ఈధాత్రి నిరంతర చింతల విసికి వేసరి మమ్మా శ్రయింప నరుదెంచెను సకలవిధముల బాధితయగు నీమెకష్ట ముల గట్టెంకిఁపఁజాలని మేము చేయునది యాదేశించునట్టి

ప్రోడవగు నీచెంతకుఁ జేరితిమి ఇఁక మాగతియేమా యించుక విన్నవింతుము దుష్టరాక్షసులు మమ్ము తఱిమితఱిమి కొట్టు చున్నవారు వారిమార్గాని నిలువరింప రాకయున్నది వర లాభగర్వమున నవార్యశౌర్యములుగలుగఁ ద మ్మెదిరించు వారు లేక సింహములభంగి విచ్చలవిడిఁ దిరుగు సురవైరి వీరుల మే మాపఁగలమా ? మావంత లిట్లుండ నీభూదేవి తన దుఃఖముల మాకడం దెలుపుకొన నేతెంచె రాక్షసబాధల కన్న నీమె పరితాప మాలకించుట కష్టముగఁ దోఁచెను చేయునది తోఁపమి శరణ్యుఁడ వగునీపాలి కీతరుణిం దోడు కొని వచ్చితిమి ఇదియ మాయుదంతమని యూరక నిలువం బడిరి వారిం గూరుచుండ నియోగించి ధరారమణివంకఁ గటాక్షదృష్టులం బొలయఁజేసి యి ట్లనియె

'కుమారీ! నీదుఃఖములు తొలఁగె నిశ్చింతముగా నా చెంతనుండుము వెతలపాలు గాకుము నీవిపుడు భారమును వహింపఁజాలక వచ్చితివి కదా! నీకు భారమని తోఁచునట్లు చేసిన దుష్టాత్ము లెవ్వరు? సర్వంసహానామము సార్థకముగాఁ జేయు నీకిట్టి భార మనుచింత గల్గించినవా రెవ్వరో విడువక తెల్పుము' అని సాదరంబుగాఁ బ్రశ్నించెను

భూదేవి తనకష్టముల బ్రహ్మకడఁ దెలుపుట

ఉర్వీరమణియుఁ దనకష్టములు గట్టెక్కెనట్టే తలంచి యించుకవికాసము మోమున నంకురింపఁ బద్మయోనిం గాంచి

కరకమలయుగళంబు ముకుళించి భయభక్తులు పెనఁగొన నిట్ల
నియె 'దేవా! నామనోవ్యథ నాయందు విశ్వాసముగల బంధు
వుతో విన్నవింపవలయునే కాని యితరులకుం జెప్పనోపదు
ఒకప్పుడు తెల్పినను దాన లాభము లేదు లోకమున స్త్రీజాతి
యస్వతంత్రయనందగు కాఁబట్టి స్వామి జనక పుత్త్ర సోద
రులచే రక్షింపఁదగినది అట్టులగుట నాకు నీవు తండ్రివి
నీచెంతఁ దెలుపుకొన నాకు స్వాతంత్ర్యము గలదు కాన
మానక సర్వము తెల్పుకొనుదాన.

ఇక్కాలమున నా యాధారమున నివసించువారిం
దెల్పెద అవధరింపుము హరిభక్తివిరహితులు, హరిభక్త
నిందకులు,స్వస్వధర్మము నాచరింపక వీటిఁబుచ్చి తిరుగువారలు,
వేదోక్తకర్మాచరణ విముఖులు, అసత్యవాదులు, కూటసా
క్షులు, చేసినయుపకారము కొసంతయేని పాటింపనివారు,
నిధిహారకులు, మిత్త్రద్రోహము బుద్ధిపూర్వకముగాఁ జేయుచు
నది మేటికార్య మని సంతసించువారు, సదాచారదూరులు,
నమ్మినవారి మోసగించువారు, భగవన్నామమును విక్రయించి
దాన జీవించుకుమతులు, లోనగు మహాపాపులు మెండుగ
నున్నవారు కులాచలముల నింక నెన్నింటినేని మోయఁగల
నాకీ పాపులభారము దుర్భర మయ్యెను మహాప్రభూ! కృపా
సింధూ! తండ్రీ! సర్వలోకపితామహా! దేవభూదేవహింస
చేయు దైత్యులభారము మిక్కుటమగుచున్నది ఇంకఁ దెల్పఁ
జాలను సర్వమెఱింగినప్రోడ వగునీకడ నే నింతకంటె విన్న

వింపవలసిన దేమున్నది ? మహాత్మా ! నేను ననాథనేని దీనికిం బ్రతివిధాన మాలోచింపుము నన్నుద్ధరింపుము అని తెల్పి దీనయై మౌన మూనెను.

బ్రహ్మ భూదేవి నూఱడించుట

విరించియుఁ జింతాభరంబున వాడినమోముతో నున్న ధరారమణింగాంచి 'కుమారీ! చింతఁబాయుము నీవిచారముఁ బాపెద ఇదియొక గొప్పభారమా ? ఖేద మెడఁబాయుము దురాత్మకులు నిన్నుఁ గాఱియపెట్టుచుండ నోర్వఁజాలుదునా?' భూదేవీ! యపవిత్రులు మహాపవిత్రురాలవగు నీపై * గోరోచనాదివస్తువుల నజ్ఞానంబున నునిచిన రౌరవాదినరకముల పాలగుదురు అట్టిపాపాత్ములకాలముప మితిమీఱియుండుట తెల్లమాయె ఉన్మూలింపకుము సులభముగ నీవంతఁ బాపెద దురాత్ముల రూపుమాపెద అమ్మా ' నన్నుఁ గూడిరమ్ము పరశివుపాలికిం బోయి యామహాకరుణారాశికి నీమొఱ్ఱఁ దెలిపెద. తదాదిష్టపద్ధతి నీకష్టములఁ దొలఁగింతు' అని పలికి యమర్త్యులను భూదేవిం బిలుచుకొని కైలాసంబునకుం బోయెను

---

* గోరోచనం చ ముక్తాం చ శుక్తిం మాణిక్యమేవ చ, పురాణ సంహితాం వహ్నిం కర్పూరం పరశుంతథా రజతం కాంచనంచైవ ప్రవాలం రత్నమేవ చ, కుశబీజం తీర్థతోయం గవ్యం గోమూత్ర గోమయమ్. త్వాయి యే స్థాప యిష్యంతి మూఢాశ్చైతాని సుందరి, పచ్యంతే కాలసూత్రేణ వర్షాణామయుతం ధ్రువమ్. ౩౮ శ్లో. ౪ అధ్యాయము.

బ్రహ్మ భూదేవిని దేవతలందోడ్కొని కైలాసంబున కరుగుట

అతినిర్మల కైలాసభూధరంబున గంగాతీరంబునఁ బవిత్రతమాశ్రమంబున వటమూలంబున సుఖోపవిష్టుండై సనందనాదిమునిబృందారకేంద్రులు పరివేష్టించి వివిధవిషయంబులు ప్రశ్నింపఁ బ్రతివచనం బిచ్చుచు, దేవతాదీనాలాపముల నాలకించి యభయం బొసంగుచు, వ్యాఘ్రచర్మమును గట్టి, గజచర్మము నుత్తరీయముగాఁ దాల్చి కోటిసూర్యప్రభాభాసమానుండై వామభాగంబున గౌరీదేవి యలరఁ, బన్నగేంద్రహారములు విలసిల్ల, చంద్రసూర్యాగ్నిలోచనములు చెలువారఁ, బంచాననము లొప్ప, మందాకినీసంఫుల్లపంకజబీజమాలికలం బ్రీతిమైఁ దాల్చి, పంచముఖంబుల శ్రీకృష్ణమంత్రంబు నిరంతరము జపించుచు, సకల భక్తకామదుఁడయ్యుఁ దాఁ గామాంతకుండై, యప్సరోలాస్యములం దిలకించుచుండియు, విరాగియై, గంధర్వదివ్యగాన మాలించుచు విశ్రుతిం బొరయక, తనపై భవమును దిలకించి సర్వమంగళ యచ్చెరువందుచుఁ దన్నుఁజూడ నా సాధ్వీతిలకమును సవిలాసదృష్టిజాలములఁ గాంచుచు, గంగాతరంగిణీసమాలింగితశీర్షుండై, చంద్రార్ధభూషణుండై, త్రిశూలపట్టిసాది నానావిధదివ్యాయుధంబులు కరంబులంగ్రాల, రూపములందాల్చి శ్రుతులు వినుతింప నసూనతేజమున విలసిల్లు భక్తలోకవంశకరుండగు శ్రీశంకరుం గాంచెను

ఇట్లు పరమేశ్వరుం గాంచి విరించియు భూదేవియు, నిలింపులు తనవెనుకనిలువఁ జెంతకేగఁ బరశివుం డాదరంబున

లేచి లోకాచారముం బాటించి వందనమర్పించి యంచిత విధుల ననుసరించి యాతిథేయసత్కారంబుల నాచరించెను బ్రహ్మయు నుచితమర్యాదలం బడసి సంతుష్టుఁ డయ్యెను భూదేవియు నమరులు మ్రొక్కి యథావిధి శంకరుం డాదరించి కూరుచుండ నియోగించెను.

పరమేష్ఠి కొంతసేపు తత్కాలోచితాలాపములఁ గడపి పదంపడి భూదేవి పరిదేవంబును, నిలింపుల దీనాలాపంబులను విన్నవించెను ఈశ్వరుఁడును దదాకర్ణనమున గౌరింగూడి వగ నొంది యుచితాలాపముల భూదేవిని ద్రిదశుల నూఱడించి మీకష్టంబులం దీర్చుభార మిఁక మాది. మీరెల్లఁ జింతల మాని మీమీ నివాసంబులకుం బొండు మీకు మేలయ్యెడు మని సెలవీయ భయంబుఁ బాసి తమతమ నివాసములకు నమర్త్యులు తదధిపతులు భూదేవియుఁ బోయిరి దేవతలు భూదేవియుఁ దమతమనెలవుల కరుగ విరించిశంకరు లిరువురు రహస్స్థలంబునఁ గొంత యోజించి యిమ్మహాకార్యంబు నెఱవేర్ప కున్న మేలు లేదని నిశ్చయించి సేవాసమాగతసనందనాది భక్తులఁ బోవంబనిచి యిరువురును గదలి ధర్మగృహంబున కేగి యాతనికిఁ గార్యభంగినెఱిఁగించి యాతనిం గూడి వైకుంఠ లోకంబునకుం బోవఁ బయనమైరి

బ్రహ్మశంకరధర్ములు వైకుంఠలోకమునకుం బోవుట

వైకుంఠలోక మీ బ్రహ్మాండమునకుం బైన, బ్రహ్మ లోకంబున కప్పలఁ గోటియోజనముల విస్తీర్ణము గలిగి జరా

మరణములులేని ప్రాణికోటు లలరార, నాయుధార్యమాణం బై, సనాతనంబై, యెట్టివారికేని వర్ణింప నలవిగాక, సకలమణి వినిర్మితసౌధప్రాకారములు దృష్టుల కచ్చెరువుఁ గల్గింపఁ, జారు తరఘంటాపథంబు లొప్పార, నసమానంబై యలరుచుండు

అట్టి వైకుంఠలోకమున కరిగి యందు దసమత నెసఁగునా సరసిజలోచను పావనాంతఃపురముం గని యందుఁజొచ్చి తన్మధ్యభాగంబునఁ గనకమయసింహాసనంబున నాదితేయ పూజిత పాదారవిందుఁడై, రత్నకుండలము లొప్పఁ, గనకాం బరముఁ దాల్చి, యసదృశనిర్మలరత్నహారంబులఁ గై సేయఁబడి, కరుణా నీరరాశియై, యింతింతనరాని వైభవంబునఁ దులఁ దూఁగు శ్రీమహావిష్ణువుం గాంచిరి

భక్తసంరక్షణంబె తనకృత్యంబుగాఁ దలంచుచు, దీనుల యాలాపంబుల నాలకించుచు, సుస్మితంబు మోమునఁ జిందు లాడ, సర్వగీర్వాణులు జేజే లొనరింప, నిందిరాదేవి పాదార విందము లొత్తఁ, బరమానందము నొందుచు, సంస్తుతియు సేవింపఁ, గందర్పకోటిసుందరాకారుండై యున్న యాపంకజా క్షుండును సేవార్థమువచ్చియున్న సచ్చరితుల శంకరపంకజాస నుల ధర్మునిఁ గాంచెను వారును భయభక్తులు పెనఁగొన నా మహావిష్ణువునకు నమస్కారము లర్పించిరి * పెక్కుభంగుల

---

* బ్రహ్మః— నమామి కమలాకాంతం శాంతం సర్వేశ మచ్యుతం, వయం యస్య కలాభేదాః కలాంశకలయాసురాః. మనవశ్చ మునీంద్రాశ్చ మానుషాశ్చ చరాచరాః, కలా కలాంశకలయా భూతాస్త్వత్తో నిరంజన.

వినుతించిరి మనస్సు కరుణాతరంగిణీ నిమగ్నమగున ట్లుపనిష దుక్తులఁ గొనియాడిరి ఈవిధి శంకరధర్ములొనరించిన స్తుతిఁ బఠించిన నాలకించిన వినిపించిన సకలపాపములు తొలంగు

ఇట్లు స్తుతింప నాలకించి కాంచనాంబరుఁడు విధిశివధర్ము లారా! మీవచ్చినకార్యం బెఱుంగుదు మీరిపుడు గోలోక మున కరుగుఁడు నేనును లక్ష్మీసహితుఁడనై యచ్చటి కరు దెంతు శ్వేతద్వీపనివాసులగు నరనారాయణులు, సరస్వతియు, యోగమాయ యనంబరఁగు మదీయశక్తియు, ననంతుఁడును, గణేశ్వరకార్తికేయులును, సకలవేదమాతయగు శ్రీసావి త్రియు నావెంట నరుదెంతురు * నేనే యాగోలోకంబున

శంకరః — త్వా మక్షయ మక్షరం వా వ్యక్త మవ్యక్త మీశ్వరం, అనాది మాదిమానందరూపిణం సర్వరూపిణమ్. అణిమాదిక సిద్ధీనాం కారణం సర్వకారణం, సిద్ధిజ్ఞం సిద్ధిదం సిద్ధి రూపం క స్తోతు మీశ్వరః.

ధర్మః — వేదే నిరూపితం వస్తు వర్ణనీయం విచక్షణైః, వేదేఽనిర్వ చనీయం యత్త న్నిర్వక్తుంచకః క్షమః, యస్యసంభావనీయం య ద్గుణరూపం నిరంజనం, తదంతిరిక్తం స్తవనం కి మహం స్తౌమి నిర్గుణమ్. బ్రహ్మాదీనా మిదం స్తోత్రం షట్ శ్లోకోక్తం మహామునే, పఠిత్వాముచ్యతే దుర్గా ద్వాంఛి తం చలభేన్నరః. ౬౬ శ్లో. ౪ అధ్యాయము.

* గోలోకం యాతయూయం చ యామి పశ్చాచ్ఛ్రియా సహ, నరనారాయణౌ తౌ ద్వౌ శ్వేతద్వీపనివాసినౌ ౬౭. ఏ తేయాస్యంతి గోలోకం తథా దేవీ సరస్వతీ,అనంతో మమ మాయాచ కార్తికేయో గణా ధిపః సావిత్రీ వేదమాతా చ పశ్చాద్యాసంతి నిశ్చితమ్, తత్రాహం ద్విభు జః కృష్ణో గోపీభీరాధయాసహ అత్రాహం కమలా యుక్తః సునందాదిభిరా

భుజద్వయవిరాజితుండనై రాధాగోపికాళింగూడి శ్రీకృష్ణుం
డనై యొప్పుచుండును ఈవైకుంఠమున నాల్గుబాహువు లల
రార లక్ష్మీవల్లభుండనై భక్తశ్రేణి సేవింప విష్ణునామంబున
నుండుదు శ్వేతద్వీపంబున నారాయణాహ్వయంబున నరుం
గూడి యుండుదు ఈ మూఁడుస్థానంబుల నుండువాఁడ నేనే
కాని వేఱొకరు లేరని యెఱుంగఁదగు నాయీయానతిం
గొని గోలోకంబున కరిగిన నట మీవాంఛితంబులు సిద్ధించు
నని పలికెను

విరించి ప్రభృతు లావిష్ణుమూర్తికి నమస్కరించి సెల
వంది యటనుండి యేఁబదికోట్లయోజనములపొడవున నగ
మ్యంబై వాయుసంధార్యంబై శ్రీకృష్ణపరమాత్మచే నిచ్ఛా
మాత్ర వినిర్మితంబై జరామరణాదిభీతిలేక యలరు జంతువు
లచే విలసిల్లుచు సర్వోత్కృష్టంబు సుఖాకరంబునై యచ్చెరువుఁ
గల్గించుచు వినిర్మలవిశాలభాగంబగు గోలోకంబునకు మనో
వేగంబునం బోయిరి

ఆలోకమును వలయాకారముగాఁ జుట్టుకొని విరజానది
ప్రవహించుచుండును దానితీరంబు లతిమనోహరంబులు నవ
రత్నంబు లాతీరంబుల నెందుఁజూచినను గాననగు మరకత
మాణిక్యపద్మరాగేంద్రనీలవజ్రవైడూర్యగోమేధికపుష్యరాగ
ముక్తాప్రవాళస్ఫటికకౌస్తుభప్రముఖనామంబులందాల్చి రత్న

వృతః, నారాయణశ్చ కృష్ణోఽహం శ్వేతద్వీపనివాసకృత్. మమైవైతేకలా
స్సర్వే దేవా బ్రహ్మాదయస్స్మృతాః, కలా కలాంశకలయా సురాసుర నరాద
యః. గోలోకం యాతయూయం చ కార్యసిద్ధిర్భవిష్యతి. ౭౧ శ్లో ౪ అధ్యా.

ములని కొన్నియు, సుపరత్నములని కొన్నియువిఖ్యాతిఁ గాంచుచుండు మృత్తికయు సువర్ణమే యనఁదగియుండును. నవనిధులగను లాతీరంబులఁ గానంబడు మణిదళములు చెలువారుచుండు బంగరుకమలంబు లాతటస్థ కమలాకరంబులఁ జూడఁదగు విహారంబులకు ననువగుస్థలంబులు తదుచితపదార్థంబులతో నలరారుచు నందుఁ గనువిందుచేయుచుండు సంతానము లోనగు కల్పద్రుమంబులం దెందుఁజూచినను గాననగు. వానిశీతలచ్ఛాయల విశ్రమింప సకలసుఖములు కరతలామలకములుగాఁ దోఁచుచుండు మణిదండంబుల వెలయు పతాకలందం దమర్పఁబడియుండుట నేత్రపర్వంబగు అందలి యిసుకతిప్పలు మఱులశకలములప్రోగులే యన్న సందియమ్మును గల్గించుచుండు

అట్టితావులనెల్లఁ బెల్లుగఁ బొడఁగాంచి విధిహారధర్ములు తక్కుంగలయాదితేయులు సంతోషాంబుధి నోలలాడిరి మరల మరల విలోకించిరి అయ్యారే! ఇట్టి తావులుగల యీలోకమెంతమనోహరముగానుండునో యని నాసికాపుటముల నంగుళులుంచిరి ఇందు నివసించు పుణ్యాత్ముల పుణ్యములకు మేర గలదే యని యచ్చెరువందిరి ఇంకొక్కసారి చూచి పోవుదమా? యని మరలఁ బరికింపసాగిరి ఎట్టకేలకు, కార్యాతిశయభరంబు త్వరపెట్ట నమ్మహానది నుత్తరించి యవ్వలి తీరంబుఁ జేరిరి

విరజామహానదీతీరమును దాఁటి యించుకదూరమున నయనములకు మిఱుమిట్లుగొలుపు కాంతులఁ దేజరిల్లు కొండ

యొక్కండువారి నుతికిం బాత్రమయ్యె * దానియెత్తు కోటి యోజనములు. వెడలుపు పదికోట్లయోజనములు పొడవేఁ బదికోట్లయోజనములు దానియందము వర్ణనాతీతము మందారపారిజాతాదిబృందారకతరుబృందము లద్దానం గ్రిక్కిరిసియుండు కామధేనువు లందు మందలుమందలుగాఁ గానఁబడుచు మహైశ్వర్యమును గలుగఁజేయు దానిశృంగంబులు మణిమయములు గానఁ దన్మహిమ మిట్టిదని యెట్లు వర్ణింపనగు ? ఆశిఖరములు శతసంఖ్య నలరు దేవత లవ్వానిం దేరిచూడ నలవిగాదు గోలోకమున కాపర్వతము రత్నసాను విచిత్రితమగుటఁ గోటవలె నమరియుండును ఆపర్వతమును దిలకించునపుడు వారికిం గల్గిన సంతోష మింత యని యాయ నంతుఁడేని వచింపలేఁ డన నిఁకఁ దక్కుంగలవా రొక్కలెక్కయా ? దానింగాంచి దానిశిఖరంబున నచ్చెరువుగొలుపుచు నసమానప్రఖ్యాతిగాంచు రాసమండలమును గాంచిరి

† రాసమండలవర్ణనము

ఆ రాసమండలము పదియోజనముల విస్తీర్ణమున నలరుచు గుండ్రముగానుండి దృష్టిపాత్రంబై యుండును దానిం

* కోటియోజన మూర్ధ్వం చ దైర్ఘ్యం దశగుణోత్తరం, శైలప్రస్థ పరిమితం పంచాశత్కోటియోజనమ్ అని మూ ౪ అ. ౧౫౩ శ్లో

† రాసమండలమనఁగా 'రాసతే అత్రేతి రాసః, గోపానాం క్రీడా భేదః 'అని శబ్దకల్పద్రుమము. కార్తికేపూర్ణిమాయాంచ కృత్వాతు రాసమం

జుట్టి సుందరోద్యానములు వేనవేలుగా నుండును లతావిశేష ములు, సురుచిరతరువులు పుష్పఫలనిబిడములై యుండును ఆపుష్పములు పరిమళముల వెదఁజల్లుచు, షట్పదఝంకారముల వింతగొలుపుచు,వర్ణనాతీతములై యుండును క్రీడోచితసకల పదార్థబహుళములై కేళీమందిరములం దెన్నియో యమర్పఁ బడి యుండును రత్నమయసోపానములు, మణికలశములుఁగల విచిత్రతరానేకమండపములు నందు విలసిల్లుచుండును రత్న బిందుభూషితములై, మరకతమణిమయస్తంభంబు లొప్పార, మహేంద్రనీలమణీవిరాజితమధ్యభాగము లొప్పఁజూపఁ రత్నమయప్రాకారము లుల్లసిల్ల, మణివేదికలు చెలువార, విద్రుమమయకవాటముల నందములగు భూరితరద్వారములు చెలువుఁగులుకఁ, దియ్యమామిడి యాఁకులతోఁగూడి వజ్ర ములు నడుమనడుమ ముడులవలెఁ గనంబడఁ గూర్పఁబడిన తోరణములు ముద్దులు మూటఁగట్టుచుండ, జందనాగరు కస్తూరీకుంకుమద్రవములు చల్లియుండుట గుమగుమలాడుచు, రత్నమయపత్రములు, గలిగి విచిత్రనానావర్ణపంకజోత్పల కైరవషండమండితములై, మత్తమధుకరనికరఝంకారరవసంకు లంబులై, లెక్కింపఁ దరంబుగాక చూపఱ కచ్చెరువుఁగూర్చు చున్న కేళీసరోవరము లందుఁ గనఁబడుచుండును కుసుమ శయ్యలు, కర్పూర కస్తూరీమిళితతాంబూలములు, మృదులత

డలం, గోపానాం శతకం కృత్వా గోపీనాం శతకం లధా, శిలాయాం ప్రతి మాయాం వా శ్రీకృష్ణం రాధయా సహ

బ్రహ్మవైవర్తము, ప్రకృతిఖండము, ౨౫ అధ్యాయము.

మూమూల్యాంబరములు, వివిధాంగరాగములు, మణిమయ ముకురములు, శ్వేతవర్ణరత్నఖచితదండ విరాజితచామరములు, విచిత్రవర్ణనీయ నయనానందకర మనోహరకుసుమమాలికలు, నిఖిలభోగ్యద్రవ్యములును, గలిగి వర్ణింప నేరికేఁ దరంబుగాని యట్టు లొప్పు కుంజకుటీరము లారాసమండలమున నెన్నియో వెలయుచుండు

౼ రాసమండలమునను్న గోపికలవర్ణనము ౼

అట్టి రాసమండలమును గాంచి విరించిశంకరులు, ధర్ముండును నాశ్చర్యపరవశులై యందించుకసేపు నిల్చిరి ఆరాస మండలమునందు విహరించు గోపికలు దృష్టిసంతృప్తినిచ్చుచుం గానంబడిరి వారిఫాలభాగములు చందనసిందూరబిందువుల రంజిల్లుచుండెను కోమలహారిరత్నకుండలముల కాంతులు కపోలతలములఁ బ్రసరింప నవి రత్నదర్పణములా యనుశంక నంకురింపఁజేయుచుండెను నవ్యాభవ్యాభములై, విచిత్రరత్న ముద్రిక లలరఁ బొడవులై హస్తములు వారిసౌందర్యమును జాటుచుండెను. కస్తూరికాపంకమునిండఁబూయ నొక వింత చాయనొసంగుచు, విద్యుల్లతలభంగి వారిగాత్రము లొప్పుచుండెను రత్నమయమంజీరములు, దివ్యకేయూర ములు, మనోహరవలయములు, అమూల్యహారములు, విచిత్ర తరానేకభూషణములు, చారుతరకాంచనపీతరోచిస్సంయుతా నర్ఘ్యవస్త్రములు, వారి యనంతసంపదున్నతిఁ జెప్పక చెప్పు చుండెను ఇట్టి వేషాదుల, మణిభూషాదుల నలరు నాయో

షామణుల వర్ణింప భాషాదేవికైన నలవియగునే ఇంతియ గాదు ఆగోపాలకలలనామణులు కరికుంభసమానత నలరు పాలిండ్లు సుంత నమ్రతఁ గలిగింప, మోముదమ్ములు వింత కాంతిని వెలయింప, గమనవిలాసములు, మత్త ద్విరదంబులకును, రాజహంసలకును లజ్జనుబుట్టింప, రుచిరచంపకమాలికాపరిమళమిళితకేశపాశము లింపుఁ గల్పింపఁ, బరిపక్వబింబాధరములు మనోజ్ఞత ద్విగుణింప, ఫుల్లారవిందదళనయనములు చెలువును బెంప, హరిదాడిమీబీజసమదంతములు క్రొత్త వికాసము నింప, నేవిషయమునను సాటి యనునదియే లేక విలసిల్లుచుండిరి

వారి యసమానసౌందర్యమున కచ్చెరువందుచుఁ గొంత దూర మరిగిరి అంత హరియెదుట రాధాదేవి చెలికత్తియలు తోఁచిరి. వారు ధరించిన పుష్పమాలికలం గాంచి మకరందసమాస్వాదనలోలుపమ్ములై రోలంబంబులుపరుగునవచ్చి చుట్టుంజేరి ఝుంకారంబులఁ దమసంతసమును దెలుపుచుండెను స్మరశరాసనము నెగఁజిమ్ముభ్రూలతల చెలువుతోఁగూడి మందహాసమొకవింత సంతసమును గూర్చుచుండెను రత్నకింకిణికాబద్ధరశనాభిరామపృథుతరనితంబములు సౌందర్యమున కిదియే యుదాహరణ మని తెలియఁజేయుచుండెను రతిదేవిం దిరస్కరించు నాకృతులు నేత్రపర్వమున కిదె యవధి యనుభావము బయలుపఱచుచుండెను శ్రీకృష్ణపాదారవిందనిరంతరభక్తి నిర్మ

లతను వెల్లడించుచుండెను. వారిసంఖ్య లక్షలమీఱి కోటులకుఁ జేతులు సాచుచుండెను

ఇట్లు రాధాదేవి సఖులు దర్శనమొసంగిన నచ్చెరువందుచు వారివిలాసముల కానందించుచు, వారికింగల శ్రీకృష్ణ భక్తిపారవశ్యమును మెచ్చుచు, నచ్చోటుదాఁటి యాశతశృంగమహీధరంబునకుఁ జెంత గోలోకంబు నావరించి వలయాకారంబుగాఁ గానంబడుచుఁ, బరమపవిత్రమై శ్రీరాధామాధవులకు నిత్యవిహారయోగ్యంబై సిరుల కాటపట్టగు బృందావనమును దర్శించిరి

బృందావనమహిమము

ఆపావనవనము విరజాతరంగిణీవీచికాశీకరములం గలిసియున్న శీతలమారుతము సోఁకుటచే నించుకంత గదలు ననేక శాఖాగ్రములు గలదేవతామహీరుహములచే నిండియుండెను వృక్షాగ్రముల నివసించి యేలాటిభీతిలేక చివురుటాకులమెక్కి క్రొవ్వి చెలరేఁగి కూయు కోకిలకూజితంబుల శ్రోత్రసుఖసారమిద్దియే సుఁడీ యని బోధించుచుండెను కమలాకరంబులు, నందు విహరించు రాయంచల నడబెడంగులు, లతావితానసమావృతకుంజపుంజములు, సకలశృంగారవస్తుప్రశస్తకేళీమందిరములు, గోగణంబులు, గోష్ఠంబులు, శ్రీకృష్ణభక్తగోపాలకరమ్యహర్మ్యసముదయంబులు గలిగి బ్రహ్మాదులకు మహానందప్రదమయ్యెను.

గోలోకవర్ణనము

ఇట్లు బృందావనము నేత్రపర్వ మొనర్ప నచ్చోటుగడచి యవ్వలఁ *గోటి యోజనముల విస్తీర్ణముగలిగి,వర్తులముగా నాకృతియమర, రత్నప్రాకారములు చెన్నువహింప, ద్వారచతుష్టయ మెంతో సంతోషమును గల్గింప, హరిపాదారవిందముల డెందంబుల నిలుపుకొని నిరంతరధ్యాన మొనరించుచుండు భక్తవరుల మందిరము లెన్నియో గణింప శక్యముగాకయుండ నొప్పుచు, ద్వారపాలకులయి వీరభటులు చూచువారి కచ్చెరువుపుట్టించుచుఁ గాచుచుండ, నందున్న పార్షదుల గేహంబులు

---

* ఇందుఁ దఱచుగాఁ గోటియోజనము లని చెప్పఁబడినది. ఇది యొక యసంగతప్రసంగముగాఁ గొందఱకుం దోఁచునేమో, కాని భక్తిరసము గలవారలకు సహజముగనే యుండును. కోటి యను నది విపరీతార్థము సేఁజాలదు. బహుళసంఖ్యను దెలుపును. పురాణవచనము లసంగతము లను మాటనుముందే తలంపక చదివిన పిదప విపరీతార్థములనే చేయఁబూనక జాగరూకులై మెలఁగిన విపరీత మిం దేదియు నుండదు ఉన్నదున్నట్లు చెప్ప నెవ్వఁడును సాహసింప లేఁడు చెప్పను లేఁడు "శతమానంభవతి" యను వేదవాక్యమందుఁగల శతశబ్దము బహువర్షములనియే యర్థ మిచ్చును. లేనిచో నూటయిరువదిసంవత్సరముల యైదుదినములు మనుష్యాయుర్దాయము నిర్ణయింపఁబడఁగా నం దిరువదిసంవత్సరముల యైదుదినము తగ్గించుట కావేదము కంకణము కట్టుకొన్నట్లగును. కావున విపరీతార్థములఁ జెప్పఁబూనక ఉపలక్షణవిధిచేఁ గోటి యనఁగా నధికసంఖ్య యని గ్రహించుటయే సరసము.

లెక్కపెట్ట నలవిగాకుండ, నేత్రములకు విందుసేయుచు, గోలోకము వారిమనంబుల నానందరసనిమగ్నులఁ గావించెను.

అందు శ్రీకృష్ణుని దివ్యమంగళవిగ్రహముంబోలె దేహంబు లొప్పు, భక్తులగు పార్షదనామకు లెందఱో కనఁబడిరి రాధాదేవి నిరంతర మారాధించుచు, గోపకాంతు లనంతసంఖ్యలఁ దిరుగుచుండిరి వారిసంఖ్య ముప్పదిరెండు కోటులని పరిగణింపఁబడుచుండెను గాని లెక్కింప నలవియే గాకుండెను రాధాదేవి సఖుల సేవించుకింకరజనముల కేర్పాటు చేయఁబడియున్న గృహావరము లనేకము లందుండెను

గోలోకవిశేషము

భారతఖండమున జన్మించి నూఱు జన్మము లందు విడువక తపస్సుచేసి సకలకర్మఫలములను భగవదర్పణంబుచేసి పరిశుద్ధభక్తిచే జాగ్రత్స్వప్నములయందు వదలని శ్రీహరిభక్తిచే రాధాకృష్ణదివ్యనామస్మరణము ననవరత మొనరించుచు శరీరముల వదలి గోలోకముంజేరి దివ్యశరీరధారులై శ్రీకృష్ణదర్శనానందమున దేహములు తెలియకున్న పుణ్యపూరుషుల కలరింపఁబడి, సకలమణిమయమండితములగు మందిరము లసంఖ్యలుగ నందొప్పుచుండెను

అట్టి గోలోకముం జొచ్చి కొంతదూర మరిగి యందొక్క పవిత్రస్థలంబున నైదుయోజనముల విస్తృతియుఁ బదియోజనముల యెత్తును గలిగి చూచినంతన విస్మయమును

గల్గించు నెట్టనిఫలంబులు గలిగి, వేయిశాఖలు వెలయ రత్న మయవేదిక లొప్పారఁగా నసమానరూపంబునఁ దోఁచు నక్షయవటవృక్షముం గాంచిరి ఆవృక్షమూలమున శ్రీకృష్ణ తుల్యరూపములం దాల్చి, బంగరురంగుగలవస్త్రములం దాల్చి మణిమయభూషణములు వెలయ నాడుచున్న బాలురం గాంచిరి. వారు పార్షదు లనఁబడు మహాభక్తులపుత్రకులు వారి నాట్యమును గన్నులారఁ గాంచి బ్రహ్మయు శంకరుండు లోనగు వారానందపారవశ్యముం జెందిరి

అటనుండి కదలి చనుచుండ నొకరాజమార్గంబు గనఁ బడియె దాని చమత్కృతి శ్రీకృష్ణపరమాత్మకే తెలియును గాని యితరులు గ్రహింపఁజాలరు ఆమార్గమున నీలతనుద్యుతు లలర నృత్యమొనర్చుచున్న గోపికలం గాంచి భగవన్నామ మహిమమును దెలిసికొనుచు మూర్ఛమునింగినట్లు చొక్కి యందెందుఁగాంచినను శ్రీకృష్ణభక్తిరసపూర్ణులగు సజ్జనులుం డుటకెంతయు నచ్చెరువుపడుచు, గల్లుగల్లని కరకంకణములు ధ్వనింప వాద్యములమ్రోయించువారిని, జిగురుటాకులరక్తిమ నీసడించుమృదులకరాంగుళుల వీణియలమీటువారిని, వీవనల విసరువారిని, మంజుమంజీరనినాదములు చెలరేఁగుచుండ నృత్యములు సల్పువారిని, రాజహంసలకు నడబెడంగు నేర్పునట్లు నడచువారిని, వివిధవేషంబులం దాల్చి శ్రీకృష్ణచరితము గానముచేయుచుఁ జొక్కియున్నవారిని సుందరాకారముల

విలసిల్లు గోపికాంగనల నందొక్కచోఁ గాంచిరి ఆగోపికలందుఁ గొందఱు మణినిర్మితకరతాళములం గొని వాయించుచుండిరి కొందఱు పురుషాకృతుల వేడుకమీఱఁ దాల్చి విహరించుచుండిరి మఱికొందఱు శ్రీకృష్ణాకృతిం జెంది శృంగారరీతులఁ గ్రీడించుచుండిరి ఇంకనుం గొందఱు రాధికాకారములం గైకొని వారికి సేవలు సేయుచుండిరి బహువిధవిలాసములం గొందఱు మునింగి తేలుచుండిరి.

అంతఁ ద్రిదశవర్యులాచోటువాసి కొంత దవ్వేగి రాధికాసఖీజనములయందుఁ బ్రథమగణ్యలై యలరు పుణ్యకాంతల మహోన్నతహర్మ్యములం బొడఁగాంచిరి వారు ముప్పది ముప్వురనునది లోకవిశ్రుతంబు వారిరూపములు ప్రేమాలవాలములు అన్నివిధముల రాధికతో వారు సరివత్తురనుట కేలాటి సందియములు లేవు వారిపవిత్రనామములు:—సుశీల, యమున, శశికళ, రతి, మాధవి, స్వయంప్రభ, కదంబ, మాల, కుంతి, పద్మ, చంద్రముఖి, పద్మముఖి, గంగ, సావిత్రి, చంపక, జాహ్నవి, శుభ, గౌరి, సర్వమంగళ, హార్దపారిజాత, సతి, భారతి, సరస్వతి, సుధాముఖి, చందని, సుందరి, మధుమత్తి, మందని, కాళిక, నర్మద, అంబిక, అపర్ణ, కృష్ణప్రియ యన నలరుచుండెను వారి దివ్యహర్మ్యములు వర్ణనాతీతములై యుండెను సకలరుచిరపదార్థములు కొఱఁతలేక యందొప్పుచుండెను

బ్రహ్మాదులు రాధాదేవి మందిరమును జూచుట

ఆచోటుగడచి యవ్వలంబోయిపోయి రాసేశ్వరియు, దేవాధిదేవియు, సమస్తగోపికానాథయు, శ్రీకృష్ణప్రాణాధికయు నై యసమానవిఖ్యాతి నందియున్న కరుణావారాశి రాధాదేవి నివసించు మనోహరదివ్యసౌధమును గాంచి యచ్చెరువందిరి ఆమందిరమున శతమందిరము లిమిడింపఁబడి యుండెను రత్ననిర్మితవేదిక లందలరారుచుండెను సువర్ణనిర్మితములు వరమణిఖచితములునగు కలశము లందమర్పఁబడి యుండెను దాని ప్రకాశము దశదిక్కుల వెలిఁగించుచుండెను దానింజుట్టి ప్రాకారమొక్కండు గగనము నొరయుచుండెను గంభీరపరిఖ యద్దానిం గావాడ నమరియుండెను సురతరువర విసరములు వలయాకారంబుగాఁ బెంపఁబడియుండెను దాని విశాలము యోజనత్రయము మణివేదికలఁజెలఁగు ముఖ్య ద్వారములు నాలుగు, అవ్వల మఱికొన్నిద్వారములును గలవు రత్నఖచితకవాటము లం దొప్పు సజ్జనావృతమై యారమ్యహర్మ్యము మునులకును దర్శింప వాంఛఁ బుట్టించు చుండును

ఇట్లు పూర్వపుణ్యావిశేషమునఁ గన్పడందగు శ్రీరాధికా సౌధముం గాంచి కరముహర్షించి దానికిం బ్రదక్షిణం బాచరించి యద్దానిం గడచి యాదటఁ గొంతదూరమేగి యందందు గోపికాగోపకుల దివ్యాశ్రమములు గనంబడఁ గాంచుచు, నొకదానిని మించి యింకొకటి దృష్టులఁ బవిత్రములుగఁ

జేయ నద్భుతంపడుచు, నిట్లు గోలోకమంతయుం గలయం జూచిరి

ఇవ్విధంబున హరిశతధృతిప్రభృతులు బృందావనముం గాంచి శతశృంగమహీధరంబు దర్శించి విరజానదిం దాఁటి యవ్వలిభాగము శూన్యంబుగఁ దోఁప నిఁక మీఁదిభాగ మగ మ్యంబని భావించి మరలి గోలోకంబునకు వచ్చిరి

ఆలోకమును శ్రీకృష్ణమూర్తి రాధికావాంఛితంబుఁ దీర్ప నిర్మింపఁజేసెను సకలశుభముల కయ్యాది నిధి సరోవర సహస్రము లందుండెను ఆగోలోకంబు బ్రహ్మాండోపరిభాగం బున నుండుటంజేసి దానిపై నేలోకంబును లేదు. తదూర్ధ్వ భాగంబంతయు శూన్యంబై యంధకారావృతంబై యుండు అది సృష్టి కతీతము ఎవ్వారికే నగమ్యము ఇది గోలోక వృత్తము

బ్రహ్మాదులు శ్రీకృష్ణమందిరముం జూచుట

ఈవిధముగా నాబ్రహ్మాదులు గోలోకమంతయుం గల యందిరిగి మరలివచ్చి మున్నుచూచిపోయిన రాధాదేవీ మంది రమును బొడఁగాంచి యందుఁ బ్రధానభూతమగు ప్రథమ ద్వారముం గాంచి దానిరచనాచమత్కృతికి మెచ్చుచుఁ దదధి పతియై సకలమణిమయభూషణభూషితుఁడై కాంచనచేలమును ధరించి శ్రీకృష్ణభగవత్సేవాపరాయణుం డై లక్షగోపకులు తనుంగొల్వ నలరుచున్న వీరభానునిం జూచిరి తమవచ్చినకా ర్యమెల్ల నాతనికిం దెల్పిరి వీరభానుండు మహాత్ములారా! శ్రీ

హరి యానతిం గొనక యేరినేఁబోవనిచ్చు నధికారము నాకు లేదు ఇంచుక యిటనుపవిష్టుల రగుఁడు అని సవినయముగాఁ బ్రార్థించి తా నతిజవమునం బరుగిడి పరమాత్ముని యనుగ్రహము నొంది వేగంబ దేవదేవుని చెంతకుం బొందు భగవంతుఁడు సాదరంబున నతివేగంబ మిమ్ముల రమ్మనె

అన విని పరమానందభరితులై యటనుండి రెండవ ద్వారమును జేరి యందుఁ గడుం బాలుఁడయ్యును దేజశ్శాలియై యైదులక్షలగోపకులు సేవింప ద్వారపాలకుఁడై యున్న చంద్ర భానుం గాంచిరి ఆతఁడు బహుమానపురస్సరముగా గౌర వింప నటనుండి మూఁడవద్వారమును జేరి యందు నవరత్న కుండలములకాంతులు గండభాగములనలంకరింపఁ గడుబాలుఁ డయ్యు మురళియు, రత్నదండమును ధరించి ప్రతాపమున దేరి చూడరాక వీరులగు గోపకులు తొమ్మిదిలక్షలు గొలువ ద్వారపదాధిపత్యమున నొప్పు సూర్యభానుంగని యాతనివిన యమునకు మనము లలర నటనుండి కదలి నాల్గవకక్ష్యం జేరి నవ మన్మథుఁడో యన నందమున ముదముంబొందఁ జేయుచుఁ బెక్కులక్షల గోపకులు సేవింప నున్న వసుభానునిం బ్రీతిమీఱఁ గని యతఁడు సమ్మానింపం దరలి యైదవకక్ష్యాంతరాళంబుం బొడఁ గని యందుఁ గదంబపుష్పకాంతిఁ దిరస్కరించునట్టి ఛాయ నలరు కలశమును ధరించి కస్తూరికాపరిమళపరిమిళితచందనము లంది, మయూరపింఛముం దాల్చిన కేశపాశముతో దశలక్షగో పాలబాలకులతో మహారాజువోలె రత్నమయాసనమున నుప

విష్టుఁడై భగవత్కార్యకరణసమాదరంబున నున్న ద్వారాధినేత దేవభాను దర్శించి యాతఁడు సత్కరింప భగవత్సందర్శన కుతూహలంబున వేగంబ యటనుండి కదలి షష్ఠకక్ష్యం జేరి శ్రీఖండపల్లవకపోలకుండలమండితుండై, దశలక్షగోపాలక సంసేవితుండై యుద్దామవైభవంబునఁ జూడఁదగియున్న శక్రభానుండను ద్వారాధిపతి దృష్టిగోచరుండు కాఁగా తత్సత్కారమున నలరుచు, నటనుండి కదలి సప్తమద్వారదేశంబుం గాంచి దానివైభవము నుతిపాత్రము కాఁగా అందున్న ద్వారనాథునిఁ, జారుచందనపరిలిప్తగాత్రుని, ద్వాదశలక్షగోపాలసమాయుక్తుని, సుస్మితవక్త్రుని, రత్నభూషణహారకేయూరాభిరాముని రత్నభానుని సార్థకనాముని వేడుకమైఁగని, యతఁ డాదరింప నతనినుచితభాషలం దేల్చి యటను నుండక శ్రీకృష్ణపరమాత్మను గాంచు వేడుక వేగిరింపఁ, గదలి పదసరసిజములు తడఁబడ నడచుచుఁ బోయి యష్టమద్వారము దృక్పథమునఁ బడఁగాఁ బరమానందమునందుచు, నందుఁ దిలకము ఫాలభాగమున కొక వింత చెలువు గలిగింప ద్వాదశలక్షగోపపరివృతుండై రత్నదండము హస్తదండమున నలరసుపార్శ్వుండను నున్నద్వారపాలకుం గాంచి యంచితవిభవంబున నాతండు మన్నింప నలరుచు, నందుండి యవ్వలికి సాగి రత్నవేదుల నొప్పి, చందనమాల్యంబులఁ గనుపట్టుచున్న నవమద్వారంబు సందర్శించి సుబలుండను ద్వారపతిం గాంచి తత్పరిజనుల సంఖ్యవచింప నలవిగాకుండఁగా మెచ్చుకొనుచు, నతఁ డనుమతిచేయ, నచ్చోటువాసి దశమకక్ష్య డాయం

బోయి, యనిర్వచనీయరూపుని, శ్రీకృష్ణసమానుని, వింశతి లక్షగోపాలబాలయుతుని సుదాముం డనువాని ద్వారపాలకుం గని యామహనీయుఁడు రత్నవేత్రమున దారిచూప, నవ్వలం బోయిపోయి పదునొకండవకక్ష్యం గనుంగొని నవమణి కుండలమండితుని, చందనచర్చాలంకృతుని, హారిహారిద్వస్త్ర ధరుని, కోటిగోపసేవితుని, రాధికాపుత్రసమానుని, శ్రీరామ నాముని, ద్వారపునిం బొడఁగని, యతఁడు సంభాషింపఁ దదనుమతింగొని పండ్రెండవద్వారము కడకుం బోయిరి అందు మందారమాలతీ మల్లికాదిప్రసూనమాలికాభివేష్టిత కంధరుండై సకలరత్నభూషణములం దాల్చి బంగరురంగు వలువలుగట్టి శతకోటిగోపబాలుర నయనానందమొసంగఁ గాంచి వారిసత్కృతులంబొంది యటగడచి యవ్వలం బోయి పోయి యట్టిరూపములనే వెలయుచుఁ బదుమూఁడవద్వారం బును గాచుచున్న శతకోటిగోపకులం బొడఁగని యవ్వల నట్టిదేయగు వైభవంబున నొప్పారు ద్వారద్వయంబునుమీఁటి యంతఃపురము చెంత నలరు పదునాఱవమహాద్వారంబును దర్శించిరి

ఆద్వారమశ్రుతాదృష్టపూర్వవైభవంబున మించుచుండెను మణులచే నిర్మితములగు నఱఁగులచే వింతగొలుపుచుండెను కవాటములు మేటిమణులచే ఖచితములై నేత్రహర్వములై యుండెను రత్నపుత్రికలం దమర్పఁబడియుండెను. ఇంద్రనీల మణిగవాక్షము లొప్పుచుండెను. అందు రాధికాప్రియసఖిజన ములు లెక్కింపరాక కావలి కాచుచుండిరి. ఆద్వారంబుదాఁటి

యించుక లోనికిం బోవ నందు రతీకాంతను రూపమున గేలి సేయుచు భోగమున మహేంద్రాదుల లెక్కింపక వర్ణనాతీత భూషణములధరించి స్వప్నమునందైనఁ జూడఁజాలని యట్లున్న గోపికల బహులసంఖ్య నలరువారిం గాంచి పులకాంచితవిగ్రహులై శ్రీకృష్ణసందర్శనంబుఁ గోరుచు భక్తిచే శీర్షములు వంచి ముందునకు నడచి యందలి సౌధవరంబులఁ గాంచి విస్మయ మొందుచుఁ దన్మధ్యస్థలంబున శ్రీ కృష్ణమూర్తి వాసార్హమై యొప్పు సౌధవర్యమును దర్శించి

శ్రీకృష్ణమూర్తి సౌధవర్ణనము.

* ఆసౌధమున వజ్రములు నడుమనడుమ పొదిగినయింద్రనీలమణిస్తంభములు పెక్కులు వెలయుచుండెను రత్నములచే నిర్మింపఁబడిన కుడ్యములు మహోత్సాహమును గలిగించుచుండెను మణినిర్మితకలశము లమర్పఁబడి చూపఱకు భాగ్యవిశేషమును దెలుపుచుండెను. మందారపారిజాతాదిసురతరుపుష్పమాలిక లందుఁ గన్పట్టుచుండెను చతుశ్శాల లెన్నియే నందుఁ దోఁచుచుండెను మణిదర్పణంబులు నిలుపఁబడి యుండెను ఇంద్రనీలములఁ బత్రములుగా నొనరించి తోరణములు కూర్పఁబడి వానిచే నలంకరింపఁబడి యుండెను అవిరసాలపల్లవ

---

* అమూల్యరత్నసారాణాం సారేణ రచితంపరమ్. నానారత్నమణిస్తంభై ర్వజ్రయుక్తై శ్చ భూషితమ్. పారిజాతప్రసూనానాం మాలాజాలై ర్విరాజితమ్. అని మూ. ౫ అధ్యా. ౨౦ శ్లో.

ములు నాఁ దగియుండెను ఇంకను వర్ణనాతీతవస్తువిశేషసంభరితమై యాసౌధ మొప్పులకుప్ప యన నొప్పుచుండెను దాని ముంగిటిభూమి దర్శింపఁ దగియుండెను అట్టి శ్రీకృష్ణదివ్యభవనము నేత్రములఁ బవిత్రములఁ జేయ వా రెంతయు సంతసించిరి.

ఏసౌధమును దర్శింప భక్తవరులు తత్తఱపడుచుందురో, ఏది యనేకజన్మపుణ్యపరిణామమునఁ గాననగునో, ఏయది బ్రహ్మాండాంతర్భూతముగాక సామాన్యపుణ్యవంతుల కగమ్యమగునో, ఏది వర్ణింప శేషాహికిని, భాషాయోషామణికి నశక్యమై యుండునో, ఏపుణ్యగేహము భక్తజనమాత్రగమ్యమో యద్దాని నసదృశవైభవమున నలరువాని శ్రీకృష్ణవాంఛానిర్మితమై యలరుచున్న దానిం జూచినంతనే వారి యానందమునకు మేరయే యారయ లేకుండెను

అందుఁ గొందఱు భక్తులు వీణారవంబుల శ్రీకృష్ణమహిమములఁ దెలుపునట్టి పాటల శ్రోతలకు సంతసము నొదవించుచుండిరి మఱికొందఱు చతుర్విధవాద్యముల వాయించుచుండిరి మఱియుఁ గొందఱు తదర్థముల నభినయించుచుండిరి శ్రీకృష్ణతుల్యరూపముల వెలయు గోపకులు గోటిమంది యందుండిరి. శ్రీరాధాంబాసమానాకృతుల నొప్పు గోపికలు కోటిమంది యొకచోఁ గూరుచుండియుండిరి

అట్టి యపూర్వశృంగారరాశియై భక్తిరసపరిపూర్ణహృదయులకుగమ్యమనం దగిన యాసౌధవరమధ్యభాగంబున నొక్క

రమ్యతమసింహాసనంబున నద్భుతంబగు తేజోరాశిం గాంచిరి తద్దర్శనంబున నొడలు కంపింప రోమాంచము లంకురింప నయనోత్పలంబు లానందపారవశ్యమున ముకుళింప బ్రహ్మాదులు కేలు మోడ్చి సాష్టాంగ నమస్కారణము లాచరించి యించుక సమీపించి నిలిచిరి

—బ్రహ్మ శ్రీకృష్ణు నుతియించుట—

* ఓపరమేశ్వరా! జగంబులనెల్ల వ్యాపించి వరేణ్యుండవై వరదుండవై సకలభూతకారణుండవై తేజోరూపుండ

---

* వరంవరేణ్యం వరదం వరదానాం చ కారణమ్, కారణం సర్వభూతానాం తేజోరూపం నమామ్యహమ్ ౯౩ మంగళం మంగళానాం చ మంగళం మంగళప్రదం, సమస్తమంగళాధారం తేజోరూపం నమామ్యహమ్. ౯౪. స్థితం సర్వత్రనిర్లిప్త మాత్మరూపం పరాత్పరం, నిరీహమవితర్క్యం చ తేజోరూపం నమామ్యహం ౯౫ సగుణం నిర్గుణం బ్రహ్మ జ్యోతీరూపం సనాతనం, సాకారంచ నిరాకారం చ తేజోరూపం నమామ్యహమ్. ౯౬ తమ నిర్వచనీయం చ వ్యక్త మవ్యక్త మేకకం, స్వేచ్ఛామయం సర్వరూపం తేజోరూపం నమామ్యహమ్. ౯౭. గుణత్రయ విభాగాయ రూపత్రయ ధరం పరం, కలయాతే కృతా స్సర్వే కిం జానంతి శ్రుతేః పరం ౯౮. 'సర్వాధారం సర్వరూపం సర్వ బీజమబీజకం, సర్వాంతక మనంతం చ తేజోరూపం నమామ్యహం ౯౯. లక్ష్యం షడ్గుణ రూపం చ వర్ణనీయం విచక్షణైః, కింవర్ణయామి లక్ష్యంచ తేజోరూపం నమామ్యహం ౧౦౦. అశరీరం విగ్రహావదింద్రియం యదతీంద్రియం, యదసాక్షీ సర్వసాక్షీ తేజోరూపం నమామ్యహం. ౧౦౧. గమనార్హ మపాదం యదచక్షుః సర్వదర్శనం,

వగు నీకు నమస్కారములు సనాతనుండవై యజుండవై, యమృతుఁడవై సాకారనిరాకారరూపముల నొప్పి వ్యక్తావ్య

హస్తాస్యహీనం యద్భోక్తృ తేజోరూపం నమామ్యహం. ౧౦౨. వేదే నిరూపితం వస్తు సంతః శక్తాశ్చ వర్ణితుం, వేదే నిరూపితం యత్త త్తేజో రూపం నమామ్యహం. ౧౦౩. సర్వేశం యదనీశం య త్సర్వాది యదనాది యత్, సర్వాత్మక మనాత్మం యత్తేజో రూపం నమామ్యహం. ౧౦౪. అహం విధాతా జగతో వేదానాం జనకస్స్వయం, పాతా ధర్మోహరో హర్తా స్తోతుం శక్తా న కేపియత్. ౧౦౫ సేవయా తవ ధర్మోఽయం పాలనే చ నిరూపితః, తవాజ్ఞయా చ సంహర్తా త్వయాకాలే నిరూపితే ౧౦౬. నిశ్శేషోత్పత్తి (నిషేకలిపి) కర్తాహం త్వత్పాదాంభోజసేవయా, కర్మిణాం ఫలదాతా చ త్వం భక్తానాం చ నః ప్రభుః ౧౦౭ బ్రహ్మాండే బింబసదృశే భూత్వా విషయిణోవయం, ఏవం కతివిధా స్సంతి తేష్వేవం తేషు సేవకాః. ౧౦౮. యథా నసంఖ్యా రేణూనాం తథా తేషా మణీయసామ్ సర్వేషాం జనక శ్చైకో యస్తం స్తోతుం చ కే క్షమాః ౧౦౯. ఏకైకలోమ వివరే బ్రహ్మాండ మేక మేకకమ్, యస్యైవ మహతోవిష్ణో ష్షోడశాంశ స్తవైవ సః. ౧౧౦. ధ్యాయంతే యోగిన స్సర్వే త వైతద్రూప మీప్సితమ్, తద్భక్తదాస్యనిరతా స్సేవంతే చరణాంబుజమ్ ౧౧౧ కిశోరం సుందరతరం యద్రూపం కమనీయకం, మంత్ర ధ్యానానురూపం చ దర్శ యాస్మాక మీశ్వర ౧౧౨ నవీనజలదశ్యామం పీతాంబరధరంవరమ్. ద్విభుజం మురళీ హస్తం సస్మితం సుమనోహరం ౧౧౩. మయూర పింఛచూడంచ మాలతీ జాలమండితం, చందనాగురుకస్తూరీ కుంకుమద్రవ చర్చితం ౧౧౪. అమూల్య రత్నసారాణాం సారభూషణభూషితం, అమూల్య రత్నరచిత కిరీట మకుటోజ్వలమ్ ౧౧౫. శరత్ప్రఫుల్ల పద్మానాం ప్రభా మోష్యాస్యచంద్రకమ్, పక్వబింబసమానేన హ్యధరోష్ఠేన రాజితమ్. ౧౧౬ పక్వదాడిమబీజాభదంత పంక్తి మనోహరం, కేళీ కదంబ మూలేచ స్థితం రాసరసోన్ముఖమ్. ౧౧౭.

క్తరూపుండవై, యనాదివై, యేకాకివై యలరు నీకు వందన ములు. జగత్సృష్టిస్థితిలయముల నొనరించు కోరిక గుణత్రయ విభాగంబు సేసి మూర్తిత్రయమును గ్రహించిన యమితతేజు నకు నమస్కరించెదను మహానుభావా! నీకళాంశములే యీ జనులగుదురు అట్టి సర్వాతీతుని, శ్రుత్యతీతుని, నుతింప నే నెంతవాఁడను? భగవంతా! జగత్సర్వబీజుండవు, తలంపఁగా నబీజుండవు, సర్వవాచ్యుండవు, సర్వాధారుండవు, జగత్సం హారకర్తవు, అనంతుఁడవు, అరూపుఁడవు, అఖిలరూపుఁడవు, సర్వసాక్షివి, అసాక్షివియు నగు నిన్ను స్తుతించెదను పాద ములు లేక నడవఁ గలవు నేత్రములు లేక చూడఁగలవు హస్తములు లేక పనులు చేయఁగలవు ముఖము లేకమాటలాడఁ గలవు ఇట్టి నీమహిమము నెఱుంగక మ్రొక్కెద సర్వాత్మకుఁడ వయ్యు ననాత్మవగుదువు అతీంద్రియుఁడవయ్యు నింద్రియుండ వగుదువు అశరీరివయ్యు శరీరి వగుదువు ఇట్టి నీమహాత్వ మెఱుంగ నశక్యంబు కావున నే నేమియుఁ దెలిసికొనఁజాల నని యిదె యంజలి ఘటించుచున్నాఁడ. ఓసర్వేశ్వరా! గుణరూప ములుగల వస్తువును బండితులు వర్ణింతురు. గుణరూపవిహీ నుఁడ వగు నిన్ను వర్ణించు టెట్లో తెలియనేర కున్నాఁడను

గోపీవక్త్రస్మితతనుం రాధావక్షస్థలీస్థితం ఏవం వాంఛిత రూపం తే ద్రష్టుం కో వా న చోత్సుకః.౧౧౭ ఇత్యేవ ముక్త్వా విశ్వసృట్ ప్రణనామ పునః పునః, ఏవం స్తోత్రేణ తుష్టావ ధర్మోఽపి శంకర స్స్వయమ్. ౧౧౯.బ్రహ్మవై వర్తపురాణే, శ్రీకృష్ణజన్మఖండే, పంచమాధ్యాయాంతర్గత స్తుతి రియమ్.

కాన జోహారు లొనరించెద ఓమహాత్మా! వేదనిరూపితవస్తువు నుతింపఁదగియుండు వేదవితతియే నిరూపింపలేని నిన్నెట్టు లీవిధముగ నున్నాఁడ వని నుతింపఁ గలను? ఓజగన్నాయకా! జగములకు వేదవ్యూహమునకు నేను జనకుండను ఈధర్ముఁడు రక్షించువాఁడు ఈపరశివుఁడు లయకర్త ఇట్టిమామువ్వురకు నీమహిమ మెఱుంగరాదే? ఇంక నెవ్వాఁ డెఱుంగఁగలఁడు? ఇట్టి యచింత్యమహిమమునకు నీకు జేజేలు సమర్పించెదను రాధా నాథా! నాకును, ధర్మునకును, పార్వతీజానికిని సృష్టిస్థితిలయ కర్తృత్వములులభించుటమీపాదారవిందసేవాసమాలబ్ధపుణ్య విశేషంబునఁ గాక మఱే హేతువు కలదు? అట్టి కరుణారాశికి నీకు సాష్టాంగదండప్రణామంబు లాచరించెదను దేవదేవా! ఈబ్రహ్మాండమున బాలకులవలె విషయాసక్తులమై నిన్ను నిరంతరము సేవించుచున్నారము ఇట్టి బ్రహ్మాండము లనేకములుగలవు అందు మావంటిపాదసేవకులు పెక్కుమంది యుందురు వారెల్లమాకంటె నధికులగుదురు మేము వారికంటె నత్యల్పులము నీవు సర్వజనకుండవు. కరుణానీరరాశివి సకలకర్మఫలప్రదాతవు. సత్కర్మముల నొనరించి తత్ఫలములఁ బొందఁ జాలని వారము భక్తులమని మమ్మనుగ్రహింపఁ దగుదువు అచింత్యమహిమా! నీరోమకూపము లెన్నియో, అన్ని బ్రహ్మాండములుండును అట్టి నిన్ను స్తుతులఁ దనుప నేనెంతవాఁడను? వైకుంఠలోకమున నలరు విష్ణువు నీపదునాఱవకళయ యగు ఇట్టి నీమహిమ

మెఱుంగ నేనెట్లు నేర్తు? యోగీశ్వరేశ్వరా! భక్తిమై యోగు లందఱు నిన్ను మనఃపద్మస్థితుంగాఁ జేసికొని నిరంతరము భజించుచుందురు పుణ్యాత్ము లెవ్వరో వారు నీపాదధ్యాన మొనరింపఁ గల్గుదురు. మంత్రవిదులు మంత్రప్రతిపాదితభవదీయ బాలరూపమును ధ్యానింతురు. అట్టి సురుచిరతేజోవంతమగు భవదీయబాలరూపమును మాదృష్టుల యెదుట నునిచి మమ్ము ధన్యులం జేయుము నీలమేఘమువలె నలరుచు, భుజద్వయ విరాజితంబై, పీతాంబరాలంకృతంబై, సుస్మితవిభాసురంబై, వేణువిరాజితంబై, మయూరపింఛాలంకృతంబై, మాలతీకుసుమదామాంచితంబై, దివ్యచందనకస్తూరికాదుల పూఁతలుగలిగి, సకలభూషణభూషితంబై మనోహరంబయి వెలయు నీరూపంబును జూపి మ మ్ముద్ధరింపుము. వ్రజాంగనలు సేవింప రాధాదేవి సంతసమున విహరింపఁ గోరఁ గోటిసూర్యప్రభాభాసురంబై తనరారు నీమృదులాంగమును దృష్టిసాఫల్యముగఁ జూడఁ గోరెదము.

అని యి ట్లనేకభంగుల వినుతించి విరించి సమంచిత భక్తిరసపరిపూర్ణమానసుండై మఱిమఱి నమస్కరించెను ధర్ముఁడు పరశివుఁడు నట్లె నమస్కరించిరి. ఇట్లు విరించి శంకరులు ధర్ముఁడు నొనరించిన యీ స్తవరాజమును శ్రీకృష్ణపూజాకాలమున నెవ్వరు పఠింతురో వారికిఁ గృష్ణభక్తియు, వాంఛాఫలసిద్ధియుఁ గల్గును మోక్షలక్ష్మి యాభక్తులం బొందు.

శ్రీకృష్ణమూర్తి బ్రహ్మాదులయెదుట సాక్షాత్కరించుట

ఇట్లు లాదేవోత్తములు చిత్తముల భగవద్దర్శనమును గాంక్షించుచు ముకుళితకరసరసిజులై నిలిచియుండిరి వారి స్తుతి శ్రీకృష్ణమూర్తి మనోవీథిఁ జేరెను దాన భగవంతుఁడు సంతోషించెను వెంటనే యాతేజోరాశి మధ్యభాగమున నీల నీరదశ్యామతనుండై, శారదనిశాకరసంకాశవదనుండై, మాణిక్య వేణుమనోహరనిస్వనపరిలసద్బింబాధరుండై, కరుణాకటాక్షపరిభాసురనయనారవిందుండై, తప్తకాంచనచేలుండై, రత్నకుండలకేయూరకటకాదిభూషణభూషితుండై, భక్తవాంఛాఫలదాననిరతుండై సాక్షాత్కరించెను

ఇవ్విధంబునఁ బొడసూపిన శ్రీకృష్ణపరమాత్మ దివ్యమంగళవిగ్రహమును గాంచి యామహనీయమూర్తి పార్శ్వంబునఁ బ్రాణేశ్వరకరుణాపరిపూర్ణనయనప్రభాపాత్రభూతయై, కరుణాంబుధియై,సుందరతనువల్లియై, భక్తవాంఛలనొసంగుచునీప్సిత మున వెలయు రాధాదేవిం గనుంగొనిరి ఆమె సర్వాంగసౌందర్యము వర్ణనాతీతము ఆదేవిని శ్రుతులు వర్ణింపజాల వన నితరులమాట యిట నేటికి? ఏ యే యవయవ మెట్లెట్లుండవలయు నని శాస్త్రములు మొఱ్ఱ యిడుచున్నవో, అట్టిశాస్త్రములకు శాస్త్రము లనఁదగియుండెను ఆరాధామాధవులం గాంచినంతనే వారి నయనారవిందములు సంతోషాంబుధి నోలలాడసాగెను. ఒడలు తెలియక మ్రాన్పడిన ట్లుండెను. ఇంచుక యిట్లుండి

కృతార్థులమైతిమని భావించుకొనుచుఁ గేలుమోడ్పులొప్ప నిలువంబడి యిట్లని ప్రార్థింపఁబూనిరి అందు విరించి యిట్లనియె

బ్రహ్మాదులు శ్రీకృష్ణుం బ్రార్థించుట

ఓసర్వేశ్వరా! భవదీయపాదారవిందసందర్శనమున నా మనంబు షట్పదమైనది భవసాగరమును దాటుటకు మీపాద స్మృతి నౌకయగును శాశ్వతభక్తిని బ్రసాదింతురుగాక! అంత శంకరుం డిట్లనియె పరమేశ్వరా! నాచిత్తమీనము భవాంబుధి స్మృనింగి యందే విహరించుచున్నది ఈచిత్తమీనమును దరిఁజేర్పుము నిరుపమానభవదీయ సేవాసాయుజ్యము నొసంగుము అంతట ధర్ముం డిట్లు వేఁడెను ఈశ్వరా! నీపాదభక్తి సంస్మృతిసంజాతఘోరతాపనివారకము ధన్యము సర్వజన సమ్మాన్యము కావున నట్టి భవదీయపాదనిరతిం గాంచి నా చిత్తము వెలయున ట్లనుగ్రహింపుము

శ్రీకృష్ణుఁడు దేవాధిపతుల నాదరించుట

అనఁగా మిగుల సంతోషించి యాపరమేశ్వరుండు 'బృందారకేంద్రులారా! మీరు నావారు సంశయమే లేదు చెంతకురండు మత్పదాశ్రయు లగు మీకుఁ గుశలమా' యని ప్రశ్నింపనేటికి? పరితాపము లన్నియుఁ దొలంగును నేను మీకు సాయముచేయ సిద్ధముగనుండఁ జింత యిఁక నేటికి? మీ స్తుతికిఁ జాల మెచ్చితిని దర్శన మొసంగితి మీరు వచ్చిన

పని యింతకుముందే యెఱుంగుదును. దిక్పాలకులారా! ఆలకింపుఁడు. కాలానుసారము శుభాశుభకర్మములు పొసఁగుచుండును కాలమే సర్వము నధీనముచేసికొని నిరంకుశముగాఁ బ్రవర్తిల్లుచుండును తరువులు, లతలు ఆయాకాలమునందుఁ బుష్పించినట్లు కాలానుసారము శుభాశుభకర్మములు వ్యాపించుచుండును శుభాశుభములు, ఆపత్సంపదలు, సంతోషదుఃఖములు కాల నిబద్ధములని యెఱుంగుఁడు ఫలకాలమురాక యవి ఫలింపవు. కార్యము ననుసరించి శత్రుమిత్రభావములు గలుగుచుండుట చూడలేదా? ఇంద్రాదు లెందఱు మీరు చూచుచుండఁ జనిరో మీ రెఱుఁగుదురుకదా! కాలముగదా దానికిం గారణము. మీరీలోకమునకు వచ్చినప్పటినుండి యీ కొలఁదికాలమున స్వర్గమున మనువులు, ఇంద్రులు ఏడుమంది గతించిరి అష్టముఁడగు నింద్రుఁడిపుడు స్వర్గముననున్నవాఁడు మీరిటవచ్చునపు డుండినవాఁ డిపు డొక్కరుఁడును లేఁడు వీరందఱు కాలవశంగతులు గాన నింతలోనే గతించిరి కాలము పరమేశ్వరరూపము. దాని కందఱు లోఁబడుదురు

ఇప్పటిరాజులు పాపాత్ములు స్వేచ్ఛాప్రవర్తకులు. బలపరాక్రముల విఱ్ఱవీఁగువారు వీరును గాలనిబద్ధులే ఐన నా విషయమెఱుంగరు వారికి మరణకాల మాసన్నమగుచున్న యది నాయాజ్ఞారీతిగనే వాయ్వాదులు చలించుట లోనగు కృత్యములఁ జేయుచుండుదురు వీరు హా రననేల. యంద

ఱును మదాజ్ఞాయత్తులే కర్మహర్తను నేనె కర్మఫలప్రదుఁడను నేనే నియతకర్మములచే ధర్మరక్షణము చేయువాఁడను నేనే ధర్మరక్షచేఁ బ్రజలఁ బ్రవర్తింపఁజేయువాఁడను నేనే నేను వధింపఁబూనుచో వాని రక్షించువాఁ డిలోకమున లేఁడు. రక్షింపఁబూనిన వాని నశింపఁజేయువాఁడును లేఁడు సృష్టిస్థితిలయములఁ గాలోచితముగ నేనే యొనరించువాఁడను నాభక్తుల జోలికిం బోవువారిపీఁచ మడంతును. వారి రక్షణతత్పరుండనై యుండుదు. దానిని మించినపని యొండు లేదు జ్ఞానులు నాసేవంగోరుదురు మూఢులు నాచే వంచింపఁబడుదురు నరకభయము నాభక్తులకు లేదు నాసేవకులకుఁ బుణ్యపాపరూప సుఖదుఃఖానుభవములు నాచే నపహరింపఁబడు నాసుదర్శనం బనఁబరఁగు చక్రంబు నాశాసనంబున నా భక్తుల చెంతనే మసలుచుండును ఈలోకమున వైకుంఠమున నాకు నిలుకడలేదు భక్తులమానసమే నాకు నిత్యవాసస్థానము ప్రాణాధికయగు నీరాధయు, భార్గవియుఁ, బ్రాణసములగు మీరును భక్తులకన్న మిన్నగ నెన్నఁబడరు భక్తులు సమర్పించిన పదార్థ మల్పమైనఁ బ్రియము మీఱ నారగింతును భక్తులుగానివా రొసంగిన దెట్టిపదార్థమైన దూరముగాఁ ద్యజింతును. భార్యాపుత్రమిత్రబంధుజనుల నందఱవదలి నన్నే సేవించువారిని సదా రక్షించుచు వారిచెంత నుండుదు. ఋమ్మైన వదలుదుంగాని వారి నెడఁబాయను ఇట్టి నాభక్తుల కపకారము చేయువారు వినాశము నొందుచుండఁ గాపాడువారును గలరే? దేవతాశ్రేష్ఠులారా! మే మిమువురము మీ

వెంటఁ జనుదెంచి ధాత్రి నవతరింతుము మీ రుద్వేగముల
మాని మీమీ నిలయంబులకుఁ బొండు

రాధను వృషభానునింట జన్మింప నియోగించుట

అని దేవశావరు లలరం బలికి శ్రీకృష్ణమూర్తి గోప గోపికల నెల్లం జక్కఁజూచి మీరెల్ల వేగంబ భూలోకంబున నందవ్రజంబునం బుట్టుఁడు నాసేవానిరతియందును మీకుం గలుగుచుండు సంశయింప నక్కఱలేదు నేనును మీ చెంత నుండ నవతరించెద

అని రాధాదేవిం గాంచి సాధ్వీ! నీవు నాయానతిమై భూలోకంబున వృషభానునింట నవతరింపుము ఆతఁడు మహా నుభావుఁడు పుణ్యపురుషులయం దుత్తమోత్తముఁడు ఆయన భార్య సుబలపుత్రికయగు కళావతి సాధ్వీతిలకమనం ప్రఖ్యాతి నొందినది ఆమె సామాన్యురాలని భావింపకుము రమాంశ మునఁ బుట్టిన గుణమణి సుశీలమున నామెంబోలు వారుండఁ బోరు. ఆకళావతి పితృదేవతలకు మానసపుత్రిక. యోషా భూషణమనం జెల్లు అట్టిసాధ్వియు దుర్వారంబగు దుర్వాసుని శాపంబుం గాంచె ఆశాపంబు లోకాపకారము సేయ నీయఁ బడియె దానంజేసి కళావతీనామంబున నందవ్రజంబునఁ బుట్టు వుం గాంచి యున్నయది నీవును నందవ్రజంబున నాకళావతికిఁ బుత్రికవై యవతరింపుము నన్ను వదలియుండనోపవని నే నెఱుంగుదు నిన్ను వదలి క్షణమాత్రమైన నే నుండఁజాల

దునే కాఁబట్టి నేను బాలకృష్ణరూపంబున నందవ్రజంబున నలరారు నిన్నుంబరిగ్రహించి గోలోకవాసమున ననుభవించు సుఖములఁ గొఱంత లేకుండ ననుభవింపఁజేసెద ఇంచుకయు సంశయింపకుము శీఘ్రంబ నేను నవతరింతును భక్తులు మన రాకకై కాచియున్నవారు మన మవతరించి దుష్టశిక్షణ రూపధర్మంబును బ్రతిష్ఠించి సాధుబాధల నడంపవలయు హృదయేశ్వరీ! నాప్రాణాధికవు నీవు నీప్రాణాధికుఁడను నేను మన కభేదంబుగదా దేహమొక్కటియే గాన దీని వేఱు చేయ నశక్యంబు

అని శ్రీకృష్ణపరమేశ్వరుం డాజ్ఞాపింప నారాధాం బయుం బ్రాణేశ్వరు నానతి శిరసావహించి భగవన్ముఖాబ్జ బింబంబుం దనివిదీఱఁ గాంచి మీయానతి నెఱవేర్చెద నని పలికి గోపికలం గాంచి మధురతరోక్తుల నిట్లనియె గోపికలారా! మీరీలోకంబున నన్నుం గొలిచి భగవంతుని సేసించినట్లే భూతలంబున నవతరించు మాయిరువురను సేవించు పొంటె నందవ్రజంబున గోపిక లనుపేర నవతరింపుఁడు మీకు మా సేవాసుఖంబందును గొఱంత లేక లభింపంగలదు కావున వేఱుగ భావింపక వేగంబ యవతరింపుఁ డని వార లూఱడిల్లం బలికి వారి సమ్మతిం దెలిసికొని ప్రాణేశ్వరా! మీయానతి నవత రించెద. వేగంబ యట మీసేవ నాకుం గలుగవలయు భక్త రక్షణకృత్యంబుల మఱువక యవతరించి బాలకృష్ణరూపంబున నన్నుం గలిసి యుండవలయు నని వేఁడెను పరమపురుషుండు

సుస్మితంబు ముఖంబునఁ జిందులాడ నక్లే యని రాధను బర మానందపరిపూర్ణమానసం జేసెను.

శ్రీకృష్ణు దర్శింప లక్ష్మీసరస్వతులంగూడి నారాయణమూర్తి వచ్చుట.

ఇట్లు భగవంతుఁడగు శ్రీకృష్ణుఁ డాజ్ఞాపించునంతలో దివ్యస్యందనసమారూఢుఁడై పెక్కుచామరములచే వీవఁబడుచు శతకోటిసూర్యప్రభాభాసమానుండై శంఖచక్రగదా పంకజములు నాల్గుహస్తముల వెలుంగ, నవరత్నమకుటంబు మనోహరముగా వెలయంగఁ గాంచనచేలంబు ప్రకాశింప వనమాల వక్షస్థలంబునఁ గాంతులనీనుచుండ, కుండలరోచులు గండస్థలములఁ జిందులాడఁ భక్తరక్షణసమాదరంబు మనంబు నిండ వెలుంగు నారాయణుండు సమాదృతస్థానుండు ప్రత్యక్షమయ్యెను

అమ్మహాపురాణపురుషుని వామభాగంబున సకలభూషణ భూషితాంగలతయగు సరస్వతీదేవియు, దక్షిణభాగంబున భూషణంబుల శోభిల్లఁజేయు తనువల్లిక యలరవెలయు లక్ష్మీ దేవియు నుండిరి ఈరీతి వైకుంఠవాసియగు నారాయణ మూర్తి సరస్వతీభార్గవీసమేతుండై యరుగుదెంచి బ్రహ్మాదిదేవతలును, గోపకులు, గోపికలును, సత్వరంబుగ లేచి వేదమంత్రంబుల వినుతించుచుఁ దదేకదృష్టి నవలోకించుచుండ నాశ్చర్య జనకంబుగా నాశ్రీకృష్ణుని దివ్యమంగళవిగ్రహంబున విలీనం

డయ్యెను బ్రహ్మాదు లావిధముం దిలకించి విస్మయంబుఁ నొందిరి

విష్ణువు కృష్ణునియందు నిలీనుఁ డగుట.

ఆసమయంబున శ్వేతద్వీపనివాసియగు శ్రీమహావిష్ణువు దర్శనీయరూపుండు పుణ్యరాశిసముపలబ్ధనుండు, సకలదేవతా వినుతుండు,భక్తవాంఛాప్రదాననిరతుండు కాంచనరథంబును దిగి వచ్చి దేవతాధిపులంద ఱిది యేమని చూచుచుండ రాధాధిపుఁడగు శ్రీకృష్ణపరమాత్మయందు నేకత్వముం బొందెను.

ఇట్లు వైకుంఠలోకశ్వేతద్వీపవాసులగు నారాయణ మహావిష్ణువులు గోలోకనివాసియై శ్రీరాధానాథుండగు శ్రీకృష్ణునియందుఁ బ్రవేశించిరి ఇట్లగుటం గన్నులలరంగాంచు సరసిజాసనాదు లాశ్చర్యమున నిదేమని నిర్ణయింపనేరక చిత్రములగతి నట నూరకుండిరి

పాఠకులారా! ఈగాథం జదివిన మది సందియము గదురకపోదు దీనియంతరార్థమేమో గమనింపుఁడు. విష్ణునారాయణశ్రీకృష్ణు లొక్కరూపమే యని విశ్వసింపుఁడు భక్తవాంఛాపూర్తినొందింప ననేకలోకంబుల ననేకనామంబులఁ బ్రకాశించు విరాట్టుమహిమ నుతియింప నెవరు నేర్తురు? బ్రహ్మాదు లచ్చెరువందిరన నిఁక దక్కుంగలవారి నడుగనేల? భక్తు లెట్టియెట్టిరూపమున ధ్యానింతురో ఏయేలోకమున

నున్నట్లు, ఎట్టియెట్టియలంకారముల వెలయుచున్నట్లు మనో వీధిందలంతురో సర్వాంతర్యామి యారూపమున వారికి దర్శన మిచ్చుననుట సిద్ధాంతమని యాగాథ తేటపఱచును విష్ణునారా యణ శ్రీకృష్ణరూపము లేగాక శంకరాదిరూపముల భక్తుఁడు ధ్యానించెనా యట్లే దర్శనమిచ్చును అనఁగా లీలాపరిగృహీత సకలరూపున కొక్కరూపమని యొక్కలోకమని కల్పించుట వెఱ్ఱితనము గాక మఱేమగును? అట్టి సర్వేశ్వరు నొకమూల బంధించుట, వారిసర్వవ్యాపిత్వము నడంచుటయేగాక మఱే మగును ఇఁక నవ్వలికథను జిజ్ఞాసింపుఁడు

శ్రీకృష్ణునికడకు యోగమాయ యరుదెంచుట

ఇట్లు విష్ణునారాయణులు శ్రీకృష్ణునియం దేకత్వమును బొందుట గన్నులారఁ గాంచుచున్న బ్రహ్మాదులు తటాలున నొక స్యందనమును గాంచిరి. ఆయరదము హాటకమయమై నవరత్న నిబద్ధమయియుండెను హుతవహుకరణిఁ బరిశుద్ధ మగు వస్త్రము దాని నాచ్ఛాదించి యుండెను. అనేక శ్వేత చామరములందు వెలయుచుండెను మాణిక్యకలశము లెన్ని యో యందమర్పఁ బడియుండెను మందారపారిజాతాదిసురభి కుసుమాలికలచే నది యలంకృతమై నేత్రపర్వ మొనర్చుచుం డెను వేయిచక్రములు గలిగి వేసవికాలమునఁ దేరి చూడ రాక వెలుఁగుచుండు చండకిరణప్రభలవలె దుర్నిరీక్ష్య కాంతులుగలిగి రత్నపాంచాలికావితతివెలయ బహుప్రయ త్నమున విశ్వకర్మ నిర్మింపఁ జూడఁదగి పంచాశద్యోజనాయా

మంబును, జతుర్యోజనవిస్తీర్ణంబునయి యనేకభోగద్రవ్య సంయుతకేళికామందిరసుందరంబై, కన్నులకుఁ బండువుసేయు రథం బొక్కండు తోఁచెను

ఆమహోత్తమస్యందనాంతర్భాగంబున బంగరు రంగుఁ దెగడు తనుచ్ఛాయవెలయఁ, దేజోమూర్తి కన్నులపండువు సేయ, వరరత్నహారంబు లలరార, సహస్రాయుధంబులు కర ములఁ బొలుపార, మందస్మితసుందరవదనారవిందయై పుండరీ కాయతనయనములుగలిగి సింహస్కంధమున నారోహించి జగన్మోహనరూపంబున, మందారమాలికావిరాజమానక బరియై, యోగమాయ నేత్రగోచర మయ్యెను

ఆయోగమాయను వర్ణింప శ్రుతులే యశక్తిని జూపు చుండ నిఁక దేవత లేపాటివారు? ఆమె సర్వాంగశోభఁగాంచి విరించిప్రభృతులు కించిద్జ్ఞులు గాన నివ్వెఱపడిరి ఆమూల ప్రకృతి యలంకారముల కలంకార మగురూపమున సకల శక్తులుగల మానసంబున, నిర్గుణుని సగుణునిగాఁజేయు సామ ర్థ్యంబున వెలయుచు బ్రహ్మాదులం గృపాదృష్టిం గాంచుచు, నిరువురుకొడుకులు గణపతికుమారనామకులు తోడ నరుదేర నరదంబు డిగి పరాత్పరుండగు శ్రీకృష్ణుని సాన్నిధ్యంబున కేగి వందనం బాచరింపఁ దోడన గణపతియుఁ గుమారస్వామియు భయభక్తుల నమస్కరించిరి ఆవల నాకుమారులు శంకర విరించిప్రభృతిమాననీయదేవతాధీశుల కభివాదనంబులు సలిపి

వారియమోహాశీర్వాదంబులం గైకొని వారలతోడి సరసల్లాపంబులఁ బ్రొద్దుపుచ్చుచుండిరి

పదంపడి గోపిక లామూలప్రకృతికి భయభక్తులొప్ప నమస్కృతు లొనరించి తదాశిషంబులం బడసి కనకమయ సింహాసనంబున నాలోకజనని నాసీనం జేరిరి అపుడు పార్వతీ లక్ష్మీసరస్వతులు మువ్వురు నేకాసనాసీనులయి యిష్టాలాపంబులఁ బ్రొద్దుపుచ్చుచుండిరి

భక్తజనులార! ఈకథనుండి గ్రహింపఁదగువిషయ మేమి? శ్రీకృష్ణుఁడే సగుణబ్రహ్మము యోగమాయయే మూల ప్రకృతి. ఆమెయే హరిహరవిరించుల నిర్మించె లక్ష్మీపార్వతీ సరస్వతు లామె యపరస్వరూపలే అనఁగా లక్ష్మీపార్వతీసరస్వతుల కించుకంతయు భేదములేదు హరిహరధాతలకు నభేదమే వీరు సగుణబ్రహ్మాంశములే ఒక్కొక్కరూపంబున సగుణబ్రహ్మము ప్రపంచమున వెలయుచుండును బ్రహ్మాండము లన్నియుఁ దదిచ్ఛావిలసితములు తద్భిన్న మీషత్తును లేదు అట్టి శ్రీకృష్ణపరమాత్మను బాటించుట యిహపరసాధనము యోగమాయ యన వేఱని భావింపరాదు తదిచ్ఛయే. ఆమెయే ప్రకృతి. తదన్వితుఁడే సగుణబ్రహ్మము ఆమూర్తియే యుపాస్యము స్తుత్యము పూజ్యము ధ్యానైకగమ్యము ఈ సగుణబ్రహ్మమే ప్రపంచనివృత్తుఁడై విరాట్టువనంబరఁగు ఆతత్త్వమునకు రూపనామములు లేవు తేజోరూపమని, జ్ఞానరూపమని, ఆనందరూపమని యెన్నియోరీతుల శ్రుతులు పలుకుచుండు సర్వవ్యాపి, సర్వాంతర్యామి, సర్వసాక్షి యను

మొదలగు నామము లామహాత్మునకే చెల్లును ఆవిరాట్టు సృష్ట్యున్ముఖుఁ డయ్యెనా ప్రపంచములలరారు నివృత్తుఁ డయ్యెనా సర్వము లయించు ఇట్టి యవాఙ్మానసగోచరంబగు తత్త్వంబునెఱుంగ సామాన్యులతరంబే తదిచ్ఛయే మాయ ఆమెయే ప్రకృతి తత్కృతమే ప్రపంచము

ఈవిషయమును జక్కఁగా నాలోచింప హరిహరాది విభేద మేలోకమున నుండునో తెలియకున్నది అల్పబుద్ధులయి దేవతలం దుచ్చనీచత్వముల నెలకొల్పి పోటులాటకుం బూని పాపము నొడిగట్టికొనుట కంటె వెఱ్ఱితన మేమున్నది?

ఆపరమేశ్వరుఁ డీశ్వరుఁడా, విష్ణువా, రెండును అని చెప్పవలయునా? రెండును గాఁ డనవలయునా అన్నచోఁ బున్నపుంసకస్త్రీలింగశబ్దములచే వ్యవహరింపఁబడు నాపరమాత్మయందే భేదములు గల్పింప నశక్యంబు ఏమానవుఁ డేరూపంబున ధ్యానించిన నారూపమున నాపరమాత్మ భక్తు ననుగ్రహించు ఈనియమంబు పాటించి భజించువాఁడే కృతార్థుఁడగు లేనిచోఁ దత్ఫలము వేఱువిధముగా ననుభవించును ఇంక నవ్వలిపుణ్యవృత్తాంతమును జిత్తగింపుఁడు

లక్ష్మీప్రభృతుల భూతలంబున జన్మింప శ్రీకృష్ణమూర్తి నియోగించుట

ఇట్లు దేవతలందఱు ఉపవిష్టులై యానందపరవశులై యుండఁగా శ్రీకృష్ణమూర్తి చిఱునవ్వు మోమునఁ జిందు

లాడుచుండ * లక్ష్మీదేవిం జూచి ఓభార్గవీ! నాయానతి నీవు భూలోకంబునకుం బోయి విదర్భదేశాధిపతి యగుభీష్మకునకుం బుత్త్రికవై జన్మింపుము నీవు నన్నువదలియుండ నోపవని యెఱుంగుదు నేను నీవుండు కుండినపురంబునకు వచ్చి నిన్నుం బెండ్లియాడెద సంశయింపకుము నీవు పతివ్రతాశిరోమణి వౌట నీవాంఛితంబు నెఱవేఱును అని పలికి రత్నాసనాసీన యగు పార్వతిం గనుంగొని యోసుశీలా! నీవును భూతలంబున యశోదాదేవికి నందునకుం బుత్త్రికవై జన్మింపుము నేనును నీతోడన దేవకీవసుదేవులకుం గుమారుండనై జనింతు. నాజననము మధురానగరమున నగు సోదరీ! నీవు పుట్టఁగనే మాతండ్రి నన్నుంగొనివచ్చి నీవుండుపురటింట నునిచి నిన్నుఁదోడ్కొని యతివేగముగా మధురాపురమునకుం బోవును కంసుని జూచినంతనే శ్రీచంద్రమౌళి పరిసరమునకుం బొమ్ము నేను నవ్వల భూభారము నడంచి యీ లోకంబున కరుగుదెంతు † నీవు జగత్సృష్టిని సంహారమును జేయుదానవు కావునఁ బ్రతిగ్రామమునను బూజింపఁబడు

---

* ఉవాచ కమలాం కృష్ణ స్స్మేరానన సరోరుహః, త్వం గచ్ఛ భీష్మకగృహం నానారత్నసమన్వితమ్. వైదర్భ్యా ఉదరే జన్మ లభ దేవి సనాతని, తవపాణిం గ్రహిష్యామి గత్వాహం కుండినం సతి

౬ అధ్యా. ౧౨౧ శ్లో.

† లభ జన్మ మహామాయే సృష్టి సంహారకారణి, గ్రామే గ్రామేచ పూజాంతే కారయిష్యామి భూతలే, కృత్స్నే మహీతలే భక్త్యా నగరేషు వనేషు చ, తత్రాధిష్ఠాతృ దేవింత్వాం పూజయిష్యంతి మానవాః

౬ అ. ౧౨౫ శ్లో

చుందువు నగరములందు నిన్ను భక్తిచేఁ బూజించుచు నాగరులు కృతకృత్యులు కాఁగలరు నీవధిష్ఠాతృదేవి వనం బగుదువు

అని పలికి యామె యనుతింప సంతసించుచుం గుమారస్వామిం గాంచి షడాననా! నీ వంశరూపమున భూతలమున జాంబవతీగర్భంబున నవతరింపుము నీతోడ దేవతలందఱు నిజాంశముల నాకు సాయ మొనరింపఁ బుట్టఁగలరు నేనును మీరందఱు తోడ్పడ భూభారం బుపసంహరింతురు

అని పంకజలోచనుండగు శ్రీకృష్ణపరమాత్మ యానతిచ్చిన నప్పలుకు లాలించి పద్మయోనియగు బ్రహ్మ కరయుగము జోడించి వినయమున నిట్లు ప్రశ్నించెను దేవదేవా! సకలలోకాధిపతివయి సర్వశక్తియుక్తుఁడవయి యలరారు నీసేవచేయఁగలవాఁడే భక్తుఁడు ఆతఁడే కృతార్థుఁడు నీయాజ్ఞ జవదాఁటక యొనరించువాఁడే నిత్యభక్తుఁ డనంబరఁగు ఒక్కమనవి గలదు ఏయే దేవత లేయేరూపంబుల నేయేనామంబుల నెందెందుఁ బుట్టవలయునో కింకరుండనగు నాయందనుగ్రహమునిచి యానతిమ్ము నావిని జగన్నాథుండిట్లు బదులు చెప్పెను.

బ్రహ్మకుం గృష్ణుండు భూతలంబునఁ బుట్టఁగల దేవతానామాదులను దెల్పుట

పద్మసంభవా! చక్కని ప్రశ్నము చేసితివి ఇది వినఁదగిన విషయము మన్మథుఁడు రుక్మిణీగర్భమునం బుట్టఁగలఁడు. రతీ

దేవి మాయారతియనఁబరఁగి జనింపఁదగు ఏదేవి శంకరుగృహ
మున ఛాయారూపమున నుండెనో యామెయే రతియని
యెఱుంగుము నీవు రౌక్మిణేయతనయుండవై యనిరుద్ధుండనం
బ్రసిద్ధినొందఁగలవు భారతీదేవి బాణాసురుపుత్రికయై శోణిత
పురంబున వెలయఁగలదు. అనంతుఁడు దేవకీగర్భమున నెల
కొని మాయచే గర్భసంకర్షణముచేయంబడి రౌహిణేయుం
డయి సంకర్షణుం డనంబరఁగు సూర్యతనయ గంగాంశమునఁ
గాళిందియనంబుట్టువుంగాంచు తులసి తనయర్థాంశమున
లక్ష్మణయనం జనించు ఆమె రాజకన్యకయే యగు వేదమాత
యగు సావిత్రి నాగ్నజిత్తియనం బుట్టు. భూదేవియే సత్య
భామ యనం బ్రసిద్ధిగాంచు సరస్వతి శైబ్యయను పేరుగాంచి
జనించు రోహిణి మిత్రవిందయనం బుట్టఁదగు సూర్యపత్ని
రత్నమాలనా విఖ్యాతింగాంచు స్వాహాదేవ్యంశమున సుశీల
జనింగాంచు దుర్గార్థాంశమున జాంబవతిజనించు వీరు తొమ్మం
డ్రుగురు రుక్మిణియుంగలిసి పదిమందియు నాకు భార్యలుగాఁ
గలరు శైలపుత్రిక యర్థాంశమున జాంబవంతుని గృహమునం
బుట్టువుంగను ఒకనాఁడు శంకరుండు పార్వతిం గాంచి శ్వేత
ద్వీపనివాసియగు విష్ణువు కైలాసమునకు రాఁగా నాతని నాలిం
గనము చేసికొమ్ము. దాన దోషంబులేదు ఇది మదాజ్ఞగదా.
అనుమానింపకుము దోస మిసుమంతయు లేదు. అని కృష్ణ
మూర్తి పలుకునంతలోఁ బద్మయోని పరమేశ్వరా! రాధా
నాథా! శ్వేతద్వీపమునుండి విష్ణుమూర్తి కైలాసమునకు

వచ్చుటకుముందే యీశ్వరుఁడు పార్వతింగూర్చి యీమాట పలుకనేల ? ఆశ్చర్యముగ నున్నది దీనివృత్తాంత మంతయుం దెలుపుమా యని ప్రార్థించెను

పార్వతీపరమేశ్వరుల వృత్తాంతము బ్రహ్మకుం గృష్ణుండు దెల్పుట

ఆప్రార్థనకు నలరి జలజాక్షుం డిట్లు చెప్పెను సృష్టికర్త వగు నీవడిగినఁ దప్పక చెప్పవలయు వివరించెద వినుము ముం *బొకకాలంబున గణాధీశుండగు గజాస్యునిదర్శించి దేవతలెల్లం బెల్లుగం బోయిరి శ్వేతద్వీపమున నెలకొనియుండు విష్ణు మూర్తియు గణపతిని దర్శింపఁబోయెను. అందఱును గణపతిని దర్శించి హృష్టులైరి యథోచితాసనంబులఁ గూర్చుండిరి సుఖాసనమున నుపవిష్టుం డగు శ్రీమహావిష్ణువు త్రిలోక మోహనరూపంబు గాంచి యమర్త్యులెల్ల నానందించిరి శంక రుండు నందఱ నాదరించెను అందు నవరత్నకిరీటమునుదాల్చి కుండలకాంతులు గండభాగంబుల నాట్యమాడఁ, బీతాంబర మొప్పుమెఱయ, శ్యామలతనుకాంతులు సర్వత్ర వ్యాపింప, నవయౌవనంబు చూపరుల నాశ్చర్యపరవశులను జేయ, చందనా గురుకస్తూరీకుంకుమద్రవచర్చలరుచులు గూర్ప, రత్నాలం కారములు చెలువుసూప, చిఱునవ్వు మోముదమ్మి కొకవింత

* పురా గణేశం ద్రష్టుం చ ప్రజగ్ము స్సర్వదేవతాః, శ్వేతద్వీపా త్స్వయం విష్ణు ర్జగామ శంకరాలయమ్. అని మూ. ౬ అ ౧౪౯ శ్లో.

చెలువు సమకూర్ప, రత్నసింహాసనమునఁ దేజరిల్లు మహా విష్ణువును, శంకరాదులు వినుతించి పూజింప నలరువానిం గాంచి పార్వతి ప్రసన్నవదనేక్షణయై యించుక లజ్జించి వస్త్రమున ముఖముం గప్పుకొని మరలమరలఁ జాటుఁజూపుల నాసుందరమంగళదివ్యవిగ్రహమును జూచుచుండెను నిమేషరహితయై యావిష్ణునాకారమును గన్నుల పండువుసేయు దానింజూచునపు డాపార్వతికిఁ బులకలు పొడమెను

మరల నయనముల మరలించి క్షణకాలము పంచవక్త్రుఁడై శుభ్రదేహచ్ఛాయుఁడై, త్రిలోచనుండయి, త్రిశూలాద్యాయుధములం దాల్చి కందర్పకోటిలావణ్యదేహుండై యలరారు శంకరుం జూచెను ఆవల నట్లే యేకవక్త్రుఁడై, శ్యామలాంగుఁడై, ద్విలోచనుఁడై, చతుర్భుజుండై, పీతాంబరధరుండై, వనమాలావిభూషితుండై, యేకత్వంబునను, మూర్తిభేదమునను దానే బ్రహ్మమై వెలయు మహావిష్ణువును జూచెను

ఇట్లు విస్మయజనకంబగు విష్ణురూపమును జూచినంతనే విష్ణుమాయచే సకామ యాయెను ఓపంకజాసనా! వాణీపతీ! బ్రహ్మవిష్ణుమహేశ్వరు లనుమీారు ముగ్గురు మదంశములే. అందు సత్త్వగుణాత్మకుండగు విష్ణు వధికుఁడు అట్టివిష్ణుం జూచి పులకాంచితవిగ్రహయై పార్వతి మనస్సున నాదేవదేవునిఁ బూజించెను

పార్వతి మనోభావమును శంకరుం డెఱింగి యొక్కటఁ బిలిచి యిట్లు హితముపదేశించెను హిమాలయాత్మజా!

నే నుపదేశించువిషయము నాలకింపుము నీశృంగారమును హరి కొసంగుము * నేనును బ్రహ్మయు విష్ణుమూర్తియు నొక్కరూపమే కాని వేఱుకాదు ఆత్మయొక్కటియే నీవో మూలప్రకృతివి సర్వజగజ్జననివి సర్వప్రపంచము నీరూపమే నీయంత నీవే పుట్టితివి బ్రహ్మకు సరస్వతియు, విష్ణువునకు లక్ష్మియు, నాకు దుర్గయు భార్యలుగా నలరుమువ్వురు నీరూపములే మీకు మువ్వురకును భేదమేలేదు ఇదియే తత్త్వము.

అని పలికిన సదాశివునివచనంబు లాలకించి గౌరి యిట్లు ప్రశ్నించెను నాథా! దీనబంధుఁడవు కృపాపాథోరాశివి ఇట్టి నీకు నాపై నేల యిట్లు నిష్కృపకలిగెనో తెలియఁజాల కున్నాఁడను చిరకాలతపఃఫలముగా భర్తవుగ నీవు లభించితివి. ఇట్టి నావంటి కింకరుని బరిత్యజింపఁ జనునే. ఈరీతి నన్నుఁ బలుకుట నాకుఁ దగినదికాదు రెండవపర్యాయము పలుకకుండ ననుగ్రహింపుము భవద్వాక్యమును శిరసావహించెద కాని యది జన్మాంతరమున నగుఁ గాక రూపాంతరమున హరిని భజించెద నీవచన మమోఘమని యెఱుంగుదు.

అని గౌరిపలుక శంకరుం డూరకుండెను మరలఁ బక్కున నవ్వి యభయం బొసంగి పార్వతిం గారవించెను ఆప్రతిజ్ఞను బాలించుపొంటెఁ బర్వతకుమారి జాంబవంతునింటఁ బుట్టెను

* 'అహం బ్రహ్మా చ విష్ణుశ్చ బ్రహ్మైకం చ సనాతనం.' అని మూ. ౬ అ. ౧౬౪ శ్లో.

పంకజాసనా! ఇదియ జాంబవతీవృత్తాంతము పురాతనవార్త గావున వచించితి

అని శ్రీకృష్ణుండు పలుక బ్రహ్మయు నచ్చెరువంది మరల నిట్లు ప్రశ్నించెను 'దేవదేవా! పార్వతి మర్త్యలోకంబునఁ బెక్కుమంది భూపాలురుండ భల్లూకాధిపతియగు జాంబవంతు నింటఁ బుట్టనేల? జాంబవంతునివంటి పుణ్యాత్ములు రాజులు లేరా?' ఈసందేహముం బాపి కాపాడుమా యని వేఁడెను

పార్వతి జాంబవంతునింట జన్మింపఁ గారణము శ్రీకృష్ణుఁడు తెలుపుట

శ్రీకృష్ణపరమాత్మయు సంతసంబున బ్రహ్మ కిట్లు బదులు చెప్పెను. 'సరసిజాసనా! పూర్వము త్రేతాయుగమందు శ్రీహరి రామరూపంబున నవతరించెఁ గదా దేవతలందఱు స్వాంశంబుల రామసహాయార్థము పుట్టిరి భల్లూకాధిపతియగు జాంబవంతుఁడు హిమాలయాంశమునఁబుట్టి శ్రీరామకింకరుఁ డయ్యెను శ్రీరాముఁ డనుగ్రహంబున నాతనికిఁ జిరంజీవిత్వమును బ్రసాదించెను ఆవరప్రభావమున నతఁడు కోటిసింహముల బలముగలవాఁ డయ్యెను పార్వతియు హిమవంతుఁడు తనకుఁ దండ్రి గావునఁ దదంశమునఁ బుట్టిన జాంబవంతు నింట భూతలంబున నవతరించెను ఆమెయే జాంబవతి యనం బ్రఖ్యాతిం గాంచె ఈవృత్తాంతము పురాతనము గావున నంతయుఁ జెప్పితి ఇఁక శీఘ్రంబ దేవతలందఱు తమతమయంశ

ములు భూతలంబునఁ బుట్టువుం గాంతురు గాక రాజపుత్త్రులై నాకు భూభార హరణకార్యంబున సహాయము చేయుదురు గాక * లక్ష్మీదేవ్యంశమునఁబుట్టి రాజకన్యకలు నాకుఁ బత్న్ను లగుదురుగాక' అని యానతిచ్చెను

పాఠకమహాశయులారా! ఈగాథవలన మన మెఱుంగఁ దగిన ముఖ్యాంశములు కొన్నిగలవు బాహ్యదృష్టిఁ జూడ కుఁడు ఇందలి తత్త్వ మేమనియే పరిశీలింపుఁడు. శ్రీకృష్ణ శంకరులవాక్యముల శ్రద్ధమై దిలకింపుఁడు విధి హరిహరులకు భేదము నామమాత్ర మేగాని వేఱుగాదని దీనినుండి తేలును గదా లక్ష్మీవాణీపార్వతులకు నభేదమే యని తేలునుగదా భగవంతుఁడు పరాత్పరుఁడు జగత్ప్రివర్తనార్థము మూఁడు రూపములఁ దాల్చి సృష్టిస్థితిసంహారముల నొనరించుచున్నాఁ డనియు, ఆయన యిచ్ఛారూపిణి యగు మూలప్రకృతి మూఁడురూపముల నొంది వాణీలక్ష్మీపార్వతీనామంబుల వెల యుచున్నదనియు, ఇంతియకాని యిందొకరు తక్కువయని గాని, యింకొక రెక్కువయనిగాని గ్రహించుట మిగులఁ బొరపాటనియు, కార్యాంతమున వీరంద ఱాపరమాత్మయం దైక్యమగుదురనియు, ఈముప్పురు కాంత లామూలప్రకృతి యందు విలీన లగుదు రనియు దీనిసారము ఇట్టులగుట నిం దెవ్వరిభజించినను ఫలమొక్కఁడేగాని వేఱుఫల మెట్లగును?

* 'కమలా కలయా సర్వా భవంతు నృపకన్యకాః, మన్మహిష్యో భవిష్యంతి సహస్రాణాం చ షోడశ' అని మూ. ౧౨౭ శ్లో.

ఇట్లు శ్రుతులుగాక పురాణములుగూడఁ దలపై నోరుపెట్టు కొని తత్త్వ మిదియని ఘోషించుచుండ మొండిపట్టుమానక వీరియందుఁ దారతమ్యములు గలవని వాదించు మహాను భావుల కేమి సమాధానము చెప్పవలయునో తెలియరా కున్నది

కొందఱు సర్వసాక్షి, సర్వేశ్వరుఁడు, సర్వవ్యాపియు నగు భగవంతునిఁ బరాత్పరుని "మొద్దు" అని పలుకుచు, నంతతోఁ దృప్తినొందక యామొద్దు నుపాసించిన నేమి ఫల మని వ్రాయఁ, జెప్ప, సాహసింతురు అట్టివారి కది వెఱ్ఱితనము, పూర్వజన్మపాపఫలము అనక మఱేమనవచ్చును. ఆ మొద్దే ఈ త్రిమూర్తుల నాడించుచు, గంతులు వేయించుచు, లయ మొందఁజేయుచున్నది ఆమహాత్ము నుపాసించు భాగ్యము లేకయే వీరి నుపాసించుచున్నారము అందుఁగూడ నైక్య మును బాటింపకున్న నిది కడపటిజన్మము కాదని వారికి హితము చెప్పుటయే సమంజసము అతివిస్తరముగా వారిం గూర్చి వ్రాయుటయు వృథాకాలక్షేపమే యగు ప్రకృత మనుసరించుచున్నాఁడను లక్ష్మీదేవ్యంశమునఁ బదాఱువేల మందివనితలు జన్మించి నాకు భార్యలుగావలయు నని శ్రీకృష్ణ మూర్తియే యాజ్ఞాపించెనఁట ఆకాంతలే గోపికలు వారు శ్రీకృష్ణునిఁ బ్రేమించుటలోఁ దప్పేమియో తోఁచకున్నది లక్ష్మీదేవి భగవంతుని సాధ్వి అనపాయిని పెక్కురూపముల ననేకావతారములయం దాయనకు భార్యయయ్యెను శ్రీ కృష్ణావతారమున ననేకరూపముల నేకకాలమున భార్య యయ్యెను ఇందేమి యాక్షేపింపఁదగు విషయముకలదో

తెలియఁజాలకున్నాఁడను భగవత్కథామృతమును జవి చూడఁజాలని మహాత్ముల కన్నియు సందియములే అన్నియుఁ జేయరాని కార్యములే యని తోఁచును ఒకభక్తుఁ డాపర మేశ్వరుఁ గౌఁగిలింపఁగోరును ఒకఁడు సేవఁజేయఁగోరును వేఱొకఁడు నుతింపఁ గాంక్షించును ఇంకొకఁడు పూజింపఁ దమకించును మఱియొకఁడు మఱొకరీతిం గోరును అందఱి కోర్కులఁ దీర్చుట యాభగవంతునికృత్యము ఆయాయి యవ తారముల నాయాయిభక్తుల వాంఛితములఁ దీర్చుచుండు పర మాత్మునియందు దోషముల శంకించుట, వచించుట, వానిని సిద్ధాంతము చేయఁబూనుట పురాకృతదుష్కృతఫలము గాక వేఱొండు గాదని మాటిమాటికిం బలుకవచ్చును అంతియ గాని శాస్త్రోక్తముగ వారింగూర్చి వేఱొక్కసమాధానమును జెప్పసాధ్యము గాదు

ముందుముందు శ్రీకృష్ణలీలలయందు బహుభార్యలతోఁ గ్రీడించినట్లు కనఁబడును అందును సమాధానము సమయో చితముగా వ్రాయఁబడును ఇపుడు వ్రాయునదియు దానికిం దోడ్పాటు చేయఁజాలియుండునని యూహింతురుగాక!

దేవాంశజనితుల వివరణము

ఇంకఁ దర్వాతికథ విన నవహితులరు గండు భగ వంతుఁడిట్లు బ్రహ్మకుం దెలిపి మఱియు నిట్లు పలికెను వాక్పతీ! ధర్ముఁడే యంశరూపమున, పాండుపుత్త్రుఁ డనబరఁగు యుధి

ష్ఠురుఁ డగు వాయుదేవాంశమున భీమసేనుండుపుట్టు. ఇంద్రాంశభవుఁ డర్జునుఁడు కాఁగలఁడు నకులసహదేవులు దేవ వైద్యులగు నశ్విదేవాంశసంభూతులు. సూర్యాంశభవుండు కర్ణుండు విదురుఁడు యముఁడేయగు కల్యంశమున దుర్యో ధనుఁడుపుట్టు శంతనుఁడు సముద్రాంశజనితుండగు. అశ్వత్థామ శంకరాంశజనితుఁడు వహ్న్యంశజనితుఁడు ద్రోణుఁడు. హుతవహునంశమున దృష్టద్యుమ్నుఁడు మహాబలశాలియై జనింగాంచు అభిమన్యుండు చంద్రాంశజనితుండగు వస్వంశ మున భీష్ముండు విఖ్యాతింగను కశ్యపాంశజుఁడు వసుదేవుఁడు అదిత్యంశమునఁ బుట్టు సాధ్వి దేవకియగు వస్వంశమున నంద గోపకుఁ డుదయమందు యశోద వసుభార్యయ యగు ద్రౌపది కమలాంశజనిత ఆమె యజ్ఞకుండమునుండి వెలువడు శత రూపాంశజాత సుభద్ర యగు ఆమె దేవకీగర్భసంభవయగు నని తెలియఁదగు దేవతలందఱు భూభారహరకులై పుట్టఁ గలరు దేవతాపత్నులెల్లఁ బృథివీతలంబున స్వాంశముల నుద్భవ మందగలరు

అని పలికి శ్రీకృష్ణుఁ డూరకుండెను అంత నామహాత్ముని వామభాగంబున వాగ్దేవియు, దక్షిణభాగంబున లక్ష్మీదేవియుఁ, బురోభాగంబునఁ బార్వత్యంబయు నామెచెంతనుండి దేవతా సముదయములును సేవించుచుండిరి గోపికలును గోపాలకు లును భక్తినమ్రులై కొల్చుచుండఁగా శ్రీకృష్ణవక్షస్థ్సలవా సినియయి వ్రజేశ్వరియగు రాధాదేవి పరమాత్మునిం జూచి యిట్లు పలికెను ప్రాణేశ్వరా! నిన్నుఁజూడకున్నచో నొకనిమేష

మైన బ్రదుకంజాలను. విరహము గలుగునని తోఁచినంతన ప్రాణములు దహింపఁబడు నాచిత్తము నాయాయత్తముగాదు. నిమేషమైన నెడఁబాయఁజాల ఇట్టి నేను నిన్ను వదలి భూతలంబున కెట్లు పోనేర్తును? ఎంతకాలమునకు మన కిర్వుర కొకచోట నివాసముగలుగును? గోకులంబున నెందు మనకు యోగము పొసంగు ? నినుఁ బాసిన నిమేషము శతయుగతుల్యంబుగఁ దోఁచు నేనందుఁబోయి యెవ్వనింజూతు? ఎటుపోవుదును? నన్నెవరందు రక్షింతురు? నిన్నెడఁబాసినపుడు తల్లిని దండ్రిని బంధువులను, సోదరులను, బుత్రులను స్మరింప నిష్టము గలుగదు సకలమాయలు నీయాజ్ఞకు లోఁబడియుండు అట్టి మాయలచే నన్ను నాచ్ఛాదింపకుము నీయందే ప్రీతిగల్గియుండఁజేయుము "నిన్ను మాయచేఁ గప్పనుజుమీ" యని శపథంబుచేయుము ఓమధుసూదనా! ప్రతిక్షణము నామనోద్విరేఫము నీ పాదారవింద విగళదమృతపానాసక్త మగునట్లనుగ్రహింపుము ఎందెందు నెవరెవరికులమున నేఁబుట్టునట్లు చేసినను నీస్మరణము దాస్యము నాకుం గలుగున ట్లనుగ్రహింపుమా ఇదియే నావాంఛితము

మఱియు నేనెందుజన్మించినను నీవు కృష్ణుఁడవని, నేను రాధిక యని యీపేరులు మార్పునొందకుండ మనకిర్వురకుఁ గల ప్రేమసౌభాగ్యమునకు భంగము రాకుండున ట్లనుగ్రహింపుమా నిను మఱువకుండ నుండునట్టి వరము ప్రసాదింపుమా. శరీరమును ఛాయ యెడఁబాయనిపగిది, ఆత్మ నెడఁబాయని ప్రాణములవలె మనకిర్వురకు జన్మము లభించుఁగాక! ఇదియె

నావాంఛితము ఈవర మనుగ్రహింపుము నిమేషమాత్ర మైన మన కెడఁబాటు గలుగఁగూడదు నేను బ్రాణతుల్యను గావున నీతనువు నెడఁబాయకుండునట్లు చేయుదువుగాక నేను నీకర్ధశరీరంబ కదా దాన మన కభేదంబు సిద్ధించెఁగదా దానికి చ్యుతిలేకుండునట్టి వర మనుగ్రహింపవే యని దీనవదనయై మాటిమాటికీమాటలం బల్కుచు నుచ్చైర్నాదమున రోదనము గావించుచుఁ బాదారవిందంబులపైఁ బడియుండెను

కరుణాశరధియగు శ్రీ హరి రాధాదేవిని లేవనెత్తి బాహువుల బిగియం గౌఁగిలించుకొని సత్యపూతమై కరుణాపూర్ణమై హితమై యలరార నిట్లుపలికెను ప్రాణేశ్వరీ! ఆధ్యాత్మికమై శోకచ్ఛేదనకారణంబయి తగుయోగము నుపదేశించెద చక్కఁగా నాలకింపుము ఈయోగము యోగీశ్వరుల కేని దుర్లభము.

శ్రీకృష్ణుఁడు రాధకు యోగ ముపదేశించుట

వ్రజేశ్వరీ! సర్వబ్రహ్మాండము ఆధారాధేయాత్మకమని తెలియుము ఆధారములేక యాధేయ ముండఁజాలదని నమ్ముము ఫలమున కాధారము పుష్పము పుష్పమున కాధారము పల్లవము పల్లవాధారము స్కంధము స్కంధాధారము తరువు వృక్షాధార మంకురము అంకురాధారము జీవశక్తియుతమగు బీజము * బీజాధార మష్టి అష్టికాధారము

* అష్టిరేవాంకురాధార శ్చాష్ట్యాధారో వసుంధరా' అని మూ ౬ అ. ౧ శ్లో.

భూమి భూమికాధారము శేషుఁడు శేషాధారము కచ్ఛ
పము కచ్ఛపాధారము వాయువు ఆవాయువున కాధారము
నేనే [1]నాకాధారస్వరూపవు నీవు నేను నీయాధారమున
నున్నవాఁడను [2]సర్వశక్తులు నీయందున్నవి మూలప్రకృతివి
ఈశ్వరివి శరీరశ్వరూపవు త్రిగుణాధారరూపిణివి [3]నీయా
త్మను నేను నిరీహుండను నిన్నుఁ గూడినపుడు కదలుదును
పురుషునుండి వీర్య ముద్భవించు దానినుండి సంతతికలుఁగు.
ఆరెండింటికాధారము ప్రకృతి, కామినియు, ఆప్రకృతి కళ.
దేహములేక ఆత్మ నిలుచుటెట్లు? ఆత్మలేక శరీరముండుటెట్లు?
అవిలేకున్న పుట్టుకయెట్లుకలుగును. సంసారబీజభూతులమగు
మన కిరువురకు భేద మెట్లు కలుగును? ఆత్మయెందుండిన దేహ
మందుండును నీవెందుండిన నేనందుండక యెట్లు మాననేర్తు?
[4]క్షీరమునందు ధావళ్యము, అగ్నియందు దహించుశక్తియు,
(అనఁగా నుష్ణము) భూమియందు గంధము, జలమందు శీతల
త్వము ఎట్లో అట్లే మనయం దభేదగుణము కలిగియుండు ధావ
ళ్యదుగ్ధముల కైక్యమెట్లో, అగ్ని దాహకలకేకత్వమేలాగో,
భూగంధముల కెట్టు లభేదమో, సలిలశీతలత్వముల కేరీతి నైక
మత్యమో, మనయిరువురకు నట్లే యభేదము గలిగియుండు

1 'మమాధార స్వరూపాత్వం త్వయి తిష్ఠామి సాంప్రతమ్.' అని మూలము.
2 'త్వం చ శక్తి సమూహాచ మూలప్రకృతి రీశ్వరీ' అని మూ.
3 'తదాత్మాహం నిరీహశ్చ చేష్టావాంశ్చ త్వయా సహ' అని మూ
4 'యథా క్షీరచ ధావళ్యం దాహికా చ హుతాశనే' అని మూ.

నని నమ్ముము. ఇంతియగాదు నన్నువదలినచో నీవు నిర్జీవవు నిన్నువదలిన నేనదృశ్యుఁడనే *నిన్నుఁగూడక వీడినచో నేను సృష్టిచేయఁజాల ననుటసత్యము మృత్తిక లేక ఘటము కులాలుఁ డెట్లుచేయఁజాలఁడో, సువర్ణము లేక కంసాలి యెట్లు అలంకారవస్తువుల నిర్మింపఁజాలఁడో అట్లే నేనును నిన్నుఁ గూడనిచో సృష్టికార్యము చేయంజాలను నేనెట్లు ఆత్మరూపుఁడను నిత్యుఁడనో యట్లే నీవును ప్రకృతిరూపవు సర్వశక్తిసమాయుక్తవు సర్వాధారవు సనాతనివి నాకుం బ్రాణసమానవు † లక్ష్మియన్న, వాణియన్న, సర్వమంగళయన్న నీవే బ్రహ్మాయు, శంకరుఁడు, అనంతుఁడు, ధర్ముఁడు నీవే నాప్రాణాధికవు నీవే నాసమీపమున నీదేవతలు, దేవాంగనలు నుండఁగా నీవు నా వక్షఃస్థలమున నెట్లున్నదానవు? కాననే వీరందఱికంటె నధికురాల వని తెలియలేదా రాధాదేవీ! కన్నీరు విడుచు పని నుండి మరలుము నిష్ఫలమగు భ్రాంతి నొందకుము శంకను బోఁదోలుము వేవేగ వృషభానుగృహంబున కరుగుము కలావతి యనుపేరం బరఁగు వృషభానుపత్ని జఠరంబునఁ దొమ్మిది నెలలు వాయువుచే గర్భంబుఁ బూరించి దశమమాసంబున నీ

---

* త్వయా వినా భవం కర్తుం నాలం సుందరి నిశ్చితమ్, వినా మృదా ఘటంకర్తుం యథా నాలం కులాలకః వినాస్వర్ణం స్వర్ణకారో ఽలంకారం కర్తు మక్షమః. ౨౨౦ శ్లో.

† మమ ప్రాణసమా లక్ష్మీ ర్వాణీచ సర్వమంగళా, బ్రహ్మేశానంత ధర్మాశ్చ త్వం మే ప్రాణాధికాప్రియా ౨౨౨ శ్లో.

వటనుండి యావిర్భవింపుము నీస్వరూపమును బరిత్యజించి శిశు రూపమును గ్రహింపుము వాయురూపగర్భము నిస్సరణ మగుతఱి నీవాత్మమాయాబలంబున శిశురూపంబున ధరపైఁ బడి వివస్త్రవై రోదన మొనరింపుము * అట్లొనరించిన నీ వయోనిసంభవురాల వగుదువు గోకులంబు నుద్ధరింతువు నేనును అయోనిసంభూతుఁడ నయ్యెద మన కిరువురకు గర్భ సంస్థితి కలుగఁగలదా ? గోకులమందు భూమిని స్పృశించుట మాత్రమే నాకుం గల్గును నీకారణమువలనఁ గంసభయము నొక నెపముగానుంచుకొని నందవ్రజమునకుఁ బోవనెంచితి యశోదామందిరంబున నందనందనుఁడనగుఁ గల్యాణీ! నిత్యము చూడఁగలవు నన్నుఁ గౌఁగిలింపఁగలవు రాధాదేవీ! నావర ప్రభావమున నీకు విస్మృతి కలుగకుండఁ గలదు బృందావనం బున నిన్నుంగూడి యిచ్ఛానుసారముగ విహరింతు. పావనశీల విరాజమానలగు ముప్పదిముగ్గురు సుశీలాదులగు వయస్యలం గూడి త్రిసప్త శతకోటిగోపికలం గలిసి గోకులంబునకుం బొమ్ము లెక్కకుమించినగోపికలను గోకులంబున వెలయించి వారినెల్ల నమృతమయవాక్కుల నాదరించుచు నుండుము నేనును గోపాలకులంగూడి గోకులంబున నివసించి వసుదేవాశ్రమంబున

* అయోని సంభవా త్వం చ భవితా గోకులే సతి,
అయోని సంభవోఽహంచ నావయో ర్గర్భసంస్థితిః.
భూమి సంస్పృష్టమాత్రం మాం గోకులే ప్రాపయిష్యతి,
తవ హేతో ర్గమిష్యామి కృత్వా కంసభయం ఛలమ్ ౨౫ శ్లో.

విహరించి మధురాపురికిం బోయెద *నాసంగమునుగోరి నన్ను సేవించుటే ప్రియమని భావించు గోపకులందఱు వల్లవుల యిండ్లఁబుట్టి నాశాసనమున నుందురుగాక అని పలికి శ్రీకృష్ణుఁ డూరకుండెను

ఆస్తికశిఖామణులారా! ఈకథాసారమేమని యించుక యాలోచింపుఁడు భగవంతుఁడగు శ్రీకృష్ణుఁడు రాధతో నీవు ప్రకృతివి నేఁ బరమాత్మను నీతోడిపొత్తులేకున్న నేనే కార్యము చేయఁజాల ననియోఁ గదా నాకాధారభూతు రాలవు. అట్టి నిన్ను నెడఁబాసిన నేను గదలఁజాలను నీసాయమున నే బ్రహ్మాండమునిర్మింతు, సర్వశక్తులు నీయందున్న వనియు బోధించెను లక్ష్మి, వాణి, పార్వతి యనునవి నామధేయములు ఇన్ని పేరులు గలదానవు నీవే బ్రహ్మశంకరానంత ధర్మాదులు నీవేయని యుద్బోధించెను అనఁగా అవయవములు గలవ్యక్తులన్నియుఁ బ్రకృత్యధీనములు తదతీతుఁడు విరాట్టు. అట్టివిరాట్పురుషుఁడను నేనే అని స్పష్టముగాఁ దెల్పెనుగదా

ఈయర్థమే శ్రీమచ్ఛంకరభగవత్పాదాచార్యులవారు సౌందర్యలహరియందు:—

శ్లో॥ "శివ శ్శక్త్యాయుక్తో యది భవతి శక్తః ప్రభవితుం
న చే దేవం దేవో న ఖలు కుశల స్స్పందితు మపి,

---

* వ్రజం వ్రజంతు క్రీడార్థం మమసంగే ప్రియా స్త్రియాః, వల్లభానాం గృహేజన్మ లభంతాం గోపకాటయః. ౨౩౫ శ్లో.

అత స్త్వా మారాధ్యాం హరిహరవిరించాదిభి రపి
ప్రణంతుం స్తోతుం వా కథ మకృతపుణ్యః ప్రభవతి"

శ్లో॥ హరి స్త్వా మారాధ్య ప్రణతజన సౌభాగ్యజననీం
పురా నారీ భూత్వా పురరిపు మపి క్షోభ మనయత్,
స్మరోపి త్వాం నత్వా రతినయన లేహ్యేన వపుషా
కవీనా మ ప్యంతః కరణ మపి మోహాయ మహతామ్.

అని వక్కాణించిరి ఈరెండువిషయములకు నించుక యేని భేదముకలదా హరిహరవిరించులు మువ్వురు ప్రకృత్యధీనులు విరాట్టొక్కఁడే తదతీతుఁడు అనుట సిద్ధాంతమని యీయిర్వురి యుపదేశమునుండి తేలినది

ఇట్టులుండ హరిహర భేదవాద మెంత నిస్సారమైనదో పరికింపుఁడు దాని నాధారముగాఁగొనిన నెంతపాపము వచ్చునో తలంపుఁడు ఇఁక నావాదమే పరమపురుషార్థమను కొన్న వారికిని ముక్తికి నెంతదూరమో యూహింపుఁడు ఈ త్రిమూర్తులలో నెవరి నుపాసించిన నొకటియే దానిఫలము జ్ఞానము. దాని నూఁతగాఁగొని పరమపురుషుని ధ్యానింపఁ గలుగుదుము అట్టిజ్ఞానము దృఢముగాక దుర్వాదమూలక మైన మనగతి యధోగతియే గాక మఱేమగును కాఁబట్టి మనము పరమేశ్వరుఁడొక్కఁడే యని, ఆమహనీయుని యాత్మ శక్తియే ప్రకృతియని, యాప్రకృతియే సకలబ్రహ్మాండకర్త్రి యని, అట్టి ప్రకృతి నానాదేవతారూపముల వెలయునని;

యేరూపమున నేనామమున ధ్యానించిన నది దృఢతరంగాంచె నేని ఫలప్రదమగునని, దేవతాధ్యానమున కందఱు పాత్రులని రీతిభేదములున్నను ఫలభేదము లేదని చక్కఁగా నిశ్చయించు కొని, పూర్వకర్మవాసనాబలంబున నొక్కొక్కదేవత నుపా సించు భాగ్యము గల్గునని సిద్ధాంతమును జేసికొని భగవత్త త్త్వము నుపాసించి కృతకృత్యులము గావలయునేగాని వేఱు మార్గమునఁ గాఁజాలము అట్లుగాక స్వాభిమతదేవతాభిన్న దేవతలు తుచ్ఛులని తనదేవతకు సేవకులని, వారి నుపాసించినఁ బుణ్యము రాదని మొండిపట్టున వాదించుట కన్న వృథాకాల క్షేపము వేఱొకటి కానరాదు కాఁబట్టి యట్టివాదములఁ బాటింపక శక్త్యనుసారముగా భగవంతు నారాధించుచుఁ గృతకృత్యులమగుటకుఁ బ్రయత్నింపవలయు.

ప్రకృతము శ్రీకృష్ణమూర్తియే విరాట్పురుషుఁ డని, శ్రీరాధాదేవియే ప్రకృతి,సర్వబ్రహ్మాండకర్త్రి యని భావింతము అట్టి రాధామాధవుల భక్తి యుక్తిమైఁ బూజింతము. వారియ పారమహిమము కనుఁగొనఁజాలముకాని, తత్కథామృతమున నించుకతృప్తి నొందుదము లేనిపోని శంకలఁదెచ్చుకొని భగవ ద్గాథల నాక్షేపింపక వానిం బఠింతము దాన నేదో వచింప రాని ఫలము గలుగకమానదు సకలపాపహరమగు భగవ త్కథామృతమునఁ దృప్తినొందమేని వేఱుమార్గము తృప్తి నొందింప వలంతిగాదు కావున నిశ్చలభక్తి నభ్యసింతము.

ఈకథామృతపానమునకు ఫలము దేవతాభేదబుద్ధి నాశమే కాని వేఱొండు కాదు

'ప్రకృత మనుసరామః పాయసంభక్షయామః'

అన్నట్లు ప్రకృతకథాభాగమునకు వచ్చెదను ఇట్లు శ్రీకృష్ణుఁ డూరకుండఁగనే దేవతలు, దేవతాకాంతలు, గోపాలకులు గోపికలు, బ్రహ్మశంకరశేషధర్మాదులు పరాత్పరుండగు శ్రీకృష్ణమూర్తిని గొనియాడిరి పరమానందమునఁ బార్వతీ లక్ష్మీసరస్వతులు స్తుతించిరి. విరహజ్వరపీడితలై గోపికలు భక్తిచే గోపాలపాలకుని సేవించిరి ప్రేమవిహ్వలులై నమస్కరించిరి.

రాధయుఁ బ్రాణాధికుండగు ప్రాణేశ్వరుని స్తుతియించి భక్తి నమ్ర యయ్యెను. విరహజ్వర కాతరయై, కన్నీరుమున్నీరుగాఁ బ్రవహింప భయాకులయై యుండు రాధనుజూచి శ్రీకృష్ణుండు వినఁదగి, ప్రబోధకరమగు వాక్యము నిట్లుపల్కెను. ప్రాణేశ్వరీ! స్థిరబుద్ధివి కమ్ము భయమును వదలుము నాయంత దానవు నీవు నీయంతవాఁడను నేను నేనుగలుగ నీకుఁ జింతయేల? ఒక్కమాట చెప్పెద ఆలకింపుము నిన్ను నేను వదలి యుండుటకుం గారణంబుగలదు ఆశాపకారణమును జెప్పెద పూర్వమున నీకును నాకును వియోగము నూఱు సంవత్సరములు గల్గ శ్రీదాముఁడు శపించెను దాని ననుభవింపకతప్పదు ఆశాపకాలము వచ్చునంతకు నినుఁగూడియుం

డుదు అది యనుభవించుకాలము రాఁగా నిను వదలి మధు రాపురిఁ జేరుదు భూభారమడంచి నన్నుం గన్న తల్లిదండ్రు లకు బంధవిమోచన మొనరించి తంతువాయమాలాకారులకుఁ, గుబ్జకు శాపమోక్షముం బ్రసాదించి యవనుం బొలియించి ముచుకుందునకు మోక్షము ననుగ్రహించి, ద్వారకాపుర మును నిర్మించి, రాజసూయయాగమును దర్శించి, షోడశ సహస్ర రాజకన్యకలను వరించి,నూటపదునొకండుసంఖ్యలశత్రు వుల వధించి, మిత్రుల కుపకృతి నొనరించి, వారాణసీదహన బాణభుజభంజనములఁ గావించి, పారిజాతమును దెచ్చి భామ కుం బ్రీతిఁ బెంపు నొనరించి, యింక ననేక కార్యముల నొనరించి యవ్వలఁ దీర్థయాత్రకై వెడలి, మునిసంఘములకు దర్శనంబిడి, బంధువులతో సంభాషించి, పితృయజ్ఞసంపాదన మొనరించి, నీకుఁ బూర్వజన్మజ్ఞానం బొసంగి, గోపికలకు దర్శనంబునొసంగి, రేయింబగళ్లు నినుంగూడి విహరింతు అంత నినుఁగూడి యీ లోకంబున కరుదెంతును ప్రాణేశ్వరి! మనకు నెడఁబాటుగలుగు నూఱుసంవత్సరముల కాలమందుఁ బ్రతిదినము రాత్రియందు స్వప్నంబున నీకు దర్శనం బొసంగెద నూఱువర్షములు కాక ముందే మదీయనారాయణాంశము ద్వారకాగమనంబుచేయు అవ్వల నినుంగూడి వనవాసం బొనరించి మరలఁ దలిదండ్రుల దుఃఖంబు దొలఁగించి గోపికల యార్తినెడంబాపి భూభారము ను దీర్చి నిన్నుంగూడి సకలగోపీగోపసహితుండనై యీగోలో కంబున కరుదెంచెద శ్రీమన్నారాయణాంశము లక్ష్మివాణీ

సహితంబుగా వైకుంఠంబునకుం బోవు మదీయవిష్ణ్వంశంబు శ్వేతద్వీపంబునకుం జను దేవతలు, పార్వతీప్రభృతులు, నిజాంశంబులఁ బొందుదురు. నేను యథాపూర్వముగా నీగోలోకంబున నినుంగూడి విహరింతును ప్రాణేశ్వరీ! నేను జేయ నిశ్చయించిన యిక్కార్యంబులు గా దన నెవరితరంబు అని రాధను ప్రీతిపూర్వకంబుగా గారవించెను

ఆవిధమంతయు నాలకించుచున్న దేవదేవతాకాంతలు విస్మయాంబుధి మునింగిరి దేవతలం జూచి గోలోకాధిపతి సురలారా! స్వస్థచిత్తులరై మీమీనిలయంబులకుం బొండు. పార్వతీ! నీకుమారద్వయంబుం గూడి కైలాసంబునకుం బొమ్ము. సకాలంబున నాయాజ్ఞ నందఱు నెఱవేర్తురు గాత! అందఱు అంశమాత్రంబున జన్మింతురుగాక! గణపతి భూలోకంబున నవతరింపఁ జనఁడు

అని యిట్లు పలికిన శ్రీహరివాక్యంబు లాలకించి దేవతలెల్ల భక్తినమ్రులై యనుజ్ఞఁగొని తమతమగృహంబుల కేగిరి లక్ష్మీసరస్వతులు శ్రీకృష్ణానుజ్ఞంగొని తమకృత్యంబులు నిర్వర్తింపఁ జనిరి రాధికయు శంకాకులితస్వాంతయై యుండఁ గాంచి భగవంతుఁడు ప్రియా! వృషభానుగృహంబున జన్మింపఁ బొమ్ము గోపికలు గోపకులు నిను సేవించియుండఁ గలరు నేను మధురానగరంబున వసుదేవుని గేహంబున కరిగెద కంస భయము నభినయించి నందవ్రజమునకు నీచెంత కరుదెంతు

అని పలుక నాలకించి రాధాదేవి మిగుల నిట్టూర్పులు నిగుడించుచు బిట్టు రోదనము చేసెను దాన నామె నయనాంబుజము లెఱ్ఱఁబాఱెను భర్తృముఖారవిందదర్శనాసక్తమతియై కన్నీటి నాపుకొని పలుమాఱు దర్శించెను విడిచిపోఁజాల ననుభావము గనఁబఱచెను ఏడుమాఱులు ప్రదక్షిణ మొనరించి మరల నమస్కరించి శ్రీహరి ముందల నిలువంబడియె కృష్ణానుజ్ఞచేఁ బూర్వోక్తగోపీగోపకు లరుదెంచి రాధను సేవించి యామెంగూడి భూలోకంబున జన్మింప సంసిద్ధులైరి రాధయు విధిలేక భర్త నెడఁబాసిపోఁజాలక, భర్తృశాసనంబుఁ బాటింపకుండుట పాటిగాదని తలంచియు విడువ నొల్లక కట్టకడపట భర్తృశాసనం బవశ్యంబు చేయఁ దగు నని నిశ్చయించి వృషభానునకుఁ దనయగాఁ బుట్టఁ జనియెను ఆమె వెంటనంటి గోపికాగోపకులు భూతలంబున కరిగిరి

శ్రీహరియు గోపికలను స్థానాంతరంబుల జన్మింప నియోగించి తానును మథురానగరంబున వసుదేవుగర్భంబునఁ బుట్టనెంచెను వసుదేవుఁ డేమునియంశోత్పన్నుఁడో యామునికిఁ దాఁ దనయుండై పుట్టియుండుటం దలంచెను భూభారముఁ దీర్ప నవతరింప కెడ సేయుట కడునపాయ మని నిశ్చయించెను దేవకీగర్భమున నేడవతడవ శేషాంశమునునిచి మాయచే దానిఁ గోకులంబున రోహిణీగర్భంబుఁ జేర్పుమా యని యోగమాయ కాజ్ఞాపించెను. భూతలంబునఁ గలసాధుజనుల సకలకష్టములం

దీర్పకున్న వారు బ్రదుకఁజాల రని యాత్మఁ జింతించెను.
[1] తడవు సేయఁగూడదని తీర్మానించుకొనియె

శ్రీదాముఁడు రాధయుఁ బరస్పరము శపించుకొనుట

[2] పాఠకులారా! శ్రీకృష్ణరాధాసంవాదమున శ్రీదామ శాపంబువలన మనకు వియోగంబు సంభవించునని భగవంతుఁడు రాధకుం జెప్పినట్లు పఠించితిరి ఆవిధ మెఱుఁగుట చాల ముఖ్యము కాన వినుండు

ఒకానొకసమయమున శ్రీకృష్ణపరమాత్మ గోలోకమున రాధాదేవింగూడి నిర్జనంబగు రాసమండలమున విహరించుచుండెను రాధాసుఖసంభోగమునకన్న వేఱుసుఖమే తనకు లేదని తలంచెను ఇట్టులుండియు నొకనాఁడు రాధాదేవికిం జెప్పకయే యామెను విడనాడ విరజయనం బరఁగు గోపికయింటికిం బోయెను ఆమె బృందావనముననుండెను. సౌందర్యమున నా సుదతి రాధకు నించుకంతయైనఁ దీసిపోవునది కాదు ఆమె వయస్యలు పెక్కుమందికలరు వారి లెక్కింపఁ దరంబుగాదు ఆవిరజ శ్రీకృష్ణప్రాణాధికురాలు ధన్యయు, మాన్యయు నగు

1 ఇంతవఱకు శ్రీకృష్ణజన్మఖండమున నాఱవయధ్యాయపుఁ గథ వ్రాయఁబడినదని యెఱుంగఁ దగు.

2 ఇది శ్రీకృష్ణజన్మఖండద్వితీయాధ్యాయము ననుసరించి వ్రాయఁ బడిన దని యెఱుంగఁ దగు.

రత్నసింహాసనాసీనురాలగు నాతరుణీమణి తన చెంతకరుదెంచు శ్రీకృష్ణునిం జూచెను కృష్ణమూర్తియు శరచ్చంద్ర నిభాననుఁడై, మనోహారిణియై, చిఱునవ్వుమోమున నటియింపఁ గుటిలదృష్టిఁ దన్నవలోకించుచుఁ, బదాఱువత్సరముల ప్రాయముగలిగి సకలమణిఘృణివిలాసమమర, శ్వేతాంబరమును దాల్చి, నిజదర్శన జనితపులకాంచితశరీరయై, నిశాముకాము సాయకప్రవిద్ధయైయున్న యావిరజను గన్నులారఁ గాంచెను.

ఆయన్నులమిన్నం జూచి యాగోలోకనాయకుఁడు తదభీష్టముం దీర్పంగోరి యామెతో విహరించెను పుష్పతల్పంబున మహారణ్యమున నిర్జనస్థలంబున నందును రత్నమయమండపంబున శ్రీకృష్ణుని నిరుపమానాకారముం గనుంగొని విరజ పరవశయయ్యెను ఇట్లు వా రిరువు రానందమహాసాగరమున నోలలాడుచుండిరి

కోటికందర్పసుందరాకారుండగు నాప్రాణేశు నెదపై నిడుకొనియున్న విరజను, దదాసక్తుఁడై రత్నమండపమున నున్న శ్రీకృష్ణుని రాధికాదేవిచెలికత్తెలు కన్నులారఁ జూచి వేగంబ పఱచి రాధకుఁ బూసగ్రుచ్చినట్లు తెలిపిరి వారిమాట లాలకించినంతనే రాధ వగలఁ బొరలాడెను ఆగ్రహోదగ్రురాలయ్యెను రక్తపంకజలోచనయై యాదేవి బిట్టు రోదనము చేసెను. వయస్యలారా! ఆకృష్ణుని నాకుం జూపఁగలరే యని వారివేఁడెను మీమాటలు బూటకములుగాఁ బాటింపఁబడ వేని నాకీపాటిసాయ మొనరింపుఁడీ యని దీనయై ప్రార్థించెను.

నన్నుం దోడ్కొని పొండని వారిని హెచ్చరించెను గోపిక లారా! ఆకృష్ణునకుం దగిన ప్రాయశ్చిత్తమొనరించెద నని గట్టిగా పలికెను నేశిక్షింపఁబూన నడ్డువా రెవ్వరో చూచెదఁ గాక యని బీరములు పల్కెను నేవేగ ప్రియురాలింగూడి కన్ను మిన్నెఱుంగక యున్న యావెన్నునిఁ గన్నులారఁ జూడఁ గోరెదఁ జూపుఁ డని సంప్రార్థించెను అంతర్వక్రమై, సస్మితంబై, సుధాముఖవిషకుంభముంబోలి మదాశ్రయంబై యున్న యాకృష్ణపదార్థమును నాకుం జూపుఁడు మీరొక కొందఱు ముందేగి యామండపమును గాచియుండుఁడు అని బరుషముగాఁ బలికెను

ఆమాటలు విని వయస్యలు భయకంపితచిత్తలై కరాంజలులొప్పఁ దల్లీ! శ్రీగోలోకనాయకునిం జూపెదము చింతిల్లకుము నావిని యానెలఁత యూఁఱడి నిజరథమెక్కి పెక్కుమందిగోపికలు గొలుచుచురాఁగా రత్నసారభాసురంబై, కోటిభాస్కరప్రభాయుతంబై మణికలశవిసర మరుదై యొప్పనొప్పుచుఁ, భర్మనిర్మితపాంచాలికాసముదయమలరార లక్షచక్రసమాయుక్తంబై వివిధఛత్రసుందరంబై వాయువేగంబై పరుగిడు నారథగమనంబులకు మెచ్చుచుఁ బోయిపోయి కృష్ణవిహారపావనంబగు నారత్నమండపంబును గాంచెను

తద్ద్వారంబునఁ గావలియున్న ద్వారపాలకుం గనుంగొనియె. ఆతండు గోపాలనియుతపరివృతుండై స్మేరాననసరోరుహుండై యుండెను శ్రీదాముఁడని యా ద్వారపాలకు

నామము ఆతండే శ్రీకృష్ణప్రియకింకరుఁడు ఆతని మ్రోల నిలిచి రాధాదేవి కనుదమ్ము లెఱ్ఱఁబాఱ సురతలంపటకింకరా! దూరముగాఁ బొమ్ము దూరముగాఁ బొమ్మని యదలించెను. నానాథుని లోఁబఱచుకొన్న మాయలాడిం జూచెదఁగాక. అని గంభీరపరుషభాషణంబులఁ దన్నదలించు రాధను గనుంగొని బలశాలియై వేత్రపాణియై యున్న శ్రీదాముఁడు వారి వదలఁ డయ్యెను రాధావయస్య లత్యంతక్రోధావిష్టలై బలవంతముగా నాశ్రీదామునిం ద్రోచుకొని పోయిరి

శ్రీకృష్ణుఁ డాకోలాహలం బాలించి రాధాకోప మెఱింగి యంతర్ధానమును జిత్తగించెను విరజ రాధ కాకలోరశబ్ద జాలము శ్రీకృష్ణాంతర్ధానము నెఱింగి భయవివశయై చేయునది నేరక యాక్షణంబ ప్రాణముల యోగబలంబున వదలెను. ఆ చెంతనే యావిరజాదేహము నదీరూపమునం బ్రవహించెను. వర్తులాకారమై కోటియోజనవిస్తీర్ణమై యానదీజల మా గోలోకమునఁ బ్రవహించెను దాని వెడల్పు వర్ణనాతీత మయ్యెను

* అవ్వల రాధ రతిగృహంబునకుం బోయి యట శ్రీహరింగానక విరజ నదీరూపమునఁ బ్రవహించుటంగాంచి యిఁక నేమియుఁజేయ నేరక స్వగృహమునకుం బోయెను. శ్రీకృష్ణుం డంతట నదీరూపమునఁ బ్రవహించు ప్రాణనాయికను విరజను జూచి తత్తీరంబున నిలిచి బిగ్గరగా నేడ్చెను మనోహారిణీ! విర

* ఇటనుండి తృతీయాధ్యాయ మని యెఱుంగఁ దగు.

జాదేవీ! నీవు నా ప్రియురాండ్రలో నుత్తమురాలవు. కాన శీఘ్రంబ నా చెంతకురమ్ము నిన్ను వదలి నే జీవింపఁగలనే ఈనదీ రూపమును మాని దేహధారిణివై రమ్ము. నాయాశీః ప్రభావ మున నీకు రూప మలవడుఁగాక! పూర్వరూపముననున్న నీ రూపమగు నిరుపమానమగు దేహమును దాల్చిరమ్ము. జల ములనుండి వెడలిరమ్ము నీకష్టసిద్ధులు గలుగున ట్లనుగ్రహిం చితి అను శ్రీకృష్ణునుడుల నాలకించి విరజ యత్యుత్తమ కాంతారూపంబును దాల్చి సాక్షాద్ధాత్రిధరయో యనుచంద మున శ్రీహరిమ్రోల నిలిచెను

ఆవిరజ యలంకారములు నిరుపమానములై యుండెను ఆయందమున కవి మెఱుగుపెట్టిన ట్లుండెను అట్టియాకృతి మెఱయఁ బఱతెంచు నాసుదతిం గాంచి ప్రేమోత్కంఠమున శ్రీహరి యాలింగనమొనరించి ముద్దాడెను ఆప్రేమాలింగన మాత్రముననే యామె గర్భవతియయ్యెను వర్షశతమున కామె పుత్రసప్తకమును గనెను. ఆకొడుకు లేడుగురు చెంత నుండ నా పురుషోత్తము చెంగటనుండెను ఒకానొకతఱి విహారలంపటయై యాపూఁబోఁడి బృందావనమున నిర్జనస్థల మున శ్రీహరింగూడి వేడుకమైె విహరించెను

అంతఁ గడపటిబుడుతఁడు సోదరపీడితుఁడై తల్లిభుజాం తరమున కేఁగ బ్రాకెను పుత్రప్రేమమున నున్న యావిరజను వదలి శ్రీహరి రాధామందిరమున కరిగెను భుజాంతరమున నలరారు బాలు నూఱడించి యానారీమణి మరలిచూడఁ

గృష్ణుం డట లేఁడయ్యె రతిసుఖమునఁ దృప్తినొందని యాబిడ ప్రియదర్శనముఁ గోరి విలపించెను ప్రియు నెడఁ బాపినవాఁ డీతఁడే యని యెంచి కొడుకును జూచి నీ వుప్పుసంద్రమవు కమ్మా యని శపించె నీజలము నెవ్వరును ద్రాగకుందురుగాక యని మఱియుఁ దిట్టెను. అంత నూరకుండక తక్కినకొడుకులఁ జూచి మూఢులారా! మీ రెల్ల భూతలమున జంబూద్వీపము నకుం బొందు మీకొకచో నిలుకడ లేకుండుఁగాక ప్రతిద్వీప మందును నొక్కరొక్కరు జలధిరూపమున నదీనదములం గూడి యుందురుగాక అనియు శపించెను

కడగొట్టుకొడు కాతల్లి శాపమున లవణసముద్రమయ్యెను ఆతఁడు తక్కినవారికందఱకుఁ దల్లియిడిన శాపమును దెల్పెను వారందఱు దుఃఖితులై తల్లి చెంతకుం బోయి యా మొదలన వార్తనెల్ల నాలకించి భూతలంబున కరిగి సప్తద్వీపముల యందును సముద్రరూపముం దాల్చి వరుసగా నిలిచిరి కని ష్ఠుఁడు మొదలు తొలివానిపర్యంత మొక్కొక్కఁడు ద్విగు ణితపరిమాణమగు సముద్రరూపమున నుండెను వరుసఁగా లవణేక్షు సురాసర్పిర్దధిదుగ్ధజలార్ణవములని వారిపేరులు సప్త ద్వీపముల నావరించి నిలిచి మాతృభ్రాతృదుఃఖకర్శితులై విల పించిరి తల్లియుఁ బుత్రవియోగకారణమునఁ జింతిల్లెను ఆ చింత నుండి మరలఁ జాలక మూర్ఛిల్లె ఆవిధ మెఱింగి శ్రీహరి సాక్షాత్కరింప శోకమును వదలి యావిరజ సంతోషపరవశ

యయ్యెను స్మరాతురయగు నాలలనామణి శ్రీహరి భుజాంత సంస్థునిఁ గావించుకొని విహరించెను

అంత శ్రీకృష్ణుఁడాసుందరి కతిప్రీతిమై వరమియ్యఁ దలంచి సుందరీ! ప్రతిదినము నీ చెంత కరుదెంతు నిశ్చయము నాకు రాధయెట్లు ప్రేయసియో నీవు నట్లే నావరప్రభావమున నిత్యము నీకొడుకులఁ జూడఁజాలుదువు అని యిట్లాడించుచు నామె విశోకఁజేయుచుండు శ్రీకృష్ణువృత్తాంత మంతయు గోపికలు రాధ కెఱిఁగించిరి రాధయు నవ్వార్తనాలించి క్రోధ మందిరమున శయనించెను అట్టితఱి శ్రీకృష్ణుండు విరజనుండి రాధామందిరమున కరుదెంచి ద్వారభాగమున శ్రీదాముని తోడ నిలిచియుండెను.

రాధయుఁ బతిరాక నెఱింగి వచ్చి క్రోధావిష్టమతియై ప్రాణేశునిం జుఱచుఱంజూచి నాకంటె మాననీయలగు కాంతలు గోలోకమునఁ బెక్కుమందిగలరు వారియిండ్లకుం బొమ్ము నాతో నీకేమిపని? నీకుఁ బ్రాణాధికప్రియురాలగు విరజ నదీ రూపమున నున్నది కదా! ఆమె నాభయమున దేహముఁ బాసి పుణ్యనదియైనది ఆమెచెంతకుం బొమ్ము గోపతీ! ఆనదీతీరమున నిల్లుకట్టుకొని యుండఁబొమ్ము ఆమె నదియాయె నీవు నదముగమ్ము నదమునకు నదితోటిసంగమము గుణవంతముగ నుండునుగదా స్వజాతియందు నెల్లరకు శయనాసనభోజనము లొనరించు కోరికయుండును ఇఁక దేవచూడా

మణివగు నీకు నదిపొందుగలుగుట అదృష్టమనవలయు ఈ వార్త విన్నచో సజ్జను లానందపరవశు లగుదురు ఏజనులు నిన్ను సర్వేశుఁడని నుతింతురో వారికి నీతత్త్వ మంతగాఁ దెలియదు సర్వభూతాత్ముఁడవగు నీవు నదీసంభోగమును గోరుచున్నాఁడవు ఓహో! ఎట్టి యదృష్టము! ఎట్టి మహిమము!

అని పలికి రోషావేశమున నింకేమియుఁ బలుకఁజాలక యూరకుండెను భూమిమీఁదఁ బరుండెను లక్షగోపికలు గొల్చుచుండినను లేవలేకపోయెను ఆమెకు శీతలోపచారములు పెక్కుమంది పెక్కుతెఱంగుల నొనరించిరి కొందఱు వీణియలు చేతులంబూని వాయించిరి మృదంగధ్వనులఁ గొందఱు రాధకు శ్రుతిసంతోషమును గల్పింపనెంచిరి ఇట్లెన్నియో రీతుల నెందఱో గోపిక లుపచారములు సేయుచుఁ గృష్ణుని ద్వారముదాఁటి లోనికిఁ బోకుండ నిలువంబడిరి

అంత రాధ తనయెదుటనున్న ప్రాణేశు నుపలక్షించి మరల నిట్లు పలికెను ఆమాట తగినదిగాక న్యాయముగాక మర్యాద ననుసరింపక యతికఠినమైయుండెను ఓవిరజాకాంతుఁడా! నాయెదుట నిలువక పొమ్ము, చోరరతిలంపటుఁడవు. ఇట్టి నీవు నన్నెట్లు భ్రమింపఁజేయఁగలవు వేగంబ పద్మావతి యింటికిం బొమ్ము రత్నమాలగృహమునకైనం జనుము ఆమె నీకు మనోహరురాలుకదా! రూపమున నాయంతవారుగలరే యని విఱ్ఱవీఁగు వనమాలాసౌధంబునకైనం జనుటొప్పు ఓనదీకాంతుఁడా! దేవదేవేశా! గురువులకు గురుఁడవు ఇట్టి నీతత్త్వ

నెఱింగితి ఇఁకఁ జాలునుజాలును పోపొమ్ము నాయీసౌధం బున నిల్వకుము

ఓకృష్ణా! మనుష్యవ్యవహారలంపటుఁడవు కావున మను ష్యలోకమున భారతభూమిఁ బుట్టుకంగాంచుము గోలోకము నుండి వెడలుదువు గాక! ఓపద్మావతీ! ఓసుశీలా! ఓశశికలా! ఓమాధవీ! అని చెలికత్తియలం జేరి యీ ధూర్తుని గృష్ణుని నిల్వరింపుఁడు ఇట నేమిపనియున్నది? ఆవలఁ బొమ్మనుఁ డని పలికెను

ఇట్లు రాధపలుక విని గోపిక లాహరినిం గాంచి వినయ మున న్యాయసమ్మతమగునట్లు శ్రీకృష్ణా! యిప్పటి కెందైనఁ బొమ్ము రాధ కోప ముపశమిల్లఁగనే పిలుతుము అపుడు వత్తువుగాని యిపుడేగుము అని కొందఱు పలికిరి మఱికొం దఱు చేడియలు స్వామీ! క్షణమాత్రమున నీమె కోప మడంగు అంతవఱ కెటకైనఁబోఁదగు ఈరాధ మీచే వృద్ధి నొందింపఁబడినది ఇట్టి నీతోఁదప్ప మఱెవ్వరితో నిట్టులాడును! మఱియుఁ గొందఱు పూఁబోఁడులు నాథా! క్షణకాలము బృందావనమున కరుగుము ఈమె నోదార్తుము, కరుణిం పుము మఱియుఁ గలవయస్యలు కాముకా! మానినికి మానాప నయన మొనరింపుము ఇంకను గొంద ఱీశా! మఱొకభార్య యింటి కేగుము కామినీలోలుఁడ వగు నీకు యథోచిత సత్కారము లొనరింతుము

అని యిట్లు పెక్కుమంది పెక్కురీతులఁ బల్కుచుండిరి జగత్కారణకారణు నిట్లు చేడియలు పల్కుచుండ శ్రీహరి

గేహాంతరమునకుం బోవుచుండుట గనుఁగొని కోపమును బట్టఁ జాలక రాధాదేవిని జూచి యామె రోషమొంది కన్నులెఱ్ఱ వాఱునుండుట నెఱింగియుఁ దల్లీ! మదీశ్వరుని గోలోకనాథుని నిట్లు కటువాక్యంబుల నాడెదవే ఇది తగిన పని యగునా! తప్పొప్పుల విచారింపక వృథా యిట్లు తూలనాడెదవు? బ్రహ్మా నంతేశ్వరుల కీశ్వరుండయి జగత్కారణకారణుం డై వాణీ పద్మాలయామాయాప్రకృతీశ్వరుండై నిర్గుణుండై స్వాత్మారాముండై పూర్ణకాముండై యలరు శ్రీకృష్ణు నిట్లు గేలిసేసెదవు! ఏపరమేశ్వరుని సేవవలన రాణులలో నుత్తమురాలవైతివో, ఏభగవంతుని పాదార్చనమువలన లోకేశ్వరి వైతివో అట్టి సకలకల్యాణగుణనిధి యగు శ్రీకృష్ణు నెఱుంగక తూలనాడెదవు? భ్రూభంగలీలామాత్రమున నీవంటిసుందరాంగులఁ బెక్కండ్ర సృజింపఁ గల భగవంతు నెఱుంగఁజాలకి వైకుంఠ లోకమున శ్రీహరియన నలరు నీభగవంతుని పాదారవిందములను లక్ష్మీదేవి యాత్మీయశిరోజముల మార్జనమొనరించును సరస్వతియు శ్రోత్రామృతము లనందగు స్తవముల నిరంతరము భక్తిమెయి సంస్తుతించును అట్టిదేవదేవు నెఱుంగఁ జాలకున్నదానవు * సర్వజగద్బీజరూపిణియై మాయ యనం బ్రఖ్యాతి నొందిన ప్రకృతి యేపరమాత్మను స్తుతించునో యట్టి విరాట్పు

* భీతాచ ప్రకృతిర్మాయా సర్వేషాం బీజరూపిణీ, సతతం స్తౌతి యం భక్త్యా తం న జానాతి మానిని అని మూ. 3 అ ౧౮ శ్లో
దీనిచేఁ బార్వతి మూలప్రకృతిగా నిటఁ జెప్పఁబడినదని గ్రహింపఁ దగు

వపు నెఱుంగఁజాలవు కదా *సకలవేదములు నీపరాత్పరునిమ హిమమందుఁ బదాఱవపాలైన వర్ణింపఁజాలవో ఏకాలములో నెందైన నెఱుంగఁజాలవో అట్టి సనాతను నెఱుంగకున్నదానవు ఈశ్వరీ! చతురాననుఁడు వేదజనకుఁడు కదా అట్టి బ్రహ్మ నిరం తర మాపరాత్పరుని నుతించుచు సేవించుచు నుండును శంకరుఁ డైదుమోముల యోగిధ్యేయుని వినుతించుచుండు మఱియు నానందబాష్పపరికలితముఖుండై శ్రీకృష్ణపాదారవిందముల సేవించును. అనంతుఁడు సహస్రముఖంబులఁ బరమేశ్వరుని సతతము నుతిసల్పుచుండును సర్వపాలకుండగు ధర్ముఁడు జగ త్పతి తానయ్యు నీపరతత్త్వమును సేవించును శ్వేతద్వీప నివాసియగు శ్రీమహావిష్ణువు స్వయంవిభుఁడయ్యు నీయన యంశయాపుఁడయ్యు సదా నామస్మరణ మొనర్చుచుండును సురాసురమనుమనుష్యులు సేవించుచుండియు నీఘనునిపాద దర్శనము చేయ నేరకున్నవారు అట్టివేదాంతవేద్యుని దూషిం చెదవు తల్లీ! వేగంబ రోషం బుజ్జగింపుము పాదారవిందముల నపరాధము క్షమింపుము ఈభగవంతుఁ డాగ్రహించిన బ్రహ్మ క్షణమాత్రమున చ్యుతుఁడగు చతుర్దశనిర్జరాధిపు లే పరమేష్ఠిదివార్ధమునఁ బదచ్యుతు లగుదురు అట్టిదినముల

---

* స్తువంతి సతతం వేదా మహిమ్న షోడశీం కలాం, కదాపి న విజా నంతి పం నజానాసి భామిని అని మూ. 3 అ. ౧౫ శ్లో. రచనాప్రణాళిక యందు వేదములు భగవత్తత్వము నెఱుంగఁజాల వనుట కిది ప్రమాణమని గ్రహింపఁ దగు

లెక్కింప నూఱుసంవత్సరము లాబ్రహ్మ కాఁగలఁడు. అట్టి బ్రహ్మయే సేవించు శ్రీకృష్ణు నేల దూషించెదవు? నీవు నీ వయస్యలు మదీశ్వరవశంవదలు గదా

అను శ్రీదామోక్తుల నాలకించి కర్ణకఠోరములయి యవ్వి తోఁప దటాలున మహాక్రోధ పరవశురాలయ్యెను వెంటనే లోపలనుండి బహిర్భాగమున కరుదెంచి యారాసేశ్వరి యధరోష్ఠము కంపింప వెంద్రుకలు ముడివీడ నేత్రము లరుణాంబుజ ప్రతిభసమకూర్ప శ్రీదాముని నుద్దేశించి యిట్లు పలికెను ఓరీ జాల్ముఁడా! నీవు మిగుల మూఢుఁడవు విషయలంపటకింకరుండవు నీవు శ్రీకృష్ణు నెఱుంగుదువు గాఁబోలు నేనెఱుంగను గాఁబోలు. ఈదేవుఁడు మాకీశ్వరుఁడు కాఁడు నీకే యీశ్వరుఁడు. నీతండ్రి నెఱుంగుదు నీవు తండ్రిని భూషించి తల్లినిదూషించెదవు అసురులు దూషించునట్లు నీవు నన్ను దూషించితివి కావున నసురుండవు గమ్ము గోపుఁడా! గోలోకభ్రష్టుఁడవు కమ్ము అసురయోనిం బుట్టుము ఇదె యీ శాపమిచ్చితి నిన్నీ శాపంబునుండి రక్షింపువా రెవ్వరు?

అని యిట్లు రాసనాయికయగు రాధ పలికి యూరకుండెను భూమిపైఁ బొరలాడు నారాధను హస్తములఁ జామరము లూని వయస్యలు సేవించుచుండిరి శ్రీదాముండారాధాక్రోధానుప్రయుక్తభాషణంబుల నాలకించి మిగులఁ గోపించి యధరోష్ఠ మదరుచుండ నంబా! నీవును మనుష్యయోనిం బుట్టుము మానుషివలె నాగ్రహించితివి కాన నీకామాను

షత్వము లభించును సందేహము లేదు కళచేతను, ఛాయ చేతనుగళంకముగలదానవు గమ్ము శ్రీహరి నీయిడినశాపంబున నందవ్రజంబున గోపాలకుఁడై పుట్టును ఆగోపాలకుని గూడి యుండుము మీయిరువురకు శతవర్షంబులు వియోగంబు గలుగును ఆవల భర్తను బొందఁగలవు తరువాత గోలోకంబున కరుదేరఁగలవు

అని యిట్లు రాధను శపించి యచటు వాసి భగవంతుని చెంతకుం బోయి వలఁగొని శాపవృత్తాంతము నెఱిఁగించెను. పదంపడి చింత మైకొన విలపించెను ఇట్టులు రోదనము చేయు శ్రీదామునిం జూచి శ్రీకృష్ణుం డిట్లు పలికెను వత్సా! శ్రీదామా! భూలోకంబునకుం బొమ్ము మర్త్యలోకంబున రాక్షసుఁడవై జనించిన నిన్ను ముల్లోకవాసులు నోడింపఁజాలరు రాక్షసేంద్రుఁడ వగుదువు కొంతకాలము కాఁగా శ్రీశంకరు శూలమున హతుఁడవై కళేబరముం బాసి మత్సన్నిధి కరుదెంతువు. ఏఁబదియుగంబులు దాఁటి మదాశీఃపాత్రుండవై యిటకు రాఁగలుగుదువు సందేహింపకుము పొమ్ము అని భగవంతుఁడు పలుక నాలకించి శ్రీదాముఁడు దుఃఖాకులమానసుఁడై స్వామీ! ఏకాలమందైనను మీభక్తివిరహితుఁడను గాకుండ నుండున ట్లనుగ్రహింపుఁడు అని వినయభక్తియుతుండై నమస్కరించి వెడలిపోయెను

శ్రీదాముఁడు వెళ్లినపిదప విలపించుచు రాధయు భగవంతుని చెంతకేగెను మార్గమున శ్రీదామునిం జూచి రాధిక

ప్రేమచే వత్సా! ఎందుల కేగెద వని విలపించెను శ్రీదాముఁ డును రాధికం జూచి బిట్టు విలపించెను విధివశమని వారిరు వురును దుఃఖవిముక్తులైరి ఆశ్రీదాముఁడే మర్త్యలోకమున శంఖచూడుఁ డనం బుట్టి తులసీపతియయ్యెను శ్రీదాముఁడు చనిన పిమ్మట రాధయు భర్తృసన్నిధికింబోయి జరగినవృత్తాంత మును యథారీతిగా విన్నవించెను శోకార్తయగు రాధి కను భగవంతుఁడు ప్రేమతో నూఱడించెను శాపమనుభవింప రాధిక వృషభానునింట జన్మింపఁ బోయెను *

పాఠకులారా! భగవంతుఁడు సర్వజ్ఞుఁడగుట ముందే యేకార్యము లెట్లెట్లుజరగఁ దగునో ఆయాయి హేతువులఁ గల్పించుచుండును దానును వారింగూడి దుఃఖించుచుండును విరజ నదీరూపమున నుండుట లోకోపకారమని భగవంతుఁ డెఱుంగును ఆమెకు రాధనుండి భయమునుగల్గించెను తాను మాత్రము నిర్లిప్తుఁడైయుండెను ఆవల శ్రీదామునిద్వారా రాధకు హితముపదేశించెను దాన నామె కోపమూని యత నిని శపించెను ఆతఁ డామెను శపించెను వీరిరువురును మను ష్యలోకమునఁ బుట్టునట్లే వారిశాపములు వెలసెను ఇట్లు పర స్పరశాపఫలముల ననుభవించు నట్లుచేసి తాను వారినోదార్చి యేమియు నెఱుంగనట్లు నటించెను ఎవరెవరికర్మఫలముల వా

* శ్రీకృష్ణజన్మఖండమున మూఁడవయధ్యాయము సంపూర్ణమని తెలియం దగు.

రనుభవింపక తప్పదను పాఠము లోకులకు నేర్పుటకే యీ ప్రయత్నమని మనము గ్రహింపవలయు

ఇంకొక్క విశేష మిందుఁగలదు ఏభక్తులుకోరికతో భగవంతు నుపాసింతురో వారిదృఢతపఃఫలమును బ్రసాదించును భగవంతుఁడు పుత్రుఁడుగాఁ బుట్టవలయునని కోరినచోఁ దాఁ దనయుఁడై జన్మించును కామాతురత భర్తగా భగవదుపాసనమొనరించిన వారి కామము దీర్పుఁపాంటె భర్తయే యగును. విరజ కామాభిలాషిణియై తన్ను సేవింప భక్తవత్సలుఁ డవుట నట్లే యామెకుఁ దృప్తిఁగల్గించెను కాఁబట్టి భగవంతునియందు జారత్వాదిగుణముల నారోపించుట కేవల మవివేకము పరమాత్మవలన నెఱవేఱని కోరికలుండు ననుట కన్నఁ బరిహాసాస్పదవిషయ మేమియుండును

అట్లు లగుట భగవంతు నుపాసించుట యందు దృఢభక్తి యుక్తుఁడు గావలయు అట్టి తపస్సు ఫలింపకపోదు నియతిమైఁ జేయు నుపాసనము తప్పక ఫలించుననుట కెన్నియే దృష్టాంతము లున్నవి అవి కాలాంతరమున రూపాంతరమున దేశాంతరమున ఫలింపఁజేయుచు భగవంతుఁడు తన సర్వేశ్వరత్వము నెఱపుచుండును రామావతారమున నాభగవద్రూపమును గాంచి మోహించిన వారికెల్ల శ్రీకృష్ణావతారముననే యావాంఛలఁ దీర్పనెంచెను అట్టివారందఱు ద్వాపరాంతమున భూతలంబున గోపికలై జన్మించిరి. ఆదివ్యమంగళవిగ్రహమును దమపూర్వజన్మతపఃఫలముగాఁ గౌఁగిలించుకొని

కృతకృత్యులైరి ఆవిషయ మెఱుంగక పామరులు శ్రీకృష్ణుని యందు జారత్వ మారోపించుట వెఱ్ఱితనముగాక మఱే మున్నది.

ఇంతట నీవిషయమును వదలి కథానుబంధమును దెలుపుటకై లేఖనిం ద్రిప్పెదను ఇట్లు రాధయు శ్రీదాముఁడును బరస్పరశాపఫలముల ననుభవింప భూలోకమున జన్మింపఁ బోయిరిగదా భగవదవతారమునకు ముందే తత్కార్య హేతువులు వెలయుచుండును ప్రధానకార్యము నెఱవేఱ ఇంక నవ్వలికథ నవధరింపుఁడు ఒక్కొక్క కథను జదివి తత్కార్య మెద్దియని గ్రహింపుఁడు అదియే ఫలమని నమ్ముఁడు భగవంతునివిలాస మిం దేరూపమున వెలసెనో యాలోచింపుఁడు దాని నెఱుంగుట యనఁగా భగవంతు నెఱుంగుట యని నమ్మవలయు. అట్లు నమ్మిన భగవత్కృపాపాత్రులగుదురు సత్యము సత్యము సత్యము

ఈవిధముగా గోలోకమునకు బ్రహ్మాదులు పోవ భగవంతుఁడు వారి నూఱడించి తా నవతరింతు నని విశ్వాసము పుట్టఁ బలికి తనకు సహాయులుగా నవతరింపఁదగిన వారినెల్ల నియోగించి తానును భూలోకగమనోన్ముఖుం డయ్యె నని యింతవఱకుఁ దెలిసికొంటిమి ఇంక నెవరెవరు నేయేకారణముల భూలోకమున నవతరించిరో వారివలనఁ గలుగు నుపకారము లెవ్వియో తెలిసికొనవలయును ఇందఱ టిన్నివిధముల నవతరించినఁగాని యాకాలమున లోకమున ధర్మము నిలువదనుట ముఖ్యముగాఁ దెలిసికొనఁ దగినవిషయము దానికై

కృష్ణావతారమునకుఁ గొన్నికథలు సంబంధము లేనట్లు బాహ్యదృష్టికిఁ దోఁచినను సూక్ష్మముగ నాలోచించిన సంబంధము గలిగియుండక తప్పదే యని తోఁచును కాన నట్టి గాథలను వ్రాయఁ బూనెద వానిం బఠించినపిదప నెన్నియో శంకలు తొలఁగును

తులసీవృత్తాంతము

శ్రీదాముఁడు రాధాశాపమున రాక్షసుఁడై పుట్టవలసిన దేర్పడియెఁ గదా భగవంతుఁడాపనికి సదుపదేశము నొసంగి యోదార్చెను. విధివశమున సంభవించిన ఫలము ననుభవింపక తప్పదని బోధించెను ఆమాటల కాతఁడు తృప్తినొంది పోయెఁగదా ఆమీఁద నతనివృత్తాంత మించుక తెల్పక తప్పదు అందులకై ముందు తులస్యుపాఖ్యానము తెలిసికొనుటయు ముఖ్యము. అందులకు మునుముందు మన మెఱుంగఁదగినది తులసి యెవ రనునదియే తద్విధమంతయు సవిస్తరముగాఁ దెలుపఁబూని పూర్వకథ నిందు వ్రాయుచున్నాను

లక్ష్మీగంగాసరస్వతులు పరస్పరము శపించుకొనుట

లక్ష్మియు గంగయు సరస్వతియు శ్రీహరికిఁ బత్నులు వీరుముగ్వురును నిరంతరము హరిసన్నిధానమున నైకమత్యము

---

* ఈగాథ దేవీభాగవతము దశమస్కంధము షష్ఠాధ్యాయమునుండి గ్రహింపఁబడిన దని యెఱుంగవలయు.

గలిగియుండిరి శ్రీహరియు సమస్నేహమున వర్తించుచుం డెను కొంతకాలమునకు వీరికి శాపమున భూలోకజన్మము గావలసిన సమయము తటస్థించెను దానిచే నొకనాఁడు గంగా దేవి ప్రాణనాథుఁడగు శ్రీహరి ముఖసరోజమును సస్మితయై సకామయై పలుమాఱు చూచెను భగవంతుఁ డగు శ్రీహరి జగన్నాటకసూత్రధారుఁడు గాన గంగాదేవి తన్నుఁజూచినం తనే యించుక నవ్వెను వారిరువురి ప్రేమాతిశయమును గన్నులారఁగాంచుచున్న లక్ష్మీసరస్వతు లించుకయైన నోర్వఁ జాలకపోయిరి అందు లక్ష్మీదేవి యించుకశాంతమూని సపత్ని యగు సరస్వతిని శాంతస్వభావఁ జేయఁబూనెను దుర్వార క్రోధభీషణయగు సరస్వతి శాంతచిత్తకాకపోయెను

అంత సరస్వతి రక్తాంతలోచనయై దేహము వణఁకు చుండఁ దద్వేగమున నధరోష్ఠము నాట్యముసేయుచుండ శ్రీ హరిం జూచి యిట్లు పలికెను. ప్రాణేశ్వరా! ధర్మనిష్ఠుఁడగు సద్భ ర్తకు భార్యలయం దెల్ల సమబుద్ధియుండుట సహజము ఖలుం డయ్యెనేని విపరీతబుద్ధియుండును. శ్రీహరీ! నీకు గంగాదేవి యందు స్మృతియుఁ బ్రేమ మధికముగ నున్నవి లక్ష్మీదేవియం దును దత్తుల్యముగనే యవి యున్నవి గాని యేకారణము ననో నాయందవి నీకు లేవు కావున గంగయు లక్ష్మియు నన్యో న్యానురాగము గలవారైరి అందుననే కాఁబోలు లక్ష్మి గంగ యం దోర్పుగల దయ్యెను దురదృష్టవంతురాల నగు నే జీవించియు లాభమేమి? ఎవతుక భర్తచేఁ బ్రేమవిషయముగ

వంచింపఁబడునో యానెలఁత జన్మము నిష్ఫలము నిన్ను నే మానులందఱు సత్త్వరూపునిగా వచింతురో వారెల్ల మూర్ఖులు వారు వేదవేత్తలుకారు నీతత్త్వమెఱుంగక యట్లు వచించువారు

ఇట్లు సరస్వతి క్రోధఘూర్ణమానమానసయై యొడలెఱుంగక మాటలాడుచుండుటఁ దలంచి భగవంతుఁడు తటాలున వెలుపలికిఁ బోయి సభామండపమునఁ గూరుచుండెను భర్త వెలుపలికిం బోవఁగనే రోషము నాపఁజాలక వాగ్దేవి యాగంగాదేవిం గాంచి శ్రవణదుష్కరమగు వాక్యము నిట్లు పల్కెను సిగ్గులేనిగంగాదేవీ! కాముకులారా! భర్త నీప్రక్కనున్నవాఁ డన్న గర్వమున విఱ్ఱవీఁగెదవా? నీయందు భర్తకుంగల ప్రీతిని నాకుం దెలుపనెంచితివా? నీపతియెదుట నీ గౌరవమును భస్మముచేసెదను పతిని లోఁబఱచుకొన్న మాయలాడీ! నీభర్త యేమిచేయునో చూచెదఁగాక అని పలికి యాగ్రహావేశమున వాణి గంగాదేవి కొప్పు పట్టుకొన నుద్యుక్తురా లయ్యెను

అంత లక్ష్మీదేవి వారినడుమఁ జొచ్చి వారించెను తన కార్యము సాగకుండఁజేసిన లక్ష్మిపై శారద కోపమూని లక్ష్మీ! గంగకు నీకును మైత్రి దృఢముగనున్నది కాన నడ్డమువచ్చితివి. దీనిఫల మనుభవింపుము నీవు మర్త్యలోకమున నదీరూపమునను వృక్షరూపమునను జన్మమొందుము సంశయము లేక యీశాపము ననుభవింపుము నోరెత్తి మాటాడకుము.

విష్ణుసభయందు నదియు వృక్షము నెట్లుండునో చూచెదఁ గాక. అని శాప మొసంగెను

లక్ష్మీదేవి యాశాపమును వినియు బదులుపలుకక యాగ్రహింపక సరస్వతిచేయిఁబట్టుకొని దుఃఖితురాలగుచు నూరకుండెను తనకు సాయము చేయఁబూని కలహము నివారింప నరుదెంచిన లక్ష్మిని శపించిన సరస్వతిని గోపమున నధరోష్ఠము వడఁకుచుండ నున్న దానిని జూచి గంగ యోర్వరానికోపమున శపింపఁదలంచి ముందు లక్ష్మి కిట్లనియె పంకజాలయా! క్రోధావిలచిత్తయగు శారదనువదలుము ఇది నన్నేమిచేయఁగలదు దుశ్శీలయై, వదరుఁబోతై, గర్వవాక్కుగలదిగదా యీవాణి. కలహము నే నిరంతరము గోరుచుండును యథాశక్తి యథాయోగ్యతగా వాదింప నిమ్ము నాశక్తిని దనశక్తిని గనుఁగొనఁ గోరుచున్నది మీ రెల్లరు మీతారతమ్యము నెఱుంగుదురు గాక అని పలికి యాపరానికోపమున సరస్వతిం జూచి నీవు నదీరూపముం దాల్చి మర్త్యలోకంబున నుండువుగాక! ఎందు మిగులఁ బాపాత్ములు గలరో, ఎందు నధర్మము వృద్ధియగుచుండునో అట్టి భూలోకమున నివసించి పాపాత్ములపాపముల లోఁగొనుచు నుండువుగాక యని శపించెను

ఆశాపము విన్నంత సరస్వతికి వర్ణనాతీతక్రోధము హెచ్చెను ఒడలు కంపింపసాగెను ప్రతిశాపం బొసంగ నుత్సాహ ప్రబలెను అంత శారద గంగం గాంచి పాపాత్మురాలా! నీవే మహీతలమున కరుగుదువు గాక పాపముఁ బొందుదువు

గాక అని యింకనేమో చెప్పఁబూనునంతలో భగవంతుఁడు సాక్షాత్కరించి చతుర్భుజధారులగు పార్షదులుకొలువం జతుర్బాహువులు చెలువుసూపఁ దటాలున నాసరస్వతిం జేరందిగిచి వక్షస్థ్సలమును జేర్చెను లలితవచనములం బురాతనవృత్తాంతమును దెలిపెను పరస్పరకలహాకారణము, శాపహేతువును దెలియఁజెప్పెను దానిని విని వారు ముప్వురు విధివశమున నిట్టులాయెఁగదా యని మిగుల వగచిరి దుఃఖించువారలంగని భగవంతుఁ డిట్టు లానతిచ్చెను

లక్ష్మీదేవీ! కళచే మర్త్యలోకంబునకుం బోయి ధర్మధ్వజునిగేహంబున నయోనిసంభవవై యతనికిం బుత్త్రివిగమ్ము అందే దైవదోషమున వృక్షత్వమొందఁగలవు మదంశజనితుఁడగు శంఖచూడునకుఁ బత్నివై కాలాంతరమున నిటఁజేరి నాకుఁ బత్నివగుదువు సంశయము వలదు వృక్షరూపమును బొంది భారతమునఁ దులసి యనుపేరం బరఁగఁగలవు కలామాత్రమున నదివైయుండఁగలవు ఆలసింపక పొమ్ము భారతీశాపమున భారతమునఁ బద్మావతివనఁ బ్రఖ్యాతినొందఁగలవు. అని గంగాదేవిం గనుంగొని యిట్టు పల్కెను

గంగాదేవీ! లక్ష్మివెనుక విశ్వపావనివగు నీవు కలామాత్రమున భూలోకమునకుం బొమ్ము పాపాత్ములపాపరాసుల దహింపుము భగీరథుండను భూజాని తపమొనరించి భూలోకమున నిన్ను రాఁ బ్రార్థించును దాన నీవటకుం బోయి

భాగీరథివనం బ్రహ్మాతినొందుము మదంశముగల సముద్రు నకు భార్యవై యుండుము

అని పలికి సరస్వతి దిక్కు మొగంబై భారతీ! కలామా త్రంబున గంగాశాపమున భారతభూమిని బొందుము సపత్ను లతోఁ గలహించిన ఫలము వారలతో ననుభవింపుము. నీవు సత్యలోకమున బ్రహ్మకు భార్యవుగమ్ము గంగాదేవి శివునిదగ్గ రకుఁ బోవుఁగాక. లక్ష్మీదేవి యిందే యుండుఁగాక. శాంతయై, క్రోధరహితయై సత్త్వరూపిణియై తగు లక్ష్మి యిందే యిపుడుం డం దగు లోకమున ముప్వురుభార్యలు, ముప్వురుసేవకులు, ముప్వురు బాంధవులు నెవరికుందురో వారికి శుభములు గలు గవు ఇట్లుండుటయు వేదవిరుద్ధము నగు. ఎవరియిండ్ల స్త్రీలు పురుషులవలె సర్వకార్యప్రచారము సేయుచుందురో, ఏపురు షుఁడు స్త్రీవశుండగునో వాండఅజన్మము నిష్ఫలము ఏనారి వాక్కున దుష్టయగునో, ఏస్త్రీవ్యభిచారిణి యగునో, ఏవనిత కలహప్రియయో, అట్టి నారిపతి వెంటనే యరణ్యమునకుం బోవలయు. ఆపురుషునకు గృహమునకన్న నడవి సుఖప్రద మగును అందు సుస్థలము నివసింపను, శుద్ధజలము త్రాగను, సత్ఫలములు భక్షింపను దొరకును ఎల్లప్పు డందాతనికిఁ బూర్వోక్తపదార్థములు సులభముగా లభించును గృహమం దవి లభింపవు పరహింస్రజంతువుల సన్నిధినుండుటకన్న నగ్నినిజొచ్చుట చాలమేలు. సుఖముగూడ నగును అగ్ని ప్రవేశమునకన్న దుష్టస్త్రీసన్నిధి దుఃఖకరమైనది వ్యాధిజ్వా

లయు, విషజ్వాలయు, దుష్టస్త్రీముఖ జ్వాలకన్నఁ బురుషునకు మంచివనవచ్చును దుష్టకాంతాముఖజ్వాల మరణమునకన్నఁ బీడను గల్గించును కాంతాజితులగు పురుషులకు భస్మమగు వఱకు శుద్ధిలేదు ఏపగలు చేయుపుణ్యకర్మము లాతనికి సత్ఫలము నీయక యాపగటియందే నశించుచుండును ఆతం డిహ పరలోకముల నిందితుండగు ఎవఁడు యశఃకీర్తివిహీనుఁడో యతఁడు జీవించియు మృతుఁడగు * పెక్కుమందిపత్నులు కలిసియుండుట శ్రేయస్కరము గాదు ఒకభార్యగలవాఁడు సుఖవంతుఁడు. బహుభార్యలుగలవాఁ డెక్కప్పుడైన సుఖ పడఁడు గంగాదేవి శివస్థానము పొందుఁగాక. సరస్వతి బ్రహ్మ లోకము నొందుఁగాక! సుశీలయగు పంకజాలయ యిట నుండుఁగాక! ఎవనికత్ని సుశీలయు భర్తృశాసనమును బాలించునో అతనికి నీలోకమున సుఖము, పరలోకమున ముక్తియుఁ గరతలామలకములు దుశ్శీలయగు స్త్రీకెవఁడు భర్తయగునో ఆతఁడు జీవన్మృతుఁ డనంబడు అని పలికి భగవంతుండగు శ్రీహరి వారి సమాధానపఱచెను

ఆర్యమహాశయులార! ఈకథాసారమేది యని యాలోచింపుఁడు. అనేకనీతులు దీనినుండి తేలఁగలవు బహుభార్యలు గలవాఁడు గారాదనియు, ఎంతవాఁడైనఁ బెక్కుమందిపత్నులను విరోధముగలుగకుండఁ గాపాడఁజాలఁడనియు, స్త్రీ లెంత వాఁడైనను బరస్పరానురాగముగలవారుగా నుండఁజాల

---

* బహ్వీనాం చ సపత్నీనాం నైకత్ర శ్రేయసే స్థితిః, ఏకభార్య స్సుఖీ నైవ బహుభార్యః కదాచన. ౬౮ శ్లో

రనియుఁ గొంతకాలముండినను బిదప మిక్కుటముగ విరోధము లుప్పతిల్లు ననియు, శీఘ్రక్రోధము స్వాపకార హేతువగు ననియు, అసూయ కష్టమోసగించుచు సకలకష్టముల నొసంగుననియు, ఎంతవారికే నవి యుండరానివనియు, నంతకన్న శత్రువులు లేరనియు నీకథనుండి గ్రహింపఁదగిన నీతులు ఇంకను బ్రాజ్ఞులగు వా రాలోచించినఁ దేటపడఁగలవు కాని యంతటి ప్రజ్ఞ చాలనికతన తోఁచినన్ని వ్రాసితిని ఈముప్పురు భూలోకమునఁ బుట్టుగాథ లీగ్రంథమున కుపకరింపఁజాలవని వదలి యిందు లక్ష్మీదేవిపుట్టుకనుమాత్రము తెలియఁబఱచెదను

కుశధ్వజునింట లక్ష్మీదేవి పుట్టుట

* కుశధ్వజుఁడు ధర్మపరాయణుఁడై విష్ణుభక్తినిరతుఁడై యుండెను ఆతనిభార్య మాలావతియనఁ బ్రఖ్యాతివహించి పతివ్రతాశిరోమణి యయ్యెను కొంతకాలమున కామాలావతి కమలాంశముగల పుత్రికను గాంచెను ఆకొమరితయు పుట్టినప్పటినుండియు జ్ఞానయుక్తయై యలరారుచు సూతికాగృహమునందే వేదధ్వని యొనరించుచు లేచెను. వేదనాదమును జాతమాత్రమున నొనరించినందున నాయమపేరు వేదవతి యని తండ్రిపలికెను అంత నాకన్యక యింటనుండ నొల్లక తపోవనంబున కరిగి తపంబొనరించెద నని పోవం బోవనీక యందఱు -

* ఈకథ దేవీభాగవతము నవమస్కంధము పదాఱవయధ్యాయము నుండి గ్రహింపఁబడిన దని యెఱుంగఁ దగు

నిర్బంధించిరి కాని నారాయణపరాయణయై వారి నిలిపి వనం బునకుం జని యతి నియమమునఁ బుష్కరంబున నుగ్రతరం బగు తపం బొనరింపసాగెను తపం బెంత కృచ్ఛ్రతరమైనను ఆకన్నియ కృశింపక క్లేశ మొందను నవయౌవన మలర నుం డెను ఒకనాఁ డాసుదతి ఆకస్మికముగా "జన్మాంతరమున నీకు శ్రీహరి భర్త కాఁగలఁడు బ్రహ్మాదులకేని దురారాధ్యుఁడగు శ్రీహరిని బతిని బొంది సుఖింపఁగలవు" అను నశరీర వాక్కును వినెను దాన నాసతికిఁ దృప్తి కలుగదయ్యెను పూనిక వదలక మరలఁ దపంబొనరింపఁ బూని యచ్చటువాసి నిర్జనస్థానమగు గంధమాదనపర్వతమునకుం బోయి చిరకాల మం దాశ్ర మంబుఁ గల్పించు కొని నివసించి యతినియమవతియై దారుణ తరతపం బొనరించెను.

అంత నొకనాఁడా సాధ్వీమణి కఠోరహృదయుఁడగు రావణుం గాంచి యతిథిబుద్ధిచేఁ బాద్యంబొసంగి శీతలజలముల నిచ్చి సుస్వాదుఫలంబుల నిడ వానినెల్ల గ్రహించి యాపాపా త్ముఁడట నివసించి చెంతకేగి యోకల్యాణీ ! నీవెవ్వతవు ! ఏల యిం దొంటి నున్నదానవు ? అని ప్రశ్నించెను అంతతో నిలువ కాదుష్టుఁడు వరారోహ యై పీనశ్రోణిపయోధర యై శరత్పద్మోత్పలాస్య యై సస్మిత యై సుదతి యై సతి యై యల రారు నాజలజలోచనం జూచి చూచి స్మరశరవిసరపీడితుం డై మూర్ఛిల్లెను

అంతఁ గొంతసేపటికి స్మృతి గలుగ లేచి యన్యాయ మిది యని తలంపక తనఁ బ్రాణాపాయముమాత్రము కాక వంశనాశనమగునని యూహింపక తటాలున నామెం గరమున నొడిసిపట్టుకొని శృంగార చేష్టలు చూపఁబూనెను వేదవతియు భృశకోపపీడిత యై హుంకారమాత్రంబున నాతని స్తంభింపఁ జేసెను దాన వాఁడు జడుఁడై కరపాదములనైనఁ గదలుపం జాలక యొకమాటయైన నాడశక్తిలేకయుండెను. కాని మనంబున నాసాధ్విమహిమమును గొనియాడెను ఆరీతి నెటెంగి యాతని కింకేమియు నపకృతిని జేయఁబూనక యుండియు నాతని కుచేష్టల కాగ్రహంబు వీడఁబుచ్చఁజాలక "రావణా! నా నిమిత్తమున సభాంధవుఁడ వగు నీవు వినాశ మొందుదువు కామాతురుఁడ వగు నీచే స్పృశింపఁబడితిని చూడఁబడితిని నాశక్తి నించుక చూడుము" అని పలికి తత్స్పృష్టమగు తనువును విడనాడ నెంచి యోగబలంబున నాతనువును దహించెను

ఆ బూదిరాశిని గంగలోఁ గలిపి రావణుం డింటికిం బోయెను ఏమి యద్భుత మిది? ఎట్టి గట్టికార్య మొనరించెను? ఏమి యీామె తపశ్శక్తి? యనుకొనుచుఁ దనచేసిన యవినయముం దలంచుకొని వెక్కివెక్కి యేడ్చెను తప్పుచేసితి నింకేమి కీడుమూడునో యని భీతిల్లెను కానున్నది కాకమానునా యని చింతఁబొనెను

ఆ వేదవతియుఁ గాలాంతరమున జనకమహీజానికిం గూఁతురై పరమసాధ్వియై సీత యనుపేరం బ్రఖ్యాతయై తద్దుష్టస

మానీతయై యాతని సబాంధవముగ నాశన మొనరించెను పూర్వజన్మతపఃఫలముగ శ్రీహరియే మనుష్యరూపంబునం బుట్టుటచే నా పరమపురుషుని రామనామధారినే భర్తనుగాఁ బడసెను

ఇట్లు కమలాంశజనితయగు వేదవతి మరలఁ గమలా దేవిం బొందెను ఈ వేదవతీచరిత్రము స్మరించినమాత్రమున వేదపఠనఫలము గలుగఁగలదు పాఠకవర్యులారా! ఈయుపాఖ్యానమునుండి వెలువడు నీతు లనేకములు గలవు తన్నొల్లని కాంతలఁగోరుట తనకుమాత్రము కాక వంశమునకును హానియనియుఁ, దపశ్శక్తికన్న మించినశక్తి ప్రపంచమున లేదనియు, దానిం జెనకుట పిడుగును ముద్దిడుకొన్నట్టిదే యనియు, దేహబలాదులు దాని శతాంశమునకును సమములు కావనియు, దానిచేఁ జేయ శక్యములుకాని కార్యములు లోకమున నుండవనియు దీని నీతిసారము

ఇఁకఁ గథకు మరలుదము ఈ వేదవతియే తులసి ఈమెయే లక్ష్మియని గ్రహింపఁ దగు కారణాంతరమున లక్ష్మియే యిట్టిరూపాంతరముల నెత్తుచుండును ఆకార్యము నెఱవేఱిన పిదప మరల వైకుంఠమున కేగుచుండును. అనఁగా లక్ష్మియే ప్రకృతి శ్రీహరియే విరాట్పురుషుఁడు ఈయుభయులు గలిసిన నేపనియైన నగును విరమించినఁ బ్రపంచము నశించును. అను నీవిషయమే గ్రహింపఁదగినది. ఇఁకఁ దులసీదేవ్యుపాఖ్యానమును జిత్తగింపుఁడు

తులసీదేవ్యుపాఖ్యానము

కుశధ్వజుసోదరుఁడు ధర్మధ్వజుఁడను పుణ్యాత్ముఁడు కలఁడు ఆతని పత్ని మాధవి. ప్రఖ్యాతగుణములు గలది ఆదంపతులు చిన్నతనమున గంధమాదనమునఁ జిరకాలము విహరించిరి భోగోచితసకలపరికరములు గొనిపోయి యందుం డిరి ఎన్నియో వత్సరములు గడచెను గాని యింతకాల మైనదిగదా యన్న జ్ఞానమే వారికిం గలుగలేదు అంత రాజు శ్రీడావిముఖుఁడై వెలయుట నాకాంతయు హృష్టమతి యయ్యెను గాని రతీచ్ఛావిరతిం బొందఁ జాల దయ్యెను. అంతలో నాయన్నులమిన్న చూలాలయ్యెను ఆచూలు శత వత్సరములు నిలిచెను ఆగర్భము శ్రీగర్భము, శ్రీయుతము నౌట దినదినాభివృద్ధిం గాంచుచు సంతోషదాయకమే యయ్యెను

ఒక శుభదినంబున మంగళకరవారంబున నట్టిలగ్నంబున నందు శుభనవాంశమున శుభగ్రహములు బలవంతులై యుం డుతఱి స్త్రీశిశువుఁ గనియె. ఆకాలము కార్తికపూర్ణిమా శుక్రవారమయ్యెను ఆకన్యక సాక్షాల్లక్ష్మియే కలామాత్ర మునఁ గారణాంతరమున జన్మించె నన నొప్పెను ఆమె ముఖము శరద్రాత్రికాచంద్రసంకాశమే ఆయమలోచనములు శరత్పంకజములే ఆకన్యక యధరోష్ఠము పక్వబింబఫలమే. ఆమె నునునవ్వులు చంద్రికలే. హస్తపాదములు రక్తవర్ణ ములు నాభి గంభీరమైనది త్రివళులుగలిగి వర్తులాకారనితంబ

బింబమొప్ప, నామెరూపము వర్ణనాతీతముగ నుండెను శీత కాలమున సుఖోష్ణసర్వాంగియు, గ్రీష్మసమయమున సుఖశీత లయు, శ్యామలవర్ణయు, న్యగ్రోధపరిమండలయు, పీతచంపక వర్ణవిరాజమానయు, నగు నానారీరత్నము సుందరులలోసుం దరి యనం జెన్నువహించెను తులనసేయరాకుండుట నాకా లపుఁ బౌరాణికులు తులసి యని యామెకుఁ బేరిడిరి

ఆకన్యక జన్మించినంత సామాన్యస్త్రీప్రకృతిని విడనాడి పూర్వజ్ఞానంబునఁ దపోవనగమనమున కుద్యమింప నెల్లరు వల దని యెంతయో నిర్బంధించిరి వారిమాటలఁ బాటింపక యాబోటి బదరికాశ్రమమునకుం బోయి యందు నియతిమై నెన్నియోవత్సరంబులు పరమతపం బొనరించుచు మనంబున నారాయణమూర్తి, స్వామిగాఁ గలయు నను చింతఁబూని యుం డెను. గ్రీష్మర్తువునఁ బంచాగ్నిమధ్యస్థయై, శీతలకాలమునందుఁ దడివస్త్రమున నిరంతరవర్షధారలకుం దడియుచు, రేయింబగళ్లు విరామములేక యిరువదివేల సంవత్సరములు ఫలములు జలము లాహారములుగా గ్రహించుచు, ముప్పదివేలవత్సరం బులు పత్రాహారయై,నలువదివేల హాయనంబులు వాయువే యా హారముగా, నవ్వలఁ బదివేలబ్దంబులు నిరాహారయై యేకపాద మున నిలువంబడి ఘోరతపం బొనరించుచు నుండిన యాతులసి నెఱింగి బ్రహ్మ వరంబులొసంగినఁ గాని లోకంబులు నిలువవని తలంచి బదరికాశ్రమమునకు నచ్చెను హంసవాహనము నధి

రోహించి వేంచేసియున్న చతుర్భుజుని దర్శించి యాతులసీ కన్య సంతుష్టాంతఃకరణ యయ్యెను

విరించియు నోతులసీ! వరమును గోరుము ఏకోరిక నీ మనసున నున్నదో తెల్పుము. హరిభక్తియు, హరిదాస్యము, అజరామరత్వము గోరి తప మొనరించుచున్న దానవా యేమి? అని సాదరమునఁ బలుకు నలువం గనుగొని యాతులసి యో తండ్రీ! నామనసునఁ గలకోర్కి నెఱింగించెద సర్వజ్ఞుఁడవు నీ యెదుట దాఁపఁదగిన దేమున్నది? నేను దులసియను గోపికను. గోలోకమున నుండుదానను కృష్ణప్రియురాలను సదా కృష్ణ సేవాపరాయణురాలను శ్రీగోవిందునితో సుఖించుచు నొడలు తెలియకయున్న నన్ను రాసమండలమున రాసేశ్వరియగు రాధాదేవి కనుంగొనియె శ్రీగోవిందు నధిక్షేపించుచు నన్ను శపించెను రాక్షసయోనిం బుట్టువుంగాంచుమను నాశాప మును విని గోవిందుఁ డాదరమున నోకాంతామణీ! నాయంశ మునఁబుట్టిన శ్రీహరినే భర్తను బొందఁగలవు భారతభూమిం బుట్టి తపమొనరించి బ్రహ్మ నలరింపుము వరము లొసంగును అని కరుణించెను పితామహా! రాధాభీతి నట దేహము త్యజించి జన్మించితి దివ్యమంగళవిగ్రహుండగు శ్రీకాంతుని గాంతునిగాఁ బొందఁ గోరెద. ఇదియ నామనోవాంఛితము అని యూరకుండెను.

శతానందుఁ డాశతపత్రపత్రనిభేక్షణుం గాంచి దేవా! శ్రీకృష్ణాంగసముద్భవుం డగుగోపకుఁడు సుదాముఁ డసు

గలఁడు భారతమున శ్రీకృష్ణునంశసంభూతుఁడై తేజస్వియై జన్మించెను ఆతఁ డిపుడు రాధాశాపమున దనువంశమున నుద్భవిల్లెను శంఖచూడుఁ డని యాతనిపేరు ముల్లోకములఁ దత్సముఁడు లేఁడు గోలోకమున నచ్చుంగాంచి కామోన్మథిత మానసుఁ డయ్యెను రాధాశాపము దాఁటరాని దగుటను శ్రీహరికృపగలవాఁ డగుట జాతిస్మరత్వముఁగాంచి సుదాముఁ డనం బ్రసిద్ధిఁగాంచిన యాతఁడే యిటఁ బుట్టెను నీవును బూర్వస్మృతిగలదానవు సర్వ మెఱుంగుదువు. ఇపుడు నీకా తేఁడు భర్తకాఁగలఁడు. కొంతకాలమునకుఁ బిదప నారాయణ మూర్తిని భర్తనుగాఁ బొందఁగలవు నారాయణశాపమునను దైవయోగమువలనను వృక్షరూపమును గాంచఁగలవు పరమ పావని వగుదువు యోగ్యపుష్పములయం దెల్ల నీవే ప్రధాన భూతవై విష్ణుప్రాణాధికురాల వగుదువు నిన్నువదలి యొన రించుపూజ నిష్ఫలమగును జుమీ బృందావనమున వృక్ష రూపమున నుండి బృందావని యనం బరఁగుదువు నీపత్రము లచే గోపికలు గోపాలురు మాధవు నర్చింతురు వృక్షాధి దేవతవై సదా శ్రీకృష్ణునితోడి సంగతిగలిగి స్వచ్ఛందముగా నావరమున విహరింపఁగలవు

అని పరమేష్ఠి లలితభణితిఁ బలుక హృష్టమానసయై చేఁతులు మొలకలెత్త నమస్కరించుచుఁ దులసీదేవి యిట్లనియె తండ్రీ! నిక్కము వచించెద శ్యామసుందరుండయి ద్విభుజుం డగు శ్రీకృష్ణునియం దెట్టి ప్రీతి గలదో చతుర్భుజు

నియం దట్టి ప్రీతి నాకు లేదు నేను గోవిందక్రీడయం దతృప్త రాలనైతిని. త్వత్ప్రసాదమున మరల గోవిందునే కోరుదను. సత్యముగా గోవిందునే పొందెద రాధాభీతినిమాత్రము తొలఁగింపుము అనుటయు సురజ్యేష్ఠుండు దేవీ! పదాఱక్షరములుగల రాధామంత్ర మొసంగెద. గ్రహింపుము దాన రాధకు నత్యంతప్రీతి పాత్రురాల వయ్యెదవు మీయిరువుర శృంగారచేష్టల రాధిక గ్రహింపఁజాలకుండును. గోవిందునకు నీవు రాధాసమానవగుదువు

అని పలికి హిరణ్యగర్భుండు షోడశాక్షర రాధామంత్రమును స్తోత్రమును గవచమును బూజాపద్ధతినిఁ, బురశ్చర్యా విధానము నుపదేశించెను మంగళాశిషముల నొసంగెను మదుపదేశరీతి నోతులసీ! పూజ యొనరించితేని సిద్ధురాల వయ్యెదవు నికోరికలు ఫలించును అని సత్యలోకమునకు లోకేశుఁ డరిగెను

తులసీశంఖచూడసంవాదము

అంతఁ దులసియు బదరికావనముననే నివసించెను. కాల క్రమమున నవయౌవనవతి యాయెను అదియ యదనని యద యుఁడగు మదనుఁడు వివిధములగు విరిశరములఁ బరఁగించి యామె చిత్తమును గలంచెను పుష్పాయుధదగ్ధయై పుష్ప చందనచర్చలుగలిగి పులకాంచితసర్వావయవయై రక్తలోచనములు రాజిలి కంపితాంగియై క్షణకాలము శుష్కీభూత యగుచు, క్షణమాత్రమున మూర్ఛనొందుచు, క్షణకాలము

చంచలచిత్తయై, క్షణము సుఖావహాతంద్రనుగాంచి, క్షణము మదనాస్త్రజ్వాలల దహింపఁబడుచు, క్షణము ప్రసన్నతం గాంచుచు, రవంత చేతనంబొందుచు, కాసంతసేపు విషణ్ణ యగుచు, శయ్యనుండి లేచుచుఁ, దిరుగుచు, ఒడలు తెలియమి నిటునటు సంచరించుచు, మరల శయనించుచు, పుష్పచందన ములను శయ్యను గంటకములుగా భావించుచు, నిట్లు పలు భంగులఁ గష్టములపా లయ్యెను ఇట్లాలలితాంగి చింతలవంతల బడలెను సుఖావహాపదార్థములు కష్టదాయకములై కన్పడనందు వేషభూషణముల మనోహరుఁడగు నొక పురుషుం గాంచెను రసికజనశేఖరుఁడై తరుణుఁడై సురుచిరగాత్రుఁడై మంచిగందం పుఁబూతల నలరారి, రత్నభూషణభూషితుఁడై, సుకుమమా లాధారియై వచ్చు నాపురుషతల్లజుని గనుంగొని యచ్చెరు వందెను ఆతరుణపురుషుఁడు రతికథలఁ జెప్పుచు, మధుర గానము చేయుచుఁ, జెంతకే తెంచుచున్న ట్లుండెను. అతనిం గాంచినంతనే ప్రాణేశా! యెందేగెదవు? అని పలికెను మరల స్వభావజ్ఞానము రాఁగా నం దెవ్వరు లేకుంట విలపించెను ఇట్లు మదనవికారములఁ బురుషునిం గాంచినట్లును, అతఁడు తనచెంత కరుదెంచుచున్నట్లును భావించెను గాని యం దెవ్వ రును లేరు

శంఖచూడుండును శ్రీకృష్ణమంత్రము జపించుచుఁ బుష్కరతీరమునఁ దపంబొనరించి శ్రీకృష్ణకవచమును ధరించి సర్వమంగళకరమగు తత్ప్రభావమున నుజ్జ్వలతేజము వెలయ

వరము లీయ నరుదెంచిన చతురాననునవలన వరములొంది తదాజ్ఞచే బదరికావనమునకుం బోయెను

తులసీకాంతయు నవయౌవనసంపన్నుఁడై కామదేవ సమానాకారము వెలయ, శ్వేతచంపకవర్ణాభ దేహమలర, రత్నభూషణభూషితాంగ మొప్ప, శరద్రాకాశీతాంశుబింబ సమానముఖము తనర, శరత్పంకజనయనము లొప్పుగులుక, రత్నసారవినిర్మిత విమానారూఢుఁడై హరితసూవిలాసుఁడై మణిగణఖచితకుండలమండితుఁడై కల్పప్రసూనమాలికలఁ దాల్చి కస్తూరీకుంకుమాంచితచందనచర్చలు వెలయఁ, దన- చెంతకరుదెంచు నా పురుషశేఖరుని గనుఁగొని తనముఖమును బటముచే నాచ్ఛాదించియుండెను కాని చిఱునవ్వు మోమునఁ జిందులాడఁ గటాక్షవీక్షణము లాతనిపైఁ బొలయ నవసంగ తిచే లజ్జించుచు నుండెను

శంఖచూడుండును శరదిందుసుందరబింబమును దెగడు ముఖమొప్ప, అమూల్యరత్నాభరణములు వెలయ, వివిధ బహుమూల్యమణిసారవిసరవిలసత్కాంచీదామము మురువు చూప, కబరీభారమును దాల్చి, మాలతీమాలికావిసరమునం గైసేయఁబడిన యంగకమలర, మణికుండలములు మహో న్నతి వెలయింప, కుండలమరీచులగండయుగ్మము విచిత్రాకృతి ధరింప, వక్షస్థ్సలాంతరలంబమాన రత్నేంద్రసారహారము మనోహరరీతిం గనంబడ, నవరత్నఖచితకంకణకేయూరాదులు పరికింపఁదగియుండ. అంగుళీయకములు లోకోత్తరవైభవము

వెలయింప నసమానలావణ్యవతియగు నా సుదతిం గాంచెను కాంచి చెంగటంజేరి మృదుమధురవచనముల నిట్టు లనియె

కల్యాణీ! నీవెవ్వతవు? పూనిపీ! మునివృత్తిమతీ! నను మాటల నలరింపుము వినవేడుకపడుచున్నవాఁడ. అని పలుక నాలకించి యావామలోచన లోచనాంచలము లాతనిని మహాశాపరవశుంజేయ నిట్లు పలికెను మహాత్మా! నేను ధర్మధ్వజుపుత్రికను తపమొనరించు కుతూహలమున నిటవచ్చితిని తపస్వినినై యిందున్నదానను మీరెవరో తెలిపి యిష్టాను సారము వెళ్లవచ్చును కులస్త్రీని నేకాంతమున నొంటరిగా నున్న సాధ్విని సత్కులప్రసూతుఁడగు వాఁడు పలుకరింప రాదని పెద్దలవలన వినియున్నదానను మఱియు నసత్కుల జాతుఁడై లంపటుఁడై ధర్మశాస్త్రార్థముల నెఱుంగక శ్రుత్యర్థము నాలకింపక, యెవ్వఁ డుండునో ఆపురుషుఁడు కామినితో మాటలాడం గోరును విషకుంభాకారరూపమును, అమృతకంఠమును గలిగి, క్షురధారాతుల్యహృదయ మొప్పఁ, బలుమాఱు మధురభాషణములు పలుకుచు, స్వకార్యనిర్వాహణము పొంటెఁ దత్పరయై, కార్యము నెఱవేఱువఱకు స్వామివశమున నుండి, పిదప నాతనిపీటిఁ బుచ్చి మనస్సు మలినమైయుండఁ బ్రసన్నవదనేక్షణయై యున్న కామిని చారిత్రమతి దూషిత మని శ్రుతులయందుఁ బురాణముల యందును గానంబడెడు అట్టిస్త్రీలను బ్రజ్ఞాశాలియగు నేపురుషుఁడు విశ్వసించును? విశ్వసించునేని దురాశయుం డనంబడుంగదా అట్టికాంతలకు

శత్రువులు మిత్రులు ననువారుందురా. క్రొత్తవారినే యా స్త్రీలు కోరుచుందురు సువేషముగలపురుషుని మనమున సదా కోరుచు వెలుపల స్వకార్యమునకై తనసాధ్వీత్వమును దెలుపుచుఁ బలుమారు కాముకురాలై నృత్యగీతాదికళావతియై కామాధారయై మనోహరాకృతియై, బాహ్యమునఁ గృత్రిమ భావమూని నటించుచు మానసమున రతిఁగోరుచు, ఒంటరి పాటునఁ గాంతునిగాంచి నవ్వుచు, బాహ్యమున మిగుల లజ్జావతి యనఁబరఁగుచు, రతియొదవనిచోఁ గోపనయై కలహ మొనర్చుచు, సురతమొదవిన సువ్రతయగుచు, నద్ది యత్యల్పమయ్యెనేని దుఃఖించుచు, మధురాహారమును, శీతలతోయమును గోరుచు, సొగసుకాని రసికునిఁ గాంతునిఁ బ్రాయమున విడ్డిపీఁగువానిఁ బుత్త్రునికంటె నెక్కువగఁ బ్రేమించుచు, రసికులపై నతిశయస్నేహ మునుచుచు, రతికుశలుఁడై, తనప్రీతికింబాత్రుఁడగు వానిఁ బ్రాణాధికుంగా భావించు, సురతాక్షముఁడై వృద్ధువగు భర్తను శత్రుతుల్యునిగా నతనితో ననవరతము ద్వేషించుచు, వాక్కుల నాతని భక్షించుచు, నెలుకపై సర్ప మునుచునంత ప్రీతి నునుచుచు, సాహసమలర సకలదోషాకరమగు చిత్తముగలిగి, బ్రహ్మావిష్ణుశంకరాదులకేని సాధింపరాని మోహనరూపమొప్పఁ, దపోమార్గమునకు నిరోధకురాలై, మోక్షద్వారకవాట మననొప్పుచు, భగవద్భక్తికి దూరమై, సర్వమాయలకు బరణియై, సంసారకారాగారమున నిగళరూపిణియై తనరారుచు, ఇంద్రజాలవిద్యారూపిణియై,

మిథ్యావాదములకు స్వప్నరూపిణియై, బాహ్యసౌందర్యము గలిగి, మనస్సు కుత్సితమై యొప్పు, దుర్గంధభూయిష్ఠమగు తనువు నలంకారములం గప్పుచు, నుండు మాయారూపము కపటాత్ములకు బ్రహ్మ నిర్మించును అట్టి కురూపము ముముక్షువులగు ధీరులకుఁ జూడరాని దగు మనమున నేని కోరరాని దగు అని పలికి తులసి తూష్ణీంభావమును వహించెను

ఆచిన్నారిపలుకుల నాలకించి చిఱునవ్వుపోలయ శంఖచూడుఁడు బదులుచెప్పువాఁడై యిట్లనియె దేవీ! నీవు వచించిన దంతయు నసత్యము కానేరదు. కొంచెము సత్యము. రవంత యలీకము నై యున్నది ఇంచుక సమాధానము చెప్పెద సావధానచిత్తవై యాలకింపుము నలువచే స్త్రీరూపము ద్విప్రకారముగ నిర్మింపఁబడియె అందొకటి సర్వమోహనమై, వాస్తవమునఁ బ్రశంసింపందగియుండు నది యొకటి. లక్ష్మి, సరస్వతి, దుర్గ, సావిత్రి, రాధిక లోనగువారి సృష్టి ఆద్యసృష్టి యనంబడు వీరి యంశరూపమగు స్త్రీరూపము వాస్తవ మని చెప్పందగు అదియే ప్రశంసింపఁ దగు యశోరూపమనియు, సర్వమంగళకారకమనియు వర్ణింపఁదగిన దదియే శతరూపయు, స్వధా, స్వాహా, దక్షిణా, ఛాయావతీ, రోహిణీ, వరుణానీ, శచీ, కుబేరపత్ని, దిత్యదితులు, లోపాముద్రయు, అనసూయయు, కోటభీదేవియుఁ, దులసీదేవియు, నహల్యాదేవియు, నరుంధతియుఁ, దారామందోదరులు, దమయంతీ వేదవతులు, గంగాదేవియు, మనసయు, పుష్టి, తుష్టి,

స్మృతి, మేధాకాళికలు, వసుంధరయు, షష్ఠీదేవియు, మంగళ చండియు, మూర్తియు, ధర్మకామినియు, స్వస్తి శ్రద్ధాశాంతి కాంతిక్షాంతి నిద్రాతంద్రా క్షుత్పిపాసలును, సంధ్యారాత్రిదిన ములును, సంపత్తియు, ధృతి, కీర్తులు, క్రియా, శోభా, ప్రభా, శివలును ననంబడు నీనారీమణులరూపములు ప్రతియుగమందు నుత్తమోత్తమములు కళాకాలాంశరూపములు, స్వర్గవేశ్యలు లోనగు వారిరూపములు జగంబుల నప్రశస్యములు మఱి పుంశ్చలీరూపములు

ఏరూపము సత్వగుణప్రధానమో అది ప్రభావయు తమయి, యుత్తమ మనం బరఁగుచు, జగంబులం బ్రసిద్ధిని గాంచు ఆరూపమే వాస్తవమనం బ్రసిద్ధంబగు రజస్తమో గుణప్రధానరూపములు కళలయందు వివిధరూపంబులుగ నుండు రజఃప్రధానాంశములు గలరూపములు మధ్యమము లై భోగలోలుపములగు సుఖభోగవశ్యములై స్వకార్యనిర తములై, కపటముగలిగి, మోహమును గల్గించుచు, ధర్మార్థ విముఖములై యుండు రజోరూపమునకు సాధ్వీత్వము గలుగ నేరదని యెఱుంగవలయు కావుననే ప్రాజ్ఞులు దానిని మధ్యమ మనిరి

ఇఁకఁ దమోరూపము దుర్నివార్యమని, అధమంబనియు విద్వాంసులు సిద్ధాంతీకరించిరి. సత్కులజుఁడగు పండితుఁడు పరస్త్రీని జూచునపుడు పలుకరింపరాదు నిర్జనవనమునను, నిర్జ లభాగమందును, రహస్యస్థలమందును, బరభామినిఁ బల్కరింప

రాదు. ఇది నే నెఱుంగుదు అటులైన నన్నేల పలుకరించితి వందువా వినుము వచించెద మానినీ! విధిప్రేరేపింపఁ దదాజ్ఞ నొందలందాల్చి నీచెంత కరుదెంచితిని కల్యాణీ! గాంధర్వ వివాహావిధి నిన్ను గ్రహింప నరుదెంచితి నని తెలియఁదగు శంఖచూడుఁ డనంబడువాఁడను నేనే దేవవిద్రావకారకుఁడ నేనే యని తెలుపుచున్నవాఁడ దనువంశసంభూతుఁడను విశేషించి శ్రీహరిప్రియుఁడ నగు సుదాముఁడను నేనే సుమీ శ్రీహరిభక్తాష్టక మనంబడుచు, పార్షదులగు గోపాలకులందు నే నొకఁడను అట్టి నేను రాధాదేవీశాపకారణమున దానవేంద్రుఁడనైతిని పూర్వజాతిస్మృతిని శ్రీకృష్ణమంత్రప్రభావమునఁ గలవాఁడను తులసీ! నీవును జాతిస్మృతిగలదానవు శ్రీహరి ప్రియురాలవు అట్టినీవును రాధికాశాపవశమున భారతభూమి జనించితివి ఆలోకమున రాధాభయమువలన నిన్నుఁ బొందమానితిని అని పలికి శంఖచూడుఁడు మౌనముద్రను వహించెను

ఆవల సస్మితాస్యపంకరుహయై తులసి యిట్లు పలుక నారంభించెను ధీరవరా! ఇట్టిపురుషుఁడే లోకమున నెల్లప్పుడు వినుతింగాంచును కాంతయు నిట్టికాంతు నే పడయఁగోరుచుండును విచారముచే నిపుడు నీచే నేఁబరాభూతనైతిని ఎవ్వఁడు స్త్రీజితుఁడో వాఁడు నిందింపఁబడుటయ గాక యశుచియునగును స్త్రీవిజితునిఁ బితరులు బాంధవులు దేవతలును నిందింతురు అట్టివానిఁ దల్లియుఁ దండ్రియు సోదరుఁడు నేవ

గింతురు విప్రుఁడు పదిదినములు, రాజు పండ్రెండుదినములు, వైశ్యుఁడు పదునేనుదినములు, శూద్రుఁడు నెల, జాతమృత విషయముల నపరిశుద్ధుం డగు స్త్రీజితుం డగు పురుషుఁడు చితిపైఁ గాల్పఁబడుదాఁక నపరిశుద్ధుఁ డగు ఆపురుషుఁడొసంగు తర్పణోదకములఁ బితరులు గ్రహింపరు అతఁడిచ్చు పూజాదుల దేవతలు పరిగ్రహింపరు ఎవనిచిత్తము స్త్రీచే నపహృత మగునో అతనికి జ్ఞానము తపస్సు జప హోమపూజనములు ఫలము నీఁజాలవు ఆర్యా ! విద్యా, ప్రభావజ్ఞానార్థము నిను నేఁ బరీక్షించితిని కాంతునిఁ బరీక్షించియే కామినివరునిగా గ్రహించును. *గుణహీనుఁడు, వృద్ధుఁడు, అజ్ఞాని, దరిద్రుఁడు, మూర్ఖుఁడు, రోగి, కుత్సితుఁడు, మిగులఁ గోపి, మిగుల దుర్ముఖుఁడు, పంగువు, అంగహీనుఁడు, గ్రుడ్డివాఁడు, బధిరుఁడు, జడుఁడు, మూఁగ, క్లీబతుల్యుఁడు, పాపి, యనువారిలో నెవనికిఁ దనపుత్రిక నొసంగినను వానికి బ్రహ్మహత్య ప్రాప్తించును శాంతుఁడై, గుణవంతుఁడై, వయస్సు

* వరాయ గుణ హీనాయ వృద్ధాయా జ్ఞానినే తథా, దరిద్రాయ చ మూర్ఖాయ రోగిణే కుత్సితాయ చ అత్యంతకోపయుక్తాయ వాత్యంత దుర్ముఖాయ చ, పంగవే చాంగహీనాయ చాంధాయ బధిరాయ చ, జడాయ చైవ మూర్ఖాయ క్లీబతుల్యాయ పాపినే, బ్రహ్మహత్యాం లభేత్సోపి స్వకన్యాం ప్రదదాతియః శాంతాయ గుణినే చైవ యూనేచ విదుషేపి చ, సాధవే చ సుతాం దత్వా దశయజ్ఞ ఫలం లభేత్

దేవీ భా. ౯ స్కం ౧౯ అ ౭౫ శ్లో

గలిగి, విద్వాంసుఁడై, సాధువై యుండు వరునకుఁ గన్యకనొసం
గిన తండ్రి పదియజ్ఞము లొనరించిన ఫలముఁబొందును ఏపురు
షుఁడు పుత్రికను బోషించి ధనలోభమున విక్రయించు
చున్నాఁడో యతఁడు కుంభీపాకనరకము నొందును అంతియ
గాక కన్యామూత్రపురీషముల భక్షించుచుఁ, బురుగులచే
బాధింపఁబడుచు, దినప్రళయమగు దనుక నాకుంభీపాకనరక
మున నుండఁగలఁడు ఆమీఁద వ్యాధిబాధితుఁడై జన్మిం
చును ఇది సత్యము ఆమీఁద నా పాపాత్ముఁడు మాంసభార
మును మోయుచు రేయింబగళ్లు శ్రమింపఁజును అని పలికి
యా తులసీదేవి యూరకుండెను

అంతకుఁ జతురాననుం డటఁ దోఁచి శంఖచూడుఁడా!
ఏల యీకామినితో సంవాదము చేయుచున్నవాఁడవు?
గాంధర్వవివాహమున నీమెను గ్రహింపుము నీవు పురుష
రత్నంబవు ఈమె నారీరత్నము సాధ్వీమణియు నగు ఇట్టి
యోగ్యతగల యిరువురకు వివాహము గుణవంతమగును.
దుర్లభమయి నిర్బాధమునగు సుఖము నెవఁడు పరిత్యజించును?
విరోధమువలన నెవఁడు సుఖమును ద్యజించునో వాఁడు పశు
తుల్యుఁడు ఓతులసీ! ఇట్టి గుణశాలియగు కాంతు నేల
యింకను బరీక్షించెదవు? దేవాసురదానవవిమర్దకుఁ డగునీతని
గ్రహింపుము. విష్ణువునందు లక్ష్మియు, శ్రీకృష్ణునియందు రాధి
కయు, నాయందు సావిత్రియు, శంకరునియందు భవానియు,
వరాహరూపధారియగు శ్రీహరియందు భూమియు, యజ్ఞ

మందు దక్షిణయు, అత్రిమునియం దనసూయాదేవియు, నలునియందు దమయంతియు, శీతాంశునియందు రోహిణియు, మన్మథునియందు రతియుఁ, గశ్యపమునియం దదితియు, వసిష్ఠునియం దరుంధతియు, గౌతమునియం దహల్యయుఁ, గర్దమమునియందు దేవహూతియు, బృహస్పతియందుఁ దారయు, మనువునందు శతరూపయు, హుతాశనునియందు స్వాహాదేవియు, మహేంద్రునియందు శచీదేవియు, గణేశ్వరునందుఁ బుష్టియుఁ, గుమారస్వామియందు దేవసేనయు, ధర్మునియందు మూర్తిదేవియు నెట్టి ప్రీతియుంచిరో అట్టి ప్రీతిని నీవు శంఖచూడునియం దునుపుము ఓసుందరీ! ఈ సుందరునితోడ చిరకాలము స్వేచ్ఛావిహారములఁ బరితృప్తి నొంది గోలోకమునకుఁ బొమ్ము. అట శ్రీకృష్ణునిఁ బతిగా గ్రహింపఁగలుగుదువు శంఖచూడుఁడు మృతుఁడు కాఁగా వైకుంఠముననుండు చతుర్భుజుఁడు నీకుం బతియగు అని బహువిధముల నాశీర్వదించి బ్రహ్మ తనలోకమునకుం బోయెను

తులసీ శంఖచూడుల వివాహము

తరువాత శంఖచూడుఁడు గాంధర్వవిధిని దులసిని గ్రహించెను అంబరమున సురవాద్యములు మ్రోగెను పుష్పవృష్టియుఁ గురిసెను. అట నాదంపతు లిరువురును విహరించిరి సుఖసాగరమున నామె మునింగెను రసికేశ్వరుం డగు నాశంఖచూడుఁడు తులసీకాంతం గూడి కామశా

స్త్రోక్తరీతిని విహరించెను పరస్పర ప్రియాలాపములచే నా యిరువురు సుఖసమృద్ధి నొందిరి ఆతఁ డంత వరుణలబ్ధమగు నమూల్యవస్త్రమును, వరుణకృపాపాత్రమగు రత్నమాల్యమును, స్వాహాదేవి యొసంగిన మంజీరయుగ్మమును, ఛాయాదేవీదత్తమగు కేయూరయుగళమును, రోహిణీ కామిని యొసంగిన కుండలద్వంద్వంబును, రతీదేవి యిచ్చిన రత్నాంగుళీయకములను, గరభూషణములును, విశ్వకర్మయొసంగిన చిత్రతమశంఖమును, విచిత్రపద్మకశ్రేణిని దుర్లభమనం దగు శయనంబును బ్రియురాలి కొసంగి దేవీ! నేను నీకృపాపాత్రుఁడఁజుమీ యని పరిహాసవచనముల నామె నలరించెను

అంతఁ గొంతకాల మా వననివాసమును మాని వారిరువురు స్వరాజ్యమును జేరిరి కొంతకాల ముండుండి మలయము, మేరువు, తపోవనములు లోనగు సుస్థలంబుల సంచరించిరి పుష్పోద్యానంబుల, నిర్జనప్రదేశముల, గుహాగృహముల, నదీతీరముల, మిగుల మనోహరమనఁ బ్రసిద్ధిఁ గాంచిన పుష్పభద్రానదీతీరమున, దివ్యములగు పులినతలంబుల, గంధమాదనాద్రిని దేవోద్యానమగు నందనమున, నింకను సకల సుఖాకరములై సర్వర్తు కుసుమాభిరామంబులగు భూభాగంబుల నా యిరువురు విహరించిరి కాని యాతఁడు దాన సుఖతృప్తి నొందఁజాలఁ డయ్యెను వా రిరువురకు హవిస్సుచే నగ్నికివలె సురతాభిలాషము మిక్కుటముగా వృద్ధినొందెను మరల నాకామినింగూడి యాశంఖచూడుఁడు బదరికావనముం జేరి క్రీడా

లయం బొందు నిర్మింపఁబంచి యందు నివసించి సుఖించెను ఇట్లు శంఖచూడుఁడు తులసీదేవిం గూడి తిరుగుచుండియు నిష్కంటకంబగు రాజ్యమును బ్రాజ్య విభూతియలరఁ బోషించుచు, నొక మన్వంతరమును గడపెను దేవదానవాదులకును భీతికరుఁడై సర్వజనప్రియుఁడై శత్రుభయంకరుఁడై యిల నేలెను. ఆతని రాజ్యకాలమున దేవతలు భిక్షుకులవలెఁ దిరుగుచుండిరి

కొంతకాలమునకు దేవతలు విషణ్ణులై బ్రహ్మలోకమున కరిగి శంఖచూడవృత్తాంతమును దెలిపి విలపించిరి పరమేష్ఠియు వారిందోడుకొని శంకరుసదనంబునకుం బోయి యా చంద్రశేఖరునికి నావృత్తాంతము విన్నవించెను శంకరుండును వారలం దోడుకొని వైకుంఠమున కరిగి, యనన్యదుర్లభమై నిరుపమానంబై మృత్యుహరంబునగు నాలోకమున నలరారు విష్ణునివాసమును గాంచి ద్వారపాలకులు రత్నసింహాసనముల నుండఁ బొడఁగనుచుఁ, బీతవస్త్రములం దాల్చి నవరత్నభూషణముల భూషితులై ముకుందుసామ్యమున నెసఁగు వారల హరికింకరులఁ జూచి పరమానందమొందుచుఁ బోయి భగవంతునిం జూచు వేడుక. ద్వారపాలకులకుం దెలుప వారను మతినీయ లోపలం జొచ్చి పదియారుద్వారముల కవ్వల దివ్యరత్నసింహాసనమున వెలయు భగవంతుని నిత్యుయు ననంతు నచ్యుతుఁ గృపానీరరాశిని దర్శించిరి

ఆభగవంతుని వైభవము వర్ణింప నేరికే. ఎవ్వనికి తనకుఁ దానె సాటియై యలరుచుండెను ఆపరమేశ్వరుం గాంచి

సాష్టాంగ ప్రణతులొసంగి భయభక్తుల వినుతించి గతవృత్తాంతము నెఱింగింప శ్రీహరి వారి నూఱడించి కూరుచుండ నియోగించి బ్రహ్మంజూచి విధాతా! శంఖచూడునివృత్తాంతమంతయు నెఱుంగుదు ఆతండు తొలిజన్మమున నాభక్తుండగు గోపకుఁడు ఆవృత్తాంత మెఱింగించెద ఆకర్ణింపుము

గోలోకచరిత్రము పరమపవిత్రము నాకు సుదాముఁడను గోపుఁడు పార్షదుఁడు గలఁడు భయంకరమగు రాధాశాపమువలన నాతండు దానవకులమున జన్మించెను గోలోకమున మున్నొకనాఁడు నేను రాసమండలమునకుం బోయితిని విరజయను నొక గోపిక నాకుం బ్రాణాధికయగు ఆమె నను సదాకోరుచుఁ దపమొనరించుచుండు నేనాగోపికను దృష్టిపఱచు పొంటె నం దరిగియుంట కింకరముఖమున రాధిక విని యతిక్రోధవతియై యచటి కేతెంచెను విరజ భీతయై నదీరూపమును గ్రహించెను నే నదృశ్యుఁడ నైతిని కాన రాధిక సఖులంగూడి మరలిపోయెను

సుదాముఁడు నాచెంత నొకనాఁడుండఁగా రాధికయు నెట్లో నన్నుంజూచెను రాధిక కోపకారణ మెఱింగిన సుదాముఁ డామెను జక్కఁగా న్యాయరీతులఁ బరిభవించెను ఆమెయు సుదాముని దిరస్కరించెను రాధిక యాతనిసఖులచే వెలుపలికిం ద్రోయించెను అంత నిలువక యతఁ డాడిన నుడుల కాగ్రహించి దానవయోనిం బుట్టుమని శపించెను ఆశాపమునకు విహ్వలచిత్తుఁడై విలపించుచు నాచెంత కరుదెంచు

చుండ రాధయుఁ గరుణాపరతంత్రయై యతని వారించి వత్సా! యెందుఁబోయెదవు నిలునిలుము అనుచుండ గోష్ఠి కలును దచ్ఛాపంబునకు మిగులఁ జింతిల్ల నేనవ్విధం బెఱింగి యచటికిం బోయి గోలోకమున నొకక్షణకాలమైన ఇతరలోకముల నొకమన్వంతరంబగు చింతిల్లకుము మర్త్యలోకంబునం బుట్టువుఁ గాంచుము. శంకరుండు నిను సంహరింపఁగలఁడు అని పలికితి కమలాసనా! సర్వమంగళకారకంబగు కవచ మతని కిచ్చితి దానినాతఁడు కంఠమున ధరించియుండు అది కంఠమం దుండ నెవ్వఁ డాతనిం జంపంగలఁడు? నేనే విప్రరూపంబునఁ బోయి యాకవచంబును యాచించెద ఏకాలమున నాతని భార్యకు సతీత్వహానికలుగునో ఆకాలమున నతనికి మృతి గలుగునట్లు నీవు ననుగ్రహించితివి కదా? ఆతనిభార్యయుదరమున వీర్య మునిచెద ఆమెకు మృత్యువు గలుగు వెంటనే యామె తనువునదలి నాలోకమునకు వచ్చి నాకుఁ బత్ని కాఁగలదు

అని పలికి భగవంతుఁడగు శ్రీహరి శూలాయుధమును శంకరున కొసంగెను శూలమును శ్రీశంకరుఁడు గ్రహింపఁగనే శ్రీహరి యతర్ధానమొందెను దేవతలు బ్రహ్మశంకరుల ముందిడుకొని యుద్ధార్థులై భారతభూమికిం బోయిరి

మహాశయులారా! ఈగాథయందు విశేషాంశము లెన్నియోఁ గలవు సామాన్యవిషయము లటుండనిండు ఒక్క విషయమును గ్రహింపుఁడు శూలము శంకరునకు శ్రీహరి యొసంగిన ట్లిందుఁ బేర్కొనంబడియెఁ గదా త్రిశూలియను పేరు

శివునకుం గలదు శంఖచూడుని సంహరింప శ్రీహరి యొసం గకము న్నా శివుడు త్రిశూలి గాడుగదా! యన్న ప్రశ్నము రావచ్చును ప్రాయికముగాఁ బురాణము లొక్కొక్క దేవత నొక్కొక్క పురాణమునఁ బ్రధానముగాఁ జెప్పుచుండును ఆదేవ తకుఁ దక్కుంగలవా రెల్ల నంగదేవతలుగా నటఁ బరిగణింపఁ బడుదురు ఏల యని శంకింపకుఁడు ఇందు వ్యాసుల తాత్పర్య మేమని యోజింపుఁడు ఎట్టికర్మమొనరించిన జీవుఁడు తత్పుణ్య ఫల మనుభవింపఁదగు లోకము నకేగును తదధీశుండు సర్వో త్కృష్టుఁ డనంబడుచుండు ఆలోకమే సర్వలోకాతిశయ మనియుఁ జెప్పఁబడుచుండు ఆజీవుఁడు దాన సంతృప్తి నొందును మఱియు నేదేవత నుపాసించినను భక్తి దృఢతమ మయ్యెనేని ఫలమొక్కటఁగును ఆజీవుఁ డుపాసించు దేవతయే సర్వ దేవతాసమారాధ్యుఁ డని చెప్పనున్న నాతనికి భక్తికుదు రదు దేవతాంతరము లాతని సేవించినట్లు తెలిపిన నాతని మన సునఁ దగిలియుండు దేవతయే ముక్తిఫలప్రదుఁడని యతఁడు నమ్మును భగవంతుఁ డాతనిం గరుణించును కాఁబట్టి ఒక్కొ క్కపురాణమున నొక్కొక్క దేవత సర్వోత్కృష్టుఁ డని చెప్పఁ బడుచుండుట సముచితమనియే యెంచఁదగు ఏపురాణము పఠించినను, ఏదేవత నుపాసించినను భగవంతుఁడయి యద్వి తీయుఁడగు విరాట్టు తద్రూపమున నాభక్తునిం గృతకృత్యుం జేయును. దీనిచే నేమతము నవలంబించినను ఫల మొక్కటియే యని తేలినది. ఏమతమైన నేమని ప్రతిదిన మొక్కమతము

నవలంబింపరాదు స్వమతమున సారము లేదనుకొను మూర్ఖు నకు నేమతముకూడ నుపకారము చేయంజాలదు స్వమతమున సారము కల దని నమ్మి దానిఁ బరికించి తెలిసికొనిన ఫల మన్నింటఁ దుల్యమేగాని కందుకము భంగి గమనము చేయు చున్నచో నెందును వానికి సారము లభింపదు ఇద్ది సిద్ధాంత మని నమ్మి ఇతర దేవతలకంటె నా దేవతయే గొప్పవాఁడని విఱ్ఱ వీఁగక యందఱు సములని భావించి తానాశ్రయించిన యొక్క దేవతనే నమ్మి ముక్తినొందుదు నన్న దృఢవిశ్వాస మున నుండుటయే సర్వోత్తమ మార్గము. ఈమార్గమున నడ చినచో నేలాటి చిక్కులు లేవు మతద్వేష మొదవదు రాగ ద్వేషాదులకుఁ జోటు దొరకదు? సర్వదేవతాసమానత్వమున కంటెఁ దెలిసికొనఁదగిన విషయము లేభక్తునకు నుండవు. ప్రతివిషయమున సంశయము లుండినచో నాజీవుఁడు కృతా ర్థుఁడు కాఁజాలఁడు ఇంతట నీవిషయ ముజ్జగింతము కథా భాగమునకు వత్తము

ఇంద్రాదులు శంఖచూడునితో యుద్ధముచేయుట

శ్రీహరి శంఖచూడునిం జంప శంకరు నియోగించి యంతర్హితుఁడు కాఁగా శివుఁడు దేవతలంగూడి మర్త్యలోకం బునకుం బోయి చంద్రభాగానదీతీరమున వటవిటపిమూలంబున నివసించి దేవతల నాయాయికార్యములకు నియోగించి తన మనసు నెఱిఁగి వర్తించు చిత్రరథుండను గంధర్వునిం బిలిచి

యిట్లనియె చిత్రరథా! ఇపుడు నీవు దూతకృత్య మొనరింప వలయు. ఇది దేవతాకార్యము సుమీ! వేగంబ దూతవై శంఖచూడుని చెంతకుఁ బోయి నాయీనుడులఁ దెలియఁ బలికి యుత్తర మెఱింగి రమ్మని విషయమును దెలిపి పంపించెను

చిత్రరథుండును సర్వేశ్వరాజ్ఞ శిరసావహించి శంఖచూడుని రాజధానికిం బోయి యాపురంబుం గనుంగొనియె ఆనగరము మహేంద్రనగరమును గేలిసేయుచుఁ, గుబేరపురమును మెచ్చక, యసమానవైభవమున నలరారుచుండెను దానివిస్తీర్ణ మైదుయోజనములు దైర్ఘ్యము పదియోజనములు స్ఫటికమణిఖచితములగు ప్రాకారము లెన్నియోగలవు ఐదుపరిఖలు సముద్రములఁ బోలి యగాధములై యుండు ఏగోడం బరికించినను జ్వలద్హుతాశనతుల్యమాణిక్య ఖచితములే ఆపత్తనము శతవీధీసమన్వితము మణిచిత్రితవేదిక లందెన్నియో యమర్పఁబడియుండు సకలవస్తుప్రశస్తవణిక్సౌధములు క్రిక్కిరిసి లెక్కకుమించి యందలరారు ఇఁకఁ దక్కుంగలవారిసౌధము లెన్నియనియెన్నఁ బన్నగాధిపతియుఁ జిన్నఁబోవకమానఁడు ఇట్టు లొప్పియుండుట నప్పుట భేదనము వర్ణనాతీత మనుట యతిశయోక్తియెట్టులగు?

చిత్రరథుం డాస్థానీయము దృగ్గోచరంబు కాఁగా నిలుచంబడి చక్కఁగాఁ బరికించి మ్రాన్పడియెను ఇట్టినిగమ మీ మర్త్యులజగమునఁ దగియుండుట యచ్చెరువు గదా యని విస్మయం పడియెను దీనిం జూచినదేవతలు దిగ్భ్రమ మొందక

పోరని నిశ్చయించెను ఇట్టిపురిఁ బాలించుభాగ్యము గలరాజు దేవేంద్రునికన్న మిన్నయని సన్నుతింపక మానరాదని నిశ్చయించుకొనెను ఇట్లు లూహించుచుం బోయిపోయి శంఖచూడుని ప్రాసాదవరము దర్శించెను వలయాకారముగ నమరియున్న యియ్యది రాకాశీతాంశుమండలమా యనుభ్రాంతి నతనికిం బుట్టింపక మానలేదు ఆసౌధమునకుఁ జుట్టు రత్నచిత్రిత పరిఖాసమన్విత దుర్గ చతుష్కము వెలయుచు శత్రు దుర్నిరీక్ష్యమై యితరులకు సుగమమై యుండెను ఆగేహవర్యము గగనమునంటి మణిశృంగవిరాజితంబై, ద్వాదశద్వారశోభితంబై, భయంకర ద్వారపాలరక్షితం బై, మణిగణ విలస దంతర్మందిరవితతుల నతులితం బై, రత్నసోపానభాసురంబై, నవరత్నస్తంభ సహస్రాలంకృతం బై, నిరుపమానం బై యొప్పుచుండెను

పుష్పదంతుఁ డనునామాంతరముగల యా చిత్రరథుండు మెలమెల్లన లోఁజొచ్చి ప్రధానద్వారమును జూచెను ఆద్వారమున శూలహస్తుఁడై మౌనవ్రతమూనినట్లున్నవాని సస్మితాస్యుని ద్వారరక్షకులకు రక్షకునిగఁ గనుంగొనియె చెంతకుఁ బోయిచూడ నాతండు పింగళాక్షుఁడై, తామ్రవర్ణతనుండై భయంకరాకారమున నలరుచు నిలువంబడియుండెను ఆతనితో నెట్లో తనవచ్చినపనిఁ దెలిపి సెల వంది లోపలఁజొచ్చి దూత నెవ్వరు నివారింపరనియు, బాధింపరనియుఁ దెలిసికొని రెండవద్వార సీమం జేరనరిగి యార్యా!

రణవృత్తాంతమును నివేదింప నరుదెంచితి. నే శంకరకింకరుండ పోదగునే యన నతఁడు మాటాడక పో ననుమతి యీయ నభ్యంతరమును బ్రవేశించి కడపట శంఖచూడుని యాస్థానమును దర్శించెను

ఆస్థానమున శంఖచూడుఁడు కొలువు దీరియుండెను రాజమండల మాతనిం బరివేష్టించి యుండెను స్వర్ణసింహాసన మాతని వైభవాతిశయమును జెప్పక చెప్పుచుండెను రత్న శ్రేష్ఠము లందందుఁ జెక్కఁబడి మణిదండ మొప్ప రత్నమయ పుష్పము లలరార భృత్యమస్తకన్యస్తంబై నిరుపమాన మగు శ్వేతచ్ఛత్ర మెత్తఁబడియుండెను చామరముల విసరుచుండిరి ఆతనిరూపము వర్ణనాతీతమై యుండెను రత్నభూషణ భూషితమగు తత్తనువు మన్మథునిఁ జప్పరించుచుండెను అనేక దానవకోటులు పరివేష్టించి యుండిరి ఆయుధపాణులై భయంకరరూపులగు వీరభటులు క్రిక్కిరిసియుండిరి ఇట్టు లొప్పుచున్న శంఖచూడుని బుష్పదంతుఁడు కనుంగొని విస్మయం బంది చేరంబోయి యుచితరీతి గౌరవించి శంకరకింకరుఁడ వృత్తాంతమొండు మనవిచేసెద అవధరింపుఁడని యిట్లు చెప్పెను

దేవా! నేను శివభృత్యుఁడ. నాపేరు పుష్పదంతుఁ డందురు ప్రభూ! శంకరాశయ మిదియే వినుఁ? శంఖచూడ దానవేంద్రా! దేవతలకు రాజ్యము నధికారము నిమ్ము దేవేశుండగు శ్రీహరిని దేవతలు శరణుచొచ్చిరి ఆశ్రీహరి శూలా

యుద్ధ మొసంగి నన్నుఁ బంచె * పుష్పభద్రానదీతీరమున వట మూలమున నున్నవాఁడ దేవతలకు రాజ్య మొసంగుము దానికి సమ్మతింపనిచో యుద్ధము చేయుము" ఇదియే శంకరోక్తి ప్రభూ! నేను శంకరునితో నేమని పల్కఁదగును? సెలవిమ్ము అని పలికి వినయము తనర నూరకుండెను

శంఖచూడుం డాపుష్పదంతోక్తులవిని చిఱునవ్వు ముఖమున కొక్క క్రొత్తయలంకారము నీయఁగా నేను రేపుదయము వచ్చెద నీవు పొమ్మని పలికెను దూతయు మహాప్రసాదంబని పనివిని వటభూరుహాతలవాసియైన శంకరున కా వృత్తాంతంబెల్ల నెఱింగించెను ఆసమయముననే శివు నంతికమునకుఁ గుమారస్వామి యరుదెంచెను ఆయనవెంట వీరభద్రుఁడు, నందీశుఁడు, మహాకాలుఁడు, సుభద్రుఁడు, విశాలాక్షుఁడు, బాణుఁడు, పింగలాక్షుఁడు, వికంపనుఁడు, విరూపాక్ష, వికృతి, మణిభద్ర, బాష్కల, కపిల, దీర్ఘదంష్ట్ర, వికట, తామ్రలోచన, కాలకంఠ, బలిభద్ర, కాలజిహ్వ, కుటీచర, బలోన్మత్త, రణశ్లాఘులును, దుర్జయ, దుర్గములును, భైరవాష్టకంబు, నేకాదశరుద్రులు, వస్వష్టకంబు, ద్వాదశాదిత్యులు, హుతాశన, చంద్ర, విశ్వక, ర్మాశ్వి, కుబేర, యమ,

---

* లోగా చంద్రభాగాతీరమున శంకరుఁ డున్నట్లు చెప్పఁబడియె ఇటఁ బుష్పభద్రానదీతీరమని చెప్పఁబడినది. ఈ రెండుపేరులు గల నది యొక్కటియే యని గ్రహింపఁదగు. 'పుష్పభద్రా నదీతీరే వటమూలే త్రిలోచనః.' అని మూ

జయంత, నలకూబర, వాయు, వరుణ, బుధ, మంగళ, ధర్మ, శ, నీశాన, కామదేవులు, ఉగ్రదం, ష్ట్రోగ్రచండ, కోటర్తు లును, భయంకరాస్యయు, భుజాష్టకవిరాజితయు, రత్నవిమా నాలంకృతయు, రక్తవస్త్రపరీధానయు, రక్తమాల్యానులేప నయు, సంతోషపరవశయు, భక్తాభయదాత్రియు, శత్రుభీతి దాత్రియు, యోజనాయతజిహ్వయు, శంఖచక్ర గదా పద్మ ఖడ్గ చర్మ ధనుశ్శర, ఖర్పర, త్రిశూల, శక్తి, ముద్గర, ముసల, వజ్ర, ఖేట, ఫలక, వైష్ణవవాయవ్యవహ్నినాగపాశ, నారా యణ, గాంధర్వ, బ్రహ్మ, గారుడ, పర్జన్య, పాశుపత, జృం భణ, పార్వత, మాహేశ్వర, దండ, సమ్మోహనముఖాస్త్ర ధారణియు, భూతప్రేతపిశాచ, కూశ్మాండ, బ్రహ్మరాక్షస, భేతాళ, రాక్షస, యక్ష, కిన్నరసేవితయు నగు భద్రకాళియు నరుదెంచిరి వారెల్ల యథావిధి చంద్రశేఖరునకు నమస్క రించిరి

కుమారుండు శివాజ్ఞచేఁ దదంతికమునఁ గూరుచుం డెను తక్కుంగలవారందఱు నం దందుఁ గూరుచుండి యద్భు చిత్రకథాలాపములఁ గాలముఁ గడుపుచుండిరి ఆవైభవము వర్ణింప నేరికేఁ దరంబుగాదు ఇట్లు త్రిలోకవాసులగు శంకర కింకరు లరుదెంచి తదాజ్ఞ నెఱవేర్ప సంసిద్ధులై యుండిరి

అంత నచ్చట శంఖచూడుఁడు తులసియుండు సౌధం బున కేగి యుద్ధవార్త నెఱింగించెను తులసీదేవియు రణవార్త నాలించి శుష్కకంఠోష్ఠతాలుకయై చంచలించుహృదయముతో శంఖచూడున కిట్లనియె ప్రాణబంధూ! నాథా! క్షణకా

ఉము నాహృదయమున వసింపుము నాప్రాణమును రక్షింపుము నావాంఛితములఁ దీర్పుము క్షణకాలము సాదరముగ లోచనతృప్తిగ నిన్నుఁ జూడ నిమ్ము. నాప్రాణములు వడఁకుచున్నవి మనస్సు తపించుచున్నది గతరాత్రి దుస్స్వప్నముఁ గంటిని నాకనేకసంశయములు బాధించుచున్నవి అని పలుకుచుం గన్నీరు నించెను

శంఖచూడుఁడు తులసీవాక్కుల నాలకించి హితమై తథ్యమునగు వచనము నిట్లు చెప్పెను భోగనిబంధనమగు కర్మము కాలానుసారముగ వచ్చుచుండును శుభము, హర్షము, సుఖము. దుఃఖము, భయశోకములు, మంగళము కాలానుసారముగా లభించును వృక్షములు కాలముననే కొమ్మలు వెలయఁబోలుచును వరుసఁగాఁ బుష్పవంతములై ఫలవంతములు గూడ నగును కాలము ననుసరించి కాయలు పక్వములై ఫలము లనంబడును. కాలము చెల్లఁగనే భూమిం బడి చెడును ఒక్కొక్క కాలమున నశించును కాలానుసారమే సృష్టికర్త సృజించును రక్షకుఁడు పాలించును సంహర్త సంహరించును *బ్రహ్మవిష్ణుశివుల కీశ్వరి పరాప్రకృతియే విరాట్టు కాలానుసారము సృష్టిస్థితిసంహారముల నొనరింప స్వాభిన్నప్రకృతిని నిచ్ఛానుసారము పొందును ఇచ్ఛానుసారము సర్వకార్యముల నొనరించును సర్వేశుఁడు సర్వసాక్షి సర్వాత్మ యాపరమేశ్వరుఁడే జనుని జనునివలననే పుట్టించును జనునిద్వారా రక్షిం

---

* బ్రహ్మ విష్ణు శివాదీనా మీశ్వరః ప్రకృతిః పరా. అని మూ

చును జనునివంకనే సంహరించును అట్టి పరమాత్మను సేవింపుము ఏభగవంతు నాజ్ఞచే వాయువు వీచునో, రవి ప్రకాశించునో, ఇంద్రుఁడు వర్షించునో, మృత్యువు స్వకృత్య మొనరింప సంచరించునో, అగ్ని దహించునో, చంద్రుఁడు శీతలుఁడై చరించునో, ఏదేవుని మృత్యువునకు మృత్యువుగను, గాలమునకుఁ గాలునిగను, యమునకు యమునిగను, సృష్టకు స్రష్టగను, రక్షకునకు రక్షకునిగను, సంహర్తకు సంహర్తగను, వచింతురో యట్టిదేవుని భజింపుము నేనెవఁడను? నీవెవతవు? మనకెట్లు సమావేశము గలిగెను? అట్లే వియోగము కలుగనున్నది? మూర్ఖుఁడు శోకసమయమున భయంపడును పండితుఁడట్లు భయంపడఁడు సుఖదుఃఖములు చక్రనేమిక్రమమునఁ దిరుగుచుండును కాంతామణీ! నీవును శ్రీహరిని బొందఁగలుగుదువు బదరికాశ్రమమున నేల తపమొనరించితివి? నేనును దపమొనరించికదా బ్రహ్మావరముల నిన్నుంబరిగ్రహింపఁగల్గితి? ఏహరినుద్దేశించి తపమొనరించితివో యట్టి శ్రీహరినే పడయఁగలవు బృందావనమును గోలోకముననే పొందఁగలవు నే నీదానవతనువును ద్యజించి యాగోలోకమునే పొందఁ గలను ఆలోకమున నన్ను నీవును నిన్ను నేనును జూడఁగలుగుదుము రాధికాశాపమున నీలోకమునఁ బుట్టితిని. శాపాంతమున మరల నాలోకమున కేగెదను ఇందులకై దుఃఖింప నేటికో ఇంచుక వచింపుము నీవు నీదేహమును ద్యజించి దివ్యతనువును ధరించి యాదివ్యలోకమున శ్రీహరినే పొందఁగలవు ఏల భీతిల్లెదు?

అని పలికి యనునయించి యా రేయి మనోజ్ఞపుష్పతల్పమున హాయిగ భార్యంగూడి నిదురించెను ఆ మెయునా రేయి నాహారముం గొనక శోకసాగరమున మునిఁగియుండఁగాఁ బెక్కుభంగుల నూరార్చెను. జ్ఞానియగునాశంఖచూడుఁడు పూర్వము శ్రీకృష్ణదత్తోపదేశము నామె కొసంగి శోకము నడంచెను దాన నా తులసీదేవి శోకవిహ్వలగాక ప్రసన్నవదననయనయై సర్వము నశ్వరమని తలంచి యా రేయి సుఖనిద్రఁ గడపెను. ఈదంపతు లంత నా రాత్రి శేషమున సుఖసాగరనిమగ్నులై గడపిరి పులకలు పొడమ బహువిధబంధవిశేషముల సుఖ మనుభవించిరి ఆతఁ డామెను బ్రాణాధికురాలినిగా భావించెను. అన్యోన్యనర్మాలాపముల నితరేతరాశ్లేషావిశేషముల నా రాత్రి క్షణకాల మట్లు వారు గడపిరి

శంఖచూడుఁడు శివునితో యుద్ధ మొనరించుట

మఱునాఁడు ప్రభాతమునకుఁ బూర్వమే లేచి మనోహరపుష్పతల్పమును బరిత్యజించి శ్రీకృష్ణధ్యానము చేసి యా శంఖచూడుఁడు రాత్రి కట్టుకొన్న వస్త్రమును వదలి కాల్యకృత్యము లొనరించి మంగళోదకముల స్నానమొనరించి మరల ధౌతవస్త్రముల ధరియించి భాలమునఁ దిలకము నిడి యావశ్యాహ్నికమును దీరిచి, యిష్టదేవతలఁ బ్రార్థించి దధ్యాజ్యమధులాజాది మంగళవస్తువులం గనుంగొని రత్నమణి వస్త్ర కాంచనశ్రేష్ఠము ల బ్రాహ్మణశ్రేష్ఠులకు దానముచేసి గురువునకు

సద్రత్నముల నొసంగి గజరత్నాశ్వరత్న మనోహరధనరత్నముల దరిద్రుఁడగు భూసురునకు దానమిచ్చి వేయిభాండారములను, రెండులక్షల నగరములను, ననేకగ్రామములను బాత్రభూతభూసురునకు నిచ్చి పుత్రునకుఁ బట్టముఁ గట్టి సర్వదానవవిభుండవు కమ్మా యని యాశీర్వదించి భార్యయగు తులసి నా పుత్రున కప్పగించి రాజ్యధనసేవకకోశవాహనాదికములఁబుత్రుని యధీనమందుంచి తాను యుద్ధసన్నాహ మొనరించి ధనుస్సును ధరించి సైన్యముల సిద్ధపఱుప నియోగించి మూఁడులక్షలగుఱ్ఱములు, లక్షమదగజంబులు, పదివేలరథంబులు, మూఁడుకోట్ల పదాతులు, కవచధారులు శూలధారులు మూఁడుమూఁడు కోటులు తనవెంట జన్య మొనరింప సిద్ధపడఁగా నానందించి యుద్ధవిశారదుండగు మహారథుని మూఁడులక్షలబలముల కధిపతిం గావించి తక్కినబలములకు భాండౌఘుండను దానవు నధిపతిగా నొనర్చెను

ఇల్లు చేయఁదగు నియమముల నేర్పఱచి శిబిరమునుండి వెలువడి శ్రీహరిని మనసున ధ్యానించుచు రత్నేంద్రసారనిర్మిత వ్యోమయానము నెక్కి గురువుల ముం దిడుకొని యీశ్వరుఁ డున్న చక్కటికిం బోయెను పుణ్యభద్రానదీతీరమునఁ బవిత్రాక్షయవటము నీడ సిద్ధుల కాశ్రయభూతంబగు సిద్ధాశ్రమమున గపిలమహర్షి తప స్సొనరించినచోట భారతభూమియందుఁ బడమరసంద్రమునకుం దూర్పున మలయపర్వత పశ్చిమభాగంబున శ్రీశైలమునకు నుత్తరభాగమున గంధమాదనాద్రికి యామ్య

ప్రదేశమునఁ బంచయోజనవిస్తీర్ణమై తచ్ఛతగుణదైర్ఘ్యమై తగుచోట, విమానమును దిగెను

అందు శుద్ధస్ఫటికమువలె జలము ప్రవహింప భారత సుకృతవిశేష మనసొప్పుచు, నక్షయోదకము గలిగి, శరావతి యనునది తనలోఁ గలియ హిమాలయమునఁ బుట్టువుంగాంచి మించి పుణ్యభద్రానది యలరుచుండెను దానినే గోమతియనియు వాడుదురు అది పడమరసంద్రమునఁ గలియును నద మనక యేలాకా నదియనియే పెద్దలు నామకరణము చేసిరి అచ్చట దిగి శంఖచూడుఁడు శ్రీశంకరు దర్శించెను

ఆసదాశివుఁడు భక్తలోకశంకరుండై, సూర్యకోటి ప్రభాసమానుండై, యోగాసనమును దాల్చి చిన్ముద్ర విలసిల్ల, స్మితవక్త్రము సౌందర్యమును దెలుప బ్రహ్మతేజస్సు ప్రజ్వరిల్లఁ, త్రిశూలపట్టిసధారియై, నిరుపమాన వ్యాఘ్రచర్మాంబరంబును ధరియించి, భక్తమృత్యుహరుండై శాంతమూర్తియై మనోహర రీతి వెలయుచుండఁగాఁ జని కాంచెను ఆశంకరుండు తపఃఫల ప్రదాతయయి, సకల సంపత్ప్రదాయకుండై, ఆశుతుష్టింగాంచుచుఁ, బ్రసన్నముఖకమలుండై, భక్తానుగ్రహనిరతుండై విశ్వబీజవిశ్వరూపవిశ్వనాథాద్యనేక నామవిలసితుండై, నిర్వికారవైభవంబునఁ బరఁగుచు నద్వితీయుండై విరాజిల్లుచుండెను

అట్టి యసమానవైభవమాహాత్మ్యముల నలరు శ్రీశంకరుం గాంచి పరిజనసమేతుఁడై శంఖచూడుఁడు నమస్కరించెను భద్రకాళికి, స్కందునకును, నమస్కరించెను.

వారెల్ల నాతని కాశీపముల నిడుచు గౌరవపురస్సరముగాఁ గూరుచుండ నియోగించి తత్కాలోచిత కుశలప్రశ్నములచే నించుక కాలముం గడపిరి శంఖచూడుండును శివుసన్నిధి వసించెను

అంత సదాశివుండు కరుణవెలయ నిట్లు పలికెను లోకముల సృజించు నాతఁడు బ్రహ్మ యనంబడు ఆతనిపుత్త్రుఁడు మరీచి ఆముని విష్ణుభక్తుఁడు తత్తనయుండు కశ్యపుఁడు ఆముని సృష్టికర్తలలో నొకఁడయ్యెను దక్షప్రజాపతి ప్రీతిచే నా కశ్యపబ్రహ్మకుఁ బదుమూవురు పుత్త్రికలను భార్యలగా నొసంగెను ఆభార్యలలో దనువను నంగన యొకతుకయని తెలియవలయు ఆదనువు కశ్యపసౌభాగ్యవృద్ధికారిణి యనంబడుచు, నలువదిమంది కొడుకులం బడసెను వారెల్ల బ్రతాప విశేషములఁ బ్రఖ్యాతినందిరి వారిలో మహాబలపరాక్రమశాలి విప్రచిత్తి యనువాఁడు గలఁడు తత్తనూజాతుఁడు దంభనామకుఁడు ఆతఁడు విష్ణుభక్తిగలిగి జితేంద్రియుఁడై పుష్కరతీరమున లక్షసంవత్సరములు నియతిమై నొకమంత్రమును జపించెను ఆమంత్రమే శ్రీకృష్ణమంత్రము ఆతని గురువు శుక్రుఁడు. కొంతకాలమున కాదంభుఁడు శ్రీకృష్ణపరాయణుఁడవగు నిన్నుఁ దనయునిం గాంచెను నీవు తొలుత గోలోకమున శ్రీకృష్ణసేవకులలో నొకఁడవు పార్షదుఁ డనంబడు గోపకుఁడవు రాధికాశాపకారణమున దానవేశ్వరుండవై యిపుడు జన్మించితివి

విష్ణుభక్తుఁడు ఆబ్రహ్మస్తంభపర్యంతము తుచ్ఛముగా భావించి దేనినిగోరక విష్ణుసమీప నివాసమునే కోరును అది తప్ప నితర మేమిచ్చినను బరిగ్రహింపఁడు బ్రహ్మత్వము, నమరత్వమును తుచ్ఛముగా విష్ణుభక్తుఁడు భావించును ఇఁక నింద్రత్వము, మనుత్వమును లెక్కించునా? అట్టి శ్రీకృష్ణ భక్తుఁడ వగునీవు దేవతారాజ్యమున భ్రమింపఁ గోరనేల? దేవతలకు రాజ్యము నిమ్ము నాయందు నీకుఁగలప్రీతిని రక్షింపుము స్వరాజ్యమున సుఖముగా నుండుము దేవత లీరాజ్యమున నుందురుగాక భ్రాతవిరోధ మిఁకఁ జాలును మీరందఱు కశ్యపవంశజులు గదా బ్రహ్మహత్యాది మహాపాతకము లెల్లను జ్ఞాతిద్రోహపాతకమునఁ బదాఱవభాగమును బోలవు. ఈసంపదలు స్థిరములని భావింతువా? సర్వకాలసర్వావస్థ లోకరీతి జరగునని నీవు నమ్ముదువా? బ్రహ్మయంతవానికి లయమునఁ దిరోభావము కలదు మరల సృష్టికాలమున నావిర్భావము కలదు ఇది యీశ్వరప్రభావమువలనఁ గదా జరగుచుండును ధర్మము సత్యయుగ మనఁబడు కృతయుగమున నాల్గుపాదంబుల నడచుచుండు త్రేతాయుగమున మూఁడు భాగముల వెలయు ద్వాపరయుగంబున రెండుభాగముల స్థితింగాంచు కలియుగము ననేకభాగము నిలుచును కలియుగము కడపటిభాగమునఁ గళామాత్రశేషముగ నుండును కుహూ నామమనఁదగు నమవసయందుఁ జంద్రకళవలె సన్నగిలి నశించును అదియే కలియుగాంత్యతమభాగ మని యెఱుంగఁదగు గ్రీష్మర్తువున సూర్యకాంతి యెట్లుండునో

హేమంతమున నట్లుండదుగదా. పగటియందు మధ్యాహ్నము తఱచె నుండు భాస్కరుకళ సాయం ప్రాతఃకాలముల నట్లుండదుగదా ప్రాతఃకాలమున నుదయించి బాల్యమునొంది పరుసగా వృద్ధినొంది సాయంకాలమున రవి క్షీణించును. మేఘావృత్తిచేఁ బగటియందును గనంబడఁడు రాహు వావరింప స్తంభత్వ మొందును మరలఁ బ్రకాశించును పూర్ణిమనాఁడు పరిపూర్ణుఁ డగుచంద్రుఁడు దినభాగమున క్షయత నొందునుగదా కుహూ ద్వితీయదినమున మరల నుదయించును రాహుగ్రస్తుఁడై తిరోభావ మొందును చరాచరములన్నియు నిట్లే వృద్ధిక్షయములఁ బడయుచుండును పరబ్రహ్మకొక్కనికే సదాసమత్వము వెలయుచుండును మృత్యుంజయుఁడ నగు నేను బహుప్రళయముల నందితిని పలుమాఱు పుట్టువుం గాంచితిని * ఆపరమాత్మయే ప్రకృతి ఆపరమాత్మయే పురుషుఁడు ఆతఁడే యాత్మ ఆతఁడే జీవుఁడు ఆతఁడే నానారూపధరుండు నగు ఎవఁ డట్టిపరమాత్మను నామగుణస్తుతిరూప మగు ధ్యానముచేయునో ఆతఁడు మృత్యువును జయించును † బ్రహ్మను సృష్టికర్తగను, విష్ణువును రక్షకుని

---

* స చ ప్రకృతి రూపం చ స ఏవ పురుషస్స్మృతః, సచాత్మా స చ జీవశ్చ నానారూప ధరఃపరః. అని మూ. ౯ స్కం. ౨౧ అధ్యా.

† స్రష్టాకృతో విధి స్తేన పాతావిష్ణుః కృతోభవేత్, అహం కృతశ్చ సంహర్తా వయం విషయిణః కృతాః. అని మూ ౯ స్కం. ౨౧ అ.

గను, నన్ను లయకర్తగను నియమించిన వాఁడా పరమాత్మయే అట్టి నేను సదా తన్నామగుణసంకీర్తనము చేయుచుందును ఈజ్ఞానము చేతనే నేను నిర్భయుఁడనై మృత్యుంజయుఁడ నగుచున్నాఁడ అని పలికి సభామధ్యమున శంకరుఁ డూరకుండెను

శంఖచూడుం డామాటల నాలకించి శివుం బ్రశంసించి మధురవాక్కుల నిట్లు పలికెను ప్రభూ! శంకరా! నీవు వచియించినదంతయు సత్యంబ అన్యథా వచియింపఁ జాలను ఐనను నామనవి యొకఁడు కలదు దానిం జిత్తగింపవలయును జ్ఞాతిద్రోహము మహాపాతకమని మీరు వచించితిరి బలిచక్రవర్తి సర్వస్వము పరిగ్రహించి యేల క్రిందికిఁ ద్రోయఁబడియెనో తెలియఁజాలకున్నాఁడను గధాధరుం డాతని నధోలోకమునుండి యుద్ధరింపఁజాలకున్నాఁడు గదా సోదరయుక్తుఁడగు హిరణ్యాక్షుఁడేల దేవతలచే హింసింపఁబడెను? శుంభాది దానవు లేల దేవతలచే హింసింపంబడిరి? పూర్వము క్షీరసాగర మథనకాలమున దేవత లేల యమృతముఁ ద్రావిరి? అందుఁ గ్లేశము మాభాగము, ఫలము వారిభాగమా. ఇది న్యాయమా. పరమాత్మకీలోకము క్రీడాభాండము. ఎవని కెప్పు డైశ్వర్యము నీయఁదగునో యప్పు డతని కిచ్చును దేవదానవుల కీసంవాదము పలుమాఱు కలుగుచుండునదియే మాకు జయపరాజయములు కాలక్రమమునఁ గలుగుచునే యుండును ఇట్టి మాకు విరోధము గలుగఁగా దేవతలకు సాయమొనరింప

వచ్చుట నీశ్వరునకు మిగుల లజ్జాకరము జయపరాజయములఁ గీర్తిహానులు సంభవించుచుండుట సహజము. అని పలుక విని పరమేశ్వరుండు నవ్వి తగిన ట్లుత్తరమును జెప్పఁదలఁచి యి ట్లనియె

బ్రహ్మవంశసముద్భవులరగు మీకు యుద్ధముగలుగ మీతో యుద్ధముసేయుట కేమి లజ్జగలదు. పరాజయము గలుగ నకీర్తియు లేదు తొలునొలుత శ్రీహరికి మధుకైటభులతోఁ గదా యుద్ధము పొసఁగెను హిరణ్యకశిపున కతని యాత్మతోనే సంగరము సంభవించెను త్రిపురాసురులతో మున్నె నాకు నాహవము కలిగెను జగజ్జనని యగుప్రకృతికి శుంభాదులతోఁ గలహము పొసఁగెను నీవు శ్రీకృష్ణపర మాత్మకుఁ బార్షదుండవు తెగిన దానవులందఱు నీవంటివారు సుమీ! ఇట్టి నీతో నేను బ్రవిదారణ మొనరించుటచే లజ్జ యేమి? సురలకు దిక్కుగా హరివలనఁ బంపఁబడితిని నాహిత వచనము దేవతలకు రాజ్య మిమ్మనియే అని పలికి శంకరుం డూరకుండెను శంఖచూడుండు నమాత్యులంగూడి వెడలెను.

దేవదానవయుద్ధము.

శంఖచూడుఁడు విమానారూఢుఁడై వెడలినపిమ్మట శంకరుండు తనసేనలఁ ద్వరగా ననికివెడల నాయత్తపఱుప నాజ్ఞాపించెను. దానవేంద్రుఁడు యుద్ధారంభము నొనరింప సన్నద్ధుఁ డయ్యెను ఇంద్రుఁడు వృషపర్వునితో సంగర మొన

రింపఁ దానే పూనుకొనెను. భాస్కరుఁడు విప్రచిత్తితో నని సేయ మార్కొనియె చంద్రుఁడు దంభదానవునిఁ దలఁపడియె; కాలుఁడు కాలస్వరుం డనుదై తేయుని, హుతాశనుఁడు గోకర్ణుని, కుబేరుఁడు కాలకేయుని, విశ్వకర్మ మయదానవుని, మృత్యువు భయంకరుండగు సంహారనాముని, వరుణుఁడు వికంకటుని, వాయువు చంచలదితిజుని, బుధుఁడు ధృతపృష్ఠుని, శనైశ్చరుఁడు రక్తాక్షుని, జయంతుఁడు రత్నసారుని, వసువులు * వర్చోగణములను, అశ్వినీదేవతలు దీప్తిశాలి యనువానిని, నలకూబరుఁడు ధూమ్రుని, ధర్ముఁడు ధురంధరుని, మంగళుఁడు షాక్షుని, వైభానుఁడు శోభాకరదనుపుత్రుని, మన్మథుఁడు పిఠరుని, ఆదిత్యులనఁబడు భాస్కరసూర్యేతరదేవతలు పదిమందియు గోధాముఖ, చూర్ణ, ఖడ్గ, ధ్వజ, కాంచీముఖ, పిండ, ధూమ్ర, నంది, విశ్వ, పలాశు లనుదానవులను, ఏకాదశరుద్రులు భయంకరదానవులను, మహామారి యనుదేవత చండుని, నందీశ్వరాదులు దానవగణములను మార్కొనిరి ప్రళయము భయంకరముగఁ దోఁచిన ట్లాయుద్ధము భయంకరాకృతిం దాల్చెను

ఈశ్వరుఁడు వటమూలమునఁ గాళీదేవియుఁ గుమారుఁడును దనయొద్ద నుండఁ గూరుచుండి చూచుచుండెను ఉభయసేనలు ఘోరముగాఁ బోరిరి. శంఖచూడుఁడు రత్నసింహాసనాసీనుఁడై కోటిదానవులు పరివేష్టింప, రత్నభూషణముల

* 'వసవో వర్చసాంగణైః'. అని మూ

ప్రకాశింప, వెలయుచుండెను శంకరకింకరు లందఱు దానవులచేఁ దఱుమంబడిరి దేవతలు క్షతకాయులై కాళికి బుద్ధి చెప్పిరి కుమారుఁ డాగ్రహించి దేవతల కభయంబొసంగి సేనల కుత్సాహమును బుట్టించెను అంతఁ దానొక్కఁడయ్యును దానవుల నందఱ మారొక్కని దారుణప్రవిదారణము గావించెను దానవకోటుల నిమేషమాత్రమున సంహరించెను అంతఁ గమలాక్షియగు కాళి యసురుల నుక్కడంచెను కోపము రూపముఁదాల్చినపోల్కి నాకాళి చెలరేఁగి దానవుల రక్తనదిని ముంచెను దాను నోడలెఱుంగక యనంత క్రోధమున వారి రక్తమునుఁ ద్రావెను ఒక్కకరంబున ననేకరాక్షసులం బట్టుకొని పిండిచేసెను ఆకాళీయుద్ధమునఁ గబంధము లనేకములు గగనంబున నాడుచుండెను కుమారస్వామి శరములు పరంపరలుగాఁ బరగింప దానవులు శిథిలితగాత్రులై బలపరాక్రమోపేతులయ్యు భీతులై పరుగువాఱిరి

అట్లు స్కందుఁడు విక్రమింప దానవులు పరుగిడుచుండుట గన్నులారఁ గాంచి వృషపర్వుఁడు, వికంకణుఁడు నను వారు కుమారునిమారుకొని పోరుఘోరముగాఁ గావించిరి. మహామారియు భయంపడక రక్కసుల నురుమాడుచుండెను వీరందఱొక్కపెట్టున నెట్టన విక్రమింప దానవులు భీతులై కలవిలపాటొందిరి పలాయన మంగీకరింపక తప్పదయ్యెను దేవత లంబరమునుండి పుష్పవృష్టిని గురియించిరి కుమార

స్వామి సంగరమును జూచి నంత మహారుద్రుఁడు విక్రమించి ప్రళయ మొందించుతఱి యిట్టిదే యనుమాట స్మృతికివచ్చెను॥

అంత శంఖచూడుఁడు తనవారిపాటుగాంచి విమానా రూఢుఁడై బాణవర్షము గురియించుచు, యుద్ధయు చేయఁ దొడఁగెను ఆతనిబాణములు దృష్టిని మించెను ఒక్కొక్క తఱి నంధకారమును బుట్టించుచు, నొక్కొక్క సమయమున దీప్రల వెలయించుచు నాతఁడని చేయసాగెను నందీశ్వరాదు లాతని సంరంభంబు భరియింపఁజాలక పరుగెత్తసాగిరి రణ మూర్ధమున నొక్కకుమారస్వామి నిలువఁబడియెను పర్వతము లను, వృక్షములను, సర్పములను, శిలలను, వర్ష రూపమున శంఖ చూడుఁడు గురిపింపసాగెను ఆతని శరవృష్టిచేఁ గప్పఁబడి స్కందుఁడు తిరోహితుఁ డయ్యెను అప్పుడు మంచుచేఁ గప్పఁ బడు భాస్కరుని విధముతోఁచెను అంతఁ బోక దానవుఁడు కుమారుని ధనుస్సును భేదించెను రథమును శకలములు చేసెను. మయూరవాహనము నవయవములు తద్బాణక్షతము లై రక్తమునఁ దోఁగుచుండెను కుమారుశక్త్యాయుధము చూర్ణమయ్యెను తుదకుక్షణమాత్రము కుమారుఁడు మూర్ఛ మునింగెను. అంతలోఁ దెలివి పొలసెను విష్ణుదత్తమగు నొండు శరాసనముఁగొని రత్నమయవిమానము నెక్కి శస్త్రాస్త్రములఁ జక్క నమర్చుకొని భయంకరసంగర మా శంఖచూడునితోఁ జేసెను దివ్యాస్త్రములఁ బరఁగించి దానవప్రయుక్తపర్వత వృక్షసర్పాదుల శకలములుగా నొనరించెను. పర్జన్యాస్త్రమును

ప్రయోగించి దానవాస్త్రాగ్ని నడంచెను అంత నూరకుండక శంఖచూడుఁ డప్పు డెక్కియున్న రథమును ధనుస్సును ఛేదించెను మఱియు సారధిని, రత్నసారమగు కిరీటమును, జూర్ణము గావించి, శక్తిని బ్రయోగించెను ఆశక్తివక్షమునఁ దాఁకుడు శంఖచూడుఁడు మూర్ఛిల్లెను క్షణమాత్రమునఁ దెప్పిరిల్లి లేచెను వేఱొండు రథము నెక్కి ధనుర్దండము నుద్దండరీతిఁ గేలనంది మాయికులలో నగ్రగణ్యుండగు నాశంఖచూడుఁడు శరజాలములఁ గుమారుంగప్పి సింహనాద మొనరించెను వెంటనే శ్రీవిష్ణుదత్తమగు శక్తిని గ్రహించి కుమారువక్షంబు లక్ష్యముచేసి ప్రయోగింప నాతఁడు మూర్ఛమునింగి భూమిని సోలెను ఆస్కందుని గాళికాదేవి లేవనెత్తికొనిపోయి శంకరు పార్శ్వమున నునిచెను శివుం డాతని నిమేషమాత్రమున లబ్ధ సంజ్ఞునిజేసి బల మనంత మగునట్లు ప్రసాదించెను బలపరాక్రమములు యథారీతి నలర నాతం డలరారెను

అంతఁ గాళీదేవి యుద్ధముసేయ వెడల మహావీరులెల్ల నామెం బరివేష్టించి పోయిరి దేవగంధర్వాదు లాయంబను నుతించిరి ఆయంబ వెడలి సింహనాద మొనరించెను దేవీసింహానాదమున భీతిల్లి దానవులు మూర్ఛాక్రాంతులైరి ఆకాళిని బరివేష్టించి యున్నభూతములు రాక్షసులం జంపఁబూనెను శంఖచూడుఁ డాకాళిని మార్కొన సాహసించి యుద్ధమునకు వచ్చెను దానవుల కభయం బొసంగఁ గాళి యాతనిమీఁదఁ బ్రళయాగ్నిసమప్రభంబగు వహ్నిఁ బ్రయోగించెను ఆశంఖ

చూడుఁడు పర్జన్యాస్త్రమును వైచి దానిం జల్లార్చెను ఆమె వారుణాస్త్రమును వైవ నతఁడు దానిని విలాసముమీఱ గాంధర్వాస్త్రమున శాంతింపఁ జేసెను కాళి మహాభయంకరంబగు మాహేశ్వరాస్త్రమును బ్రయోగింప వైష్ణవాస్త్రమున దానినుపశమింపఁజేసెను దేవియు మంత్రపూర్వకముగా నారాయణాస్త్రమును నిగిడింప దానవుం డరదంబుఁ దిగి నమస్కరించి దానిపౌరుషం బుడిపెను ఆయస్త్రము శాంతినొంది మింటికెగసి ప్రళయాగ్నిశిఖవలెఁ బైఁబడరాఁగా నతఁడు దండముగా భూమిం బడియెను దాన నది యూరకుండెను ఆమెయు బ్రహ్మాస్త్రమును వైన బ్రహ్మాస్త్రమునే వైచి శాంతినొందించెను. ఆజగజ్జననియు మంత్రపూర్వకముగా దివ్యాస్త్రమును బఱప నతఁడు దివ్యాస్త్రజాలమున దానిఁ జల్లార్చెను యోజనాయత శక్తిని దేవివైవగా వివిధవిధదివ్యాస్త్రములచే దాని నతఁడు ఖండించెను ఆవల నాజనని మంత్రపూతమగు పాశుపతముఁ బ్రయోగింప సమకట్ట నాకాశవాక్కొకటి "దేవీ! పాశుపతమున వీనికిం జావులేదు శ్రీహరిదివ్యకవచ మీతని శరీరమున నుండు నంత దాఁక వీని నీయస్త్రము బాధింపలేదు ఇంతియ గాదు ఈతనిభార్యయందు సతీత్వ మెంతవఱకుండునో యంత దాఁక నీతనికి జరామరణములు గలుగవని బ్రహ్మావరము గలదు" అని పలికెను

భద్రకాళి యావాక్కు నాలకించి ఆయస్త్రమును రాక్షసులపై వైవ శతలక్షదానవులు మడిసిరి అంత నాఁకలిఁగొ

యామె శంఖచూడుని మ్రింగఁబోఁగా దివ్యాస్త్రముల నడ్డ గించెను. మరల నాతని మ్రింగ వేగముగా నామె పరుగిడ సర్వసిద్ధులుగల యాతఁడు దేహమును బెంచెను కాళియు నభంగమగు తద్ద్రథమును ముష్టిఘాతమునఁ జూర్ణమగునట్లు చేసెను అంత మరలక యాదేవి శూలమునువైవ వామ హస్తమున వాఁడు దానిం బట్టుకొనియెను ఆవల నాకాళి ముష్టిఘాతమున నతని నొప్పింప మూర్ఛమునింగి క్షణకాల మునకే లేచెను వారిరువురు బాహుయుద్ధ మొనరించిరి. మరల దేవి కాళ్యస్త్రమును వైవ నతఁడు స్వతేజమున దాని నుపశమింపఁజేసెను. కాని మాతృభక్తిచే దేవిపై బాణ ప్రయోగము చేయఁడయ్యెను దేవి యంతట నాగ్రహ మాపఁజాలక యతనిం బట్టుకొని గిరగిరంద్రిప్పి యాకసమునకు విసరివైవ నతఁడు క్రిందఁబడి లేచి కాళికి నమస్కరించెను పిదప విమాన మెక్కెను కాళియు దానవులం జంపి రక్త పానమునఁ దృప్తినంది శంకరు సన్నిధికిం బోయి జరిగినవృత్తాం తము దెలుప నీశ్వరుండు నవ్వి మిగిలిన రక్కసుల సంహరింప శంఖచూడుఁ బోరిఁగొనం దలంప నాకాశవాణి వీఁ డవధ్యుఁ డని వినఁబడ నందుండియే పాశుపతముం బ్రయోగింపక యుద్ధముచేయ రణభూమికిం బయన మయ్యెను

శంఖచూడుఁడు విమానమునుండి దిగి పరమభక్తియు క్తుఁడై యీశ్వరునకుఁ బ్రణతు లొనర్చెను వేంటనే విమాన మెక్కి శరశరాసనముల ధరించెను శివశంఖచూడు లిరువు

రును దలపడి ఘోరముగఁ బోరిరి. నూఱుసంవత్సరములు సంగరము చెల్లెనుగాని జయపరాజయములు తెలియరా వయ్యెను. శివుఁడు సకలాస్త్రములఁ బ్రయోగింపఁ దానవుఁడు నర్లి చేసెను దానవుఁడు రథస్థుఁడై శివుఁడు వృషభస్థుఁడై యుండిరి * వీరిరువురు సంగర మొనరించుకాలమున నేయే రాక్షసులు చనిపోయిరో అట్టి వారిని నూఱుగురను శంక రుండు బ్రదికించెను

ఇట్టి తరుణమున నొక వృద్ధభూసురుఁడు రణభూమికి వచ్చి శంఖచూడుని జేరి యిట్లనియెను ఓరాజేంద్రా! నీవు సర్వసంపద్దాతవు కాన నావాంఛితమును దీర్పుము అన విని శంఖచూడుఁ డట్లే యొసంగెద ఏమి వాంఛితమో తెల్పుఁ డన నావృద్ధభూసురుం డయ్యా! నీకవచనమును గోరి వచ్చి తిని అని పలికి హరియే యాకవచమును దీసికొనియెను పూర్ణకాముఁ డగు నాబ్రాహ్మణుఁడు శంఖచూడుని రూప మునఁ దులసియొద్దకుం బోయి యామెను మాయామోహితం జేసి యారేయి యామెతో సుఖనిద్ర గడపెను

ఈవిషయము నాత్మ నెఱింగి శంకరుఁడు శూలాయుధ మును జేనంది ప్రయోగించెను అది గ్రీష్మకాలమున మిట్టమ ధ్యాహ్నమున భాస్కరునిం బోలి వెలుంగుచు దుర్నివారంబై దుర్ధర్షంబై శత్రుసూదనపటిష్ఠమై, సకలాస్త్రసారమై శివకేశవు లకుం దప్ప నితరులకు భరింపరాక భయంకరమై ధనుస్సహస్ర దైర్ఘ్యముగలిగి, శతహస్తవిస్తృతింగలిగి, సజీవమై, బ్రహ్మరూ

* రణే యే యే మృతా శ్శంభు ర్జీవయామాస తా న్విభుః అని మూ

పమై, శాశ్వతమై, నిర్దేశింపరాని మహిమముగలిగి, బ్రహ్మాండ ముల నశింపఁజేయ సమర్థమై యలరుచుండెను అట్టిదానిం బూన్చి వైవ నయ్యది వచ్చుచుండుటఁ గాంచి ధనుర్దండమును బాఱవైచి శ్రీకృష్ణపాదాంబురుహముల ధ్యానించుచు యోగ మూనియుండెను ఆశూలము మింట మిణుఁగురులు చెదర వచ్చి యాతనిపైఁ బడి భస్మము గావించెను రథము చూర్ణ మయ్యెను

అంత శంఖచూడుఁడు గోపకుమారవేషమును దాల్చి ద్విభుజము లలర మురళి వెలయ రత్నభూషణభూషితుండై దివ్యవిమానము నధిరోహించి సకల గోపికాగోపకపరివేష్టితం బై యద్వితీయమగు గోలోకమునకుం బోయి రాధాకృష్ణులకు నమస్కరించి వారి పాదకమలముల సేవించి బృందావనమున విహరించుచుండెను మర్త్యలోకమునుండి వచ్చిన సుదామునిం గాంచి ప్రేమ మొప్పఁ గ్రుచ్చియెత్తి యాశీర్వదించిరి ఆశూలా యుధము శ్రీకృష్ణలోకమునకుం బోయెను శంఖచూడునియ స్థులు శంఖములయ్యెను అవి నానారూపముల వెలయుచు దేవతార్చనమునఁ బవిత్రములై వెలయుచుండెను ఆశంఖోద కము గంగోదకమువలెఁ బావనమైనది ఎచ్చట శంఖశబ్దము వినఁబడునో శ్రీమహాలక్ష్మి సాక్షాత్కరించును * ఎందు శంఖ ముండునో యందు శ్రీహరియుండును ఎందు శ్రీహరి వెల

---

* శంఖో హరే రధిష్ఠానం యత్ర శంఖ స్తతో హరిః, తత్రైవ వసతే లక్ష్మీ ర్దూరీభూత మమంగళం. అని మూ

యునో యందు మహాలక్ష్మియుండదు అందు నమంగళము లుండఁజాలవు స్త్రీశూద్రులు శంఖధ్వనిచేయ భీతయై లక్ష్మీదేవి యాచోటునువిడనాడి పరుగిడును శివుం డిట్లు శంఖచూడునిం బొలియించి శివలోకమునకుం బోయెను దేవతలు తమతమ లోకములకుం బోయిరి

పాఠకమహాశయు లీ గాథనుండి పెక్కువిషయములు గ్రహింపవలసి యుండును చిత్రకారుఁడు తాఁ జేయఁబూనిన కార్యమునకు ముందే మనఃకుడ్యమునందుఁ బలురంగులతో చిత్రము నలవరించును బాగుగనున్నదియా లేదా యని పరీక్షించును దోషము లివి యని యిట్లుండిన తనకు మేలుకలిగి కీర్తి వ్యాపించునవియు నూహించును ఆవల బాహ్యకుడ్యము నందో దర్పణమునందో తా మనసునఁ బరీక్షించి యూహించిన రీతిగా లిఖించి ప్రదర్శించును చిత్రలేఖనమునకుఁ గావలసిన సాధనములగు కుంచియు, రంగులు, పాత్రములు, నిర్మలసాధము, మనోమోదమును గల్గించి తనపని కనువగు నితరసాధనముల నన్నింటినిం జేర్చుకొనియే పనికిఁ బ్రారంభించును అంతియగాని తటాలున ప్రారంభించి యాయాయిసాధనములు వలసి నపుడు వానిని సేకరింపఁ బ్రయత్నింపఁడు రథకారుఁడు సాలభంజికను జేయఁబూని మనసున దానిరూపమును బదిలపఱచుకొని బాగోగులు నిశ్చయించుకొని తననేర్పు నెట్లు చూపఁదగునో ఆవిధము నూహించి యంతర్దృష్టిచే దానిం జూచి లోపము లివ్వి గదా యని తానే కనిపెట్టి యన్నియు సరి

పోయినపిదపఁ దనకృత్యమును జేయఁబూనును సత్కవియుఁ దాఁ జేయఁబూనుకొన్న గ్రంథమునకుఁ గథాభాగాదుల మొద టనే యూహించుకొని లోకుల మెప్పింపఁదగినపద్ధతి యిది గదా యని మనోరాజ్యసింహాసనముకడఁ దనకు రాఁదగు లాభములంగూర్చి చక్కఁగా నెంచియే కృతిచేయ నారంభిం చును కాని లేఖినింబట్టుకొని యప్పటికప్పు డాలోచింపఁడు అట్లు చేసినకృతి బాగుపడునదియుఁ గాదు

అట్లే భగవంతుఁడు తానవతరించుటకు ముందే వలయు వారినెల్లఁ బుట్టఁజేయును పరికరములు సిద్ధమైనపిదపఁ దా నా యవనిక నలంకరించి నాటకము సాగించును భగవంతునికార్య ములు కొన్ని యుపయోగపడునవి కానట్లు మనకు స్ఫురిం చును గాని యేమో యొకకార్యమునకే వారింబుట్ట నాజ్ఞ చేయును ప్రకృత శ్రీకృష్ణావతారమునకు సుదాముఁడు శంఖ చూడుఁడుగాఁ బుట్టుటవలని లాభము లేవియని మన మాలో చించినచో నంతగాఁ గానరావు కాని ముఖ్యప్రయోజనము లేకుండఁ బోదని నిశ్చయించుకొనవలయు తులసీదేవ్యుత్పత్తిని గూర్చి యూహింతము కలియుగము పాపభూయిష్ఠము తప స్సొనరించువా రొకరిద్దఱుగాని యుండరు చాలమంది కప టాత్ములు మఱికొందఱుదాంభికులు మాయచే నితరుల మోస మొందింపఁ బ్రయత్నించువారు ఇఁక భగవద్భక్తి యెట్లు నిలుచును? మనుజులకాయువు తక్కువ ఉన్నంతలోఁ బాప కృత్యముల నొనరింపఁ బూనుట వాడుక ఇట్టివారిని బుట్టింపఁ

బోవు యుగము రానున్నది ద్వాపరాంతమునఁ దానవతరింపఁ బూనెను తన యవతారమును మర్త్యలోకమునఁ జాలకాలము నిలుప నూహింపలేదు గోలోకమునఁ దన యెడఁబాటు నంతకాల మోర్వఁగలవారు లేరు భక్తజనశరణ్యమాలోకము అందున్నవారు పరమభాగవతులు క్షణకాలమైన భగవద్విరహమునకుఁ దాళఁజాలరు. నిరంతరతత్పాదసేవానిరతులు పరమపవిత్రచరిత్రులు. పునరావృత్తిరహిత పదము నంది ధన్యులైయున్నవారు వారిని వదలి చిరకాలము మర్త్యలోకమున నుండ భగవంతున కిష్టములేదు రాఁబోవు పాపయుగము స్థితి నాలోచించెను నిశ్చలభక్తితోఁ జిరకాలమారాధించినను బడయరాని తనలోకము క్షణమాత్రమైనను బూజించినఁ గలుగు నన్నినియమములు చేసినఁగాని పెక్కు మందిలో నొక్కఁడైనను గలుగనేరఁ డని నిశ్చయించెను. కావున క్షణమాత్రము తన్నారాధించుచుఁ దులసీపత్రమునఁ బూజించినఁ గలికాలమర్త్యులకును, నిరంతర దులసీకాష్ఠలఁ బూనిన సత్యయుగమనుష్యులకును గలుగఁగల తప మొక్కటియే యని నియమించెను కావున లక్ష్మీగంగాసరస్వతులకు విరోధము గలుగఁజేసి పరస్పరశాపముల నీయఁజేసెను దానఁ దులసీవృక్షము భూలోకమునఁ గలిగెను దానిపత్రములఁ దన్ను క్షణకాలము పూజించినఁ జాలు నని నియమించినందున నొక్కఁడేని భక్తిమీఱఁ బూజింపఁగలఁ డని యూహించెను కాఁబట్టి తదవతారమునకు ముందే కలిగిన ప్రతివస్తువు మహోపయోగమును గలిగించునని మనమూహింపవలయు

మఱియు శంఖచూడోపాఖ్యానమునుండి పెక్కు నీతులు బయలుదేరును వానిని గ్రహించుట చాలముఖ్యము తులసీ శంఖచూడులసంవాదమును మరలఁబరింపుఁడు ఎన్నిధర్మములం దిమిడి యున్నవో, పెక్కుస్మృతులు పఠించినఁగాని తెలియఁ జాలనివిషయములు సారభూతములై యిందున్నవి వివాహ నియమము లెట్లు తెల్పఁబడినవో కనుఁగొనుఁడు ఒక్కొక్క యుగమునఁ బూజింపఁదగిన దేవత లెందఱుగలరో చింతిం పుఁడు ఇట్టి యనేకధర్మము లీగాథనుండి మన మెఱుంగఁ దగి యుండును

శంఖచూడుని జయింప నలవిగాామి నెఱింగి దేవతలు మొట్టయిడ విష్ణు వీశ్వరునిం బంపెనని జదివితిరిగదా కారణ మే మని చింతింపుఁడు కాలము పరిపక్వమగునంత దాఁక నెవ్వరు నేమిచేయఁజాల రని తెలిసికొనుఁడు త్రిమూర్తులు సాధింపలే రన నిఁక నితరులమాట యిట వచింప నేటికి? శంఖ చూడుఁడు శ్రీకృష్ణోపాసకుఁడు. తల్లబ్ధమగు నభేద్యకవచ మాతఁడు దాల్చెను దానిని గ్రహించినఁగాని యాతనిం జంప శక్యముగాదు. యుద్ధరంగమున యాచకుఁడు వచ్చి "దేహి" యనఁగా నీయఁదగునా తగదా యనియైన నాలోచింపక తన ప్రాణతుల్యమగు కవచము నొసంగెను అనఁగా దేహ మెప్పటి కైన నశించునది యని, దానినమ్మి తన మేలు పోఁగొట్టుకొనఁ బూనుట యవివేకమని యతఁడు భావించెను ఆబుద్ధితో నాలోచించిన నాయూహా న్యాయమే అల్పబుద్ధితో నెంచిన

నది తప్పుగాఁ దోఁపకమానదు దేహము స్థిరమనుకొను జీవులు కొందఱు గలరు వారిమతిప్రతిభ తదనుగుణముగఁ బ్రసరించు చుండును దేహము నీటిబుగ్గవంటి దనుకొను జీవులుగూడ నుండక పోదుకదా? వారియూహలు వేఱు వారిబాగోగులు చర్చించుటకుఁ దత్పుణ్యము లేనిజీవులు పనికిరారు వీరి కట్టిబుద్ధి లేదు. కావుననే కర్మములకుఁ దగినబుద్ధులు వారివారికిం గల్గు చుండును తులసీపాతివ్రత్యమునకు భంగముఁ గల్గించినఁగాని శంఖచూడుఁడు చావఁ డని వేఱొకమాట గలదు గదా దాని భావమేమి? పాతివ్రత్య మను నది యెంత మహోన్నతఫల ప్రదమో యోజింపుఁడు త్రిమూర్తుల నడలఁజేసినది సకల లోకములఁ జీకాకుపఱుపఁ జాలినది దాని నడంచుటకు విష్ణువు రూపాంతరమును ధరింపవలసివచ్చెఁగదా ఔరా! పతివ్రతా మహిమమునకు సాటి యిఁక నేమున్నది? అట్టి పవిత్రపదార్థము వేఱొకటి కలదా అట్టి స్త్రీలనామజపము భగవన్నామజప తుల్యము కాదా? ఇట్టి వెన్నియో తెలియఁదగిన విషయము లిం దున్నవి వీనిని గ్రహించుటయే కాక వానిం జింతించి చింతించి తదనుష్ఠానమున కెట్లు మనబుద్ధి యలవడునా యని జపించి జపించి యట్టి యత్యుత్తమపదార్థముల సంపాదింపఁ బ్రయ త్నింపవలయును ఇట్టి పవిత్రకథాభాగములే కలికాలమునకు మహోపకారకములు వీనిం బఠించి తదుక్తనీతుల గ్రహించి వాని ననుష్ఠానమునకుం దెచ్చినవారే ధన్యులు వారే కలి కాలమునఁ గృతకృత్యులు వారే భగవత్పదదర్శనము చేయఁ

గలుగుదురు ఇప్పటికే చాలఁ బ్రొద్దుపోయినది ముందటికథ విన మీమనసులు త్వరపడుచున్నవి కాన నిఁకఁ బరమపవిత్రమగు చరిత్రమును బఠింతము అందుఁ దులసీదేవీమాహాత్మ్యము పరమమంగళప్రదము దానిం దెలిసికొందము నాకుఁ దెలిసినంతదనుక దేవీభాగవతమును బఠించి మీయెదుట విన్నవించెద సావధానులరై యాలకింపుఁడు సంసారతాపత్రయములకు మనసునఁ జోటీయకుఁడు

నారాయణమూర్తి తులసీదేవిని వంచించుట

శ్రీనారాయణమూర్తి విప్రవేషంబున శంఖచూడుని భయంకరరణరంగంబున వంచించి కవచము గ్రహించె నని పఠించితిమి తులసీదేవీపాతివ్రత్యమునకు భంగముఁ గల్గించిన కథను సవిస్తరముగాఁ దెలియఁ దగియున్నది అదెట్లనిన, కవచమును గ్రహించిన వెంటనే నారాయణమూర్తి శంఖచూడు నాకృతింగొని శంఖచూడునిఁ జంపుట కుపాయమిద్దియే యని యూహించి సుందరస్యందనము నారోహించి తులసీమందిరమునకుం బోయి యాద్వారసీమదుందుభిధ్వానము వెలయఁజేసెను ఆదుందుభిధ్వానము జయసూచకముగా నాపురమున నెఱుంగఁబడుచుండెను, ఆజయశబ్దము విన్నంతనే తులసీదేవి పరమానంద మంది రాజమార్గమున రథారూఢుఁడై యున్న శంఖచూడుని గవాక్షవివరములం గాంచి పట్టరాని యానందమున బ్రాహ్మణులకు ధనంబు లొసంగి స్వస్తివచనం

బులం బడసి వందిమాగధులకు భిక్షుకులకుఁ గోరిన యట్లు ధనంబు లొసంగి పతిరాకకై వేచియుండెను

కృత్రిమశంఖచూడుఁ డంత నరదంబు దిగి దేవీభవనంబుఁ జొచ్చెను అమూల్యరత్నసారనిర్మితదివ్యరథమునుండి దిగి తన చెంత కరుదెంచు కాంతుం గాంచి నిరుపమప్రమోదపూర్ణమానసయై పాదములు కడిగి తడియొత్తి నమస్కరించి రత్నసింహాసనమున నాసీనుం గావించెను అంతఁ గామంబు హెచ్చుఁ గర్పూరాదిపరిమళవస్తుపరియుతంబగు తాంబూలంబు నిడి ప్రాణేశా! నేఁటికి నాజన్మము ఫలించె బ్రదికితిని ఏలన? ఘోరాహవమునుండి మరలి యింటికిరాఁగాఁ జూచుటకంటె నదృష్టము వేఱుగ నుండునే అని పలికి మరల మృదులస్వరంబునఁ జిఱునవ్వు మోమున మొలకలెత్తఁ గటాక్షవీక్షణముల భర్తం గాంచుచు సకామయుఁ బులకాంకురాంచితతనూవల్లియునై యిట్లు ప్రశ్నించెను

ప్రాణనాథా! అసంఖ్యవిశ్వసంహర్త గదా యీశ్వరుఁడు అట్టి సదాశివుని మార్కొని రణమున నెట్లు విజయమును బడయఁ గల్గితివో యావార్తల విన వేడుచున్నదాన. ఆనతిచ్చి నాకోరికం దీర్పుమా యను తులసీదేవీవాక్యము నాలకించి కమలాపతి నవ్వి * శంఖచూడుని వాక్కులచేతనే యనృతవచన మిట్లు పలికెను కాంతామణీ! శంకరునకు నాకును

---

* శంఖచూడస్య రూపేణ తా మువాః చానృతం వచః అని మూ.

మహాహావము నూఱుసంవత్సరములు సాగెను దానవులెల్ల నశించిరి అంత బ్రహ్మ మాయిరువ్వురకుఁ బ్రీతిని గల్గించెను బ్రహ్మయాజ్ఞచే దేవతల యధికారము వారి కిచ్చితిని. నే నింటికి వచ్చితి శివుఁడు స్వలోకమునకుం బోయెను.

అని సూక్ష్మముగా రణవార్త నెఱింగించి శయనింపఁ గోరెను. యథాపూర్వముగా వారు సుఖనిద్ర నేసిరి ఆసాధ్వీ తిలకము సుఖసమయమున గాఢాలింగనాదులయం దించుకభేద మును గనిపెట్టి సంశయాకులస్వాంతయై నీ వెవ్వరని ప్రశ్నింపఁ బూని, మాయేశా! నీవెవ్వఁడవు? మాయఁ బూను నీచే నే ననుభవింపఁబడితిని. నాసాధ్వీత్వము నశించె ఏల యిట్టి కట్టడి కార్యము నొనరించితివో దానికై శపించెదను అని తులసి పలుకఁగనే శ్రీహరి శాపభీతుఁడై క్షణమాత్రమునఁ దన దివ్యమంగళ విగ్రహమును ధరించెను అట్లు మనోహరాకార మున నలరు దేవదేవుని రమానాథునిం గనుంగొని యాలోకో త్తరరూపమును గన్నంతనే వివశయై క్షణకాలమున లబ్ధ చేతనయై యిట్లు శ్రీహరితోఁ బలికెను నాథా! పాషాణసదృ శుఁడవగు నీకు నాపై దయలేదు కపటముచేతను ధర్మభం గముచేతను నాసాధ్వీత్వము నీచే నపహరింపఁబడియె దయా హీనుఁడ వేలయైతివో దాననే పాషాణహృదయుఁడవై తివి అందువలన నిపుడే జన్మాంతరము నొంది పాషాణము గమ్ము ఏమహాత్ములు నిన్ను సాధువని నుతింతురో వారు భ్రాంతులు.

ఇందులకు సంశయమే లేదు అపరాధములేని భక్తునిఁ బరార్థముగా సంహరింపఁజనునే అని బహుభంగుల నేడ్చెను

పిదప శ్రీహరి దీనయై పలుమాఱులు విలపించు నా తులసీదేవింగని కరుణారససాగరుఁడు గాన నయపూర్వ మలర నిట్లు హిత ముపదేశింపసాగెను కల్యాణీ! మందరపర్వతమున జిరకాలము నన్నుఁగూర్చి తపమొనరించితివి నీకొఱకు శంఖచూడుఁడును జిరకాలము ఘోరతప మొనరించెను. నిన్నుఁ గాంతగాఁబడసి యతఁడు విహరించెను ఇపుడు నీకుఁ దపఃఫలమునొసంగుట యుక్తము నీవే శరీరమును వదలి దివ్య దేహమును ధరించి నాతో విహరింపుము లక్ష్మీతుల్యవు కమ్ము నీ యీ దేహము నదీరూపము నొంది గండకీఖ్యాతిం గాంచెడు భారతభూమిఁ బరమపవిత్రమై మనుజులఁ దరింపఁజేయఁజాలి యుండు నీజడముడి యిది పుణ్యవృక్షరూపమును ధరించునది తులసీకేశసంభవ మగుట నయ్యదియుఁ దులసీవృక్ష మనంబరఁగెడు. సుందరాంగీ! ముల్లోకములయందు దేవపూజనమందుఁ బుష్పపత్రములలో తత్పత్ర ముత్తమం బనందగు ప్రథమ గణనకెక్కు తులసీదేవీ! స్వర్గమర్త్యపాతాళములయందును గోలోకమునందును నీవు వృక్షశ్రేష్ఠమవై యుండఁగలవు. గోలోకమున విరజాతీరమందును, బృందావనవనమందును భాండీరవనమందును,చంపకవనమందును,మనోహరచంపకకానన మందును, మాధవీకేతకీకుందమందారాదివృక్షరమ్య మగు మాలతీవనమందును, నీకు నివాసముఁ గలుగుఁగాక పుణ్య

స్థానములయందెల్ల నీనివాసము తగుఁగాక తులసీతరుమూలము సకల పుణ్యస్థానోత్తమము సకలతీర్థము లద్దాని నధిష్టించి యుండుఁగాక! అందే సకలదేవతలు నన్నుంగూడియుండఁ గలరు తులసీపత్రపతనము మాపైఁ గలుగుఁగాక యని యెల్ల సురలు కోరఁగలరు తులసీపత్రము నుంచినజలమున నెవఁ డభిషిక్తుఁడగునో వాఁడు సర్వనదీజలముల, సర్వయజ్ఞములయందును స్నాన మొనరించినట్టివాఁడే యగు హరికి నమృతఘట సహస్రముల నభిషేకించిన నేతృప్తిగలదో యాతృప్తి యొక తులసీదళము నొసంగినఁ గలుగఁగలదు కార్తికమాసమునఁ బదివేలగోవుల దానముచేసినఁ గలుగుఫలము తులసీపత్రదానమునఁ గలుగును మృతికాలమునఁ దులసీపత్రతోయము నెవఁడుగ్రోలునో వాఁడు సకలపాపనిర్ముక్తుఁడై విష్ణుసాయుజ్యము నొందును భక్తిమీఱ ననుదినము నెవ్వఁడు తులసీతోయము గ్రోలునో ఆపుణ్యాత్ముఁడు లక్షాశ్వమేధపుణ్యము నొందును దేహమున ధరించిగాని, హస్తాలంకారముగఁ బడసి గాని యేమానవుఁడు శరీరమునువడలునో వాఁడు విష్ణులోకమునకే పోవును ఎవఁడు తులసీదారునిర్మితమాలనుధరించునో యతఁ డశ్వమేధఫలంబు నొందుననుటకు సంశయమే లేదు. తులసీవృక్షముపై నొట్టుపెట్టుమానవుఁడు కుంభీపాకనరకమునఁ బడునలుగు రింద్రుల యాయువంతకాల ముండ గలఁడు. ఎవఁడు మరణకాలంబునఁ దులసీతీర్థబిందువును సేవించునో యతఁడు రత్నఖచితవిమానారూఢుఁడై వైకుంఠము

నకుం బోవును * పున్నమయందు, నమవసయందును, ద్వాదశి యందును, సూర్యసంక్రమణమందును, నూనెతోఁ దలయంటు కొనియు, మధ్యాహ్నమందును, రాత్రియందును, నుభయ సంధ్యలయందును, ఆశౌచ సమయిమందును, నేమానవులు తులసీదళములఁ గిల్లుదురో వారు శ్రీహరి శిరస్సును ద్రుంచిన ఫలమునొందుదురు వృక్షాధిష్ఠాతృదేవివగు నీవు గోలోక మందు శ్రీకృష్ణునితోడఁ నిరంతరము విహరింపఁగలవు నద్యధిష్ఠాతృదేవి వగు నీవే భారతవర్షమునఁ బుణ్యప్రదాత్రి వగుచు, లవణోదధి మదంశసంభవుఁడు గాన నతనికి భార్యవు కాఁగలవు ఓతులసీ! నీవు మహాసాధ్వివై వైకుంఠమున నా సన్నిధియందు రమాతుల్యవై నివసింపఁగలవు తులసీ! నీశాప కారణమున నేను గండకీతీరమున శైలరూపమున నివసించెదను కోటిసంఖ్యలకీటములు తీక్ష్ణదంష్ట్రలే యాయుధములుగా వెలయ ఆపాషాణముల వివరములందు నాచక్రమును నిర్మింపఁగలవు

సాలగ్రామపరీక్ష

నాలుగుచక్రములుకలిగి యొకద్వారమున నొప్పుచు వనమాలావిభూషితమై నూత్ననీరదాకారమగు పాషాణము

* పూర్ణిమాయా మమాయాం చ ద్వాదశ్యాం రవిసంక్రమే, తైలాభ్యంగం చ కృత్వా చ మధ్యాహ్నే నిశిసంధ్యయోః, ఆశౌచే శుచికాలే యేరాత్రివాసోఽన్వితా నరాః. తులసీం యే విచిన్వంతి తే ఛిందంతి హరే శ్శిరః. అని మూ. ౫౦ శ్లో

లక్ష్మీనారాయణనామముగల దగును ఏకద్వారముదగిలి చతు శ్చక్రముల వెలయుచు నవజలదాకారము గలిగి వనమాలా రహితమగు పాషాణము లక్ష్మీజనార్దననామము గల దనఁ బడును ద్వారద్వయము నాల్గుచక్రములును గలిగి గోష్ప చిహ్నమున నలరుచు వనమాలలేనిది రఘునాథసంజ్ఞగల దగు మిగులఁజిన్నదై, రెండుచక్రములు గలిగి, క్రొత్తమేఘము వంటి వర్ణముగలదై వనమాలాచిహ్నము లేనిదై యుండు నది వామననామము గలది మిక్కిలి చిన్నదై ద్విచక్రయుతమై వనమాలా భూషితమై యొప్పునది శ్రీధర నామధేయము గలదై గృహస్థులకు శ్రీప్రదమగును స్థూలమై అత్యంతస్ఫుట మగు నది దామోదరసంజ్ఞచే నలరును మధ్యమమై * సప్త చక్రముల నొప్పుచు, దత్తభూషణభూషితమై రాజిల్లు నది రాజరాజేశ్వరమను పేరుగలది మనుజులకు రాజసంపత్ప్రి దము. మధ్యమమై వర్తులాకారమై ద్విచక్రయుతమై బాణ చిహ్నితమై శరతూణసమన్వితము నగు నది రణరామాభి ధానము గలది మధ్యమమై, సప్తచక్రములవెలసి, ఛత్ర భూషణభూషితమై తనరారునది రాజరాజేశ్వర మనుపేర నలరి రాజసంపత్తుల మనుజుల కొసఁగును పదునాలుగు చక్ర

---

* మధ్యమం సప్తచక్రం చ దత్తభూషణభూషితం, రాజరాజేశ్వరం జ్ఞేయం రాజసంపత్ప్రిదం నృణామ్. మధ్యమం సప్తచక్రం చ ఛత్రభూషణ భూషితం, రాజరాజేశ్వరం జ్ఞేయం రాజసంపత్ప్రిదం నృణామ్ అని రెండు విధములుగా మూలముననే యున్నదని గ్రహింతురు గాక.

ములుగలిగి, స్థూలమై నవమేఘవర్ణమై, యొప్పు నది యనన్తాఖ్య నలరుచుఁ, జతుర్వర్గఫలప్రదమై తనరారు ఛత్రాకారమై, ద్విచక్రమై, సశ్రీకమై, మేఘవర్ణమై, సగోష్పదమై, మధ్యమమై కనఁబడు నది మధుసూదన నామమునఁ దనరు ఏకచక్రముగలిగి, గుప్తచక్రచిహ్నమై, గదాధరమై, ద్విచక్రమై, హయవక్త్రాభమై కనంబడు నది హయగ్రీవ మన నొప్పును. ముఖము మిగుల వెడలుపుగాఁ గనంబడ, ద్విచక్రములు వెలయ, వికటమై యొప్పుచుండు నది నృసింహాభిధేయము ను ధరించి శీఘ్రకాలమున మనుజులకు వైరాగ్యము నిచ్చును రెండుచక్రములఁ గనుపట్టుచు, మోము వెడల్పుగా నొప్ప వనమాలాచిహ్నితమై యుండు నది లక్ష్మీనృసింహ మనంబడుచు గృహస్థులకు సుఖ మొసంగును ద్వారప్రదేశమున రెండుచక్రములు చూపట్ట సశ్రీకమై సమమై స్ఫుటమై కనఁబడునది వాసుదేవ మనంబడుచు సర్వకామఫలప్రదమగును సూక్ష్మచక్రమై నవీననీరదాభమై సుషిరమున చిద్రబహుళమై పూజించు వారికి సుఖముల నొసఁగు నది ప్రద్యుమ్న మనంబడు. ఒకచోటనే రెండుచక్రములు సంబంధించిన ట్లుండి స్పష్టముగా శంకగలుగకుండఁ గనంబడునో యది సంకర్షణ మనుపేరుగలిగి సుఖముల నొసంగును పీతవర్ణమై, వర్తులాకారమై, మిగుల శోభనముగాఁ గనఁబడుచు సుఖప్రదము నగు నది అనిరుద్ధ మనుపేరుగలది

* సాలగ్రామశిల యెందుండునో అందు శ్రీహరి యుండి యేతీరును అందే లక్ష్మియు నివసించును సర్వతీర్థము లుండు నని వేఱుగ వచింపవలయునా సాలగ్రామశిలార్చనమున సకల పాపములు నశించును ఛత్రాకారముగా నలరు సాలగ్రామ మును బూజించిన రాజ్యములభించును వర్తులాకారసాలగ్రామ శిలార్చనమున నైశ్వర్య మొనఁగూడును శకటాకారసాల గ్రామపూజచే దుఃఖము గలుగును. శూలాగ్రముగా నలరు దానిం బూజించిన మరణము సంభవించును మొగము వికార ము గా నుండుదాని నర్చించిన దారిద్ర్యముగలుగు పింగళ వర్ణ సాలగ్రామపూజనమున హానిసంభవించును భగ్నచక్ర సాలగ్రామమును బూజింప వ్యాధియు, భిన్నసాలగ్రామము నర్చింప మరణము గలుగును సాలగ్రామ సన్నిధానమున వ్రతము, దానము, దేవతాప్రతిష్ఠయు, శ్రాద్ధము, దేవతా పూజయు నొనరించిన ననంతపుణ్యమని తెలియవలయు అట్లు చేసినవాఁడు సకలతీర్థస్నానముల నొనరించినవాఁడే యగు సకలయజ్ఞముల నవభృథస్నానము చేసినవాఁ డగును సకల తపోవ్రతదానము లొనరించినవాఁడగు. నాల్గు వేదములు పఠించినవాఁడును, అతిఘోరతపస్సు చేసినవాఁడు నేపుణ్యము నొందుదురో సాలగ్రామశిలార్చన మొనరించినవాఁ డట్టి పుణ్య మునే పొందును సాలగ్రామశిలాతీర్థము నే నరుఁడు నిత్యము

* సాలగ్రామ మని పఠించి సాలమనుపురుగుచేఁ గల్పింపఁబడు పాషా ణమని కొంద ఱర్థము చెప్పుదురుగాని యది సమంజసము కాదు. సాలగ్రామ మనియే బహుగ్రంథములందుఁ గనుపట్టెడు

సేవించునో యతఁడు దేవత్వమును, భగవత్ప్రసాదమును బొం దును. సంశయములు లేవు అట్టిపుణ్యపురుషుఁడు మాజలముల స్నాన మొనరించునా యని సకలతీర్థములు కోరుచుండును ఆతఁడు జీవన్ముక్తుఁడు అంతమున శ్రీహరిపదమును బొందును ఆశ్రీహరిపదమున నసంఖ్యవత్సరములుండి భగవద్దాసోత్తముఁ డగు. అట్టి మనుష్యోత్తముని దర్శనముననే సకలమహత్తర పాపములు విలయమొందును సాలగ్రామశిలాతోయము నంత్యకాలమున నేనరుఁడు సేవింపఁగలఁడో యతఁడు సకల పాపనిర్ముక్తుఁడై విష్ణులోకమును బొందును ఆతనిపాదరజ స్సుచే వసుంధర పవిత్రురాలగు తత్పితరు లనేకజన్మములవారు తరింతురు ఎవఁడు సాలగ్రామశిలను ధరించి మిథ్యావాక్యములఁ బల్కునో యతఁడు కుంభీపాకనరకమునఁ జిరకాలముండును. ఎవఁడు సాలగ్రామశిలను ధరించి తన వచించినమాటలు జరపక వదలునో యాతఁ డసిపత్రనరకమున లక్షమన్వంతరము లుం డును ఏబుద్ధిహీనుఁడు సాలగ్రామశిలపైని దులసీపత్రవిచ్ఛేద మొనర్చునో యతఁడు జన్మాంతరమున భార్యపోవ దుఃఖిం చును శంఖమునందుఁ దులసీపత్రవిచ్ఛేద మొనరించు నాపాపా త్ముఁడు భార్యాహీనుఁ డగుటయకాక రోగియు నగును ఆ పాపము సప్తజన్మము లంటియుండును సాలగ్రామశిలను, దులసీదళమును, శంఖమును జక్కఁగాఁగాపాడునో యతఁడు శ్రీహరిపదప్రాప్తికి బాత్రుఁ డగును ఓతులసీ! నీవు శంఖచూడు నకుఁ బ్రియురాలవై యొకమన్వంతరకాలముంటివి కాన నిన్ను

శంఖముతోఁ గూర్పక వియోగమునకుఁ గల్గింపరాదు అట్లు చేసినవాఁడు దుఃఖములపా లగును

అని యిట్లు శ్రీహరి పలికి యూరకుండెను తులసీదేవియు నాదేహమును వదలి దివ్యరూపమును ధరించి శ్రీహరి వక్షస్థలమున నివసించెను ఆకమలాకళత్రుం డాతరుణీరత్నముం గూడి వైకుంఠమునకుం బోయెను లక్ష్మియు, సరస్వతియు, గంగయుఁ,దులసియు నీనలుగురు శ్రీహరిప్రియ లని యెఱుంగవలయు. ఈశ్వరప్రియలు నగుదురు ఆతులసీదేహసంభూతయే గండకీనది భగవంతుం డానదీతటమున శిలారూపమున నివసించెను ఏపుణ్యపురుషు లాతీరముల విహరింతురో, ఆశిలల నానదీజలముల వైతురో, వారు పుణ్యాతిశయఫలములఁ బొందుదురు పెద్దపెద్దశిలలు సూర్యతాపమునఁ బింగళవర్ణమున నలరుచుండును

తులసీపూజావిధానము

పాఠకులారా ! తులసీదేవిని భగవంతుఁడు శంఖచూడవేషమున వంచించి పాతివ్రత్యభంగముఁ గావించి శంఖచూడుని శివునిచే జపించెను ఆవిధ మెఱింగి తులసి శపింపఁ దానాశాపఫల మనుభవించెను తులసిని గండకీనదీరూపమున నుండునట్లు నియమించెను ఏల యిట్లు చేయవలయు అని సుంత విచారింపుఁడు ఇకార్యము లన్నియు లోకోపకారమునకే యని నమ్ముఁడు రాఁగల కలికాలమున మానవులు

ఘోరతపస్సుల నొనరింపఁజాలరు నిరంతరోపవాసములు సలుపఁ జాలరు. సత్యవాక్కులఁ బల్కు వ్రతము పూనఁ జాలరు అట్టివారు తరించు టెట్లని యాలోచించియే యిట్లు చేసెను గండకీనదీస్నానము, సాలగ్రామశిలార్చనము, తులసీ సమారాధనము, శంఖపూజ యివి చేయఁదగుననియు, నవ్వి యనంతఫలప్రదము లనియు శాసించెను కరుణాశరధి గావున నిట్టి సులభమార్గముల నేర్పఱచి లోకుల కుపదేశించెను ఇంత మాత్రమైన శ్రీహరి యాజ్ఞ చేసిన ముక్తిఁ గల్గునని యెఱింగి తదాజ్ఞ శిరసావహించినవారు తరింతురు కావున శ్రీమ న్నారాయణమూర్తి యేకార్యము చేసినను బాహ్యదృష్టి కది వ్యర్థముగాఁ దోఁచినను జక్కఁగ నాలోచించిన నది లోకుల కుపకారము చేయుటకే యని తేలకమానదు భగవత్కృపకుఁ బామరజనులు పాత్రులగుట కనేకమార్గములు గలవు ఆ మార్గము లన్నియు నొక్కఁ డాచరింపఁజాలఁ డనుట నిశ్చ యము అందులో దేనినే నొక్కదాని నాశ్రయించి దృఢ భక్తిం బూని యారాధించిన ముక్తుఁ డగును అన్నియు సులభతరములగు మార్గములు ద్రవ్య మక్కఱలేదు మహోప వాసములు సలుప నవసరము లేదు భక్తిమెయి భగవంతుని శ్రీతులసీపత్రముల నొకగడియ పూజించినఁ జాలును. అంత మాత్రము చేయకున్న వానిగతి యేమగు నను ప్రశ్న మేల? ఇఁక నవతలిదగు తులసీపూజావిధానము విసఁదగినది భక్తి పూర్ణమానసులై దాని నాలకింపుఁడు ఇం దేమియున్నదని చప్పరింపకుఁడు. అది యాస్తికులలక్షణము కాదు అంద

లోకరీతి కర్మముల నాచరించిన వారుగారు ఎట్టికర్మ మొనరించిన జీవునకుఁ దదనుకూలమార్గము దొరకును దానింబట్టి పట్టువదలక తదుక్తధర్మముల నాచరించిన మేలు గలుగును కాలక్షేపము సేయఁగూడదు గాన గథవినుట మంచిది ఇటుఁ దులసీపూజావిధానము స్తోత్రము చెప్పఁ బడును

* శ్రీహరి యిట్లు తులసీదేవింగూడి నిజలోకమున కేగి యట రమాయుతుండై యుండెను తులసికిని రమాదేవికి నే విషయమున భేదము గానరానీయక ప్రవర్తించెను శ్రీహరి తులసీదేవింగూడుట లక్ష్మియు, గంగయు నోర్చుకొనిరి సర స్వతిమాత్ర మోర్వఁజాలక పోయెను ఒకానొకదినమున శ్రీహరి సన్నిధియం దేకారణము లేకయే తులసితోఁ గల హించి సరస్వతి యామెం బ్రహరించెను తులసి సిగ్గుపడియు, నవమతినొందియు నికఁ నిట నుండరాదని యంతర్ధాన మంగీక రించెను కాని సర్వసిద్ధేశ్వరియు జ్ఞానులకు సిద్ధినొసంగునదియు నగు నాతులసి కోప మొందియు నెల్లెడల శ్రీహరిని దర్శిం చుచుఁ దా నగపడకయుండెను శ్రీహరియుఁ దులసీదేవి తన సాన్నిధ్యమున లేకుండుట కోర్వఁజాలక సరస్వతికి నీకిది తగ దని బుద్ధిచెప్పి తదమమతి నెట్లో కైకొని తులసీవనమునకుం బోయెను. అందుఁ బ్రవహించు దివ్యనదీజలంబుల స్నాన

---

* ఇది దేవీభాగవతము నవమస్కంధము ఇరువదియైదవ యధ్యాయ మునుండి వ్రాయఁబడినది.

మొనరించి తులసిని ధ్యానించి పూజించెను *భక్తజనకల్ప తరువనం దగిన దశాక్షరమంత్రమును జపించుచు నామె నా రాధించెను. ఎవఁ డీమంత్రమునఁ దులసీదేవి నారాధించునో వాఁడు కృతకృత్యుఁ డగునని యాజ్ఞాపించెను ఆవల శ్రీ నారాయణమూర్తి ఘృతదీపముచేతను, సిందూరచందనముచే తను, సురభికుసుమములచేతను, నైవేద్యముచేతను, దులసిని హృష్టురాలినిగా నొనరించెను

ఇట్లు శ్రీహరియొనరించు పూజాదులచేఁ దుష్టినొంది తులసీకాంతామణి యావృక్షమునుండి నిర్గమించెను సుప్రస న్నముఖాంబురుహాయయి శ్రీహరి యామెకు సర్వపూజ్య త్వము గలుగునట్లు వరమొసంగెను నేను నిన్ను వక్షమున శిరమున సదాధరింతు నని నుడివెను దేవతలు నిన్ను మూర్ధ మున ధరింతురని శాసించెను అని యిట్లు వరమొసంగి యామెను సుప్రీతాత్మనుగ నొనరించి పిలుచుకొని నిజా వాసమును జేరెను నీవొనరించిన యీస్తవము లోకముల నుద్ధరింపవలయు నని యామె యడుగ నట్లే యగుఁగాక యని వరమిచ్చెను ఆస్తోత్ర మిద్దియే యని తెలియఁబలికెను †తులసీ వృక్షములు బృందముగా నెందుండునో దానిచే బృంద యని

---

* లక్ష్మీమాయాం కామవాణీ బీజపూర్వం దశాక్షరం, బృందావ నేతి చాన్తం చ వహ్నిజాయాంత మేవ చ. అనేన కల్పతరుణా మంత్రరాజేన నారద, పూజయే ద్యో విధానేన సర్వసిద్ధిం లభే ధ్ధ్రువమ్. అని మూ.

† బృందరూపాశ్చ వృక్షాశ్చ యదైకత్ర భవంతి చ, విదు ర్బుధా స్తేన బృన్దా మత్ప్రియా తాం భజామ్యహం. ౧. పురా బభూవ యాదేవీ త్వా

యీనాప్రియురాలిని బండితులు నుతింతురు గాని నట్టి యీ దేవిని సేవించుచున్నవాఁడను. పూర్వ మేదేవి బృందారూప మున నుద్భవించెనో దాన బృందావనాహ్వాయమును గాంచిన సౌభాగ్యరూపిణిని దులసీదేవిని సేవించుచున్నవాఁడను అనేక బ్రహ్మాండములయందు నిరంతర మేదేవ పూజింపఁబడునో దానిచేఁ బూజితాదేవి యనఁ బ్రఖ్యాతినొందిన పరమముని పూజితను దులసిని సేవించుచున్నాఁడను అసంఖ్యాక బ్రహ్మాం డములు పవిత్రములుగ నేదేవిచేఁ జేయఁబడునో విశ్వపావని యగు నాదేవిని విరహము నొందిన నేను సేవించుచున్నాఁ డను ఏతులసీదేవి పత్రములు లేక మఱియేపుష్పములచేతను దేవతలు తృప్తి నొందరో పుష్పసారాకృతిగల యా పరిశుద్ధు రాలిని సేవించుచు శోకము పోఁగొట్టుకొనఁ గోరుచున్నాఁడను

దా బృందావనే వనే, తేన బృందావనాఖ్యాతాం సౌభాగ్యాం తాం భజా మ్యహం. ౨ అసంఖ్యేషు చ విశ్వేషు పూజితా యా నిరంతరం, తేన విశ్వే పూజితాఖ్యాం పూజితాం తాం భజామ్యహం ౩ అసంఖ్యాని చ విశ్వాని పవిత్రాణి త్వయా సదా, తాం విశ్వపావనీం దేవీం విరహేణ స్మరామ్యహం. ౪ దేవా న తుష్టాః పుష్పాణాం సమూహేన యయా వినా, తాం పుష్ప సారాం శుద్ధాం చ ద్రష్టు మిచ్ఛామి శోకతః ౫ విశ్వే య త్ప్రాప్తి మాత్రేణ భక్తానందో భవేద్ధ్రువం, నందనీ తేన విఖ్యాతా సా ప్రీతా భవతా దిహ ౬. యస్యా దేవ్యా స్తులా నాస్తి విశ్వేషు నిఖిలేషు చ, తులసీ తేన విఖ్యాతా తాం యామి శరణం ప్రియాం ౭. కృష్ణజీవన రూపా సా శశ్వత్ప్రియతమా సతీ, తేన కృష్ణ జీవనీ సా స్యా త్సా మే రక్షతు జీవనం. ౮.

ఏతులసి లభింపఁగా భక్తులకు నానందము గలుగుచున్నదో నందని యను పేరఁబరఁగు నాతులసి నాకుఁ బ్రసన్నురాలగుఁ గాక! ఏదేవికి సర్వలోకముల సాటిలేదో దాననే తులసీ నామధేయమును గాంచెనో ఆనా ప్రియురాలిని శరణ మొందుచున్నాఁడను కృష్ణజీవనరూపిణియై నాకత్యంతప్రియు రాలునై కృష్ణజీవని యనుపేరుఁగన్న యాసన్నుతాంగి నా జీవనమును గాపాడుఁగాక!

అని యిట్లు నుతించి యందే రమానాథుఁడు నివసించెను. అంత నాతులసీదేవి సాక్షాత్కరించెను ఆపరమపావనిం గాంచి యామె తనుంజూచి మిగులవగలఁబొగులుచుండుటకు వగచి వేవేగ తనవక్షస్థలమం దుంచుకొనెను భారతియు శాంత హృదయయై తులసీదేవిరాక కంగీకరించినందున శ్రీహరి యా తులసిం దోడుకొని నిజలోకమున కేగెను. తులసికి శ్రీహరి పరమప్రీతుఁడై సర్వపూజ్యత్వమును బ్రసాదించెను ఎల్లరీ తులసిని శిరస్సున ధరింతురు గాక యని శాసించెను నాకు వంద్యయు మాన్యయు నగు నని పలికెను

ఇట్లు శ్రీహరి పరమకరుణాతిరేకమునఁ బలుక నాదేవి పరితుష్టాంతరంగయై వెలసెను సరస్వతి యాదేవిం జేయిపట్టి పిలుచుకొని గృహమునకుం బోయెను లక్ష్మియు గంగయుఁ జిఱు నగవు వెలయ నాతులసిని జేయిపట్టుకొని లోపలికిం బిలుచుకొని పోయిరి అదిమొదలా దేవి బృందయనియు, బృందావన యనియు, విశ్వపూజితయనియు, విశ్వపావనియనియుఁ, బుష్పసారయనియు, నందనియనియుఁ, దులసియనియు, శ్రీకృష్ణజీవని

యనియు నీ నెనిమిదినామములఁ బ్రఖ్యాతయై జగత్పూజ్య యయ్యెను యెవ్వరీ నామాష్టకాలంకృతమగు నీస్తోత్రమును భక్తిమైఁ బఠింతురో, ఆదేవిం బూజింతురో, వారు సత్ఫలము నొందుదురు కార్తికపున్నమ తులసి జన్మదినము ఆదినమునం దా తులసినిబూజించుట శ్రేష్ఠతమమని శ్రీహరి విధించెను. కాన నాశుభదినమున నెవ రాదేవిని బూజింతురో యావిశ్వ పావని వినుతింతురో వారు సకలపాప వినిర్ముక్తులయి విష్ణు లోకమును మృతికాలంబునఁ బొందుదురు ఎవఁడాకార్తికపూర్ణిమయందుఁ దులసీపత్రమును శ్రీహరి కర్పించునో యతఁడు పదివేలగోవుల దానమిచ్చినసుకృతము నొందును

తులసీ పూజాఫలము

తులసీదేవిని భక్తితోఁ బూజించినచో నపుత్రకుఁడు సపుత్రకుండగు భార్యాహీనుఁడు సభార్యుండగు బంధుహీనుఁడు బంధుసముదాయాన్వితుం డగు స్తోత్రమునువినిన నట్టి ఫలములు గలుగు రోగి రోగనిర్ముక్తుఁ డగు కారాగార బద్ధుఁడు నిర్ముక్తశృంఖలుఁ డగు భీతుఁడు భయనిర్ముక్తుఁ డగు పాపి నిర్గత పాపుఁడగును ఈతులసీపూజయు, స్తోత్రము వేదమునఁ గణ్వశాఖయందుఁ జెప్పఁబడి యున్నయది తులసీ దేవిని దులసీవృక్షమున నావాహనముమాత్రము చేయక సకలోపచారములఁ బూజింపవలయు. పూజించి స్తుతుల నల రింపవలయు తులసి సకల పుష్పసారభూత అవతారాంతరము

నొందిన తులసీదేవి పతివ్రతలలో నుత్తమురాలు పాపము లొనరించినవారు తత్పాపదారుదాహము చేయఁగోరి జ్వలదగ్ని శిఖోపమయగు తులసీదేవిని బూజింపఁదగు. పుష్పముల యందుఁ దులసీ సమానము గానరాదు పవిత్ర రూప యగు తులసి వేదవినుతింగాంచెను. సర్వజనశిరోధార్య యగు విశ్వ పావనియు నగు జీవన్ముక్తిప్రదయు, ముక్తిదాయినియు నగు. అట్టి శ్రీహరిప్రియను దులసీదేవిని హరిభక్తులు సదా పూజింపందగు ఈయుపాఖ్యానము పరమపవిత్రము దీనిం బఠింప సర్వవాంఛలు నెఱవేఱును

మహాశయులారా ! తులసీపూజావిధానమును వింటిరి గదా తులసి వృక్షరూపిణి వృక్షములు జడపదార్థములు వానిం బూజించిన నేమి ఫలమని యవివేకు లనుమాటలం జెవి యొగ్గి యాలకింపకుఁడు పైరీతిగ నాక్షేపించువారు భక్తులు గారు ఆస్తికుల వేషమును బూనినవారు వారి కందలిసారము తెలియదు వృక్షములనుండి మనుజులకుం గలుగు నుపకార ములు వర్ణనాతీతములు వృక్షపత్రమూలములు రోగముల నశింపఁజేయుటవలన అది యొక దేవతాశక్తి యనవలదా? ఆరోగ్యమును వృక్షచ్ఛాయ లొసంగుట ప్రతిక్షణము సర్వ జనులు గుఱుతించుట లేదా ఒక్కొక్కవృక్షమూలము నొక్కొక్కపుణ్యకాలముననే విధివిహితముగ నేకరించిన నది యెంతో వింతగల్పించు నుపకారము చేయుచుండుట మనము కన్నులారఁ గాంచుటలేదా ఇన్నియుఁ దెలిసియుండుట భక్తిచే

నది దేవతాస్వరూపమని తలంపకపోవుట యనునదియే యొక యజ్ఞానముగాని వే ఱేమున్నది ?

వృక్షములు దేవతారూపములు వానిం బూజించుట గొప్పకార్యము వానిని ఛేదించుట మహాపాపకార్యము

ఇంధనార్థం ద్రుమచ్ఛేద స్త్రీ న్యహింస్రౌషధజీవనమ్,
భార్యా యా విక్రయశ్చైషా మే కైక ముపపాతకమ్

యాజ్ఞ్యవల్క్యస్మృతి. ప్రాయశ్చిత్తకాండము. ౨౪౦ శ్లో.

ఇంధనార్థ మశుష్కాణాం ద్రుమాణా మవపాతనమ్,
... ... నాస్తిక్యం చోపపాతకమ్

మనుస్మృతి ౧౧ అ. ౬౩ శ్లో.

ఫలదానాం తు వృక్షాణాం ఛేదనే జప్య మృక్శతం,
గుల్మవల్లీ లతానాం చ పుష్పితానాం చ వీరుధామ్

మను ౧౧ అ. ౧౪౨ శ్లో.

ఈ ప్రమాణములంబట్టి గట్టిగ నాలోచింపఁగా వృక్షచ్ఛేదము పాపహేతువని స్పష్టమగును మనుజులు మాటల చేతను, వృక్షములు క్రియారూపమునను, దేవత లదృశ్యరూపముగ నుపకార మొనరించుచుందురు. మనుజులకంటె సకలవిధముల చేతను వృక్షము లుపకార మొనరించును కాన వానిని దేవతారూపములుగా భావించి పూజించుట మిగుల సత్కృత్యము ఎన్నియో వృక్షములు ప్రదక్షిణముల నొన

రించువారి కెన్నియో ఆధివ్యాధుల నివర్తింపఁజేయుచుండుట ప్రత్యక్షప్రమాణము అట్టి యుపకారములనొందుచు మిీఁదు మిక్కిలి వానిని బూజించిన లాభ మేమని నుడువుట వెఱ్ఱి తనము గాక మఱే మనవచ్చును ?

మహాశయులారా ! ఈ తులసీపూజావిధానమున గ్రహింపఁదగిన విషయములు పెక్కులు గలవు. తులసిచెట్టు గృహమునందుండుట యెంతయో మంచిది దానిని బలు మాఱు చూచుచున్న నెన్నియో రోగములు నశించును జల ములలోనుంచి దానియాకు భక్షించిన జీర్ణశక్తి కలుగుటయే గాక పిత్తగుణము నశించి నేత్రప్రకాశము గలుగును కాఁబట్టి యావృక్షరాజమును శ్రీకృష్ణసాన్నిధ్యము గలదానిని గా భావించి శ్రీహరిప్రియురాలినిగాఁ బూజింపవలయు అట్లు చేసిన యోగసిద్ధిగలుగును యోగము నభ్యసించువా రిట్లు చేయుదురు పామరుల చప్పిడిమాటల వినక శాస్త్రోక్తమగ సీపూజాపద్ధతిని దెలిసికొని య ట్లొనరింపుఁడు ఐహిక ముష్మికములు రెండును గలవు ఇంతట సీవిషయము నుజ్జగించి ప్రకృత కథాభాగమునకు వచ్చెదను

ఈగ్రంథప్రారంభభాగముననే గోలోకవాసియగు శ్రీ కృష్ణుఁడు ద్విభుజుఁ డని, వైకుంఠవాసి చతుర్భుజుఁ డని, యి యిరువురకు భేదమే లే దనియుఁ దెలుపఁబడియె దాని హే తువు నెఱుంగుట ముఖ్యము. తులస్యుపాఖ్యానము చదివి పిదప మహాలక్ష్మీచరిత్రము పఠించుటయు ముఖ్యము. కృష్ణా

తారమున కీకథతో నేమి సంబంధము గల దని ప్రశ్నింప రాదు సంబంధము లేక పోలేదు ఇఁకఁ గథ నాలకింపుఁడు

— మహాలక్ష్మీచరిత్రము —

* ఆదిసృష్టియందు గోలోకమున శ్రీకృష్ణపరమాత్మ సకలజగత్కారణభూతుఁడై రాసమండలమున విహరించుచుం డెను ఆపరమాత్మ వామభుజశిఖరమునుండి దేవి యుదయిం చెను ఆమె సుందరాంగియై నవయౌవనమున విలసిల్లుచుఁ, బండ్రెండు సంవత్సరముల యీడుగల దానివలెఁ గనంబడుచు, సుస్థిరయౌవనయై శ్వేతచంపకవర్ణము గల దేహముగలిగి, శరత్పార్వణకోటిశశాంక ప్రభాప్రచ్ఛాదనాస్యానయై, శరన్మ ధ్యాహ్న సరసిజశోభామోచనలోచనయై వెలసెను ఆదేవి యీశ్వరేచ్ఛవలన ద్వివిధయై కనుపట్టెను రూపమున, వయ స్సునఁ, దేజస్సున, యశస్సునఁ, గాంతిని, వస్త్రమున, భూషణ వితతిని, గుణమున, స్మితమున, వీక్షణమున, ప్రేమమున, నను నయమున నాయిరువురు సమముగఁ జూపట్టిరి అందు వామాంసభవ మహాలక్ష్మియనియు, దక్షిణాంసభవ రాధిక యనియు నామములం గాంచిరి

రాధిక తొలుదొలుతఁ బరాత్పరుని ద్విభుజవిరాజితుని వరించెను వెనుక మహాలక్ష్మియు మనోహరాకారుని, జతుర్భుజ

---

* ఈకథ దేవీభాగవతము నవమస్కంధము ముప్పదితొమ్మిదవ యధ్యాయమునుండి గ్రహింపఁబడినది.

విరాజమానుని వరించెను శ్రీకృష్ణమూర్తియుఁ దద్గౌరవము
చేతనే తనరూపమును రెండుగా విభజించెను. అందు దక్షి
ణాంశధారి ద్విభుజుఁడయ్యె వామాంశధారి చతుర్భుజుఁ
డయ్యె ద్విభుజుఁడగు పరమాత్మ చతుర్భుజునకుఁ దొలుత
మహాలక్ష్మి నొసంగెను ఆమహాలక్ష్మిచేతనే యనవరతము ప్రపం
చము చూడఁబడుచుండును ఆమె కటాక్షమే సుకృతైక
పాత్రము ద్విభుజుఁడు రాధాకాంతుఁడయ్యెను లక్ష్మీకాం
తుఁడు చతుర్భుజుఁడయ్యెను రాధిక శుద్ధసత్త్వస్వరూపయు
గోపగోపికా సమావృతయు నై వెలసెను చతుర్భుజుఁడగు
శ్రీహరి మహాలక్ష్మింగూడి వైకుంఠమున కేగెను ఆశ్రీకృష్ణ
నారాయణులు పరస్పరభేదములేక యేకరీతి నలరువారు.
మహాలక్ష్మియు నాభగవంతుంగూడి నానారూపముల ధరిం
చెను ఆమెయే రమాదేవి శుద్ధసత్త్వస్వరూపయై, సర్వసౌ
భాగ్యసంయుతయై, ప్రేమమున శ్రీమన్నారాయణమూర్తికిఁ
బ్రియతమురా లయ్యెను స్వర్గలోకమున స్వర్గలక్ష్మి యని,
శక్రసంపత్స్వరూపిణి యనం బరఁగు నది తదంశభవురా లని
తెలియఁదగు పాతాళమున నాగలక్ష్మియనియు, రాజలోక
మున రాజలక్ష్మియనియు నామెయే విలసిల్లుచుండును గృహ
ములయందు గృహలక్ష్మి యనఁ బరఁగునది యామెయే ఆ
మహాలక్ష్మియే సర్వమంగళ మంగళయనం బరఁగుచు, సంపత్స్వ
రూపిణియై తనరారుచుండును గోజాతియందు సురభియన
నొప్పును యజ్ఞముల దక్షిణ యనంబడు క్షీరోదధికన్యకగా

వవతరించిన జనని యామెయే పద్మినులయందు శ్రీరూప మనంబడు చంద్రునియందు, శోభారూపంబునను, సూర్యమం డలమందుఁ, దేజోరూపిణియునై నెగడుచుండును విభూషణ ములయందు, రత్నములయందు, ఫలములయందు, జలముల యందు, నృపులయందు, నృపపత్నులయందు, దివ్యస్త్రీలయం దును, గృహములందు, సర్వసస్యములందు, వస్త్రములందు, సంస్కృతస్థానములందుఁ, దేవతాప్రతిమలయందు, మంగళ ఘటములయందు, మాణిక్యముక్తామణులయందు, మనోహర మాల్యములయందు, హీరమణులందు, క్షీరములయందుఁ,జంద నములయందు, వృక్షశాఖలయందు, నవమేఘములయందు, వైకుంఠవాసినియగు నామహాలక్ష్మి కళయే వెలయుచుండును శ్రీమన్నారాయణుంగూడిన మహాలక్ష్మి యెందెందు వెలయు చుండునో ఆయావస్తువులు ప్రకాశవంతము లగుచుండును ఆదేవిని దొలుదొలుత బ్రహ్మదేవుఁడు పూజించెను ఆవల శంక రుండు పూజించెను ఆవల క్షీరసాగరమథనకాలమున విష్ణు వారాధించెను పిదప స్వాయంభువు మనువు భక్తిచే నర్చిం చెను నరేంద్రు లనవరత మాదేవి నర్చింతురు మునీంద్రులు, ఋషీంద్రులు, సద్గృహస్థులు, గంధర్వులు, పాతాళవాసు లగు నాగులు నామహాలక్ష్మిదేవిని నిరంతర మర్చింతురు భాద్రపద శుక్లాష్టమీతిథియందా మెను బ్రహ్మ పూజించెను ఒకపక్ష మా దేవీపూజాభిరతుండై యుండెను. చైత్రభాద్రపదపౌషమాస మంగళవారములయందా దేవిని విష్ణువు పూజించెను వర్షాంత మందును, పౌషసంక్రాంతియందును, మాఘామావాస్యయం

దును, మను వాదేవి నారాధించెను మంగళాతిమంగళకార్య ములయం దీశ్వరుఁ డాదేవి నర్చనాదుల నలరించెను ఇంక నెందఱో యాదేవిని భక్తియుక్తి నర్చించి కృతకృత్యులైరి ఎట్టివిపత్తులందు నామహాలక్ష్మీపూజ యుత్తమోత్తమము. ఆ మహాలక్ష్మి వైకుంఠవాసిని ఆమె క్షీరసాగరపుత్రి యెట్టు లయ్యెనో తెలిసికొనుట చాల ముఖ్యము ఆవిధ మిటఁ దెలుపఁబడును. ఈప్రశ్నమే నారదముని నారాయణమూర్తి నడుగ నావిష్ణు విట్లు తెలిపెను ఈగాథ వారిసంవాదరూప ముగనే యిట వ్రాయఁబడును

లక్ష్మీ జన్మకారణము

తొల్లి నారదముని వైకుంఠమున కరిగి పరమేశ్వరుం గాంచి లోకవార్తలఁ బ్రశ్నించుచు లక్ష్మీ పాలసముద్రపుత్రిక యేల యయ్యెనో తెలుపుఁ డని ప్రశ్నించెను నారాయణ మూర్తి యిట్లు బదులు చెప్పెను నారదా! విను మావిధం బెఱిఁగించెద దుర్వాసుఁ డను ముని శపింప నింద్రుని సిరి నశిం చెను. దేవసంఘములు మర్త్యలోకమునఁ ద్రిమ్మరుచుండిరి లక్ష్మి స్వర్గమును వదలి వైకుంఠమున నిజరూపముననే విలీ నయై యుండెను

కొంతకాలమునకు దేవతలెల్ల నొక్కటిగఁ జేరి చతు ర్ముఖునిం గానంబోయి తమ దుర్గతిం దెలిపి దుఃఖించిరి సభా ముఖమున నున్న యప్పరమేష్ఠి వారిదీనతకు వగచి వారిఁ దోడుకొని వైకుంఠమున నున్న నన్నుం జూడవచ్చెను దేవ తలు పెదవు లెండ ముఖకాంతినశింప నాయెదుట నిలువంబడి

మొఱపెట్టిరి నాయాజ్ఞచే లక్ష్మియుఁ బాలసంద్రమునఁ బుట్టి సర్వసంపత్స్వరూపిణియై యుండెను అంత దేవదానవులాపాల కడలి మథియించిరి అందున్న లక్ష్మిని గాంచిరి. క్షీరాబ్ధి శాయినియగు నామె దేవతల కమృత మొసంగి వనమాల నా కొసంగెను తత్ప్రసాదమున దేవతలు మరల రాజ్యము నొందిరి.

అని పలుక నారదుఁ డిట్లనియె 'దేవా! దుర్వాసుఁడు బ్రహ్మర్షి తత్త్వవేత్త అట్టి మహనీయుఁడు సురశ్రీవినాశకర మగు శాపము నేల యొసంగెను? దేవత లెట్లు పాలకడలిఁ ద్రచ్చిరి లక్ష్మి మరల దేవేంద్రు నెట్లను గ్రహించెను? ఆవిధ మెల్లఁ దెలుపుమా' యని వేఁడ నారాయణుం డిట్లు పలికెను.

దుర్వాసుఁ డింద్రునకు శాప మొసంగుట.

నారదా! చక్కఁగా వినుము ఇంద్రుఁడు సురాపాన మదమోహితుఁడై త్రిలోకాధిపత్యగర్వమున విఱ్ఱవీఁగి రహ స్స్థలమున రంభతోఁ గ్రీడింపసాగెను ఆవిహారమున నారంభ శతమఖుని లోఁబఱచుకొనియె. ఆవిహారస్థాన మొకమహా రణ్యము అందే కొంతకాలము వా రుండిరి దుర్వాసుం డను మునిసత్తముఁడు వైకుంఠమునకు వచ్చి నన్ను దర్శించి నాచే సెలవంది కైలాసమున శంకరుం జూడ నరుగుచుండెను ఇంద్రుఁడేచోట రంభం గూడియుండెనో యాయరణ్యముపై నుండియే ముని పోవుచుండెను గాన సురపతి యమ్మునిపతిం గాంచి బ్రహ్మ తేజోవ్యాప్తుంగా నెఱింగెను ఆమునియు గ్రీష్మ

కాలమధ్యాహ్నమార్తాండునివలెఁ దేజరిల్లుచుఁ, బ్రతప్త చామీకరతుల్య జటాభారభాసమానుండై, శుక్లయజ్ఞోప వీతమును ధరించి, నారచీరలుగట్టి దండము కమండలువు నైకొని చంద్రసంకాశమగు తిలకము ఫాలమున వెలయ, వేద వేదాంగపారగులగుశిష్యులు పెక్కుమంది పరివేష్టించి యుండ, భూసమీపోర్ధ్వభాగమునఁ బోవుచుండెను

శతక్రతు వామునివితతిపతిం గాంచి నమస్కరించి తచ్ఛిష్యులకు యథావిధి వందనము లాచరించెను మునియు దచ్ఛిష్యులు నాయింద్రునకు శుభాశిషము లిడిరి అంత దుర్వా సుఁడు విష్ణుదత్తమగు పారిజాతప్రసూనమును జరారోగమృ త్యుహారంబై వెలయు దాని, సకలదుఃఖఘ్నమును మోక్షకార కమును బురుహూతున కొసంగెను శచీపతి యాపుష్పమును గ్రహించి రాజ్యసంపదఁ గన్నుమిన్నెఱుంగనివాఁడు కానఁ జెంతనున్న యైరావత మూర్ధమున విడిచెను ఆద్విరదము తత్స్పర్శమాత్రమున నసదృశతేజస్సుపొలయ, వయస్సు తనర, మహాప్రకాశవంత మయ్యెను

ఐరావత మంతట నింద్రునివదలి ఘోరకాంతారమున కేగెను దానిని రక్షింప నడ్డగింపఁ బురుహూతుఁడు శక్తుఁడు కాఁడయ్యెను. మునివరుండు తా నర్పించిన పరమపవిత్రకుసు మమును దృణముగా భావించి పరిత్యజించిన శచీకాంతుం జూచి మండిపడి యిట్లు శపించెను ఓరిసురేశా! సిరిచేత మత్తుఁడవై నన్నవమానించితివి నాయొసంగిన పుష్పంబును

గరిమస్తమున నునిచితివి * విష్ణుమూర్తికి సమర్పించిన పుష్పము జలము నైవేద్యము దొరకినంతమాత్రమున ననుభవింపవలయును పరిత్యజించిన బ్రహ్మహత్య గలుగును. నీవట్లు చేసితివి కాన భ్రష్టస్వర్గలక్ష్మీకుఁడవై బుద్ధిమాలి యిడుమలఁగుడుతువు కాక అని శపించెను

ఎవఁడు పూర్వాదృష్టపరిపాకలబ్ధమగు శ్రీవిష్ణునైవేద్యమును బరిహరించునో వాఁడు దురదృష్టవంతుఁడగు భక్తిచే భుజించువాఁడు జీవన్ముక్తుఁడగు విష్ణునైవేద్యమును భుజించి యెవఁడు శ్రీహరికి నమస్కరించునో, పూజించునో, యాపుణ్యపురుషుఁడు విష్ణుతుల్యుఁడగును ఆతనిదేహమును స్పృశించిన వాయువుచేఁ దీర్థములు పవిత్రములగును. మహాత్మా! దేవేంద్రా! ఆతనిపాదరజస్సున భూమిపవిత్రయగును పుంశ్చలియన్నమును, ఆవీరునన్నమును, శూద్రశ్రాద్ధాన్నమును, హరికి నివేదింపనియన్నము నెవఁడు భుజించునో యతఁడు మాంసభక్షణజనితపాపము నొందును శివలింగసమర్పితాన్నమును, శూద్రులచే యజ్ఞముచేయించిన వానియన్నమును, వైద్యముచేయు ద్విజునియన్నమును, దేవలాన్నమును, కన్యావిక్రయమొనరించు వానియన్నమును, యోనిజీవ్యన్నమును, ఉచ్ఛిష్టాన్నమును, బర్యుషితాన్నమును, అందఱుఁ దినఁగా మిగిలినయన్నమును, శూద్రాపతి యగు ద్విజాతియన్నమును, వృషభము

---

* విష్ణోర్నివేదితం చైవ నైవేద్యం వా ఫలం జలం, ప్రాప్తి మాత్రేణ భోక్తవ్యం త్యాగేన బ్రహ్మహాభవేత్. అని మూ.

నెక్కిన ద్విజునియన్నమును, దీక్షితుఁడు కాని ద్విజునియన్నమును, శవదాహకు నన్నమును, అగమ్యాగమనము చేయునతనియన్నమును, మిత్రద్రోహము చేయు వానియన్నమును, కృతఘ్నునియన్నమును, విశ్వాసఘాతుకునియన్నమును, మిథ్యాసాక్ష్యము నిచ్చువానియన్నమును, భక్షించు పాపాత్ములు విష్ణునైవేద్యాన్నభక్షణమునఁ బరిశుద్ధులగుదురు విష్ణుభక్తుఁడు శ్వపచుఁడైనను వంశకోటి నుద్ధరించును హరిభక్తుఁడు కాని మనుజుఁడు తన్నుఁదాఁ గాపాడుకొనంజాలఁడు అజ్ఞానము వలననైనను విష్ణునిర్మాల్యమును గ్రహించినను సప్తజన్మార్జిత పాపములనుండి నిర్ముక్తుఁడగును జ్ఞానముగలిగి శ్రీవిష్ణునిర్మాల్యమును గ్రహించినయెడలఁ గోటిజన్మార్జితానేకపాపకర్మనిర్ముక్తుఁడగు ననుట కేసందియము లుండవు

పురందరా! ఏగర్వకారణమున నాయొసంగిన శ్రీహరి నిర్మాల్యపుష్పమును హస్తిమస్తమున నిడితివో ఆకారణముననే లక్ష్మి మిమ్మువదలి హరిపదముచొందుఁగాక నారాయణభక్తుఁడ నగు నేను దేవతలకేని, బ్రహ్మకేని భయంపడను కాలునకు, మృత్యువునకు, జరకును జంకను. ఇఁకఁ దక్కుంగలవారి లెక్క సేయుదునే నేనిడిన యీశాపమునకు మీతండ్రియగు కశ్యపుం డేమిచేయునో చూచెదఁగాక మీగురువగు బృహస్పతి యేప్రతిక్రియను వెదకునో పరికించెదఁగాక ఈదివ్యకుసుమమే మూర్ధమున నునుపఁబడునో తత్పూజనము పరమము.

అని రోషమునఁ బలికిన దుర్వాసుని వాక్యముల విని దేవేంద్రుఁడు చేతులొక్కి చరణములవ్రాలి భయాకులుఁడై బిట్టురోదనముచేసెను 'మునీంద్రా! నాయపరాధమునకుఁ దగిన శాపమొసంగితివి నాయజ్ఞానము దొలఁగించితివి పోయిన సంపత్తిని గోరను స్వల్పజ్ఞానమును బ్రసాదింపుము ఐశ్వర్య మాహన్మూలము జ్ఞానప్రచ్ఛన్న కారణము ముక్తిమార్గకుఠారము భక్తిధ్వంసకము' అని దీనుఁడై వేఁడెను.

మునియు నించుక కరుణించి యిట్లు పలికెను ఐశ్వర్య మనునది తిమిరమువంటిది. అదిగలవాఁ డంధుఁడే అట్టివాఁడు ముక్తిమార్గమును గనఁజాలఁడు సంపన్నత్తుఁడు, విమూఢుఁడు, సురామత్తుఁడు, భగవంతు నెఱుఁగఁడు. సంపత్తి మదమత్తుఁడు, విషయాంధుఁడు, విహ్వలుఁడు, * మహాకామియు, రాజసికుఁడు, సత్యమార్గమును గనఁ జాలరు విషయాంధుఁడు ద్వివిధభేదము గలవాఁడై యుండును రాజసుఁడు తామసుఁడని, అశాస్త్రజ్ఞుఁడు తామసుఁ డనంబడును శాస్త్రజ్ఞుఁడు రాజసుఁ డనంబడు శాస్త్రమే ద్వివిధమార్గమును దెలుపుచున్న యది. ఒకమార్గము ప్రవృత్తిబీజము వేఱొకటి నివృత్తికారణము జీవులు దుఃఖభూయిష్ఠమగు ప్రవృత్తిమార్గమున సంచరింతురు అది స్వచ్ఛందముగఁ దోఁచును నిర్విరోధము

* మహాకామీ రాజసికః సత్యమార్గం న పశ్యతి. అని మూ ౯ స్కం. ౪౦ అధ్యా. ౪౯ శ్లో.

గను గనంబడు. జీవుఁడు సుఖాభిమానము లోభము అను వానిచేత నామార్గమును ద్రొక్కును అది పరిణామమున నాశబీజమై జన్మమృత్యుజరాకరమైన దగు అట్టిమార్గమున ననేకజన్మములు పరిభ్రమించి పరిభ్రమించి, స్వకర్మానుసారము నానాయోనిసంభూతినొంది తుదకు క్లేశముల సహించి సత్సంగము నొందును శతసహస్రసంఖ్యలు గల జీవుల యం దొకఁడు సంసారసాగరపారకారణమనఁబడు ముక్తిమార్గ మును తత్త్వప్రదీపముచేఁ గనుఁగొనఁజాలు అపుడు జీవుఁడు బంధనఖండనమందుఁ బ్రయత్నము నొనరించువాఁ డగు అనేక జన్మ యోగముచేతను, దపస్సుచేతను, నిరశనవ్రతములచేతను, నిర్విఘ్నమై శాశ్వతానందప్రదమనఁ బ్రఖ్యాతినొందిన ముక్తిమార్గమును బొందును

అని యిట్లు పలికి దుర్వాసుఁడు 'పురందరా! వింటివి కదా! జ్ఞానమార్గమును ఇంకేమివినఁగోరెదవు?' అన విని శతక్రతువు వీతరాగుఁడై తదుక్తపద్ధతి నాశ్రయించి వైరాగ్యము వృద్ధినొందించు ప్రయత్నమున నుండెను అంత దుర్వాసుని సాగనంపి తా నమరావతికింబోయెను అమరావతి రాక్షససంఘ సమాక్రాంతమై యుండెను చూడ భయంకరముగా నుండెను ఎందుఁజూచినను బంధువ్రాతము గానఁబడకుండెను ఎచ్చోటఁ బరికించినను ఘోరోపప్లవములు కానఁ బడసాగెను పితృ మాతృకళత్రాదివిహీనమై తోఁచెను శత్రువు లెల్లెడలఁ గ్రిక్కి రిసి యుండిరి ఆనగరమును గాంచి దుఃఖించి చేయునదినేరక బృహస్పతిం గానంబోయి మందాకినీతీరమున గురువరుం

జూచెను ధిషణుండును బరబ్రహ్మ ధ్యానపరాయణుండై గంగాతోయమందుఁ గనఁబడియె. అత్తఱి నాగీష్పతి ప్రాఙ్ముఖుండై సూర్యదర్శనము చేయుచు, సాశ్రునేత్రుఁడై పులకాంచితతనుఁడై కనుపట్టెను. భ్రాతృవర్గముల కిష్టుఁడై యసురుల కనిష్టుఁడై బంధువర్గములకుం జూడందగి మహానియమసంపన్నుఁడై యుండెను ఇట్లు జపము చేయు దేశికుంగాంచి సురపతి నియమభంగము చేయ నోడి యందే నిలిచియుండెను

ఒకజామునే పారీతిగ నుండి నియమమువదలి లేచిన గురువర్యుం జూచి ప్రదక్షిణపురస్సరముగా సమస్కరించి పాదములపై వ్రాలి గట్టిగా రోదన మొనరించెను తనవృత్తాంత మెఱింగించెను మునిశాపమును విస్తరించి వినిపించెను మరల వరమునొందుట జ్ఞానోపదేశలాభము గల్గుట విన్నవించెను వైరిగ్రస్తయగు సురపురి నెట్లు లభించునో తెలుపవే యని వేఁడెను

బృహస్పతియు దివస్పతి వచనముల నాకర్ణించి వక్తలలో నుత్తమోత్తముఁడు గానఁ గోపసంరక్తలోచనుండై యిట్లు పలికెను సురేంద్రా! గతవృత్తము నాలకించితిని వగవకుము నామాట నాలకింపుము నీతిజ్ఞుఁడు విపత్తునందు భయంపడఁడు సంపద్విపత్తులు శాశ్వతములు గావు పూర్వజన్మకృతస్వకర్మాయత్తములు. ఇవందఱకు లభించునట్టివే కాని నీకుమాత్రమే తోఁచునవి గావు. అని చక్రనేమిక్రమము ననుసరించును కాన వగవఁబనిలేదు పురుషుఁడు శుభాశుభరూపకర్మఫలము

ననుభవించును స్వకృతకర్మమును దా ననుభవింపక తప్పించు కొన వీలుకలుగదు కల్పకోటిశతములకైన నది యనుభవిం చినఁగాని నశింపదు

'అవశ్యమేవ భోక్తవ్యం కృతం కర్మ శుభా శుభమ్' అన వినవే ఇది శ్రీకృష్ణప్రోక్తమని వేదమునఁగలదు సామవేద శాఖయందు బ్రహ్మను సంబోధించి శ్రీకృష్ణమూర్తి యుపదే శించెను. * కృతకర్మ ఫలములు జన్మ భోగావశేషములు తదను రూపానుభవములు భరతఖండమందును, ఖండాంతరముల యందును గలుగవచ్చు బ్రహ్మానిశాపమున లక్ష్మి నిన్ను వదలిపోయెను సత్కర్మానుష్ఠానమున మరల లభింపఁగలదు కోటిజన్మార్జితకర్మము జీవుల ననుసరించును దాని ననుభవింపక తొలఁగించుకొను నుపాయము లేదని నమ్ముము కాలదేశ పాత్ర భేదములవలన న్యూనాధికభావములు తోఁచుచుండును. ప్రతిదినము వస్తుదానమున వస్త్వంతరప్రాప్తి కలుగుచుండును. దినభేదమున నొకవస్తుదానముచేఁ గోటివస్తుప్రాప్తి కలుగును సమదేశమున సమవస్తుప్రాప్తియే కలుగును దేశభేదమునఁ గోటిగుణిత ఫలముగాని, తదధికఫలముగాని గలుగఁగలదు సమపాత్రమున నొసఁగినదానము సమవస్తులాభమును గల్పిం చును పాత్ర భేదమున నొసఁగినదానము శతగుణితఫలమునేని, తదధికఫలమునే నొసంగును సస్యములు కాలపాత్ర భేదము

* జన్మ భోగావశేషే చ సర్వేషాం కృతకర్మణామ్, అనురూపం హి తేషాం చ భారతే ఽన్యత్ర చైవహి. అని మూ.

లచే న్యూనాధికఫలముల నిచ్చుచుండుట మన మెఱుంగు దుముకదా. కర్షకుఁ డాఫలమును క్షేత్రపాత్ర భేదములచే లభించిన ట్లెఱుంగును.

దాన ఫల వివరణము

సామాన్యదినమున బ్రాహ్మణుం బిలిచి దానమిచ్చిన సమ ఫలము గలుగును అమవసయందుఁగాని, సూర్యసంక్రాంతి కాలమునఁగాని యొసఁగిన దానము శతగుణఫలప్రదమగును చాతుర్మాస్యపూర్ణిమలయం దిడు దాన మనంతఫలప్రదమగు చంద్రగ్రహణకాలకృతదానము కోటిగుణితఫలదము సూర్య గ్రహణమున నిడుదానము తద్దశగుణితఫలము నీఁజాలు. దేశకాలపాత్రము లుత్కృష్టములు కాఁగా తత్ఫలము సంఖ్యా తీతమగు దానఫలమెట్లో స్నానజపాదికర్మములయం దట్లే గ్రహింపందగు ఇది సర్వకాలములయం దిట్లే యుండునుగాని మార్పునొందఁ దని యెఱుంగుము కుంభకారకుఁడు మృత్తును గొని చక్రముననునిచి దండభ్రమణమున భాండముల నిర్మించు నట్లు కర్మసూత్రముచే విధాత ప్రాణికోటికి ఫలము నిచ్చు చుండును ఎవనియాజ్ఞను శిరసావహించి ధాత యీజగముల సృజించెనో యాపురాణపురుషుని నారాయణుని శరణు చొరుము మహావిపత్కాలమున సంసారమున నెవరు మధు సూదనుస్మరింతురో వారికి విపత్తునందు సంపత్తిగలుగు నని శంకరుం డుపదేశించెను అని యింద్రున కుపదేశించి కౌఁగిలించు

కొని శుభాశిషముల నొసఁగెను అని నారాయణమూర్తి మరల నారదున కిట్లు చెప్పెను

పాఠకమహాశయులారా! ఈకథను వింటిరికదా. ఇది యేనీతుల బోధించునో యని యించుక పరికింపుఁడు. త్రిలోకాధిపతికదా యింద్రుఁడు అట్టిసురపతి స్త్రీసంగతిందగిలి స్వేచ్ఛగా విహరించెను దాన యుక్తాయుక్తపరిజ్ఞానహీనుఁడయ్యెను మహామునియొసంగిన పుష్పమాలను దృణీకరించెను. అందున స్వర్గలోకభ్రష్టుఁడయ్యెను కార్యము కడుంగొంచెము. ఫల మెట్టిది లభించెను? చిరకాల దుఃఖదాయకము అంతటి వాఁ డట్లాయెనుగదా మన మెంతవారము కావున భగవద్భక్తులఁ దృణీకరించుట, భగవత్ప్రసాదము నిర్లక్ష్యముచేయుట, చేయరానికార్యములు ఇవి సర్వాపన్మూలములు ధనగర్వమున విఱ్ఱవీఁగి సాధువులఁ గొందఱు నిందింతురు సాధువుల మనసులు వికృతిం బొరయవుగాని ఫలముమాత్రము కలిగింపక మానవు క్షణమైన నిలువని యైశ్వర్యమును నమ్మి శాశ్వతదుఃఖమును సంపాదించుకొనుట చాల నన్యాయము అకృత్యము. చేయరానికార్యము లెన్నియో యున్నవి అందు సాధుదూషణ తిరస్కారములు ప్రథమగణ్యములు అవి చేయునపుడు సామాన్యములుగ నుండు పరిపాకమున దుర్భరదుష్ఫలముల నిచ్చును. కాన వాని మానుటొప్పు మఱియు నిక్కథయందు దేవరూపమునఁ దెలుపు ధర్మవిషయము లమూల్యములు. పాత్ర మెఱిఁగి దానము, క్షేత్ర మెఱిఁగి బీజము నునుపఁదగు

నన్నసామెత నీకథ దృఢపఱచుచున్నది కాఁబట్టి సత్పాత్ర దాన మిసుమంతయైన మహాఫలము నిడును అసత్పాత్రదాన మత్యధికమైన నసత్కల్పంబై చను ఇదియే యిందు గ్రహింపఁ దగిన నీతి. ఒక్క చిన్నయపరాధముచే నింద్రుఁ డెంతకాలము దుష్టఫలముల ననుభవించెనో పరికింపుఁడు కొందఱు పుణ్య కార్యముల నొనరించినచోఁ బాపములన్నియు నశించు నందురు అది యంత సగసమగు పలుకుగాదు దానియం దెన్నియో శంకలున్నవి ఆగోడవలో దిగిన మరలఁ బైకి వచ్చుట చాలఁ గష్టము కాన ముఖ్యవిషయముల గమనిం పుఁడు కథారూపమున మనకు మహర్షు లుపదేశించిన యమూల్యవిషయరత్నము లివియే ఇం దొక్కదానినే మన మునఁ బదిలపఱచుకొని యాచరించితిమేని కృతకృత్యుల మగు దుము ఇఁక నవ్వలికథ వినుఁడు

ఇంద్రాదులు బ్రహ్మకడకుం బోవుట

తరువాతి కథను వినఁగోరిన నారదమునికి శ్రీనారా యణమూర్తి యిట్లు చెప్పెను మునివరా! వినుము శచీపతి యంతట బృహస్పతిని బురస్కరించుకొని దేవతావితతిం గూడి బ్రహ్మకడకుం బోయెను కొలువుకూటమున నున్న యాచతు ర్ముఖునిం గాంచి దేవతలెల్ల నమస్కరించిరి గురువుతోటి పురు హూతుండును వలగొని దండప్రణామ మాచరించెను బృహ స్పతి మాటలయందు నేర్పరి గాన గతవృత్తాంతమును పూస

గ్రుచ్చినట్లు విన్నవించెను కమలాసనుండు సుస్మిత మొనరించి యింద్రునిఁ గాంచి యిట్లు వచించెను

నాయనా! నీవు మద్వంశజాతుఁడవు నా ప్రపౌత్రుఁడవు విచక్షణుఁడవు బృహస్పతికి శిష్యుఁడవు అంత చాలక దేవతలకెల్ల నధిపతివి నీమాతామహుండగు దక్షుండు విష్ణుభక్తుఁడగుటయె కాక ప్రతాపనిధి ఏ నీ కులత్రయము పరిశుద్ధమో యట్టి నీవేల యిట్లు గర్వించితివి? ఏ నీ తల్లి యదితి సాధ్వీశిరోమణియో, ఏ నీ తండ్రి కశ్యపుఁడు జితేంద్రియుఁడో ఏ నీ మాతామహుఁడు మహాత్ముఁడో యట్టి నీవేల యిట్లు గర్వించితివి? జనుఁ డెవ్వఁ డైనను జననీజనకగురుదోషముల దుష్టుఁడై శ్రీహరిని ద్వేషించును గాని లేకున్న ద్వేషింపఁడు ఇది నిక్కము. పరాత్పరుండగు శ్రీనారాయణమూర్తి సర్వభూతాంతర్యామికదా! అతఁడు లేకుండిన నాతనువు శవమనంబడుఁ గాదే ఇంకొక్క రహస్యముగలదు వినుము. నేనే మనస్సు. ఇంద్రియేశుఁడను శంకరుఁడు జ్ఞానరూపి విష్ణువు ప్రాణములు ప్రకృతి బుద్ధి ఇంద్రాదులు శక్తులు అవియన్నియుఁ బ్రకృతికళలు ఆత్మప్రతిబింబ మనఁబడు జీవుఁడు భోగశరీరధారి యగు దేహమునుండి ఆత్మ వెడలఁగా తక్కుఁగలవన్నియుఁ ద్వరపడి పోవును రాజు మార్గమునఁ బోవుచుండ సేవకు లనుసరించి పోవునట్లే ఆత్మను దక్కుఁగల శక్తులన్నియు ననుసరించును నేనును, శంకరుఁడు,అనంతుఁడు, విష్ణుధర్మాదులు, నీవు, దేవతలు ఏమహాపురుషుని యంశసంభూతులమో, యెవని భక్తులమో

యట్టి పరమపురుషుని నిర్మాల్యపుష్పము నెట్లు తిరస్కరించి తివి? ఏమహనీయమూర్తి పాదము పుష్పమున శంకరునిచేc బూజింపcబడెనో, ఆపుష్పము దుర్వాసుcడు నీకియ్యcగా నదృష్టహీనుcడవై యేల తిరస్కరించితివి? ఏపుష్పము శ్రీకృష్ణ పాదారవిందవిగళితమో ఆపుష్పము నేపుణ్యవంతుcడు శిరమున ధరించునో ఆమహాత్ముcడు దేవతలచేc బూజింపc దగువాcడు

ఇంద్రా! దైవము నిన్ను వంచించెను ఆదైవము బలవత్తరము అదృష్టహీను నెవcడు రక్షింపcగలcడు? శ్రీకృష్ణ నిర్మాల్యపరిత్యాగమునc గోపమూని శ్రీదేవి నిన్ను వదలి పోయెను ఆలక్ష్మిని మరలc బొందుటకు వైకుంఠమునకుం బోవలయు పద నేనును వచ్చెద అందు శ్రీనాథు సేవించి మరల లక్ష్మినిc బొందుదువుగాక అట్లు నీకు వరమిచ్చెద అని పలికి బ్రహ్మ వారినందఱం దోడుకొని వైకుంఠమునకుం బోయెను

ఆలోకము పుణ్యనిలయము పాపసంసర్గము లేనిది. పరమపవిత్రము ఆలోకవరమున నిరుపమానశోభాఢ్యుcడై వెలయు శ్రీమన్నారాయణునిc బరాత్పరుని, సనాతనుని. దేజస్స్వరూపుని గాంచిరి మఱియు నాపరమపురుషుcడు గ్రీష్మర్తుమధ్యాహ్నమార్తండకోటిప్రభాభాసమానుండై, శాంతుcడై, ఆదిమధ్యాంతములు లేక లక్ష్మీకాంతుcడై, మఱి యనంతుcడై, భక్తరక్షణదక్షములగు చతుర్బాహువులు వెలయ, సరస్వతీసంయుతుcడై, చతుర్వేదపరివేష్టితుcడై, గంగాదేవీసంగతుండై విరాజిల్లుచుండెను అట్టి పరమేశ్వరుం గాంచి

బ్రహ్మాదిదేవతలు శీర్షములు వంచి నమస్కరించిరి పలుభంగుల వినుతించిరి

అంత విరించి గతవృత్తాంతమును దెలిపెను దేవతలార్తత్రాణపరాయణా! ప్రభూ! యని తమవెతలం బలుకఁజాలక బిట్టు రోధనముచేసిరి భగవంతుఁడార్తిమునింగిన దేవతలంజూచి రత్నాభరణశూన్యులై వాహనాదులు లేక ముఖకాంతులు నశింప హతశ్రీకులై భయాక్రాంతులై యున్నవారలం గని కరుణాపరతంత్రుఁడై మృదుమధురోక్తుల నిట్లు పలికెను

ఓవిరించీ! బృహస్పతీ! దేవతలారా! భయంపడకుఁడు నేఁ గలుగ మీకు భయ మేల కలుగును? పరమైశ్వర్యవర్ధిని యగు లక్ష్మి నొసంగెద సమయోచితమగు నామాట నించుక వినుఁడు అది హితమై, సత్యమై, సారభూతమై, పరిణామశుభావహంబై యలరారు లోకములందు జను లసంఖ్యాకులున్నవారు వారు మదధీనులు నేను వారి యధీనుఁడను అస్వతంత్రుఁడను మద్భక్తుఁడైన నెవ్వఁడేని నాభక్తునిపై రోషమూనినచో వానియింట నుండనొల్లను లక్ష్మియు నన్నెడఁబాయనిది గాన నామెయు నుండ నిచ్ఛయింపదు దుర్వాసుఁడు శంకరాంశసంభూతుఁడు విష్ణుభక్తుఁడు తచ్ఛాపవశమున నేను లక్ష్మింగూడి నిన్నువదలి వచ్చితిని * ఏయింట శంఖధ్వనియు, తులసీవృక్షము, శివార్చనము లేవో యాయింట లక్ష్మి నివసిం

---

* యత్ర శంఖధ్వని ర్నాస్తి తులసీ న శివార్చనమ్, న భోజనం చ విప్రాణాం న పద్మా తత్ర తిష్ఠతి. అని మూ.

పదు ఏయింట నాభక్తుల నింద వినఁబడునో, ఎందు నానింద విననఁబడునో, ఆయింట లక్ష్మియుండ నొల్లక రోషమూని వెడలును నాభక్తిలేని యేమూఢుఁడు హరివాసరమున భుజించునో, నాజన్మదినమున భుజించునో యాయింటనుండ నొల్లక శ్రీదేవి పరుగిడును. ఎవఁడు నానామమును విక్రయించుచున్నాఁడో, ఎవఁడు కన్యావిక్రయమును జేయుచున్నాఁడో, ఏ మూఢునింట నతిథులు భుజింపరో యాయింట నాసాధ్వీతిలకము నివసింపదు ఏవిప్రుఁడు పుంశ్చలీపుత్రుఁడో, ఎవతె భర్తృమహాపాపియో, ఎవనియింటికిఁ బాపాత్ముఁడు వచ్చుచుండునో, ఎవఁడు శూద్రశ్రాద్ధాన్నభోక్తయో, యట్టివారియిండ్ల నుండ నొల్లక కమలాదేవి వైకుంఠమును జేరును. ఏద్విజాధముఁడు శూద్రశవదాహకుఁడో, యతనియింట శ్రీదేవి యుండఁబూనదు ఏద్విజుఁడు శూద్రునింట వంటచేయ నంగీకరించి యప్పని చేయునో, ఏవిప్రుఁడు వృషభము నెక్కి పయనము చేయునో, అతనియింట భీతిల్లి సిరి పరుగిడును. ఏద్విజుఁడు అపరిశుద్ధుఁడు క్రూరుఁడు హింసకుఁడు నిందకుండగునో, శూద్రయాజియగునో వానియింటనుండక లక్ష్మి తొలఁగును ఎవఁడవీరాన్నమును భుజించునో వానియింట లక్ష్మి యుండ నొల్లదు ఎవఁడు నిర్హేతుకముగా నఖంబులఁ దృణములఁద్రుంచునో, నఖములచే భూమిని లిఖించునో అట్టివానియింటనిఁక నాశలేదని లోకమాత స్వలోకమున కరుగును ఏ విప్రుఁడు సూర్యోదయకాలమున భుజించునో, పగటిపూట

నిద్రపోవునో, పగటియందు గ్రామ్యధర్మ మొనరించునో వాని యిల్లు వదలి కమలాలయ యరుగును ఏవిప్రుఁడు కులాచార హీనుఁడో, ఎవఁడు సదా శూద్రప్రతిగ్రహ మొనరించు చుండునో, ఏవఁ డదీక్షితుఁడో వానియింట పద్మవాసిని నివ సింప నిచ్ఛయింపదు ఎవఁడు జ్ఞానదుర్బలుఁడై తడిపాదము లతో వివస్త్రుఁడై శయనించునో, ఎవఁడు తుచ్ఛవాక్కులు పలుకుచుఁ బలుమాఱు నవ్వుచుండునో వానియిల్లు వదలక లక్ష్మిమానదు ఎవఁడు తైలమునఁ దలయంటుకొని యన్యాంగ మును స్పృశించునో, తనయంగమును వాద్యమునువలె వాయించునో నాప్రియురాలు వానియింట నుండదు ఏ ద్విజుఁడు వ్రతోపవాసహీనుఁడో, ఎవఁడు సంధ్యోపాసనము వదలునో, ఎవఁడు విష్ణుభక్తి లేకయుండునో, వానియింట పాలకడలి కొమరిత నివసింపదు ఇంతియగాదు నారదా! ఎవఁడు సదా బ్రాహ్మణు నిందించుచుండునో, బ్రాహ్మణునితో ద్వేషించునో, జీవహింస చేయునో, దయాశాలి కాఁడో, వాని యింట సాధుశీలమున నలరు లక్ష్మీదేవి యుండనొల్లదు

ఎందెందు శ్రీహరిపూజసాగునో, ఎందెందు శ్రీహరినామ సంకీర్తనము జరగునో అందందు శ్రీదేవియుండును ఏయింట శ్రీకృష్ణస్తుతి,తద్భక్తప్రశంస కలుగునో యాయింట ప్రమోద భరితయై కమలాదేవియుండును ఏయింట శంఖనినాదము గలదో శంఖము పూజింపఁబడునో, తులసీదళము భగవత్సమర్ప ణము చేయఁబడునో, భగవత్సేవావందనధ్యానము లేయింట

గలిగి యుండునో యాయింట సిరియుండును ఏగృహమున శివ లింగార్చనము, తన్నామసంకీర్తనము చేయఁబడునో, దుర్గా పూజ, తన్నామ స్తవము సాగునో యాగృహసీమ భార్గవీదేవి వాసముచేయును ఏయింట బ్రాహ్మణభోజనము, పూజ, సర్వ దేవార్చనము గలదో యందు లోకజనని ప్రమోదమున నుండును.

అని యిట్లు పలికి దేవతలు వినుచుండ శ్రీహరి లక్ష్మీదేవి కిట్లనియె భార్గవీ! నీయంశము పాలసముద్రమున నుదయిం చుఁగాక! అని యాజ్ఞాపించి జగన్నాయకుఁడు బ్రహ్మనుజూచి పంకజాసనా! పాలకడలి మథించి యం దుద్భవించు లక్ష్మిని దేవతల కొసంగుము ఆలక్ష్మి యింద్రలోకమున స్థిరముగా నిలువఁగలదు అనియాజ్ఞయిడి యంతఃపురమున కరిగెను దేవతలందఱు తమతమ నివాసంబుల కరిగిరి

అంతఁ గొంతకాలమునకుఁ బరమేష్ఠి పురికొల్ప దేవత లందఱు క్షీరసాగరము చెంతకుం బోయి గుంపుచేరిరి మంథర పర్వతమును గవ్వముచేసి కూర్మరూపధరుం డగు శ్రీహరి దాని కాధారముగా నొనరించి శేషుని త్రాడుగాఁజేసి దేవతలు రాక్షసులు తోడ్పడఁగా మథించిరి ధన్వంతరియు, నమృతకల శము, ఉచ్చైశ్శ్రవము, నానావిధరత్నజాతము, లక్ష్మియు, సుదర్శనము, సముద్రమునుండి యావిర్భవించెను ఆలక్ష్మియు క్షీరోదశాయియగు శ్రీహరికి వనమాల నర్పించెను ఆదేవి

శ్రీవిష్ణువశంవద వైష్ణవీశక్తి యనం బ్రఖ్యాతిగాంచినది అట్టి శ్రీదేవిని దేవతలు, మునులు, బ్రహ్మ, శంకరుఁడు బహువిధ ముల వినుతించిరి బ్రహ్మశాపవిముక్తి కలిగినందున నాదేవి మరల దేవపురమున దృష్టిని బ్రసరింపఁజేసెను అంత దేవతలు దైత్యగ్రస్తమగు నిజైశ్వర్యమును మరలఁబొందిరి. తమరా జ్యము మరల లభించుటచేఁ బరమానందభరితులై దేవత లా లక్ష్మదేవిని బహువిధముల నుతించిరి

మహాశయులారా! ఈకథ చక్కఁగాఁ బరింపఁదగినది దీనియం దనేకరహస్యము లున్నవి లక్ష్మి ఒక్కచో నివసించు నదికాదనియు, ఎట్టి దురాచారము లున్నను ఆలోకమాత యందు నిలువక వేగ తొలఁగుననియు, మరల నాశ్రీదేవి లభిం చుట కడుంగడుం బ్రయాససాధ్యమనియు గ్రహింపఁదగు క్షీరసముద్రమును మథించుట యెట్లు? అది శక్యమైనకార్యమా యని ప్రశ్నము దూరదృష్టిగలవారు చేయఁదగినదికాదు. మన మసమర్థులము కాన మన కప్పని శక్యము కాదుగాని సర్వశక్తి సంపన్నులక దశక్య మనరాదు దూరవార్తాశ్రవణయంత్రము, శబ్దగ్రహణయంత్రము, రూపగ్రహణయంత్రము లోనగు నవి మనము కనిపెట్టఁజాలకున్నను మన యీకాలముననే మనలోఁ గొందఱు బుద్ధిమంతులు కనిపెట్టలేదా మనము వానింజూచి హర్షించుట లేదా ఇప్పటికి మన మవ్వానిని గల్పింపఁజాలక - మిణకరించుటలేదా మనకాలములో మనలోఁ గొందఱు కల్పిం చిన యంత్రమును జూచి కూడ మనము దానిని గల్పింపఁజాల

నుండి దేవతలు చేయుకార్యములను గుఱించి తర్కించుట ఇది శక్యమా ? యని ప్రశ్నించుట వెఱ్ఱితనము కాదా మన కశక్య మగు కృత్యమేదియే నితరులకు, నందు దేవతల కశక్యమనియు సిద్ధాంతముచేయుట వ్రాయుట యసమంజసముగాని వేఱు గాదు ఇపు డిపుడు చంద్రలోకమునఁగల జీవులతో మాట లాడ వలనుపడుననియు, దానికై వలయుపరికరములు సమ కూర్పఁబడుచుండుటయు మన చెవులఁ బడుచుండ లేదా మను జుల కీద్ది సాధ్యమగుచో నిఁక దేవతల కేకార్యములు శక్య ములు గాకుండును. ఇట్టి వెన్నియో మనకశక్యములని తోఁచు చున్న వితరులచే సాధింపఁబడుచున్నయవి అవి సాధింపఁబడిన తర్వాతఁగూడ మనము వానిని సాధింపఁజాలకున్నారము ఇట్టి మనము దేవత లొనరించినకార్యములఁ దప్పుపట్టఁ బూనుట వెఱ్ఱితనము కాక మఱే మగును ? కనుక మన మశక్తులమయ్యు నితరుల వెక్కిరించుట చేయరానిపనులలో నొకటి అట్టి పనులజోలికి మనము పోరాదు వాని నాక్షేపించియుఁ జేయున దేమియు లేదు ఓటి నోటిమాటలు పది ప్రేలుటయే గాని సాధించు పురుషార్థము కానరాదు

ఈవిషయమున మఱికొందఱు పాలసముద్రమున నోష ధులు వైచి మథించిరనఁగా నోషధులనెల్లఁ బరీక్షించి వానిగుణ ములఁ గనిపెట్టి తత్సంయోగమునఁ గలుగు క్రొత్తగుణ మిది గదా యని పరీక్షించి సిద్ధాంతము చేసిరనియు, ఆప్రయత్న ములోఁ బ్రాణమును బోనీయక కాపాడ శక్తిగల యౌషధ

మును గనిపెట్టిరనియు, దానినే మనవారు పాలసముద్రమును మథించిరని చెప్పిరనియుఁ జెప్పుదురు అంతియెగాదు మంధరపర్వతమును గవ్వముగాఁ జేసిరనఁగాఁ బర్వతమున నుండునోషధులు వీర్యవంతములౌట నవ్వానిం గైకొనిరనియు, వాసుకిని గవ్వమునకుఁ ద్రాడు చేసిరనఁగా నాగముఖమునం గలగరళము నౌషధములయం దుపయోగింపఁ దగు నని కని పెట్టిరనియు, హాలాహలము పుట్టెననఁగా నవవిధపాషాణములఁ బరికించి యందుఁ గొన్ని మందులలో నుపయోగింపక వదలిపెట్టుచు నవి ప్రాణాపాయమును గల్పించునుగాక వానిఁ బరిగ్రహింపరాదని త్రోసివేసిరనియు నర్థము చెప్పుదురు. ఆలోచింపఁగా యుక్తియుక్తముగా నున్నదిగాని చక్కఁగాఁ బరీక్షించినపు డీవాదము చాలసేపు నిలువఁబడఁజాలక పరుగిడునదియే ఇట్టి యుక్తులతో నేకార్యము కాఁబోదు గాని వృథాకాలక్షేప మగును సారాంశ మేమనఁగా దేవతల కీలాటి కార్యములు సులభములు గాని దుర్లభములు గావనునదియే. మఱియు

ఈకథయందుఁ జేయరానిపనులు చేయఁదగుపనులు చెప్పఁబడినవి వానింబరించి తెలిసికొని యితరులకుం దెల్పుట ముఖ్యము కథనుమాత్రము చదివి ధర్మములఁ జదువకవదలుట వెఱ్ఱిపని చక్కఁగాఁ బరించి నేర్చుకొనఁదగిన వవ్వియే వానిని మనకుఁ దెలుపుటకే యీకథలఁ బెద్దలు వ్రాసి సమయోచితముగా నొక్కొక్కకథయం దొక్కొక్కధర్మమును వివిధరీతులఁ దేటపఱచిరి వారిఋణమును దీర్చుకొనఁజాలము కాన

వానింబరించి యం దేదియే నొక్కదానిని స్మరించుచు ననుష్ఠానమున దాని సార్థకముచేసినచోఁ గృతకృత్యుల మగుదుము ఇంతట దీనినిమాని కథాభాగము విన్నవింతును సావధానులరై యాలకింపుఁడు

* శ్రీహరికి భృగుశాపము గలుగుట

ఇఁకఁ జదువఁబోవు కథలకుఁ బ్రాణమనఁదగినది శ్రీహరికి మనుష్యజన్మ మేల కలిగె ననుప్రశ్నయే దానినెఱింగినఁగాని పై గ్రంథము సాగదు కాన దానిం బరింపుఁడు మున్ను జనమేజయమహారాజు వేదవ్యాసుల నిట్లు ప్రశ్నించెను మహాత్మా! నిగ్రహానుగ్రహాసమర్థుఁడు "కర్తు మకర్తు మన్యథా కర్తుం సమర్థః పరమేశ్వరః" అను సూక్తికిం బాత్రుఁడు నగు భగవంతుఁడు మనుష్యయోని నవతరింపనేల? ఏమేని కారణంబుగలదే యని ప్రశ్నింప వేదవ్యాసమహర్షి యాప్రశ్నమునకు సమాధానము వచింపఁబూని వత్సా! జనమేజయా! శ్రీహరికి భృగుశాపముగలదు కావున మనుష్యయోనిం బుట్టువును గాంచక తప్ప దయ్యెను అన విని రాజు మరల నామహర్షితో మునివర్యా! నామనమునఁ బెనుసందియ మంకురించెను భృగుమహర్షి శ్రీమన్నారాయణమూర్తి నేల శపించెను? శ్రీహరి యామహర్షి కేమి యపకారము చేసెను భక్తపరాధీనుఁడు,

---

* ఈకథ దేవీభాగవతము నాల్గవస్కంధము పదియవయధ్యాయము ననుసరించి వ్రాయఁబడినది

కృపానీరరాశియగు శ్రీహరి మహర్షికేల యపకారము చేసెను? ఎట్టి దాయపకారము? వినవలతు విస్తరించి చెప్పినను ధన్యుం జేయుమా యని వేడఁగాఁ గరుణించి వ్యాసమహర్షి యిట్లు పలికెను రాజా! చక్కఁగ నాలకింపుము వివరించి వచించెద ఈ ప్రశ్నము లోకోపకారకము బాగుగాఁ బ్రశ్నించితివి నాకుఁ బరమానంద మొదవెను శ్రద్ధాభక్తులు పొలయ నాలకింపుము నీవంటి జిజ్ఞాసువు ప్రశ్నించినపుడు సమాధానము చెప్పకపోరాదు కృతకృత్యుఁడవు భగవత్తత్త్వము నెఱుంగఁ గోరితివి పామరులకుఁ గలుగఁబోవు సంశయములఁ దొలఁ గింపఁ బూనితివి వత్సా! భగవంతుని చర్య లవాఙ్మానసగోచరములు భగవంతునకు ఋషిశాపము తగులునా? ఋషి భగవద్భక్తుఁడు కదా తత్ప్రసాదసమాసాదిత శక్తిసంపన్నుఁ డగు ఋషి భగవంతుని శపించుట యన నద్భుతముగా నుండును కాని భగవంతుఁడు విడంబనార్థ మనేకకృత్యములను జేయుచుండును అది తొలుత విచిత్రముగా నుండును గాని దృఢబుద్ధిని విమర్శింపఁగా యుక్తియుక్తముగా నుండును ముందు కథను వినుము ఆవలఁ గొన్నివిషయము లెఱుంగఁగలవు త్వరపడకుము కథార్థమును మనమునఁ బదిలపఱచుకొనుము దానఁ బెక్కు శుభములు నీకుం గలుగఁ గలవు

బలిచక్రవర్తి బలవంతుఁడై చెదరిపోయి కడునిడుమలం-గుడుచు దనుజులం గూర్చుకొని దేవతల నోడించి స్వర్గరాజ్యము నాక్రమించుకొని పాలించుచుండెను ఇంద్రుఁడు బృహ

స్పతి ప్రోత్సాహమున భగవంతు నారాధించి బలదర్పముల శతగుణములుగాఁ బొంది దేవతలం గూడి బలితో యుద్ధమును జాటించెను దేవదానవులకు ఘోరాహవము సాగెను భగవత్సహాయము గలుగుటం జేసి దానవు లోడిపోయిరి బలిప్రభృతులు పరాజితులై పాతాళము నాశ్రయించిరి బలి యాకాలమునఁ బ్రాయమునఁ జిన్నవాఁడు బలపరాక్రమ సమగ్రుఁడు కాఁడు తపశ్శక్తి లేనివాఁడు కాన నింద్రుఁ డోడింపఁజాలెను

రాక్షసులలోఁ జాలమంది శుక్రు నాశ్రయించిరి నీవే దిక్కని మొఱపెట్టుకొనిరి మాకికనుండఁ దా వెద్ది? నీ యనుగ్రహము లేకున్న బ్రదుకఁజాలము ఇందుండ ననుజ్ఞ యిడుదువా? పాతాళమునకుం బొమ్మందువా? సకల మంత్రవేత్తవు గాన నేమి యాలోచింతువో నీవే మాకుదిక్కని దీనాలాపముల వేఁడిరి నావిని పరమకారుణికుండగు శుక్రుఁ డాయసురులం జేకొని యాశ్వాసించి దానవులార! భయంపడకుఁడు తపశ్శక్తిచే మిమ్మేఁచనే తెంచు సురల నిలిపెద వారిని నిలిపి మిమ్ముం గాపాడెద మంత్రములచే నోషధులచే మీబాధల నార్పెద దాన మీరు విగతజ్వరులై సోత్సాహులై వెలయఁ గలరు

అన్నంతలో రాక్షసులు దిగులువాసి హాయి నొందిరి ఈవార్త గూఢచారులవలన నెఱింగి దేవతలు మంత్రాగారమును జేరి శుక్రుఁ డొసంగిన యభయప్రదానము, దానవులు నిర్భయముగా నుండుటయు నాలోచించిరి మన మిఁకఁ జేయవలసిన దేమనియుఁ దలపోసిరి. పలుభంగులఁ జింతించి తడవు

సేయుట మునుముందు విపత్తునకు మూలము కాఁగలదనియుఁ దీర్మానించిరి వెంటనే శస్త్రపాణులై వెడలిరి దొరకినవారిం జంపి అవశిష్టులఁ బాతాళమునకుం దఱుమవలయునని నిశ్చయించి శ్రీవిష్ణుసాయమున దానవుల పై కేగిరి మాయకొన్న వారిని జంపిరి దానవులు వారితోఁ బోరఁజాలక పరుగిడి శుక్రుని శరణు చొచ్చిరి శుక్రుండు కోపమూని దేవతలం గాంచి వారల నుద్ధతియడఁగ దానవులారా! భయంపడ కుఁడు నేఁగలుగ వెఱపేల? నామఱుగునకు రండు మిమ్ము మార్కొను వారును గలరే అని యాశ్వాసించెను ఆమాటల విని దేవతలు చేయునది లేక పలాయనపారమును స్మరించిరి

శుక్రుం డంత గీర్వాణులుపోవుట యెఱింగి దానవుల నొకచోఁ జేర నియోగించి యిట్లుపదేశించెను రాక్షసులారా! పూర్వము చతురాననుఁడు చెప్పినవిషయమును జెప్పెద చక్కఁగా నాలకింపుఁడు విష్ణువు వారాహరూపమును దాల్చి హిరణ్యాక్షునిఁ జంపఁగలఁడు నృసింహరూపమున హిరణ్యకశి పుని వధింపఁగలఁడు ఇట్లే దనుజులఁ బెక్కుమందిని జంప దేవ రాజ్యము నిష్కంటకముగాఁ జేయఁగలఁడు ఇవియే బ్రహ్మ పల్కులు అట్లే జరగినది కదా ఇపుడు మీలో మేటి శూరులు గానరారు దేవతలు శ్రీహరిసాహాయ్యమున బల పరాక్రమముల నప్రతిములై యున్నవారు. వారికిం బ్రాణ మనఁగా శ్రీహరియే అట్టి హరినిజయించుటకు మంత్రబలము నాకుఁ జాలినంత కానరాదు అట్టి మంత్రబలము నేను

సాధించిన మీరు శ్రమంబున సురలఁ ద్వరపడి పరుగిడఁ జేయఁ గలరు కావునఁ గాలమును గనిపెట్టియుండుఁడు. నే నిపుడు మహాదేవుని శరణుచొచ్చి తపంబున నలరించి దివ్యమంత్రముల సంపాదించి వచ్చెద ఆమంత్రముల మీ కుపదేశించెద సత్యము నమ్ముఁడు అని పలికెను

దానవు లామాటలువిని గురువర్యునిం గాంచి భార్గవా! దేవతలకుఁ జిక్కకుండఁ బరాజయంబునొందిన మే మెట్లు నిలువఁగలము? ఏచోటనుండ వీలుగలదు? బలహీనులమగు మే మెట్లు మమ్ముఁ గాపాడుకొనఁ జాలుదుము నీ వచ్చునంత దనుక నిలువ వీలగునే? బలవంతులగు దానవు లనిఁ బడిరి బలహీనులమగు మే మల్పసంఖ్యాకులము మిగిలితిమి మే మించుకయు యుద్ధమున నిలువఁజాలము అని జాలిగలుగఁ బలికి యూరకుండిరి

శుక్రుం డాదానవుల దీనాలాపముల విని యించుక మౌనమూని ధ్యానించి యిట్లనియె నేను శ్రీమహాదేవుని దపంబున నలరించి మంత్రముల సంపాదించి వచ్చునంతదనుక మీరు శమము మిగుల వెలయఁ దపోనియమముల నుండఁదగు విద్వాంసులు సామదానాద్యుపాయముల సమయోచితముగా నుపయోగింపఁ దగునని వచించిరి దేశకాల బలపరాక్రమాదుల నాలోచించి యాయుపాయముల వలసిన ట్లుపయోగించుచుండ వలయును భావి శుభఫలమును గోరి శత్రువుల సేవింపవలయును తమశక్తి యతిశయించుతఱి వారి నడంపవలయును కాన నిపుడు మీరు కపటంబున దేవతలతో మైత్రిని బాటించి కొంత

కాల ముండవలయును మీయిండ్ల నాయాగమనమును బ్రతీ
క్షించుచు నుండుఁడు నేను మహాదేవు నారాధించి మంత్ర
ములఁ బరిగ్రహించి వచ్చెద మంత్రబలసంయుతులమగు
మనము దేవతలతోఁ బోరాడుదము

అని పలికి కృతనిశ్చయుఁడై శుక్రుఁడు మహేశ్వరుని
కడకేగెను మఱుదినము దానవులు ప్రహ్లాదునిబిలిచి నీవు దేవేం
ద్రునొద్దకుం బోయి దేవతలకు మనపై విశ్వాసముపుట్టఁ బలు
కుము. అనిపనుపఁ బ్రహ్లాదుఁడు దేవతలయొద్దకుం బోయి
యమర్త్యనాయకు మ్రోల సర్వామర్త్యులు వినుచుండ వినయ
మున నిట్లు పలికెను ఆదిత్యులారా! మే మాయుధములఁ
గ్రిందఁబెట్టితిమి యుద్ధసన్నాహముల మానితిమి మీతో
సమానముగ సంగర మొనరింపఁజాలము. కావున నిఁక వల్క
లాజినములఁ దాల్చి తప మొనరించువారము మీరు కోపం
బుడిగి మాజోలి రాకుఁడు అని పలికెను

దేవత లామాటలు విని సత్యవాదికదా ప్రహ్లాదుఁ డని
నమ్మి విగతకోపులై దనుజు లాయుధముల వదలుట నెఱింగి తమ
యుద్ధప్రయత్నముల మానిరి నిష్కంటకం బయ్యెఁగదా
రాజ్యమని ముదితులై యిచ్ఛావిహారముల నుండిరి. రాక్ష
సులు కపటాచారముల నవలంబించి యంద ఱొకటఁగఁగూడి
కశ్యపముని యాశ్రమమున నివసించిరి

శుక్రుం డటఁ గైలాసంబునకుం బోయి మహాదేవుంగాం
చి భక్తివినయంబులు మెఱయ నమస్కరింప సదాశివుండు వచ్చిన

పనియేమని ప్రశ్నించెను శుక్రుండు దేవా! దేవతలఁ బొలఁ ద్రోలుటకును, బార్వగీర్వాణులకు జయం బొనఁగూడుటకు ననువగు మంత్రములఁ గోరి వచ్చినాఁడ కృపసేయవే మహా దేవా! యని వేఁడెను. శంకరుం డామాట లాలించి యతని వాంఛితమాలకించి యిఁకఁ జేయవలసినదేమని చింతించెను ఈ శుక్రుఁడు దేవతలకు ద్రోహముచేయఁబూని వచ్చినాఁడు రాక్షసులకు విజయమును గూర్పనెంచెను. దేవతల రక్షింప వలసినభారము నాది అని తలంచి దుష్కర మత్యుగ్రము నగు వ్రత ముపదేశించెను ఆవ్రతనియమ మెట్టిదనిన: వేయిసంవ త్సరములు కణధూమ మాహారముగాఁ గొనుచు నవాక్శిర స్కుఁడవై తప మొనరించిన ఫలమునొందుదు వనునదియే ఆవల నీకు మంత్రములు స్వాధీనములగు అన విని కావ్యుఁడు శంకరా! అట్లే యొనరింతును వ్రతాలంభమున కనుజ్ఞయిమ్మా! యని ప్రార్థించి తదనుజ్ఞవడసి తపముచేయ నారంభించెను

శివాజ్ఞ ననుసరించి ధూమపానముచేయుచు, శాంతుఁ డై మంత్రగ్రహణతత్పరుండై, నియమమున నించుకేని సడలక యుండెను ఇట్లు శుక్రుఁడు తప మొనరించుచుండ నందు దేవ తలు శుక్రుని మహాప్రయత్నము నెఱింగి దంభాచారనిరతులై రాక్షసులుండుటయుఁ దెలిసికొని మంతనంబుండి తమలోఁదమ రిట్లు చెప్పుకొనసాగిరి రాక్షసులు మాయాతపోనిరతులై మనము బాధింపకుండవలయు నన్నయుద్దేశమున నిట్లు మనకు విధేయులై యున్నవారు వీరికొఱకు శుక్రుఁడు శంకరు నారా

ధించుచున్నాఁడని మనము వింటిమికదా! మన మిపుడు వీరి మాయామావాగురులకుం జిక్కితిమేని బిదప సకలకష్టములకుఁ బాలగుదుము కాన నిపుడు హతశేషులగు దానవులఁ జంపు దము తర్వాత శుక్రుఁడువచ్చియు నేమి చేయఁగలఁడు?

అని యోజించుకొని యందఱేకగ్రీవముగా యుద్ధము చేయుటకే తీర్మానించుకొని యాయుధములఁ బూని దానవు లున్నవనమున కరిగిరి తమపై కనిచేయు నుద్యమమున నాయుధములఁబూని వచ్చుచున్న దేవతలం గాంచి దానవులు భయంపడి తపంబులు చాలించి లేచి సత్యవాక్కుల నిట్లు పల్కిరి దేవతలారా! ఆయుధముల వదలిన మాకభయ మొసంగితిరి మాగురువగు శుక్రుఁడు నియమమును బూని యున్నవాఁడు ఇట్టి యిక్కట్టుననున్న మమ్మును జంప నరు దెంచితిరిగదా ఇది తగునే మీ సత్యవాక్కు లేమాయె శ్రుతిచోదితధర్మ మేయేటఁ గలిసెను? మేము అస్త్రసన్న్యా సము చేసితిమి మిమ్ము శరణంటిమి. కరుణించి మన్నింపరే అని ప్రార్థించిరి

ఆపలుకులు విని దేవతలు శిరఃకంప మొనరించి దానవు లారా! మీరు మమ్ము వంచించి శుక్రుని మంత్రముల సంగ్ర హింపఁ బనిచితిరికదా మీరు తదాగమనమును గోరుచు నంతదనుకఁ గపటతపస్సు చేయఁబూనితిరి ఇట్టి మిమ్ము శిక్షిం చుట న్యాయముకాదు యుద్ధమొనరించి మిమ్ము వధింతుము మీ రాయుధములఁగొని యుద్ధమునకు రండు శత్రువుల నంతర మెఱింగి వధించుటయే యుక్తమని సనాతనధర్మము గలదు

అను నీ మాటలువిని రాక్షసు లొండొరులతో నాలోచించు
కొనుచు సమయ మిది మంచిదిగాదని పలాయనము నంగీక
రించిరి నలు దెసలఁ బరుగులిడి శుక్రునితల్లి ని శరణుచొచ్చిరి

శుక్రమాత మహాసాధ్వి దీనులను గావఁబూనుస్వభా
వముగల దయావంతురాలు కావున దానవులు తల్లీ యని
మొఱ్ఱయిడ నంగీకరించి యభయదానం బొసంగెను భయం
పడకుఁడు భయంపడకుఁడు దానవులారా! భయమును వద
లుఁడు నాసన్నిధినుండు మీకు భయమెట్లు కలుగును? నిర్భ
యముగ నుండుఁడు అను నాసాధ్వీమణివాక్కుల నాలించి
భీతిపాయ విగతజ్వరులై యుండిరి ఆయుధముల గ్రహింపక
యథాపూర్వముగ నుండిరి

దేవత లట్లు దానవులు పలాయితులగుటఁ దెలిసికొని
వారి యడుగులజాడల గుఱుతించి వచ్చి వారుండు స్థల
మెట్టిదో వారికి సాయమొనరించు వారెవరో వారిశక్తి
యెట్టిదో చింతింపక యాయాశ్రమంబున గతభయులై యుండు
దానవులఁ జంప నుద్యమించిరి కావ్యమాతయు వలదు
వలదు న్యాయ మిదికాదని వారించుచున్నను మానక ఆశ్రమ
మున్న దానవులఁ గొట్టిరి ఆదుష్కార్యమును గన్నులారఁ
గాంచుచున్న యాసాధ్వీమణికిఁ బట్టరాని యాగ్రహ ముద
యించెను ఆకోపమున దేహము కంపించెను మనసు గలఁత
నొందెను చూడరాని యాదుష్కార్యమును చేయుచున్న
దేవతలం గాంచి నాతపఃప్రభావమున నిదిగో మీకు నిద్ర

వచ్చునట్లు చేయుచున్నదానని పలికినంతనే దేవతలకు నిద్ర వచ్చి యట్లే పడిపోయిరి ఇంద్రాదు లొడలు తెలియక మృతిగన్నయట్లు పడిపోయిరి అందఱు మూకత్వము నొందినట్లయ్యెను.

ఇట్లింద్రుండును దీనుండై నిద్రావశంగతుఁడై పడియుండ శ్రీవిష్ణువుగాంచి దేవేంద్రా! నన్ను నాశ్రయింపుము నాలోఁ బ్రవేశింపుము నిన్నుఁ దోడుకొనిపోయెద నన్నంతనే యింద్రుఁ డించుక తెలివిగలిగి విష్ణువు నావేశించెను శ్రీహరి రక్షణమున నిద్రఁబాసి నిర్భయుం డయ్యెను ఇట్లింద్రుఁడు నిద్రఁబాసి గతవ్యథుఁడై హరిరక్షితుండై యుండుటఁగాంచి కావ్యమాత యతి కోపపరవశయై యిట్లు పలికెను దేవేంద్రా! నాతపోబల మెట్టిదో చూడుము * నిన్నును నీకు రక్షకుండగు శ్రీవిష్ణువును భక్షించెదను. దేవతలందఱు చూతురుగాక! అని పలికి యాభృగుపత్ని యోగమహత్వంబున విష్ణ్వింద్రుల స్తంభించెను ఆయాశ్చర్యమును గనుంగొని స్వర్లోకవాసు లందఱు దీనమానసులై యిదేమి యాశ్చర్య మని తల్లడిల్లిరి

ఇట్లు తల్లడిల్లు దేవతలంగాంచి శచీవల్లభుండు లక్ష్మీవల్లభున కల్లనల్లన నిట్లు పలికెను శ్రీనాథా! నినుంగూడి విశేషావమతి నొందితిని ఇంక నీమె మనల దహింపకుండఁ జంపుము అని యింద్రుఁడు పురికొల్పఁగా శ్రీపతి సుదర్శనమును స్మరించెను ఆచక్రము స్మరించునంతన ప్రత్యక్షమయ్యెను. మధుసూదనుం డద్దాని హస్తంబునఁ దాల్చి కరుణలేక యింద్రునిచేఁ

* మఘవం స్త్వాం భక్షయామి స విష్ణుం వై తపోబలాత్. అని మూ.

బలుసారులు పురికొల్పఁబడుచు నిది కృత్యముగాదని తలంపక యాసాధ్వీమణి శిరస్సును ఛేదించెను ఆమె మరణింపఁగాంచి యింద్రుఁడు పరమానందభరితుం డయ్యెను దేవతలు పరమ ప్రమదంబు నొంది 'జయింపుము జయింపు'మని శ్రీహరిని వినుతించిరి. ఆమె మృతినొందఁగా దేవతల నాపాదించియున్న నిద్ర వదలిపోయెను ఆవల నింద్రపంకజాక్షులు స్త్రీవధకుఁ జంకుచు భృగుశాపము దురత్యయ మనియు, నది లభింపక తప్పదని చింతించిరి

అంతఁ దపోవనంబున నెందో ఫలమూలములకై పోయియున్న భృగుమహర్షి యాశ్రమమునకు వచ్చి దనుజులవలన జరగిన వృత్తాంతము నెఱింగి పడియున్న భార్యకళేబరమును జూచి దుఃఖాకులుండై మధుసూదనున కిట్లనియెను హరీ! ఇది పాపకృత్యమని యెఱింగియుఁ జేయరానిపనిని జేసితివి. ఈ కార్యము మనసునఁగూడఁ జేయఁ దలంపఁజనదు బ్రాహ్మణస్త్రీని జంపుట మహాపాతకము కాదా? నిన్ను సత్త్వగుణము గల వానినిగాఁ జెప్పుచుందురు బ్రహ్మ రజోగుణముగలవాఁ డందురు. శంకరుఁడు తమోగుణము కలవాఁ డందురు ఇది విపరీతముగాఁ జెప్పఁదగినది నీవు తమోగుణ ప్రధానుఁడవు కాకున్న నిట్టియకార్య మొనరింతువే స్త్రీని వధింపఁజనదు అందున నపరాధురాలగు వనిత నెట్లు వధించితివి? కావున దురాచారుండవగు నిన్ను శపించువాఁడను పాపాత్ముఁడా! నీవు నన్ను విధురునిగా నొనరించితివి దీనికిఁగారణ మింద్రుఁడు

అయిన నశక్తుండగు నింద్రుని శపింపను నిన్నే శపింతును నీ వెప్పుడు కపటస్వభావుఁడవు. కీటయోనిం బుట్టఁదగువాఁడవు దురాశయుఁడవు ఎవరు నిన్ను సాత్వికునిగా వచింతురో వారు మూర్ఖులు నీవు తామసుండవు దుష్కృత్యముల నొనరించువాఁడవు ఇది ప్రత్యక్షప్రమాణమున నెఱింగితి ఇదె శపించుచున్నవాఁడ * మర్త్యలోకమున నాశాపమువలన నీకు జన్మములు కలుగుఁగాక అందును దఱచుగా గర్భవాసదుఃఖముల ననుభవింతువుగాక అని శాపమిచ్చెను

జనమేజయమహారాజా! ఆశాపము ననుభవింప శ్రీహరి ధర్మము నశించుతఱి మనుష్యలోకమున బుట్టుచుండును ఆ శాపము లోకహితమునకే యీయఁబడిన దని యెఱుంగుము అన జనమేజయుం డిట్లనియె మహాత్మా! అమిత తేజస్సుగల చక్రమున భృగుభార్య చనిపోయెఁ గదా మరల భృగుమహర్షికి గార్హస్థ్య మెట్లు కలిగెను దాని నెఱుంగవేఁడెద నని ప్రశ్నించెను

వ్యాసమహర్షి యిట్లు బదులుచెప్పెను రాజా! వినుము భృగుమహర్షి యంత నిలువక భార్య పడియున్నతావునకుం బోయి దేహమునకు శిరస్సును సంధించి కార్యజ్ఞుఁడు కాన నిట్లు పలికెను దేవీ! నిన్ను విష్ణువు చక్రధారచేఁ దునిమెను. అట్టి

* అవతారా మృత్యులోకే సంతు మచ్ఛాపసంభవాః, ప్రాయో గర్భభవం దుఃఖం భుంక్ష్వ పాపా జనార్దన ౪ స్కం ౧౨ అధ్యా.

నిన్నిదిగో బ్రతికించుచున్న వాఁడను నేను ధర్మముల జక్కఁగా నెఱింగినవాఁడనేని, ఎఱింగినధర్మముల నాచరించు వాఁడనేని, నిరంతరము సూనృతమును వచించువాఁడనేని, ఈసత్యముచేతనే నీవు జీవింతువుగాక. దేవతలందఱు నాతేజో బలమును గాంతురుగాక! ఇపుడే జలములను జల్లి నాతపో బలమువలన నిన్ను బ్రదికించెదను * సత్యశౌచవేదములు నాతపోబలములైనచో నీవిపుడే జీవింతువు అని పలికి పవిత్రోదకములు చల్లెను ఆజలములు శరీరమును సోఁకగనే ఆ సాధ్వీమణి నిద్రనుండి మేలుకొనినట్లు లేచెను చిఱునవ్వొలయ నాభృగుపత్ని లేచి భర్తచెంతకు వచ్చెను ఆ విధముఁ గన్నులారఁ గాంచుచున్న సర్వభూతము లాశ్చర్యము నొంది సర్వదిశలను సాధుసాధుశబ్దంబుల నొనరించెను. రాజా! ఇట్లు భృగుమునిచే భార్య బ్రదికింపఁబడియె ఇంద్రాదులు దేవతలు విస్మయము నొందిరి

మహాశయులగు పాఠకులారా! ఈకథయందు విశేషాంశము లనేకములు గలవు భగవంతునకుంగూడ భృగుశాపము తగులునా యనుశంక నొందకుఁడు భగవంతునిగూర్చి తప మొనరించి తదనుగ్రహపాత్రు లగుమునులు భగవంతుని శపింపవచ్చునా యనియుఁ బ్రశ్నింపకుఁడు భగవంతుఁడగు శ్రీహరియే యిట్టిఘట్టములఁ గల్పించును వీనిద్వారా లోకులకు బుద్ధిగఱపును ఎట్లనఁగా: శాస్త్రనిషిద్ధకార్యములు స్త్రీ

---

* సత్యం శౌచం తథా వేదా యది మే తపసో బలం. అని మూ.

హాత్య లోనగునవి వాని నొనరించినచో నెట్టివాఁడైనను దత్ఫల మనుభవింపక తప్పదు శ్రీమన్నారాయణమూర్తియే యిట్టితప్పునకుఁ దగినఫల మనుభవించెఁ గదా ఇఁక మన మనఁగా నెంతవారము? అనుభవింపక తప్పించుకొనఁ జాలుదుమా? అనుబుద్ధి యందఱకుం గలుగవలయు నని భగవంతుని యభిప్రాయము

భృగుమహర్షి పత్నిని బ్రదికింపఁగల శక్తిసంపన్నుఁడని శ్రీహరికిఁ దెలియదా? తానుజంపుట న్యాయముకాదు నన్నువాహనణముగాఁ గొని యితరు లిట్టిపాపకార్యములఁ జేయఁగడంగక మానరని యెఱుంగఁడా? ఎఱింగియుఁ దానే యిట్టి యకార్యముల నొనరించి దాన మహర్షులు కోపించి శపించునట్లు చేసి తత్ఫలమును లోకోపకారము చేయుటకై తానేపొంది లోకులకు గుణపాఠము నేర్పును దీనిచే లోకుల కాపారము చక్కఁగా మనసునకుఁ బట్టును కాఁబట్టి యేముని శాపమిచ్చినను దాను శిరసావహించును దాన లోకులు బాగుపడుటయే ఫలమని యా లోకేశ్వరుని తాత్పర్యము ఇది యొక విశేషాంశము.

మఱియు శరణాగతపరిత్రాణము పరమధర్మమనియు, దానఁ బ్రాణములుపోయినను మేలనియు భావింపవలయు నను నది యొకవిశేషాంశము దానవులు భీతులై నీవే దిక్కని భృగుపత్ని మఱుఁగుచొచ్చిరి వారి నాదరించి యాసాధ్వి యభయ మిచ్చెను దేవతలు శ్రీహరియు దేవేంద్రుఁడు దానవులఁ జంప వచ్చుట యామె యెఱుంగును తా నొంటరిగా నుండుటయు

నెఱుంగును ఇట్టిపట్టున ఇంద్ర శ్రీహరులను దా నాపఁజాలు దునా యని స్వశక్తిపరశక్తుల నాలోచింపఁదగు బుద్ధివైభవ మాయెకు లేకపోలేదు ఐనను ఆసాధ్వికిఁ దన పాతివ్రత్యశక్తి యెట్టిదుష్కరకార్యములనైనను దనకు సాయపడునన్న నమ్మకము గలదు కాననే నాతపశ్శక్తివలన మిమ్ము భక్షింతునని పల్కఁజాలెను అట్లు చేయఁగలదనియు నింద్రుఁడు నమ్మి శ్రీహరిని ద్వరపెట్టెను ఆజగదీశ్వరుఁడు సర్వజ్ఞుండగుట ముందు కాఁగలకార్యముల నాలోచించి యప్పని నొనరించెను. దాన నిఁక నిట్టికార్యములు చేయఁబూనకుము నిన్ను రక్షింపఁ బూని నేనును శ్రమంపడితిని అని యింద్రునకు బుద్ధిచెప్పిన ట్లయ్యెను మహర్షుల జోలికింబోయిన శ్రీహరి గతి యిట్లాయె ఇఁక నాగతి యెట్లగునో యను భీతి యింద్రునకుం గల్గెను ఇంతకన్న భగవంతుఁడు తాను జేసిచూపఁదగు మహాకార్యము లేవి యుండును ?

ఇంతియగాక మఱికొన్ని నీతులు ఎంతటివారుకాని విపత్కాలమునఁ దగినరీతిని బ్రవర్తించి దానిని దప్పించుకొనవలయుననుట యొక విశేషాంశము. ఎట్లన, దానవులు నిర్జరులతో హోరాహోరిగాఁ బోరాడిరి కాలము విపరీతమగుట నోడిపోయిరి గురువు నాశ్రయించిరి ఆయన చెప్పినహితము నాలకించిరి శత్రువులగు దేవతలకే తగ్గియుండిరి వారిని వేఁడుకొనిరి తమకార్యమును దీర్పఁబూనిన గురువురాకను వేచి సమయోచితాచారముల నవలంబించిరి ప్రాణము లతితుచ్ఛ

ములు వానిని గాపాడుకొని మర్యాద పోఁగొట్టుకొనుట పాడిగా దనునీతి రాజనీతికాదని గ్రహించిరి సమయోచితా చారముల నవలంబించిరి కావునఁ గాలము తప్పివచ్చినపుడు మొండిపట్టులమాని సమయోచితాచారముల నాశ్రయించి మంచికాలము రాఁగా తమపట్టుదలను దీర్చుకొనవలయునను టయే యిట నీతి ఇంక నెన్నియో ఈకథనుండి గ్రహింప వచ్చును మచ్చునకు నించుక వ్రాసితి తక్కినవానిని మీ రెఱుంగఁగలరు గ్రంథము పెద్ద దగునన్నభీతి నన్ను బాధించు చున్నయది కాన వదలితిని మన్నింతురు గాక

{ ఇంద్రుఁడు తనపుత్రికను శుక్రునొద్దకుఁ బరిచర్యచేయఁ బంపుట }

ప్రకృతగ్రంథమునకు ముఖ్యమనఁదగిన భృగుశాపప్రాప్తి యనఁదగు నీకథ పూర్తియాయె దీనివెంట శ్రీకృష్ణచరిత్ర మారంభింపఁ దగియుండు ఐనను మన మీకథలో శుక్రుని హిమాలయమున నిరంతర తపోనిష్ఠల నున్నవానిని వదలితిమి. ఆయరణ్యమున నట్లు పొగయాహారముగా నున్నవానిని వదలి పెట్టుట న్యాయమా? యని యించుక యోజించిన న్యాయము కాదనియే తోఁపక పోదు కాఁబట్టి ప్రకృతకథ కుపయోగింప కున్నను నీతి కుపయోగించునుగాన మరల శుక్రుని రాక్షసు లతోఁ గలిపి వదలుట మంచిది కాన నీమాత్రము శాఖా చంక్రమణ మొనర్చినందులకు నన్ను మీరు మన్నింతురన్న

సమ్మిక వ్రాయఁబూనితిని ఆమీఁది కథ నించుక యాలకింపుఁడు

దేవేంద్రు నావేశించియున్న నిద్ర తొలఁగిపోఁగా దనుజులసంహరించు పని మాని యిల్లుచేరి యింద్రుఁడు కొలువునఁ గూరుచుండి దేవతల రావించి యిట్లు చెప్పెను దనుజులఁజంప మనకు వీలు గలుగలేదు ఇంతియగాక మనకు సాయముచేయఁ బూనిన శ్రీహరికి శాపము గల్గెను ఇంక నసురులఁ జంపు ప్రయత్నము మానవలసినదే. వారు బలవంతులై మనలఁ బొడిచినప్పటిమాటను జూచికొందము ప్రకృతము శుక్రుని గూర్చి విశేషముగ భయపడవలసిన పనిగల్గినది మంత్రబలమున దానవులను గెల్పింప నతఁడు ప్రతినపూని కైలాసమున శంకరు నారాధించుచున్నవాఁడు ఆవ్రతము చక్కఁగా సాగెను అమోఘమంత్రములు సిద్ధించును వానిని దనుజులకొసంగును ఆవల మనము వారి నోర్వఁజాలము కావున నిపుడు శుక్రతపోనియమభంగము చేయుటొప్పు. నా చేయఁ బూను పని యిది యని వారికి రహస్యముగఁ దెల్పి వారి సమ్మతింబడసి మనంబునఁ జక్కఁదలంచి తనపుత్రికయగు జయంతిని రావించి స్మితపూర్వకముగా నిట్లు పలికెను. అమ్మా! దేవతాకార్యము నీవు సాయముచేయ సిద్ధింపవలసిన దొకటి యున్నది దాని నొనరింపుము వేగముగా హిమాలయమునకుం బొమ్ము అందు దపమొనరించు శుక్రాచార్యు నారాధింపుము నాకొఱకు శుక్రుని వశపఱచుకొమ్ము మనకప్రియ

ములై యనిందితములగు నుపచారముల నాతనిమనసు నీయం దనురాగము గలదానినిగా నొనరింపఁదగు నాభయము పోవునట్లు చేయుము నీవు వేగముగాఁబోయి యాయాశ్రమమున నిల్వుము. జయంతీ! తనయామణీ! యీపనియందు జాగరూకురాలవు గమ్మా అని పలుక నబ్బాలిక తండ్రియానతి నొఁదలందాల్చి మనోహరాకారము వెలయ వెంటనే పయనమై పోయి హిమాలయమున వెదకి ధూమధ్వజముచే నిది కావ్యాశ్రమంబని గుఱుతించి యాశ్రమమునుజొచ్చి యందున్న శుక్రునిఁ దలక్రిందుగా వ్రేలాడువానిం గాంచి తండ్రి వాక్యమును స్మరించి యరఁటియాకు నతికోమలముగ నున్నదానిఁ జేకొని విసరెను స్వచ్ఛమై శీతలమై పావనమై తనరారుజలమును పానముకొఱకు సిద్ధపఱచెను అందు సువాసనఁ గలుగఁ జేసెను పరమభక్తిచే నాఋషి చంద్రునకు మధ్యాహ్నకాలమున నాతపము తగులకుండ వస్త్రముచే ఛాయను గల్పించెను తాను ధర్మమును విడనాడక యామునివర్యున కిట్టి యుపచారములు చేయుచుండెను పరిపక్వమంజులతమ సత్ఫలముల నేకరించి మునిముందఱ భోజనముచేయ నిడెను చిలుక రెక్కలంబోలి ప్రాదేశమాత్ర పరమాణంబుగల పచ్చిదర్భలను దెచ్చియునిచెను నిత్యకర్మమున కొకయంగమగు దేవతార్చనమునకై పరిశుద్ధపుష్పంబులఁ దెచ్చి యందుఁ బెట్టెను అభినవపల్లవంబులఁ దెచ్చి యమ్ముని తల్లజునకు శయనమును గల్పించెను ఆయన యందు శయనింపనించుక హాయిగలిగి నిద్రపట్టఁ

దగినంతగాలిఁ గల్పింపఁబూని విసరెను మనోవికారములఁ గల్పింపఁదగు హావభావాదుల సుంతయుఁ జేయక తపోవిఘ్నము గలుగకుండ న్యాయమగురీతి నుపచరించెను ప్రియజనకములై మనోహరములై యర్థవము లగుస్తుతుల నామునివరు నలరించెను. నిద్ర లేవఁగా నాచమనము చేయ నుదకమును సిద్ధపఱచెను

ఇంద్రుండును గూఢచారులం బంపి యందలివార్తల వినుచు నానందించుచుండెను తనపుత్రిక చమత్కృతికి మెచ్చుచుండెను ఇట్లాజయంతి బహువత్సరములు పరిచర్యాపరాయణురాలై యుండెను శుక్రుని తపస్సున వేయిసంవత్సరములు నిండెను సదా శివుఁడు ప్రత్యక్ష మయ్యెను ఇష్టానుసారము వరము లడుగుమా? ఇచ్చెద మది మెచ్చితి ఓ సచ్చరితా! నీతప మనన్యసాధ్యమైనది అని మఱియు నిట్లనియె నీ వేమికోరుదువో దానినెల్ల నిచ్చెద. అందఱను దిరస్కరింపఁ జాలు తేజస్సు నీ కలరును సర్వభూతముల కవధ్యుఁడ వగుదువుగాక! అని యంతర్హితుఁ డయ్యెను.

శుక్రుం డిట్లు సిద్ధతపస్వియై జయంతిం గాంచి 'బాలామణీ! నీ వెవ్వనికూఁతురవు? ఎందుండుదానవు? ఏల వచ్చితివి? న న్నాశ్రయించెద వేల? నీమనోరథమును దెల్పుమా' యని ప్రశ్నించుచు నీయుపచారమున సుప్రీతుఁడ నైతిని వరము గోరుమిచ్చెదను అనిన జయంతి ముదితయై యమ్మునితో మహాత్మా! నామనోరథ మెద్దియో మీరు తపోబలంబున నెఱుంగఁదగుదురు అని యవనతవదనయై యూరకుండెను

శుక్రుం డిట్లు పలికెను సుశ్రోణీ! తపోబలంబున నీవాంఛ నెఱిఁగితి ఐన నీవు చెప్పుము నీసేవచే నధికప్రీతి జనించెను సంశయింపక చెప్పుమూ యని మృదుతమవచనముల నడిగెను

జయంతి వాక్పుణ్యము గలది సమయోచితజ్ఞానము గలవారిలో మిన్న యన్న యెన్నికం గాంచునది కావున వినయమలర నిట్లు బదులుచెప్పెను మహాత్మా! నే నింద్రపుత్రికను తండ్రియాజ్ఞచే మిమ్ము సేవింపవచ్చితిని నన్ను జయంతి యని పిలుతురు జయంతునకుఁ జెలియలను విభూ! నీపై సకామనైతిని నా వాంఛితమును దీర్పుమూ! ధర్మపద్ధతి నిన్నుంగూడి విహరింపఁ గోరుదాన అని పలికి తలవంచి యూరకుండెను శుక్రుం డమ్మాటల కలరి యిట్లనియె ఓకాంతామణీ! సర్వభూతములకుఁ గనఁబడకుండఁ బదిసంవత్సరములు స్వేచ్ఛగా ననుంగూడి విహరింపుము అంత సంతృప్తినొంద వలయు అనిపలికి యందులకామె సమ్మతింప గృహంబునకుంజని జయంతిని బాణిగ్రహణము చేసికొని యామెంగూడి నియమమురీతి సర్వభూతాదృశ్యుండై విహరించుచుండెను తపోబలమున నమ్ముని కల్పించిన మాయ యెట్టివారేని వారిని గనుఁగొనరాకుండఁ జేసెను

దానవులు శుక్రాగమనము నెఱింగి మంత్రములఁ గొని వచ్చెఁగదా యన్న సంతసమున గురువును దర్శింపవచ్చిరి కాని గృహమున శుక్రుఁడు కానరాఁ డయ్యెను జయంతింగూడి వాగ్దానమును జెల్లింప విహరించుచున్నవాఁడని యెఱుంగక పోయిరి కనఁబడమికిఁ జింతిల్లి భగ్నోత్సాహులై చింతాప

రాయణులై దీనులై వచ్చినమార్గమున నిండ్లకేగిరి అంత వారికిఁ బెనుచింతయు భీతియుఁ దోఁచెను

ఇంద్రుఁ డావిధ మెఱింగి జయంతీసంయుతుఁడై శుక్రుఁ డుండు తెఱుంగుం గాన నవ్వార్త నెఱింగించి యిపుడు మన మేమి చేయవలయునో చెప్పుమని వేఁడెను ఆంతియగాక దానవులకడకుంబోయి వారిని మోసపుచ్చుము. బుద్ధిబల మెల్లఁ గనఁబడ మాకు సాయ మొనరింపుమా యని బ్రతిమాలెను బృహస్పతియు నందుల కీయకొని శుక్రుఁడు పదిసంవత్సరములు కనఁబడఁడని యెఱింగి శుక్రునిరూపమును జేకొని దానవులకడకుం బోయెను అతిప్రేమముతో దానవులఁ బిలిచి బహూకరించెను వారెల్ల సంతసంబున నరుదెంచి ప్రత్యక్షముగ శుక్రుం గాంచిరి శుక్రుడే యని తలంచిరిగాని మోసమని గ్రహింపఁజాలక పోయిరి కావ్యరూపుండగు గురువు వారంజూచి నాయాశ్రితులగు దానవులకు మేలుగలుగుంగాక! నేను మీకు హితమొనరింప వచ్చితిని నాతపమునకు సంతోషించి శంకరుఁడు మీకు శుభముగలుగుటకై మంత్రముల ననుగ్రహించెను నావిని దానవులు ప్రమోదపారావార నిమగ్నమానసులై సిద్ధతపస్సుఁ గలిగి శుక్రుండు వచ్చెనని నమ్మిరి కాని మోస మెఱుంగఁజాలరైరి పలుసారులు నమస్కరించిరి. గతవ్యథులైరి దేవతల వలనఁ గలుగఁబోవు భయమును వదలిరి సుఖముగా నుండిరి.

నీతి నెఱుంగఁగోరు బుద్ధిమంతులారా! ఈకథనుండి మనము గ్రహింపఁదగినవియు, గ్రహించి యనుష్ఠానమునకుం

మెచ్చుకొనఁదగినవియు నగు విషయములఁ బరికింపుఁడు. లోక మున మనుజులకందఱకు నాచరింపఁ దగినధర్మము లోకరీతి నుండవు కొన్ని కులముఁబట్టియుఁ, గొన్ని యధికారమును బట్టియుఁ, గొన్ని కాలమునుబట్టియు నుండు నను విధ మీకథ బోధించుచున్నయది సామాన్య మానవధర్మములకు రాజధర్మములకు భేద మెక్కువగఁ బొడకట్టుచుండును రాజధర్మములకు మనుష్య సాధారణధర్మములకు వాసి మిక్కిలి కలదు ఆ రాజధర్మములు కూడ సమయోచితముగ నుండును ఒక్కొక్కజాతికుఁడు ధర్మములు నాపత్కాలమున మాఱుచుండును. అధికారమునుబట్టి కొన్ని ధర్మములు విశేషించి భేదముగలవిగ నుండును

ప్రకృతము నిర్జరనాథుఁ డాచరింపఁదగిన వాఁ ధర్మములు శుక్రుఁడు చేయఁబూనినకార్యము దేవతానాశన హేతువు కాఁబట్టి యింద్రుఁ డిప్పట్టున మెలఁకువగలిగి మెలంగెను జయంతి యనుకొమరితం బిలిచి న్యాయమార్గంబున శుక్రు నారాధింపుమా యని బోధించి పంపెను ఆమె నియమము వదల కుండ శుక్రు నారాధించి తత్కృపాపాత్రభూతురా లయ్యెను ఆయన ప్రశ్నించునపుడు సత్యమువచించెను మునియు మిగుల హర్షించి యామెకోరికను దీర్తు ననెను అదియుఁ బదిసంవత్సరములే యని గడువుపెట్టెను ఆవిధ మెఱింగి యింద్రుఁడు దానవులకు శుక్రునకు విభేదముగల్పింప బృహస్పతి నియోగించెను. బృహస్పతియు శుక్రువేషంబున నసురుల మోసపుచ్చెను

దీనిచేత రాజు సమయోచితముగా సామదానభేద దండములను నుపాయముల నుపయోగింపవలయుననియు, పౌరుషమునుగాని, శాంతమునుగాని సర్వదా ఆశ్రయింప రాదనియుఁ దేలును గురువు శిష్యోద్ధారణపటిష్ఠుఁడై శిష్యుని కార్యము స్వకార్యమునకంటె నెక్కుడ యని భావించి యొన రింపవలయుననియు గ్రహింపఁదగినవి జయంతి బాలికయయ్యు ధర్మవిరుద్ధము కానివృత్తి నవలంబించి పితృనానతి నొనరించి స్వేష్టమును దీర్చుకొని కృతకృత్యురా లయ్యెను అనుటచే జననీజనకుల కష్టముల కోపినంత న్యాయసమ్మత సాహాయ్యము చేయుట పుత్రికా పుత్రులకు ధర్మమని తెలియఁ దగియున్న యది. కాఁబట్టి జాతిధర్మములును గాలోచితముగా న్యాయముతప్పక మార్పునొందును స్మృతికర్తలుకూడ నాల్గు యుగములయందును ధర్మములకు మార్పును గల్గించిరి వానిం బాటించి యందు నాపద్ధర్మము లివి యని యెఱింగి వాని నితరకాలమునం దాచరింపక కాలానుసార మాచరించుచుండిన నిహాపరసుఖములు గలుగుచుండును కాన వాని మానక చేయుటయే మానవులకుఁజాల మేలు ఇఁకఁ గథవిన మర ుడు

కృష్ణావతార హేతువులు చాల వింటిరి. శ్రీహరి తన ంటె ముందుఁ బుట్టఁదగినవారిని గొందఱం బేర్కొనెననియు గాలకించితిరి ఇఁకఁ గృష్ణునకుఁ బ్రతిపక్షులుగాఁ గొందఱు బుట్టినఁగాని యవతారఫలము గలుగనేరదు. ఆవిషయము

కొంచెముగా నాలకింపుఁడు ముందుముం దాయాతావుల నట్ట్
ఘట్టములనే వినఁగలరు

* దేవకీపుత్రు లార్గు రెవ్వరు ?

అనువది ముందు వినఁదగినది ఈగాథయే ముందు వే
ఱొకపురాణమునుండి వ్రాయునపు డించుక భేద మగపడు
నేమో అది పురాణభేదములవలనఁ గలిగిన భేదమనియే
గ్రహింపుఁడు అన్నికథలయందు నిట్లే గ్రహింపఁదగియుండు
ఎందేని ఒక్కగాథయే వేఱురీతిగా వ్రాయఁబడినపుడు వా
యం దేది సత్యమని ప్రశ్నింపరాదు గ్రంథభేదముచేఁ గథ
యించుక మార్పునొందుట నైజము. కాని యందలిసార
మొక్కటియే గదా యని సరిపెట్టుకొనుట యాస్తికులకు
ధర్మము స్వల్పవిషయములను గమనించి తన్నీతిని మఱచుట
సమంజసముగాదు

పూర్వము స్వాయంభువను మనువు ధర్మప్రవక్తయై
యుండుతఱి మరీచిమహర్షికి నార్గురు కొడుకులు గలిగిరి ఆము
నిభార్య ఊర్ణాదేవి ఆదంపతు లీకొడుకుల బలశౌలుర నార్గురిని
జూచి కరము హర్షించిరి వారిహర్షము సార్థకమగునట్లు పుత్రు
లు ధర్మవిచక్షణులు కూడ నైరి ఎవ్వరికేని కర్మమును దాఁట
శక్యముకాకుండుదానిని మీఱ బ్రహ్మాదులు వలంతులుగా రస

* ఈకథ దేవీభాగవతము నాల్గవస్కంధము ఇరువదిరెండవ యధ్యా
యమునుండి గ్రహింపఁ బడినది.

నిఁక వీరిమాట యిట నేటికి? ఆకుమారు లార్గుఁ బ్రహ్మదేవుని జూచి యతఁడు పుత్త్రి కాఁగామియను నాశయమునఁ బరిహసించిరి నిష్కారణపరిహాస మవమానము చేయఁబూనుటయే యను విశ్వాసమున బ్రహ్మ వారిని రాక్షసయోనిం బుట్టుఁడని శపించెను బ్రహ్మశాపమును దప్పించుకొన శక్యమగునా ? వారాశాపఫలముగాఁ గాలనేమి యనుదైత్యునకుం బుత్త్రులై బుట్టిరి రెండవపుట్టుకయందు హిరణ్యకశిపునకుం పుత్త్రులై పూర్వశాపభయమువలన నీపుట్టుకయం దాతనయు లార్గురు జ్ఞానసంపన్నులైరి మఱియు శాంతులు దాంతులునై తపస్సు చేసిరి ఆతపస్సువలన సుప్రీతుండై చతురాననుండు ప్రత్యక్షుంబై వారి కిట్లనియె పుత్త్రకులారా! పూర్వజన్మమున మీయందుఁ గోపము గలుగ మిమ్ము శపించితిని ఇపుడు మీరొనరించు తపస్సున సంతుష్టుఁడ నైతిని కాన వరమిచ్చెద వేఁడుఁడనియెను ఆమాటలు విని వారత్యంతసంతోషమునఁ బొదలి కార్యతత్పరులు గాన నిట్లు ప్రార్థించిరి మహాత్మా! పితామహా! మాయందుఁ బరమానుగ్రహము మీకుం గలుగుట మా భాగ్యమే కాన వరమడుగుచున్నారము. దేవదానవగంధర్వసిద్ధమహోరగములచేతను మానవులచేతను మాకవధ్యత్వము గలుగ ననుగ్రహింపుము అన విని బ్రహ్మ ముదమంది మీరు కోరినట్లయగు సంశయము లేదు అని యంతర్హితుం డయ్యె.

ఆవిషయము నెట్లో హిరణ్యకశిపుం డెఱింగి క్రుద్ధుండై కొడుకులం జీరి మీరు జనకుండ నగు నన్నువదలి బ్రహ్మ

ను దపమున నలరించితిరి వరములఁ గైకొంటిరి బలవంతు లరై గర్వించితిరి నాయందుండఁదగు స్నేహము దూరమగు నట్లు మీచేఁ జేయఁబడియె కాన మిమ్ముఁ ద్యజించెద మీరు వేవేగ పాతాళమునకుం బొందు అందు నిద్రావిష్టులై బహు సంవత్సరము లుండుఁడు ఆవల దేవకీగర్భమునఁ బ్రతివత్స రము పుట్టువును గాంచుఁడు మీతండ్రియగు కాలనేమి యే యిట కంసుఁడుగాఁ బుట్టఁగలఁడు ఆతఁడు మిమ్ముఁ బుట్టఁగనే వధింపఁగలఁడు అని శపించెను ఆశాపమునఁ బుట్టినవారినే కంసుఁడు చంపినట్లు ముందు మీరు చదువఁగలరు ఇఁక భూ భారమును హరింప నవతరింపఁ బూను శ్రీకృష్ణపరమాత్మకుఁ దోడుపడ నవతరించినవారి నెఱుంగఁ దగు మున్ను కొందఱ నెఱిఁగితిరి ఇంకను గొందఱ వినుండు

దేవతలు స్వాంశములచే భూలోకమున నవతరించుట

వసుదేవుఁడు కశ్యపాంశసంభూతుఁ డనియు, బలరా ముఁడు శేషాంశసంభవుఁ డనియు, శ్రీహరి కృష్ణరూపమున నవతరించెననియు ముందే వివరింపఁబడియెఁ గదా ఇతరు లెవ్వ రెవ్వ రేయే దేవతాంశములవలనఁ బుట్టిరో వినఁగోరెద నని జనమేజయుఁడు ప్రశ్నింప వ్యాసమహర్షి యిట్లనియె

జనమేజయా! భూభారహరణార్థ మెవ్వ రెవ్వరు దేవ దానవాంశములనుండి పుట్టిరో వారిం దెల్పెద సావధాన

ముగా వినుము ఈ క్రిందఁ జెప్పఁబడువా రందఱు దేవదానవాంశసంభూతులని యెఱుంగుము. వసుదేవుఁడు కశ్యపుఁడు దేవకియే అదితి అనంతుఁడు బలదేవుఁడు శ్రీమన్నారాయణుఁడు శ్రీకృష్ణమూర్తి వాసుదేవుఁడనియు వ్యవహరింపఁబడు ఆనారాయణు ననుజుఁడు నరుఁడను మునిఁగలఁడు ఆతఁడే యర్జునుం డయ్యెఁ ధర్ముఁడు యుధిష్ఠిరుఁడు వాయువు భీముఁడు అశ్వినీదేవతలే మాద్రీపుత్రులగు నకులసహదేవులనువారు సూర్యుఁడు కర్ణుఁడు ధర్మునంశభవుఁడే విదురుఁడు నగు బృహస్పతి ద్రోణుఁడు తత్పుత్రుండగు నశ్వత్థామ శివాంశసంజనితుఁడు సముద్రుఁడు శంతనుఁడు కావుననే గంగాదేవి యాశంతనునకు భార్య యయ్యెను గంధర్వరాజు దేవకుఁడనఁ బుట్టెను వసువు భీష్ముఁడు మరుద్గణము విరాటుఁడు అవిష్టుఁడను వాని సుతుఁడగు హంసుఁడే ధృతరాష్ట్రుఁడు మరుద్గణము కృపాచార్యుఁడు కృతవర్మయు మరుద్గణసంభూతుఁడే యగు కలి దుర్యోధనుఁడు ద్వాపరము శకునియగు సోముపుత్రుఁడగు సువర్చుఁడు సోమదత్తుఁడు పావకాంశము దృష్టద్యుమ్నుఁడు రాక్షసుఁడు శిఖండి సనత్కుమారాంశభవుఁడు ప్రద్యుమ్నుఁడు వరుణుఁడు, ద్రుపదుఁడు రమాంశసంజనిత

---

* 'విరాటస్తు మరుద్గణ' ఇతి స్మృతః అనియు, 'మరుద్గణః కృపః ప్రోక్తః' అనియు మూలమున నున్నది. సప్తమరుద్గణములు గలవని ప్రమాణములు కలవు గాన నిట శంకనొందఁ బనిలేదు. ఇందే 'కృతవర్మా తథాపరః' అనియున్నది కృతవర్మయు మరుద్గణాంశసంభూతుఁ డనియే యర్థము

ద్రౌ॥గ॥ ఆద్రౌపదీ పుత్రపంచకము విశ్వేదేవాంశభవులు సిద్ధి కుంతీదేవి ధృతి మాద్రి మతి గాంధారి దేవవారాంగనలు కృష్ణపత్ను లగుటకుం బుట్టిరి ఇంద్రప్రోత్సాహితులై యసురులు పెక్కురాజులుగాఁ బుట్టిరి హిరణ్యకశిపుని యంశమే శిశుపాలుఁడు విప్రచిత్తి జరాసంధుఁడు ప్రహ్లాదుఁడు శల్యుఁడు కాలనేమి కంసుఁడు హయశిరుఁడు కేశి బలిపుత్రుఁడగు నరిష్టనేమి వృషభాసురుఁడు అనుహ్లాదుఁడు ధృష్టకేతువు బాష్కలుఁడు భగదత్తుఁడు లంబాసురుఁడు ప్రలంబుఁడు ఖరుఁడు ధేనుకాసురుఁడు వారాహ కిశోరు లనువేరుగల్గి బలవంతులయి పరమభయంకరులు నగుదానవులు చాణూరముష్టికు లనఁబడు మల్లులుగాఁ బుట్టిరి దితిపుత్రుఁడగు నరిష్టుఁడే కువలయగజము దీనికే కువలయాపీడమను నామాంతరము గలదు బలిపుత్రి బకి యనునది దాని తమ్ముఁడే బకాసురుఁడు *యమ రుద్ర కామక్రోధాంశభవుఁడె ద్రోణపుత్రుఁడు ఈతఁడు మహాబలశాలి

శ్రీకృష్ణావతారమునకుఁ బూర్వమే దైతేయులు రాక్షసులు, నిర్జరులు భూభారావతారణార్థము భగవంతునకు శత్రుమిత్రరూపముల సాయము చేయఁ బుట్టిరి వీరందఱును జగదు

* యమో రుద్ర స్తథా కామః క్రోధశ్చైవ చతుర్థకః, తేషామంశైస్తు సంజాతో ద్రోణపుత్రో మహాబలః అని మూ ఈయధ్యాయమం[illegible] 38 శ్లోకమందు 'ద్రోణో బృహస్పతే రంశ స్తత్సుతస్తు శివాంశజః' అని చెప్పఁబడినదని పాఠకు లూహింతురుగాక.

ప్రకారము చేయుటయే ప్రధానకృత్యముగా నవతరించిరి వీరందఱవతరించినపిదప శ్రీకృష్ణుఁ డవతరింపఁ బూనెను రాక్షసులు మహోపకారము చేయువారు కారు. దేవత లుపకారము చేయువారు కారు వీరు రెండుపక్షములుగాఁ జేరి యన్యోన్య కలహములఁ గల్పించుకొనఁగాఁ దక్కుంగల వారెల్ల వీరికిఁ దోడ్పడఁగా భూభారము తగ్గఁగల మహాహవము పొసంగు దానఁ బ్రజాక్షయ మగును అందుచే భూభారము తగ్గును భగవదవతార ఫలమునది భూమికిం గలుగు పాపాత్ములు కూడ యుద్ధమరణంబునఁ బుణ్యలోకంబున కరుగుదురు భూభారమును దగ్గించి ధర్మంబు నెలకొల్పి భగవంతుఁడు స్వస్థానమునకు వేంచేయు. ప్రతియవతారమున నిదేపద్ధతి సాగును శ్రీకృష్ణావతారమునమాత్రము సర్వావతారసాధారణ పద్ధతియేగాక భగవల్లీలల నగపఱచుటయు, జనులకుఁ దత్త్వము, లోకధర్మములు లోనగువాని నుపదేశించుటయు ననునివి క్రొత్తపద్ధతులు ఈ యవతారమందే యీ యుపదేశ పద్ధతి కాఁబట్టియే యీ యవతారమునుగుఱించి ముఖ్యముగా దెలిసికొనవలయును

మహాశయులారా! కృష్ణావతారమునకు ముం దవతరించిన వారిపేరులు కొన్ని యిందు వ్రాయఁబడినవి వీరిలోఁ గొందఱచరిత్రములు ముఖ్యముగాఁ దెలియఁ దగియుండును అవి తెలిసికొనినఁగాని తత్కృత్యములు సమంజసములే యని

తోఁపవు ఆమూలముగాఁ దెలిసికొనిననే భక్తియుఁ గుదు రును కాఁబట్టి భగవత్కథలఁ జక్కఁగాఁ బఠించిపఠించిన వానిని మనసునఁ బదిలపఱచుకొనవలయును లేనిపోనిశంకలఁ గల్పించు కొనక శ్రద్ధాభక్తులు వెలయఁ దదర్థమును జింతింపవలయు తదనుసారముగాఁ బ్రవర్తింపవలయు ఇట్లొనరించువాఁడే భగత్కృపకుఁ బాత్రుఁ డగు భగవత్కృపాపాత్రుఁ డగు వాఁడే ముక్తిపదమున కేగును కాఁబట్టి కుమార్గములఁ బరి కింపక సాధుసమ్మతమార్గమునఁ బ్రవర్తింపవలయుననుటయే సారము ఇఁక భగవదవతారమునకు సంబంధించిన భాగములఁ బఠింపవలసియుండును చిత్తశుద్ధిగలిగి దేవతావిషయమున వైషమ్యములను బాటింపక, దూరదృష్టి గలిగి కుమతులు కొందఱు స్వార్థపరులై చేయు దుష్టోపదేశములకుఁ జెవిరంధ్ర ములఁ జొటీయకయే దేవత నుపాసించిన నిష్కలంకభక్తికుది రెనేని ఫలముతప్పక కల్గుననియు, సర్వదేవతారూపుఁడు భగవంతుఁ డొక్కఁడే యనియు, నమ్మహానుభావుని రూపభేద ములే దేవతలనియు నందేరూపమును భజించినను భగవం తుఁడు తృప్తుఁ డగుననియు నిశ్చయము గలిగి శ్రీపరాత్పరుని శ్రీహరిని వాసుదేవుని శ్రీకృష్ణపరమాత్మను భజింపుఁడు పూజింపుఁడు. ధ్యానింపుఁడు తలంపుఁడు ఇదియే సకల వేద సారము ఇదియే సకలస్మృతిసారము ఇదియే సకల పురాణ సారము ఇదియే సకలసజ్జనగ్రాహ్యధర్మసారము సత్యము సత్యము సత్యము

ద్రౌ॥ ఆద్రౌపదీ పుత్రపంచకము విశ్వేదేవాంశభవులు సిద్ధి కుంతీదేవి ధృతి మాద్రి మతి గాంధారి దేవవారాంగనలు కృష్ణపత్నులగుటకుం బుట్టిరి ఇంద్రప్రోత్సాహితులై యసురులు పెక్కురాజులుగాఁ బుట్టిరి హిరణ్యకశిపుని యంశమే శిశుపాలుఁడు విప్రచిత్తి జరాసంధుఁడు ప్రహ్లాదుఁడు శల్యుఁడు కాలనేమి కంసుఁడు హయశిరుఁడు కేశి బలిపుత్త్రుఁడగు నరిష్టనేమి వృషభాసురుఁడు అనుహ్లాదుఁడు ధృష్టకేతువు బాష్కలుఁడు భగదత్తుఁడు లంబాసురుఁడు ప్రలంబుఁడు ఖరుఁడు ధేనుకాసురుఁడు వారాహకిశోరు లను పేరుగల్గి బలవంతులయి పరమభయంకరులు నగుదానవులు చాణూరముష్టికు లనఁబడు మల్లులుగాఁ బుట్టిరి దితిపుత్త్రుఁడగు నరిష్టుఁడే కువలయగజము దీనికే కువలయాపీడమను నామాంతరము గలదు బలిపుత్త్రి బకి యనునది దాని తమ్ముఁడే బకాసురుఁడు *యమ రుద్ర కామక్రోధాంశభవుఁడె ద్రోణపుత్త్రుఁడు ఈతఁడు మహాబలశాలి

శ్రీకృష్ణావతారమునకుఁ బూర్వమే దైతేయులు రాక్షసులు, నిర్జరులు భూభారావతారణార్థము భగవంతునకు శత్రుమిత్రరూపముల సాయము చేయఁ బుట్టిరి వీరందఱును జగదు

---

* యమో రుద్ర స్తథా కామః క్రోధశ్చైవ చతుర్థకః, తేషామంశైస్తు సంజాతో ద్రోణపుత్రో మహాబలః అని మూఁడవయధ్యాయమందు 38 శ్లోకమందు 'ద్రోణో బృహస్పతే రంశ స్తత్సుతస్తు శివాంశజః' అని చెప్పఁబడినదని పాఠకు లూహింతురుగాక.

శంతనువుజన్మము

భూదేవి బ్రహ్మకడకుం బోయి దుష్టమానవులభారము దుస్సహామని తెలుపఁగా దేవతలు వా రొనరింపఁదగిన కార్యము గానక బ్రహ్మకడకు భూదేవిని బిలుచుకొనిపోయిరి. తమవచ్చినకార్య మాపరమేష్ఠి సముఖమున నిట్లు విన్నవించిరి.

పితామహా! ఈభూదేవి విచారము తొలువొలుతఁ బరికింపఁదగినది ఈమె చింతమాన్పక తప్పదు ఈదేవి దుర్భర చింతానిమగ్నయగుటఁ జూచుట మిన్నకుండరాదు న్యాయము కాదు ఈదేవి కాధారము నీవేకదా ఈమె కననేల సృష్టికర్తవు గాన నెల్లర కాధారభూతుఁడవు నీవే లోక కర్తవు, పాలకుఁడవు నీవే యీమాట నీతోఁ జెప్పుకొనక మఱెవరితో మొఱపెట్టుకొనును అతిదీనరమై మమ్ముద్ధారకులని భావించి మాచెంత కరుదెంచెను మేమో మీప్రాపున బ్రదుకువారము ఆమెకోరిక నెఱవేర్పఁజాలము ఈకార్యము మావంటివారివలనఁ గాఁదగినది కాదు కాన మీచెంత కరుదెంచితిమి ఇదిగో భూదేవి మ్రోల దుఃఖసాగరనిమగ్నచిత్తయై యున్నది చూడుము కనికరింపుము మహాత్మా! ఊరకుండుట న్యాయమా! ఆలస్యము చేయఁదగుకార్య మిది కాదు త్వరపడినఁగాని భూదేవి వగపుతీఱదు ఈమహాకార్యమున నేయేకృత్యము లెవరెవ రొనర్పఁదగినవి కలవో తెల్పుముఁ ఇంద్రుఁడు, యమవరుణకుబేరులు, శ్రీమన్నారాయణమూర్తి, చంద్రసూర్యాగ్నులు, ఆదిత్యవసురుద్రాశ్విసాధ్యులు, బృహ

తోఁపవు ఆమూలముగాఁ దెలిసికొనిననే భక్తియుఁ గుదు
రును కాఁబట్టి భగవత్కథలఁ జక్కఁగాఁ బఠించిపఠించిన వానిని
మనసునఁ బదిలపఱచుకొనవలయును లేనిపోనిశంకలఁ గల్పించు
కొనక శ్రద్ధాభక్తులు వెలయఁ దదర్థమును జింతింపవలయు
తదనుసారముగాఁ బ్రవర్తింపవలయు ఇట్లొనరించువాఁడే
భగవత్కృపకుఁ బాత్రుఁ డగు భగవత్కృపాపాత్రుఁ డగు
వాఁడే ముక్తిపదమున కేగును కాఁబట్టి కుమార్గములఁ బరి
కింపక సాధుసమ్మతమార్గమునఁ బ్రవర్తింపవలయుననుటయే
సారము ఇఁక భగవదవతారమునకు సంబంధించిన భాగములఁ
బఠింపవలసియుండును చిత్తశుద్ధిగలిగి దేవతావిషయమున
వైషమ్యములను బాటింపక, దూరదృష్టి గలిగి కుమతులు
కొందఱు స్వార్థపరులై చేయు దుష్టోపదేశములకుఁ జెవిరంధ్ర
ములఁ జోటీయకయే దేవత నుపాసించిన నిష్కలంకభక్తికుది
రెనేని ఫలముతప్పక కల్గుననియు, సర్వదేవతారూపుఁడు
భగవంతుఁ డొక్కఁడే యనియు, నమ్మహానుభావుని రూపభేద
ములే దేవతలనియు నందేరూపమును భజించినను భగవం
తుఁడు తృప్తుఁ డగుననియు నిశ్చయము గలిగి శ్రీపరాత్పరుని
శ్రీహరిని వాసుదేవుని శ్రీకృష్ణపరమాత్మను భజింపుఁడు
పూజింపుఁడు. ధ్యానింపుఁడు తలంపుఁడు ఇదియే సకల వేద
సారము ఇదియే సకలస్మృతిసారము ఇదియే సకల పురాణ
సారము ఇదియే సకలసజ్జనగ్రాహ్యధర్మసారము సత్యము
సత్యము సత్యము

ముం దిట్టి గతి భూదేవికిఁ బుట్టుననియే యెఱింగి నే నొనరించిన కార్యమును వినుండు ఒకానొకకాలంబున నేను నా ప్రియపుత్త్రుఁడగు కశ్యపమునింగూడి సముద్రపశ్చిమతీరంబున నిచ్ఛమెయి నుంటిని కశ్యపమునియు నెన్నో విధములఁ బ్రాచీనకథలఁ జెప్పుమని ప్రశ్నించెను లోకోపకారములగునవి వేదోక్తములు నగు గాథలం జెప్పుచునుంటిని మఱియుఁ బురాణోక్తగాథలను వివరించుచుంటిని నాతఁడయుఁ డత్యాదరమున నాలకించుచుండెను ఇట్లుండఁగా సాగరుఁడు గంగాదేవిం గూడి మాయున్న చక్కటికివచ్చెను ఆతనివెంట తరంగశీకరాప్లుత వాయువు వచ్చెను ఆ సముద్రము గతిఁ కల్లోల మాలికావిషమమై, జలజంతు సంతానవిచిత్రమై యుండెను సాగరుఁడు తోయవాసస్సంవృతుఁడగుచు, శంఖముక్తామలదేహుండై, ప్రవాళద్రుమభూషణుండై, శీతాంశూదయసంభ్రాంతసలిలగంభీరనిస్వనుండై వచ్చెను ఇంచుకసేపటికి మేముండిన తీరము జలాక్రాంతమయ్యెను లావణాంబువులు మాస్థలము నావరించుకొొన మేమించుక వెనుకకు సాగవలసివచ్చెను ఆచోటునుగూడ సాగరుఁ డావరింపఁ దలంచెను ఆవిధ మెఱింగి నేనాతనిం గాంచి సాగరుఁడా! "శాంతుఁడ వగుదువుగాక" యంటిని నా నోటనుండి శాంతుఁడ వగుదువుగాక యను నక్షరములు వెడలిన తోడనే సాగరుఁడు తనుత్వము నొందెను సంహితతరంగుఁడై రాజశ్రీవిరాజితుఁడై చెలువారెను భావికార్య మూహించి మరల నిట్లు శపించితిని సముద్రుఁడా! ఏకారణమున నీవిపుడు

గంగాదేవింగూడి రాజశ్రీసమన్వితుఁడవై కనఁబడితివో ఆకార ణమున నీవు భూలోకమున రాజవై పుట్టుము అందును స్వతేజమున సహజలీలాసమన్వితుఁడవై మనుజేంద్రుఁడవై భారత కులోద్వహుఁడ వగుము * తొలుత శాంతుఁడవగుదు వని నానోట మాటవెడలఁగనే తనుత్వమునొందితివి గాన భూలోకమున శంతనునామమున వ్యవహరింపఁబడుచుఁ బ్రజలఁ బాలింపఁగలవు సర్వాంగశోభనయయి పరమకల్యాణియై యసితాపాంగియగుచు నలరారు నీగంగాదేవియు మానుషరూపధారిణియయి నిన్ను సేవింపఁగలదు అని యూరకుంటిని

ఈనామాటలు విని కలవిలపాటొంది మోము వెలవెలఁ బాఱ సముద్రుం డిట్లు పల్కెను ఓప్రభూ! పంకజాసనా! నీవు దేవాదిదేవుండవయ్యు నన్నేల యిట్లహేతువుగ శపించితివి? నేను నీకు లోఁబడి ప్రవర్తించువాఁడను గదా నీచే నిర్మింపంబడి నీయందే బద్ధానురాగుఁడనై యుండువాఁడను శపింపఁదగని నన్నుఁ గ్రూరవాక్కుల నేల శపించితి? దేవా! నీదయచేఁ బర్వముల వర్ధిల్లుదు నీయాజ్ఞ శిరసావహించి నేఁడు పర్వకాలమగుట వృద్ధినొందితిని ఇది నాదోషమా! సంతోషమునఁ దరంగశీకరంబుల నిన్నంటితిని దీనికై శాపమిచ్చుట న్యాయమా? నా యుప్పొంగుటకు మూఁడు కారణములు ప్రబలవాతములు, ప్రవృద్ధవలాహకములు, పార్వణచంద్రుఁడు

* శాంతో సీతి మయోక్తస్త్వం యచ్చాసి తనుతాంగతః, సుతనుర్యశసా లోకే శంతనుస్త్వం భవిష్యసి=అని మూ.

హరివంశే. ౫3 అ ౨౬ శ్లో.

నను నివియే యీ మూఁడు హేతువులు నే వృద్ధినొందుట యపరాధమేని ఆకారణములు కల్పించినది మీరు గాన నా యపరాధము మిమ్మే స్పృశించును మహానుభావా! క్షమింపఁ దగువాఁడను శాపమును మరలింతురుగాక దిక్కులేని నన్నుఁ గరుణించుట న్యాయము శాపానలమున దహింపఁబడకుండ నన్నుద్ధరింపుము. నీ ప్రమాణము ననుసరించిన నన్నేల శపింప వలయునో తెలియఁజాలకున్నాఁడ ఈదేవగంగ నన్నుఁ గూడి వచ్చినది. భూలోకమునకుఁ బొమ్మనుట న్యాయముకాదు నా దోషమున నీమె కిట్టిశాపము కలిగినది కాన ననుగ్రహింపుము అని పలుభంగుల నన్నుఁ బ్రార్థించెను

ఇట్లు దీనుఁడై కంపితాంగుఁడై తన్నుంబోలి వణఁకుచున్న గంగతో నన్నుఁబ్రార్థించు సాగరుంగాంచి యిట్లంటిని పుణ్యాత్మా! ఆకస్మికశాపశ్రవణసంజనితవిషాదానలంబునంబొగులకుము శాంతి నొందుము భయపడనేల? మహోదధీ! ప్రసన్నుఁడ నైతిని. ఈశాపమునకుఁ బెద్దకారణము గలదు నీవీ సాగర తనువును వదలి భారతభూమికిం జని స్వీయతేజమున భారత వంశమునఁ బుట్టువుం గాంచుము అందు రాజ్యలక్ష్మీసమన్వి తుఁడవై ప్రజలఁ బాలింపుము పరమానందమట నీకుఁ గల్గెడు ఈ గంగాదేవియు నత్యుత్తమరూపధారిణియై నీమనసును రంజిల్లఁజేయుచు నీకుఁ బరిచర్య చేయుఁగాక నాయానతి నీసుందరింగూడి మోదమానుండవై నాయాజ్ఞచే వర్ధిల్లుము ఈసలిల సంక్లేదమును మఱచియుండఁగలవు సంతోషమున నాయా

యానతి నిర్వర్తింపుము. * ప్రాజాపత్యవిధిచే గంగను వివాహము చేసికొనుము వసువులు శాపవశంబున స్వర్గభ్రష్టులైరి రసాతలమును బ్రవేశించిరి వారిజన్మమునకై నీవి ట్లాజ్ఞాపింపఁబడితివి ఈగంగాదేవి వారి నెనమండ్రను గర్భమున ధరించుఁగాక ఈ వసువులు విభావసు సమానగుణగణులు. దేవతాప్రీతి వర్ధనులు కాన నట్టి వసువులఁబుట్టించి కురుకులము వృద్ధి నొందించి యాతనువునదలి సాగరీతనువు నొందుము అని పల్కితి

దేవతలారా! మీరు చెప్పుటకుఁబూర్వమే పృథ్వీభారము తగ్గింపఁగోరియే యిట్లు శపించితిని శంతనువంశమును భూమి నారోపించితిని ఆరీతిగా వసువు లావిర్భవించిరి అందేడుగురు స్వర్గమునకుఁ బోయిరి ఇప్పటికి నందెనిమిదవవసువు గాంగేయుఁ డనఁబరఁగుచు భూతలంబున నున్నవాఁడు ఆ శంతనమహారాజు తనభార్యయందు విచిత్రవీర్యుఁ డనఁబడు కొడుకుఁ గాంచెను ఆతని కిరువురుపుత్రులు ధృతరాష్ట్రపాండునామకులు విఖ్యాతులు గలరు అందుఁ బాండురాజునకు నిర్వురుభార్యలు గలరు కుంతీమాద్రులని వారిపేరులు ధృత

* ఇత్యుక్త్వా చరతాం ధర్మం సహయా దీయతేఽర్థినే, సకాయః పావయేత్తజ్జః షట్షట్ వంశ్యాన్ సహాత్మనా

యాజ్ఞవల్క్యస్మృతి, ఆచారకాండము ౬౧ శ్లో.

'సహధర్మంచరతా మితి పరిభాష్య కన్యాదానం స ప్రాజాపత్యః.

అని మితాక్షరావ్యాఖ్య.

రాష్ట్రునకు నొక్కర్తకయే భార్య గాంధారియని తన్నామ ధేయము భర్తృప్రియవ్రతపరాయణురాలు తత్పుత్రులు నూఱుగురు ఈయన్నదమ్ముల తనయులకు విరోధమును గల్పింపఁదగు దాన మహాహవము సంఘటిల్లు ఆవిమర్దమునందు క్షత్రియనాశము గల్గును ఆయుద్ధమున బ్రళయకాలభీతి ఘటిల్లవలయు అందిరువాఁగుల రాజులు సబలవాహనులై పోరాడి నశింతురు అపుడు భూభారము సన్నగిల్లు. ద్వాపరాంతమున నీమహాహవము ఘటిల్లఁదగు ఆసంగరమునఁ జావక మిగిలినవారు శంకరాంశసంభూతునిచే నిద్రామృతి నొందఁ గలరు ఆరేయి శంకరాంశసంభూతుఁడగు మహాపురుషుఁడంత కాకారుఁడై శాత్రవుల నిశ్శేషముగఁ జంపు అంతఁ దృతీయ ద్వాపరయుగంబు సమాప్తం బగు. ఎపుడు విష్ణ్వంశము భూమినివదలునో అపుడే కలికాలము ధరవెలయు అది భయంకరదర్శనము గలది అధర్మపురుషులందుఁ బెక్కుమంది వెలయుదురు. ధర్మము నామమాత్రముగ నుండు సత్య ముత్పన్న ప్రాయమై యసత్య మభివృద్ధినొంద నాయుగము దుష్టభూతమై యలరు మహేశ్వరకుమారు లనుదేవతల నాశ్రయించి మనుజు లుందురు ఆయు వత్యల్పముగ నుండు

దేవతలారా! ఇపుడు చేయఁదగుకార్యము మీవలనఁ గాఁదగిన దేవియన, వేవేగ మీమీ యంశముల భూమియందు మనుజరూపముల వెలయించుటయే ఆలస్యము చేయకుఁడని మఱియొకతూరి చెప్పుచున్నవాఁడను ధర్మదేవతాంశమును

గుంతీదేవియందును, మాద్రియందును వ్యాపింపఁజేయుఁడు కలహామునకుఁ గలి మూలముగాన గాంధారియం దాకలియం శము నుంచుఁడు కాలచోదితులై వీరు రెండుపక్షములుగా నేర్పడి యుద్ధకారకు లగుదురు అంత భూభారమడంగు ఈభూదేవి తన నివాసము నొందునుగాక యుద్ధోపాయమే రాజులకు విధివిహిత మనుట యంద ఱెఱుంగుదురు కాఁబట్టి ధర్మకల్యంశపురుషుల యాధారముగా నీభూభారమునడంచు సంగ్రామము విస్తరిల్లు మీరును జింతల మాని పొండు భూమి యు ధైర్య మవలంబించి చనుఁగాక అని బ్రహ్మపలికి విశ్రాంతిఁ గొనియె

బ్రహ్మపలుకులువిని భూదేవి విగతజ్వరయై రాజు లన్యో న్యకలహముల నొందుదు రని నమ్మి పని వినియె ఆవల బ్రహ్మ మరల దేవతలం గాంచి మీరసురమర్దన ప్రయత్నమున జాగ రూకులరై వర్తింపుఁడని హెచ్చరించెను మహర్షియగునరుని, భూభారమును వహించు శేషుని, సనత్కుమారుని, సాధ్యు లను, అగ్నిపురోగము లగుదేవతలను, వరుణ, యమ, సూర్య, శశాంకులను, గంధర్వులను, అచ్చరలను, రుద్రుల, నాదిత్యుల, నశ్వి దేవతలఁ, బ్రోత్సహించి వేవేగ మీరంశావతారముల భూమినివెలయుఁడని పలికెను దేవతలు తదాదిష్టప్రకారమున నవతరించిరి కొందఱయోనిజులైరి కొందఱుయోనిసంభూతు లైరి దైత్యదానవవధార్థ్వరూపంబుల దేవతలు భూమి నిండి యుండిరి సకలాయుధములధరించి వారెల్ల యుద్ధదుర్మదులై,

సింహబలులై, గదాపరిఘాద్యాయుధహాతులనోర్చుశక్తివెలయ గిరిశృంగములనెత్తి వైవఁగలవా రగుచు, వృష్ణిప్రముఖ వంశ ముల వేనవేలుగ జనియించి భూమినిండియుండిరి కురుసంశము నందును, పాంచాలవంశమందును, యాజ్ఞికులగు బ్రాహ్మణ పుంగవవంశములయందును, దేవత లుదయించిరి సర్వాస్త్ర శస్త్రవిదులు, వేదవ్రతపరాయణులు, సకలసద్గుణసంపన్నులు, యజ్వలు, పుణ్యకర్మనిరతులునై వారెల్ల జన వినుతింగాంచిరి

బ్రహ్మయు దేవతలం బ్రోత్సహించుతటి సురలారా! మీరెల్లఁ గొండలఁ బిండిచేయుఁడు, భూమిని గదలింపుఁడు ఆకసమున కెగిరి దుముకుఁడు, సముద్రములఁ గలంపుఁడు ఇట్లు చేసిన మీరు బలవంతులని నమ్మి ప్రజలు మీపక్షములఁ జేరి ప్రాణముల వదల నుంకింతురు అని యిట్టు లాదేశించి దేవతలఁ బొండని యాజ్ఞనిడి శ్రీమన్నారాయణమూర్తి యందు సకల భారముల నునిచి శాంతినొందెను.

జనమేజయమహారాజా! శ్రీమహావిష్ణువు భూతలంబునఁ దాను బ్రజాహితముసేయుపొంటె యయాతివంశమున నె ట్లుద్భవించెనో ఆవిధ మెఱింగించెద వినుమని వైశంపాయన ముని చెప్పఁదొడఁగె

భక్తవరులారా! ఒక్కధర్మరక్షణమున కయి దేవత లెంతపాటుపడిరో తలంపుఁడు ధర్మమునుగావ భూతలంబున నవతరించిరి అధర్మపరాయణులగు మనుజుల హింసింప దారుణ

ప్రయత్నముల నొనరించిరి ఇట్టు లేలచేయవలయు నన్న ప్రశ్నము హాస్యమునకైనను జేయరాదు ధర్మమునకే మనము బ్రదికియున్నవారము దానిని గాపాడుటకే శ్రీహరి మను ష్యాకారమెత్తును దానిని గాపాడుటకన్న మంచికార్యము వేఱొకటిలేదు మహర్షులకుఁ గూడ నీకార్యమునకై తపస్సును వ్యయింపక తప్పినదికాదు కావున ధర్మమును గాపాడిన జగమును గాపాడిన ట్లగు. ధర్మరూపమే భగవద్రూపము దాని నుపాసించిన భగవంతు నుపాసించినట్లే దానిని మించి నకార్యము లేదు దానిని మీఱు పుణ్యకార్యములేదు. కాన మనుజులమై పూర్వపుణ్యంబున నిలఁ బుట్టినందులకై యథో చితముగ ధర్మపరాయణులము కావలయు ఆపని మన మొన రింపమేని మన మనుజత నిష్ఫలమగును పశుజాతికిని మనకు భేదము గానరాకయుండఁ గలదు. తొలిజన్మమున నెంతయో తపమొనరించియో, సద్వ్రతముల నొనర్చియో, సజ్జనుల సేవించియో, సత్క్షేత్రములకుం జనియో, పుణ్యతరంగిణుల స్నానమొనరించియో, దీనులఁబాలించియో, సత్పురాణములఁ బఠించియో, ఏపుణ్యలేశముచేతనో మనుజులమై పుట్టఁగలిగి తిమి ఇట్టి పుట్టువున కర్హమగు సత్కార్యమును జేయమేని జం తుజాతికిఁ జేరఁదగినవార మగుదుము కాఁబట్టి భగవత్సేవా కార్యమునందు శక్తి వంచనలేక పాటుపడవలయు. భగవ ద్భక్తుల దూషింపరాదు భగవత్కథల నిస్సారము లనరాదు పుణ్యతీర్థసేవనము నిష్ఫలమని మొండిపట్టుదలచే వాదింప

రాదు. ఇవియు నిట్టి వింక నెన్నియో చేయరాని కార్యములు ఇంకఁ గథ వినుఁడు

నారదుఁడు నారాయణుని దర్శించుట.

* ఇట్లు దేవతలయంశావతారములు భూమి నిండెను కాని యేమిలాభము? భగవదవతారమేది? అదిలేక యీసృష్టి యేమిచేయఁగలదు? మఱింతభూభారహేతు వగును గాదా భగవత్సహాయము కలిగినపుడే యీసృష్టి ఫలవంత మగును లేదేని నిష్ఫలమగును ఈవిధమును నారదముని యెఱిఁగినట్లు ఇతరు లెవ్వ రెఱుంగరు. అట్టి నారదముని యేకార్య మొనరించిన నది లోకోపకారమే యగు కలహప్రియుఁ డనియుఁ, గలహాశనుఁ డనియు నాతనికిం బేరులు కలవు ఆపేరులు పామరులచేఁ గల్పింపఁబడిన వనుట తప్పుగాదు సజ్జనులుకూడ నాపేరులుపయోగించుచున్నారే యన్న లీలార్థ ముపయోగింతురు కాని నారదకల్పితకలహము లన్నియుఁ గార్యాంతమున నెట్టి ఫలము నీఁజాలునవియో పరికించినఁ దేటపడును

ఆనారదమహాముని యొక్కనాఁడు ప్రపంచస్థితి యెట్లున్నదని విచారించెను దేవత లంశావతారముల భూతలంబున నిండియుండుట గాంచెను వీరేమిచేయఁబూనిరనియుఁ జింతించెను ఓహో! వీరి కనువగు నాయకుఁడై భగవంతుఁ డవతరింపలేదే యని యెఱింగెను భగవంతుఁ డేల యింక నూరక

* ఈకథ హరివంశపర్వము ౫౮ అధ్యాయమునుండి కైకొనఁబడినది.

న్నాఁడని మరల వితర్కించుకొనియె ఇఁక నాపని మిగిలియు న్నది నేఁజేసెద నని సిద్ధాంతీకరించుకొని మరల నొక్కసారి ప్రపంచమువైపునకు దృష్టిఁబఱపెను భారతకులమున ధర్మ పవన పురుహూతాశ్వి దేవత లంశావతారముల నవలంబించిరి సూర్యుఁ డవతరించెను దేవపురోహితుఁ డగు బృహస్పతి ముందే యవతరించియుండెను వసువులలోఁ గడపటివసువు గంగాపుత్త్రుఁడన వెలసియుండెను మృత్యుకాలాంశభవులుండిరి శుక్రశశాంకవరుణాంశపురుషులు భూమి నలరారిరి శంకర, కుబేర, గంధర్వోరగయక్షాంశభవు లుండిరి. నారాయణాంశ భవుఁడు కానఁబడఁ డయ్యె

ఆముని దేవతలెల్ల భూతలమున నిండియుండుటం గాంచెను వెంటనే యగ్నివలెఁ బ్రజ్వరిల్లు తేజమున నొప్పుచు, బాలార్కసదృశేక్షణములఁ గానఁబడుచు, సర్వ్యాపస్ఫుటమై, నిపులమై తనరు జటామండలమునుదాల్చి,శీతాంశుజ్యోత్స్నా తుల్యవస్త్రమును ధరించి మహతి యనంబడు వీణియం జేతం బూని కృష్ణాజినము నుత్తరీయముగఁ దాల్చి, కమండలువు చేతఁ బూని యపరపురుహూతుఁడో యన సకలరహస్యముల వెలిఁ బుచ్చు స్వభావము తనరార, రూపమొందిన విగ్రహమో యన, వేదగాన మొనరించుచు, శరీరకాంతి వెలయుచుండ, గంధర్వ విద్యాకోవిదుండై, కలిబాహ్యుండై, దేవగంధర్వలోకముల నాదివక్తయనఁ బ్రఖ్యాతిని వహించుచు, నిష్ప్రమాన తేజమునఁ దగు నారదముని పరమాత్మలోకంబునకుం బోయి దేవసభా

మధ్యభాగమున నవ్యయుండై యలరారు శ్రీమహావిష్ణువుం గాంచి యిట్లు విన్నవించెను.

ఓభగవంతా! నారాయణమూర్తీ! దేవతాకృతాంశావతరణము న్యాయమని నాకుఁ దోఁపకున్నది అది సర్వపృథ్వీపాలకవినాశార్థము చేయఁబడినది ఇది యెంతయు నకారణము పృథ్వియందుఁగల క్షత్రియసంతానము నీయందుండును నృనారాయణయుక్తమగు నిది క్షయార్థమయ్యె నని నాకుం దోఁచెడు సర్వమెఱిఁగిన నీచే నిట్లు చేయఁబడుట యుక్తమగు పనికాదు. ఒక్కభూదేవికొఱకింతటి దారుణకృత్య మొనర్చుట సమంజసమనఁ దగునా నీవు చతుష్షంతులకు నేత్రప్రాయుఁడవు జన్మించువారలలో శ్లాఘ్యుఁడవు యోగులలో శ్రేష్ఠుఁడవు గతిమంతులకు గతివి భూతలంబున నిండి దేవతాంశభవులుండఁ గాంచియు సర్వేశ్వరుఁడ వగు నీవు భూదేవికి సాయము చేయుపొంటె నేల యవతరింపవు? ఈదేవాంశములు నీచే సనాథములు త్వన్మయములు త్వత్పరాయణములు జగమున నేవో కార్యములఁజేయఁబూని సంచరించుచున్నవి ఈవిధముం గాంచియే నే నీ దేవసభాదర్శనము చేయవచ్చితిని నిన్నుఁ బ్రోత్సహించుటయే నాపని ఏల యీ పని నీకందువా? కారణమును జెప్పెద నవధరింపుము

మధురాపురవృత్తాంతము.

పూర్వము తారకాసురసంగ్రామము పొసఁగిన తఱి నీచేఁ జంపఁబడిన రాక్షసులు భూతలంబునం బుట్టిరి వారిగతి

యెట్టిదో వినుము భూలోకమున మధురాపురమనునది యొకఁడుగలదు యమునాతీరమున నది యలరు జనపదస్ఫీతమై యుండు అద్దానియందు మధునామకమహాసురుండుండెను. ఆతఁడు దుర్జయుండై సాటిలేక సర్వభూతభయంకరుండై మహాబలసమన్వితుండై యుండెను ఆరాక్షసునకుఁ బ్రియమై మహాపాదపసమూహసంకులంబై, భయంకరదర్శనంబై మధువనంబ్రఖ్యాతిగాంచినవన మొక్కండుండెను ఆదనుజునికుమారుఁడు లవణనామకుండు గలఁడు తండ్రినిమించిన బలపరాక్రమవంతుఁడు

¹ ఆమధువనమున నాదానవుఁడు వేడుకఁగ్రీడించుచు దేవదానవులఁ బాఱఁదోలుచుఁ దనకు నెదురులేకయుండెను ఆకాలమున నయోధ్యాపురమున దశరథపుత్త్రుఁడగు శ్రీరాముఁడు కోసలరాజ్యమును బాలించుచుండెను ఆమహాపురుషుఁడు రాక్షసభయావహుండై ధర్మజ్ఞుఁడై ప్రజారంజకుఁడై యుండఁగా నావార్త నాలించి యాదానవుండు రామునిసన్నిధికి దూతనంపెను ఆదూతయుఁ బరుషవాది ఆవార్తయిట్టిది రామా! నేను నీవుండు దేశమునకు సమీపమున నున్నవాఁడను కాన నీకుం బగవాఁడనే లోకమున రాజులు బలదర్పితుని సామంతరాజునుగా నంగీకరింపరు. ప్రజాహితమును గోరి న్యాయమార్గావలంబియగు రాజు జనపదసంకులంబగు

¹ ఈకథ శ్రీమద్రామాయణోత్తరకాండమునఁ జెప్పఁబడిన కథకు ఇంచుక విరుద్ధముగాఁ గనృట్టుచున్నట్లు తోఁచు కాని ముఖ్యాంశములందు భేదము కానరాదు కావున సంశయింపఁ బనియుండదు

రాజ్యమును వృద్ధిచేయఁగోరునెడల శత్రువుల జయింపవలయు. అభిషేకార్ద్రకేశుం డగు రాజు తొలుదొలుత నింద్రియములే జయింపవలయు వాని జయించిననే జయశాలి యనంబడు ఇంతియకాక సత్ప్రవర్తకుఁ డగువానికి, నందును రాజునకు, నీతిని బ్రజలకుపదేశించువానికి సముఁడగు గురువు లోకమున లేనేలేఁడు వ్యసనముల నేవగించుచు, ధర్మమధ్యస్థితుఁడై, ఫల జ్యేష్ఠుఁడునగు రాజచంద్రునకు సామంతరాజభయము లేదు కూడఁబుట్టినవియు, నిరంతర మభివృద్ధినొందుచుండు నవియు నగుచు మిత్రప్రియకరములు నగు నింద్రియాదులకు జిక్కనరాజేయధీరుఁ డనఁబడు రామా! నీవు స్త్రీవిషయమున లోలుఁడవై సమిత్రపుత్రబాంధవముగ రావణుం జంపితి ఇది న్యాయసమ్మతమని నేఁదలంపను మహాకుత్సితకర్మమని నా భావము ఇంతియగాదు వ్రతముపూని వనవాసమొనరించుచు, రాక్షసానీకమును జంపితివి ఇట్టికృత్యము సజ్జనసమ్మతమనఁ దగు పనికాదు అక్రోధము సజ్జనధర్మము అదియే సద్గతిని జూపును నీచర్యచే నాశ్రమవాసుల కపకీర్తి సంభవిల్లినది వ్రతచర్యాపరాయణుండవగు నీచే రావణుండు తెగి ధన్యుఁ డయ్యెను. స్త్రీనిమిత్తమగు యుద్ధము సద్గతిప్రదము కానేరదు జితేంద్రియుఁడు కాక దుర్బుద్ధియగు రావణుఁడు నీచేఁ జంపఁబడియెను నీవు యుద్ధశూరుఁడవేని నాతోఁ బోరు సల్పుము

ఈమాటలు లవణాసురుఁడు చెప్పినట్లే పరుషవాక్కు గల దూతపలికెను రామచంద్రుఁ డాలకించి సస్మితవక్త్రుఁడై

యిట్లు బదులుచెప్పెను రాజాజ్ఞాపాలకా! నీవు దూతకార్యము నిర్వహించితివి గాని నీచెప్పిన యీవాగ్జాలము కుత్సితమైనది నన్నుఁ గుత్సితకార్యతత్పరునిం జేసితివి నిన్ను సుస్థిరమతిగా భావించుకొంటివి ప్రభుగౌరవమున నిట్లు పల్కితివి నేను సన్మార్గ మూఢుఁడను రావణుఁడు నాచేఁ జంపఁబడియె నా భార్య వానిచే న్యాయముగనే హరింపఁబడియె కానిమ్ము ఇపుడేల యాగోడవ సత్పథస్థితులగు సజ్జనులు వాఙ్మాత్రమున నిందింపరు దూత చెయఁదగినకార్య మొనరించితివి ఇంకఁ బొమ్ము ఇచటఁ జాలసేపు నిలువకుము నావంటి ధీరు లాత్మ స్తుతిని జేసికొను నీచులతో యుద్ధమొనరింపరు ఇదిగో నా యనుజుఁడు శత్రుఘ్నుఁడు వచ్చి దురాత్ముఁడగు నీప్రభువు నకుఁ దృప్తి గల్గించును

అనిన దూతయు మధురాపురమున కరిగెను శత్రుఘ్నుఁడును బయనమై పోయెను అనుజుఁ డఁటగుతయణమున శ్రీరామచంద్రుఁడు నిర్భరానందమున నాశీర్వదించెను అతి వేగమ శత్రుఘ్నుఁడు మధురాపురముచేరి వనాంతమున యుద్ధాభిలాష మించ నివసించెను

లవణశత్రుఘ్నుల యుద్ధము

దూత యరిగి రాము నాశయముఁ దెలుప వాఁడు మండిపడి యుద్ధాభిముఖుండై మధువనముచెంత కరిగెను ఆయుద్ధము భయంకరమై దానవామర్త్యసంగ్రామమును మించెను లవణాసురశత్రుఘ్ను లన్యోన్యబాణజాలంబుల క్షత

గాత్రులగుచు గెలుపోటములు లేక పోరాడిరి ఆయాసము గాని విసుగుగాని వారికిం గలుగదయ్యెను ఒకనాటి యుద్ధమున నాదానవుఁడు శూలవిరహితుఁడై శత్రుఘ్ను బాణక్షతుఁడై హీనసత్త్వుఁ డయ్యెను విధివశమున నాదిన మాతఁడు శూలాయుధమును గొనిపోఁ డయ్యె అంత లవణుఁడు డస్సియుఁ దనమహాంకుశాయుధమును వైచి శత్రువును బడ నేయ నాసఁగొనియె అది యట్టియాయుధమే కాని విధివశమున నది లక్ష్మణానుజుని జంపఁజాలదు ఆయాయుధమును జేనంది లక్ష్మణుని తమ్మునిం జంప దగ్గఱకేగెను శత్రుఘ్నుఁడు బంగరుకుసుమముల నలంకృతమగు ఖడ్గమును జేనంది చెంతకరుదెంచు లవణుని శిరసు ఖండించెను

ఇట్లు లవణాసురుంజంపి యాసుమిత్ర కడపటికొడుకా ఖడ్గముననే యాభయంకరారణ్యమును ఛేదించెను ఆవనభాగమున నగరమును నిర్మించి సౌమిత్రి యందుండెను ఆనగరము మధువనమున నిర్మింపఁబడుట మధురానగరమనఁ బ్రఖ్యాతి నొందెను ఆనగరము హృష్టపుష్టజనాకులమై సకలపరికరసంయుతమై రాజనివాసార్హమై యుండెను అది యమునాతీరమం దుండుట బరమపావనమై జగద్విఖ్యాతిం గాంచెను

శ్రీహరీ! కొంతకాలమున కానగరమును శూరసేనుఁడను రాజు పాలించెను భోజకులోద్వహుఁడగు నుగ్రసేనుఁడు మహాసేనతుల్యపరాక్రముఁ డౌట జగద్విదితుఁడై యాపురము నాక్రమించెను. మహాభావా! తారకాసురసంగ్రామమున నీచేఁ జంపఁబడిన దానవేంద్రుఁడు కాలనేమియే

యాయుగ్రసేనునకుం బుత్రుఁడై కంసనామమున నుదయించెను భోజవంశవివర్ధనుఁడై బలపరాక్రమముల సాటిలేక యా కంసుఁడు రాజచక్రభయంకరుఁడై, సర్వభూతములఁ దనవశమున నుంచుకొనుచు, నున్నవాఁడు దారుణాభినివేశము చేతను భయప్రదాంతరాత్మ చేతను, జనుల కగమ్యుఁడై రాజధర్మాభిరతుఁడు కాక ఆత్మపక్షమునకై సుఖావహుఁడు కాక, స్వరాజ్యమునైనను న్యాయరీతిఁ బాలింపక, ప్రచండుఁడై ప్రజలఁబీడించి పన్నుఁగొనుచు, నున్నవాఁడు. నీచేత యుద్ధమునఁ జంపఁ బడిన కాలనేమియంశమునుండి జన్మించి యాసురాక్రాంతరాత్మ గలిగి లోకములఁ బీడించుచున్నవాఁడు ఆతనిసోదరుఁడు కేశియనువాఁడు ఆతఁడే పూర్వము హయగ్రీవుఁడను రాక్షసుఁడు వాఁడు సింహబలుఁడై బృందావనమున నొంటరిగ నున్నవాఁడు సదా వాఁడు మనుజమాంసములనే నమలుచుండును బలిపుత్రుఁడగు నరిష్టుండు వృషభరూపధారియై పుష్టకకుద్విరాజితుండై గోకులాంతకుఁడై యున్నవాఁడు వాఁడు కామరూపి మహాసురుఁడు దితిపుత్రుఁడగు నరిష్టనామకుఁడు దానవశ్రేష్ఠుఁడై కుంజరత్వము నొంది కంసవాహనమై యున్నవాఁడు లంబాసురుఁడు పరాక్రమమున సాటిలేక విఱ్ఱవీఁగుచుఁ బ్రలంబనామమున భాండీరవటము నాశ్రయించి యున్నవాఁడు ఖరాసురుఁడనఁ బ్రఖ్యాతినొందియున్న రాక్షసుఁడే యిపుడు ధేనుకాఖ్యనొప్పుచు భయంకరతాళవనము నాశ్రయించి ప్రజలఁ బీడించుచున్నవాఁడు వారాహకిశోరనామధారులగు నసురులు మహాబలవిక్రమసంపన్నులు

యుద్ధరంగాభిలాషు లిపుడు చాణూరముష్టికు లన నవతరిం చిరి ఓదానవాంతకా! మయతారకులను మహాదానవు లిర్వురు భూపుత్త్రుఁడగు నరకాసురుఁడుండు ప్రాగ్జ్యోతిషపురమున విఱ్ఱ వీఁగుచున్నవారు మహానుభావా! శ్రీవిష్ణూ! ఈరాక్షసులెల్ల నీచేఁ జంపఁబడియు, నవమానింపఁబడియు మానవరూపము లెత్తి యిపుడు మానవుల సకలవిధముల బాధించుచున్న వారు ఈపేర్కొనఁబడినవారెల్ల నీకథావిముఖులు భగవ ద్భక్తులఁ ద్రుంచువారు వీరు నీయనుగ్రహమున మృతినొం దింపఁబడుదురేని స్వర్గము నిలుచును ప్రపంచము సుఖపడును. సాగరములు వర్ధిల్లును నీవూరకున్న నింకొక్కరీకార్యము నిర్వహింపఁజాలరు దుర్వృత్తుఁడైనను నీచేఁ దెగి పుణ్యలో కమునొందును నీవీసమయమున నౌదాసీన్యము వహించిన జనులకుఁ బుణ్యగతులే లేవు పాపమతులచేఁ బీడితులయి పాపకార్యతత్పరులచేఁ బ్రోత్సాహితు లగుచున్నవారు

కాఁబట్టి యోమహాత్మా! పురాణపురుషా! నావెంట రమ్ము. భూలోకమునకుం బోవుదము దానవనిర్మూలనార్థ మీ శరీరము నుపసంహరించి మానవత్వమొందుము నీయవ్యక్త మూర్తులు దేవతలచే నెఱుంగఁ దగునే దేవత లేభూమియం దవతరించియున్నవారు నీవవతరించినఁ గంసుఁడు నశించు నెందులకై వాఁడు భూతలమున నవతరించెనో ఆఫలము నీవవతరించిన నొనఁగూడును భారతమున నీవెకార్యగురువవు లోకచక్షుస్సు నీవే నీవే పరమగతివి కాన వేవేగ భూలోక

మునకు రమ్ము రాక్షసులం జించి చెండాడుము అని నారద మునిప్రార్థించి యూరకుండెను

శ్రీవిష్ణువు నారదమునికి సమాధానము చెప్పుట

శ్రీమహావిష్ణువు లోకహితార్థ మిట్లు నారదముని వచింప నాలకించి తాఁ బరమేశ్వరుండగుట సర్వ మెఱుంగుఁ గాన నేయుత్తర మిడిన నమ్మునిసందియములు తొలంగునో యారీతి నూహించి యిట్లు బదులుచెప్పెను నారదమునీంద్రా! లోకహితమే ప్రధానమని భావించి నీచేసిన ప్రశ్నమునకు, నన్నుఁ బురికొల్పినందులకుఁ బరమానంద మొందితిని రక్క సులు నాయందు ద్వేషమూని భూతలంబున వివిధరూపముల నవతరించి మద్భక్తులగు సజ్జనుల బాధించుచుండుట నేనెఱుంగు దును ఉగ్రసేనతనయుఁడగు కంసు నెఱుంగుదు తురగరూప ధారియగు కేశిని, కువలయాపీడ నామకమహాగజమును, చాణూరముష్టికు లనఁబడు మల్లులను, వృషభరూపమును దాల్చిన యరిష్టదానవుని, ప్రలంబుఁ డనుపేర నవతరించిన ఖరుని, బలిపుత్రికయగు పూతనను, వినతాతనయుఁడగు గరు త్మంతుని సాధ్వసమున యమునానదీహ్రదమును జేరియున్న మహాక్రూరుని గాళియుని, సకలరాజశిరస్థితుఁడై సాటిలేక విలసిల్లు జరాసంధుని, ప్రాగ్జ్యోతిషనగరంబున నున్న నరకుని జక్కఁగా నెఱుంగుదును కుమారునిం దిరస్కరించు పౌరుష

---

* ఇది హరివంశపర్వము ౫౩-వ అధ్యాయమునుండి గ్రహింపఁ బడినది.

మున నలరారుచు మనుజలోకంబున శోణితనగరంబున నవత రించి బాహుసహస్ర విరాజితుఁడై దేవతల లెక్కఁగొనని బాణాసురుని, జక్కఁగా నెఱుంగుదు భూదేవి మహాభారార్తి పీడితయై నాయవతారమున కెదురుచూచుచుండుటయుఁ దెలియుదును ఏయుపాయము పన్నిన నీరాజు లాహవ మొన రించిన బలవాహనులై మరణింతురో యాపద్ధతి నూహిం చియే యున్నాఁడను దేవతల కష్టములు తొలఁగు నుపాయ మూహించితిని నేఁజేయఁదగిన కార్య మింకేదియనియు నాలో చించితిని మది కదియు సరిపడియే యున్నది పృథ్విని మనుజ రూపమునఁ బుట్టవలయుననియే సిద్ధాంతము చేసికొనియున్నాఁ డను ఏయేయుపాయములచేఁ గంసాదుల వధింపనగునో యాయుపాయము లన్నియు నాలోచింపఁబడియే యున్నవి యోగమాయంగొని యాయాయిగతుల నాయాయసురుల వధించెదను దేవతారిపులవధించి దేవతలకష్టములం బాపె దను ప్రపంచమున నిజనిజాంశముల సురగంధర్వముని ప్రభృతు లవతరించుట నాయాజ్ఞచేతనే యని తెలియఁదగు ఈకార్య మిట్లిట్లు చేయఁదగు నని ముందే నిశ్చయించుకొని యున్నవాఁడ నారదా! నేనేదేశమున నేవేషమున నుండ వలయునో ఆవిధము బ్రహ్మదేవుఁడే నిశ్చయింపవలయును.

ఒక్కమాఱు నేను బితామహుం బిలిపించి పంకజాస నా! ఈభూభార మాప నేదేశమున నెట్టివేషమున నేనుండ వలయు ఏరీతి నాదానవులఁ జంపవలయు ఆవిధము తెల్పుము.

నీ వెట్లుగోరిన నట్లే యొనరించెద నని బ్రహ్మనడిగితిని నా ప్రశ్నములు విని బ్రహ్మయు నిట్లు బదులుచెప్పెను నారాయణా! జగదీశ్వరా! నేసిద్ధాంతము చేసికొని విన్నవింపఁ దలంచిన విషయమును వినుము నిన్నుఁ గన్నకొడుకుగా భావింపఁదగు పుణ్యాత్ము రా లెవరో, నిన్ను వంశకర్తగాఁ బడయఁగల తండ్రి యెవ్వఁడో, నానిర్ణయము నెఱింగించెద పవిత్రయాదవవంశమున నసురు లెందఱో యవతరించిరి వారి నున్మూలించి సద్వంశంబుగా దాని నొనరింపవలయును స్థిరకీర్తిమంతముగా దానిఁ జేయవలయు ఆపద్ధతి నేజెప్పినట్లు చేయఁదగునని వేఁడెదను

మహానుభావా! కరుణాసింధూ! జగదుద్ధారకా! పూర్వము కశ్యపమహర్షికి, వరుణునకు వివాదము గల్గెను ఎట్లనఁ గశ్యపముని వరుణదేవుని యజ్ఞధేనువులఁ గాంచి యివి సమృద్ధిగాఁ బాలు పిదుకఁగలవు అని తలంచి వాని నపహరించెను ఆమునికి అదితియు సురభియు నను నిర్వురుభార్యలు గలరు ఆగోవుల నాభార్యలకు నిచ్చెను వరుణుం డడిగిన నీ నొల్లఁడయ్యె అంత వరుణుఁడు నాచెంతకరుదెంచి నమస్కరించి పితామహా నా యజ్ఞధేనువులఁ గస్యపముని హరించెను.

---

* ఈకథ యింతకుముందు దేవీభాగవతమునుండి యెత్తి వ్రాయఁబడినదియే కొంచెము మార్పుగలదు. కాన సంగ్రహించి యిట వ్రాయఁబడినదని పాఠకు లూహించి మన్నింతురుగాక ఇంతియగాక యాకథయందు విశేషాంశములు గలవు. గోరక్షణము ప్రధానకృత్యమని చెప్పఁబడినది. అద్ది ముఖ్యముగాఁ దెలిసికొనఁదగియుండుఁ గాన మరల నిట వ్రాయఁబడినది.

వా రొనరించు యజ్ఞకార్యము పూర్తినొందువరకు నూరకుండి యడిగితిని ఈనొల్లఁడయ్యె అదితియు సురభియు నను భార్యల యనుమతిచే నూరకున్నవాఁడు ఆ ధేనువులు కామముల బిదుకునవి అక్షయ పయోవంతంబులు దివ్యములు నాల్గు సాగరములుఁ దిరిగి స్వతేజోరక్షితములై యిల్లు చేరుచుండినవి ఈ కశ్యపుఁడు తప్ప వాని నెవ్వఁడు హరించును? ఇంతియ గాదు దేవామృతోపమాన మగుపాలను అక్షయముగఁ గురిపించును అట్టి నాగోవుల హరించువాఁడు ప్రభువుగాని, గురువుగాని యితరుఁ డెవ్వఁడుగాని నీచే శిక్షింపఁ బడఁదగు కార్యజ్ఞులుకాని మూర్ఖులకొఱకే దండవిద్య సృజింపఁబడినది నీకంటె ధర్మరక్షకు లెవరుగలరు? ఏది యెట్లుగావలయునో యది యట్లుగావలయుఁగదా! కర్తవ్య మొనరింపుము నా గోవుల నాకిప్పింపుము ఆవల సముద్రమునుం బ్రవేశింతు అదిగదా నాగృహము ఏ ధేనువు లాత్మదేవతలో, ఏవి అక్షయ ధనమో, అట్టివి నీచే రక్షింపఁబడు ప్రపంచమున నుత్తమజంతువు లగుటయగాక బ్రాహ్మణశబ్దమునకంటె ముందుఁ జెప్పఁబడినవి గోబ్రాహ్మణపదము లోకవిదితము గదా!

* తొలుదొలుత గోవుల రక్షింపఁదగు అవి రక్షింపఁబడి ద్విజుల రక్షించు గోబ్రాహ్మణులరక్షింప వారు జగమును

---

* త్రా తవ్యాః ప్రథమంగావః స్త్రాతా స్త్రాయంతి తా ద్విజాన్, గోబ్రాహ్మణ పరిత్రాణే పరిత్రాతం జగద్భవేత్. అని మూ. హరివంశే. ౫౫ అ. ౩౧ శ్లో.

గాపాడుదురు అని యిట్లు వరుణుఁడు దీనాననుఁడై వేఁడెను అచ్యుతా! నేనును జక్కఁగా నాలోచించి దాని తత్త్వ మెఱింగి కశ్యపమునికి శాపమొసంగితి ఏయంశమున గోవు లపహరింపఁబడినవో యాకారణమున నమ్ముని మర్త్యలోక మున గోపత్వమొందెను ఆయన యిరువురుభార్యలు భర్తతోఁ గూడి గోపికలై జనించిరి కశ్యపాంశజనితుఁడై కశ్యపసమా నుఁడై వసుదేవుఁడనఁ బ్రఖ్యాతినొంది గోకులమున నున్న వాఁడు మధురాపురమునకు సమీప భూభాగమందు గోవర్ధన పర్వతము గలదు ఆపర్వతము చెంత నందవ్రజమున భార్యలం గూడి యతఁ డున్నవాఁడు. కంసునకుఁ గప్ప మిచ్చుచుండు వాఁడు అదితియు సురభియు నను నీయిరువురు కశ్యపముని భార్యలు గోపకులమునంబుట్టి దేవకియనియు, రోహిణియనియు విఖ్యాతింగాంచి వసుదేవునకుం బ్రియపత్నులై యున్నవారు అదితియే దేవకి సురభియే రోహిణి ఆవసుదేవకుటుంబమున నీవు జన్మించి గోపాలశిశులక్షణలక్షితుఁడవై వర్ధిల్లవలయు త్రివిక్రమావతారమున నీవు వారికిం బుత్త్రుండవుకదా యోగ మాయచేఁ గప్పఁబడినట్లు నటించుచు నవతరించి ప్రవర్తిం పుము అవతరించిన నిన్ను దేవతలు జయాశీర్వచనముల నల రింతురుగాక * నీయాత్మచే నాత్మను గల్పించి భూతలమున

---

* ఆత్మాన మాత్మ నా హిత్వ మవతార్య మహీతలే, దేవకీం రోహి ణీం చైవ గర్భాభ్యాం పరితోషయ. హరివంశే ౫౫ అ. ౪౨ శ్లో. దీనిచే బలరామకృష్ణుల కభేద మని తెలిసికొనఁదగినది.

దేవకీరోహిణీగర్భములఁ బరితోషము నొందఁజేయుము గోపకన్యాసహస్రములు నిన్నుఁగోరి యవతరించినవి అట్టి వేన వేలగోపికలను సంతోషింపఁజేయుచు విహరింపుము రక్షకుఁడ వగు నీచుట్టు ఆ గోవులు తిరుగుచుండఁ గలవు వనమాలా పరిభూషితం బగు నీ దివ్యదేహమును ధన్యులగుమానవులు చూడఁగలరు ఓ మహాత్మా! * పంకజాక్షా! నీవు బాలుఁ డవై చరింప లోకమంతయు బాలత్వ మొందఁగలదు పుండ రీకనయనా! † నీభక్తులందఱు నీచిత్తవశానుగులై గోపాల కులై గోవులరక్షింప సహాయభూతులై నిరంతరము నిన్ను సేవించుచుండఁగలరు వనములకు గోవులందోలుచు, గోష్ఠము లందు గోవులఁ దిరుగఁజేయుచు, యమునాజలంబుల నాగోవు లను గడుగుచు నీయం దాగోపకు లాసక్తిగలవారై యుం దురు వసుదేవుని జీవితము నీయవతారమున సుజీవితమగును నీవు తండ్రీ యని పిలువ నతఁడు నిన్నుఁ గుమారా యని పిలువఁగలఁడు కశ్యపమునికిం దప్ప నీవెవనికిఁ బుత్త్రుఁడవగు దువు? అదితితప్ప నిన్నెయింతి ధరింపఁగలదు? నీమాయఁ గాని విజయముకొఱకు భూమి నవతరింపుము. ఓ మధు సూదనా! మేము మామాగృహంబులకుం బోదుము

---

* విష్ణో పద్మపలాశాక్ష గోపాలవసతిం గతే, బాలే త్వయి మహా బాహో లోకో బాలత్వమేష్యతి. అని మూ. ౪౪ శ్లో.

† త్వ ద్భక్తాః పుండరీకాక్ష తవచిత్తవశానుగాః, గోషు గోపా భవిష్యంతి సహాయా స్సతతం తవ. వనేచారయతో గాశ్చ గోష్ఠేషు పరిధా వతః, మజ్జతో యమునాయాంచ రతిం ప్రాప్స్యంతి తే త్వయి. ౪౫ శ్లో.

జనమేజయా! బ్రహ్మ యిట్లు పలుకఁగా మధుసూదనుఁ డాలించి దేవతలఁ దమతమనివాసములకుఁ బోవంబనిచి పాల సముద్రమునకు నుత్తరభాగమం దున్న స్వాలయమునకుం బోయెను అంత విష్ణువు వసుదేవనందనుండు తానగుట కాలో చించి చేయఁదగినకృత్యము లివిగదా యని తలపోసికొనుచు జగతీతలంబున నవతరింప సిద్ధపడియెను అని వైశంపాయన ముని తెల్పి తరువాతి కథఁ జెప్పఁబూనెను

పాఠకమహాశయులారా! నారదముని ప్రశ్నము భగ వంతుఁ డందులకుఁ జెప్పిన సమాధానమును వింటిరిగదా ఈకథనుండి కొన్ని రహస్యవిషయములు తెలియఁదగియున్నవి శ్రీవిష్ణుభక్తులందఱు గోపాలవేషముఁ దాల్చి భగవంతుని సేవింతురనుట దీనివలనఁ దెల్లమాయె అనఁగా లోకోపకార మునకై భగవంతుఁ డవతరించుచో, తద్విరహము నోర్వఁజా లక భక్తులందఱు భగవంతుని సేవింప నవతరించి భగవదవతా రానుగుణరూపములం దాల్చి యాయనను సేవించుచుందురు శ్రీకృష్ణావతారమున గోపాలవేషములం దాల్చి శ్రీకృష్ణునిం గూడి యాడుకొనువారును, ఆదివ్యమూర్తిఁ గన్నులార సంద ర్శించుచుఁ దృప్తినొందువారును, ఆపరమేశ్వరుని తత్త్వ మె ఱింగి యుపాసించువారునై కాలముఁగడపిరి గొల్లలతో శ్రీ కృష్ణుఁ డాడుకొనెనన్నమాటలోని రహస్యార్థ మిదియే. లోకు లకు గుణపాఠముఁ జెప్పఁబూని భగవంతుఁ డాడుచుఁబాడుచు వివిధవినోదములఁ గాలముఁబుచ్చుచుఁ దనతత్త్వమెఱింగిన

వారికి ముక్తినొసంగుచు, నెఱుంగఁదగినవారలకుఁ దదుచితరీతి బోధించుచు, నందుల కర్హులుగానివారలకు నేయేమార్గములు ప్రదర్శింపఁదగునో ఆమార్గముల నీతి నుపదేశించుచు, నందులకుంగూడ నర్హులుగాని కేవలపామరులకుఁ దన సాంగత్యబలముచే నించుక తెల్వీని బ్రసాదించుచు, దుష్టులశిక్షించుచు, దానిచే నితరులకు దుష్టమార్గము నవలంబింపరాదనుపారము నేర్పుచుఁ దన వచ్చినపనిని బూర్తినొందించి స్వరూపమును దాల్చు ఇదియే యవతారములకు ఫలము అట్టు లిప్పట్టునఁ దన్ను విడువనొల్లని గోలోకవాసుల భూలోకమున నవతరింప ననుమతి నిడియె రాధాదులకు శాపఫలము లనుభవింపక తప్ప దని తనకంటె ముందుగ నవతరింపఁబోవ నాజ్ఞనొసంగెను. మహర్షులు దేవతలు తన్ను ధర్మరక్షణమునకుం బురికొలుపునంత వనుక నూరకుండెను ఆధిపత్యగర్వము, తపోగర్వము గలుగ మేమీపాటికార్యములఁ జేయఁజాలమా యని గర్వింతురేమో యని యూహించి వారు మొఱ్ఱపెట్టుచు, నీకార్యము మాచేతఁగాదు విభూ! నీవవతరించి మమ్ముఁ గాపాడుమా యని ప్రార్థింపఁ దా నందుల కంగీకరించినట్లు నటించి గర్వము తగ్గినదని యెఱింగి వారి దీనాలాపములఁ దా నాలకించి యవతరించునట్లు నటించెను నారదముని తనకు మార్గము చూపఁ దద్గర్వము నడంచుటకుఁగాబోలు సమస్తము నేనెఱుంగుదు నని హెచ్చరించెను దుష్టుల హింసించుపని నాయది యని యభయమొసంగెను దీనిచే నేయేకార్యము లెవ్వ

రెవ్వ రెంతెంతమాత్రము చేయఁదగునో యావిషయము
తెలిసి దాని నెఱుంగుటయే మనుష్యుని కర్తవ్యము

ఇంతమంది దుష్టులు చెలరేఁగి బాధించునంతదనుక భగ
వంతుఁ డేల యుపేక్షింపవలయు? అన్న ప్రశ్నము రావచ్చును
అట్లుచేయుటయే భగవంతుని కర్తవ్యము స్వశక్తియుండు
దాఁకఁ దన్నుఁ గాపాడుకొనుటకుఁ బ్రతిమానవుఁడు ప్రయ
త్నింపవలయు సకలవిధశక్తుల నుపయోగించి యెట్లును
సాధ్యముకానిచో నపుడు పరులసాయము కోరవలయునేకాని
తాను బాటుపడక సదా పరులసహాయ మపేక్షింపరాదని మను
జులకు గుణపాఠము నేర్పుట భగవంతునిపని ఇంతియకాదు
పుణ్యపాపములకుంగూడఁ బరిణామకాల మున్నయది ఆ
కాలము వచ్చినఁగాని ఫలముగలుగదు పాపముగూడఁ బుణ్య
విరహితమై యుండదు పుణ్యముకూడ దానితోనుండును
పాప మేకాలమునఁ బుణ్యమునడంచి తా నతిశయించునో
యపుడు దాని నశింపఁజేయ భగవంతుఁడు ప్రయత్నించును
లోకమునఁ బాపాత్ములనఁబడువారెల్లఁ బాపాత్ములు గారు
పుణ్యముకూడ వారియందుండును అది ప్రధానము కాక
యుండును గాన మనము దానిని లెక్కింపము ఎపుడు దేవతా
భక్తి, భూతదయ, పరోపకారతత్పరత్వము మానవునియందుఁ
జాలభాగమునశించునో అపుడు వానినిరూపుమాపభగవంతుఁ
డంగీకరించును అట్టిస్థితిలో వానినివెంటనే చంపఁబూనక యిం
చుక యాలసించును ఇంకను వానియందుఁ బాపమే హెచ్చు

నని తోఁచెనేని వానిని రూపుమాపును తా నవతరింప నవస రము లేదేని భక్తులగు సాధువులవలన శాపము గలుగునట్లు చేసియో, ప్రబలు లగు రాజులవలన మృతినిగల్పించియో కార్య మునుదీర్చును అట్టికార్యములచేఁ గార్యము నెఱవేఱదని తోఁచెనేని తానే యవతరించును కావుననే భగవదవతార ముల సంఖ్య కొలఁదిగ నున్నయది ప్రతికార్యమునకుఁ దానే పూనుకొన్న లాభము లోకులకు లేదని యామహాత్ముఁ డెఱుం గఁడా? ప్రతిప్రాణియు భగవద్దత్తమగు స్వశక్తివలన స్వల్ప కార్యముల సాధింపవలయు కాని సాధించిన కార్యము స్వశక్తివలననే యని గర్వింపరాదు. కార్యముచేయుట తన పనిగాని నెఱవేఱుట భగవదనుగ్రహముననే యని నిశ్చయిం పవలయు అంతియకాని భగవదనుగ్రహమున నేమి లాభ మని గర్వించెనా వాని జన్మమే వ్యర్థము అధోగతిపాలగును ఈనీతులన్నియు నీ కథనుండి వెలువడును.

ఇంతియగాక వేఱొక పరమరహస్యవిషయ మీరెండు గాథలనుండి తెలియఁదగును ఏమనఁగా ఖరాదిరాక్షసులు మాఱురూపముల నవతరించినట్లు నారదుఁడు భగవంతునితోఁ జెప్పినట్లు చదివితిరిగదా. శ్రీరామమూర్తిచే యుద్ధరంగమున మృతుఁడగు ఖరాసురుఁడు మరల నవతరించుట యేమి? యుద్ధ మరణమున, నందును శ్రీరామునిచేత మృతినొందిన ఖరునకు మోక్షము గలుగకపోయెనా? యన్న శంక గలుగకపోవునా రావణకుంభకర్ణులు మృతినొందుట. త్రేతాయుగాంత్యభాగ

మునఁగదా శిశుపాలాదుల నవతరించుట ద్వాపరయుగాంత్యో త్తమభాగమునఁ గదా ఈయవాంతర కాలము కొన్ని లక్షల సంవత్సరము లుండును ఈకాలమంతయు శాపఫల మనుభ వింపఁజూచు జయవిజయులు ఎందుండి గడపిరి? ఏరూపమున నుండిరి? అని మన మాలోచించునపుడు సమాధాన మంత సులభముగఁ దోఁపదు భగవంతునితో ద్వేషించి మూఁడుజన్మ ములలో నాశాపఫల మనుభవింతుము గాని భగవద్భక్తులమై ఏడుజన్మములవఱకు వైకుంఠము వీడియుండఁజాల మనుకొన్న జయవిజయులు త్రేతాయుగాంత్యభాగము మొదలు ద్వాపర యుగమంతయు నూరకుండిరని చెప్పుటయుఁగూడ నంత సర సముకాదని నాభావము అయిన సమాధాన మేమని యడిగిన నిది దీనికి సమాధానమని గ్రంథములనుండి చెప్పఁజాల కున్నాఁడను మఱేమి గతి? ఒక్కయూహ నామదికిఁ దట్టు చున్నది

ఒక్కపాపాత్ముఁ డుండిన భగవంతుఁ డవతరింప నవసరము లేదు ఆతనితోఁగూడ మృతినొందఁదగినవారు, లోకమున కపకారము చేయు నూహలుగలవారు పెక్కుమంది భూతల మునఁ బుట్టవలయును అట్టివారు భూమిఁ బ్రబలినఁగాని వారికిఁ బ్రభువై పుట్టు నవకాశ మీతనికి లేదు పెక్కుమంది యట్టి వారు ప్రబలుటయు, సాధుజనులకు వారివలనఁ బెక్కిడుమలు గలుగుటయు నను నీరెండుకార్యములు కలుగఁగా వివిధపాప ముల నొనరించినవాఁడు సమయ మిది కదా యని భావించి తానుం బుట్టును. ఈతని సాంగత్యమున నొక మహాపావము

గలుగును దానఁ జావఁదగిన పాపులెల్లఁ బౌరుషమునఁ బురి కొల్పఁబడుచు మృతినొందుదురు

ఈయూహ సిద్ధాంతమనియే నాభావము దీనిప్రకారము జయవిజయులు వైకుంఠమున భగవత్సేవాతత్పరులై యుండి అట్టికాలము రాఁగాఁ దమశాపఫల మనుభవింపఁ బుట్టువుం గాంతురు వారు నాయకులు కాఁగా వారిప్రాపున స్వల్పులందఱు చెలరేఁగుదురు వీరందఱికి భగవంతునిచేఁ జావు తప్పక కల్గును కావునఁ ద్రేతాయుగాంతమున వైకుంఠము చేరిన జయవిజయులు ద్వాపరయుగము చిట్టచివరివఱకు వైకుంఠమున నుండిరి తమశాప మనుభవించుటకు సమయము భూతలమున మహాపాపులు మిక్కిలి నిండియుండుటచే రాఁగా నిపు డాశాప మనుభవింతమని శిశుపాలాదిరూపముల నవతరించిరి ఖరాదులుకూడ నవతరించిరి సహాయసంపద కలుగఁగా శిష్టుల బాధించుకార్యము చక్కఁగా సాగఁజొచ్చెను ధర్మధ్వంసనము చేయఁబడుచుండెను అపుడు శ్రీకృష్ణ పరమాత్మ యవతరించెను వారి వధించి పరమపవిత్రులను జేసెను. అను నీసిద్ధాంతము పైనవ్రాసిన నాయూహ వాస్తవమైనచో నిల్చును ఇతర ప్రమాణములు నా యీయూహకు విరుద్ధముగ నుండెనా యిది నిలువఁజాలదు నిలుపలేదే యను చింత నాకును లేదు అట్టి ప్రమాణవాక్యములకొఱకే నాచిత్తము వేచియున్నది

ఏది యెట్లున్నను బాపము వృద్ధినొందినంగాని ధర్మము వృద్ధియగుట కవకాశము లేదు అల్పపాపము నడంపం గంకణముకట్టుకొనుట కెవరును బూనరు కాంబట్టి పాపము వృద్ధి కాంగా దాని నశింపంజేయ భగవంతుండో తద్భక్తులో పూనుదురు అది నశించిన నామమాత్రముగ నున్న ధర్మము చైతన్యస్థితికి వచ్చును భగవంతుండు తద్భక్తులుసదా ధర్మరక్షణ నిబద్ధులగుదురనుట నిర్బాధక సిద్ధాంతము

పాఠకులారా! కొలందిపంక్తులు వ్రాయుటచేం గథాసారము వదలునట్లు చేసి మీకు విసుంగును గల్పించినవాండనైతిని కాని నాభావ మదికాదు శ్రీకృష్ణగాథలన్నియు నీతిబాహ్యములు కానే కావనియు, నీతిపూర్ణములే యనియుం దెల్పుటకే యీనాప్రయత్నము తొలుదొలుత గోపికలనెవరు? అనునది తెలిసికొన్నచో శ్రీకృష్ణునియం దారోపింపంబడు జారత్వరూపాపకీర్తి తొలంగు శ్రీకృష్ణజన్మఖండము నుండి వ్రాయంబడిన కథల ననుసరించిన గోలోకమున నుండు శ్రీకృష్ణప్రియలని తేలినది ఇంకం గథను నడిపెదను సాధనములన్నియు సలవడిన మీంద నాటకము సాగునుగాని స్వల్పపరికరములచే సాగదు జగన్నాటకమును భగవంతుండే సర్వపరికరభూయిష్ఠుండై నడుపుచుండుట మన మెఱింగితిమికదా! ఇంకం గథాభాగమును జక్కంగా సాగించెదను మఱియొక్క విషయము చెప్పక తప్పదు శ్రీకృష్ణనామము భగవంతున కనాదిగా వచ్చిన దని ముందే చెప్పంబడినది గోలోకవాసి

యగు పరమేశ్వరునకు శ్రీకృష్ణనామము వైకుంఠవాసి యగు పరమేశ్వరునకు శ్రీవిష్ణునామము. శ్వేతద్వీపవాసియగు పరమేశ్వరునకు నారాయణనామము వర్తించుచుండు. ఈనామత్రయప్రతిపాద్యపరబ్రహ్మ మొక్కఁడే పెక్కునామములు గలమహాత్ముఁడు గదా విష్ణుమూర్తి

ఇఁక వాసుదేవనామ మెట్టిది? అన్నది యొక ప్రశ్నము. వసుదేవుని పుత్త్రుఁడగుట వచ్చినది యని కొందఱు వాదింపఁ జూతురేమో కాని యది యట్టిది కాదు ప్రాచీనకాలము నుండి పిలువఁబడునదియే వసుదేవుఁడనఁ గశ్యపముని యని తెల్పితిని దేవకీదేవి యదితి యని తెల్పితిని ఇంక వాసుదేవ నామమహిమమును దెలిపెదను అది తెలుపక కథలువ్రాయుట న్యాయము కాదని లేఖినియే నన్ను హెచ్చరించుచున్నది ఈ గ్రంథము శ్రీకృష్ణావతారతత్త్వము గదా! కాఁబట్టి వాసుదేవనామమహిమమును మీ రవశ్యము వినఁదగినది ప్రకృత కథకు సంబంధించినది కాదే యనకుఁడు వాసుదేవనామము శ్రీకృష్ణకథలయందే కానఁబడును గదా కావున నా యీ ప్రయత్నము అసంగతము కాక సుసంగతమే ఆర్యులార! ఇఁకఁ దన్మహిమమును భక్తిమై నాలకింపుఁడు ఆలకించి తన్నామమును వేదతుల్యమని నమ్ముఁడు నమ్మి జపింపుఁడు భగవంతుని నామము లొక్కొక్కటియు నొక్కొక్కఫలము నిచ్చుచుండును ఈవాసుదేవ నామమహిమమును వినినపిదప నెన్ని విషయములు తెలియఁగలవో ముందు వివరించెదను ఓపికమై వానిం బరింపుఁడు

* పురుషోత్తమ క్షేత్రమహిమము

పూర్వము మహామునులు మర్త్యలోకమునఁ బామర జనులు పెక్కుమంది యుండఁగలరు, గాన వారిఁ దరింపఁ జేయునుపాయ మెద్దియని యాలోచించి బ్రహ్మదేవునితో మాటలాడుచుండి పంకజాసనా! భగవత్క్షేత్రములయం దుత్త మోత్తమమగు పురుషోత్తమక్షేత్రమున శ్రీమహావిష్ణుప్రతిమ యేల లేకుండెను? ఇంద్రద్యుమ్నమహారాజు బలవాహనయు తుఁడై యచటికిం బోయి కృష్ణరాములను భద్రాదేవిని బ్రతిష్ఠ చేసెననుట కేమి హేతువు? ఈసంశయమును దీర్పుమా యని ప్రార్థించిరి. పరమేష్ఠియు నామహామును లేల ప్రశ్నించిరో యని యెఱింగి వారిప్రశ్నమునకు మిగుల సంతోషించి వారి సంశయములఁ దీర్పువాఁడై యిట్లు పలికెను

మునులారా! మీప్రశ్నము విని పరమానందభరితుండ నైతిని ఇది లోకోపకారక్షమము కాన నవశ్యము సమా ధానము చెప్పెద ఆలకింపుఁడు పూర్వము శ్రీమహాలక్ష్మి యిట్లే విష్ణువును బ్రశ్నించెను ఆపవిత్రకథను దెలిపిన మీసంశయ ములు తీఱును ధరాతలంబున నుత్తరభాగమున నెంతోదూర మున మేరుపర్వతము గలదుగదా! అది సకల తరువరములచే నిరుపమాన మగుచు, బంగరురంగునఁ జెలంగుచుఁ దనకు

* ఇది బ్రహ్మపురాణము నలువదిమూఁడవ యధ్యాయమునుండి గ్రహింపఁబడినది.

సాటిలేక యలరారుట యంద తెటింగినదియే కదా! ఆపర్వత
మున నొకశృంగాగ్రమున భగవంతుఁ డగు జగన్నాథుఁడు
శ్రీమహావిష్ణువు విలాసము మీఱ నివసించియుండెను ఆమహా
నుభావుం డవ్యయుండు కాన వాసుదేవాఖ్యఁ బరఁగు. ఆ
పురుషోత్తమునితోఁ గమలాలయ యగు లక్ష్మీదేవి లోకాను
గ్రహేచ్ఛఁ బూని వేడుకమై ఇట్లు ప్రశ్నించెను ఓప్రాణేశా!
జగన్నాయకా! పురుషోత్తమా! నామది నొకసంశయము
గలదు దానిందీర్ప నిన్నుఁదప్ప మఱెవ్వరి వేఁడుదు మనుష్య
లోక మతివిచిత్రముగ నున్నది కర్మభూమి యనంబరఁగు
అందు జన్మించుట పరిపక్వపూర్వపుణ్యముచేతనే యని చెప్పఁ
బడు కాని లోభమోహగ్రహగ్రస్తమైనది అది కామక్రోధ
మహార్ణవ మనఁదగి యున్నది అట్టి లోకమందుండు మను
ష్యులు ఈసంసారసాగరమునుండి తరించు నుపాయము గలదా
ఈశంకను నాయందలి విశ్వాసముచేఁ దీర్పవలయు అని
ప్రార్థించు శ్రీదేవిం జూచి పరమహర్షంబున నిట్లు పలికెను
ఓదేవీ! కమలాలయా! సుఖముగ సేవింపఁదగి సులభసాధ్యమై,
సత్ఫలమొసంగఁజాలి వెలయు క్షేత్రమొక్కండు కలదు. అది
పురుషోత్తమక్షేత్రమనం బ్రఖ్యాతము భూలోకమున దానిం
బోలు వేఱొండు క్షేత్రము లేదు. అందు బురుషోత్తమనామం
బున భగవంతుఁ డలరు ఆయనయే వాసుదేవుఁడు తన్నామస్మ
రణము సకలపాతకతూలదవానలము అందు నివసించిన గోపతి
నగు నన్ను దేవదానవమహర్షి ప్రభృతు లెఱుంగ యసుమా ఆక్షే

త్రము నాకుఁ బరమసమ్మతము దాని మహిమమును వినిపింతు లవధరింపుము

పూర్వము మహాప్రళయము గల్గెను సకల భూతకోటి నశించెను దేవదానవాదులుకూడఁ గనఁబడక పోయిరి. ఏపదార్థము దృశ్యముకాక యుండెను ఆతరుణమున జగద్గురువై, పరమాత్మ యనంబరఁగుచుఁ ద్రిమూర్తియై, జగత్కర్తయై, మహేశ్వరుఁడై వాసుదేవనామంబున వెలయు భగవంతుఁడు శ్రీహరి వెలుఁగుచుండెను ఆవాసుదేవుఁడే యోగనిద్రావిముక్తుఁడై లేచి నాభిపంకజమునుండి బ్రహ్మను సృజించెను ఆ శిశువు పద్మకేసరసంకాశ వర్ణుఁడై అవ్యయుం డననొప్పెను. ఆ బ్రహ్మ వాసుదేవుఁ డనుగ్రహింపఁ బంచభూతాత్మకసృష్టిని మెలమెల్లనఁ జేయ నారంభించెను స్థూలసూక్ష్మభూతములను మాత్రాయోనుల, స్థావరములఁ, జరముల నీనాల్గువిధము లగు భూతముల సృజించెను క్రమక్రమముగాఁ జరాచరభూతములు భూమి నిండెను.

ఆవల మరీచ్యాదిమహామునుల గంధర్వాదుల నవియివి యననేల నన్ని భూతముల వెలయఁజేసెను నదీనదములు పర్వతములు, కాననములు ధరనిండెను సకలభూతములు సృజింపఁబడియె అంత బ్రహ్మక్షత్రియ వైశ్య శూద్రజాతులు నాలుగింటిని, అంత్యజుల,మ్లేచ్ఛుల నిర్మించి కృతకృత్యుఁడయ్యెను ఆ పిదపఁ దనంతన లోకమువృద్ధియగు నుపాయ మేదియని యాలోచించి దక్షిణాంగమునఁ బురుషుని వామాంగమున స్త్రీవ్య

_త్తిని సృజించెను ఆమిధునమునుండియె నాటంగోలెఁ బ్రపంచ సృష్టి వెలయసాగినది ఈసృష్టిం గల జీవులకుఁ దరణోపాయ మేదని యూహించి వాసుదేవరూపమును ధ్యానించుచుం డెను ఇట్లు ధ్యానించినంతనే వేయినేత్రములు, వేయిపాద ములు, వేయిశీర్షములు తనరారఁ బురుషోత్తముఁడు పుండరి కాక్షుఁడు శ్రీవత్సచిహ్నాలోంఛనుఁడు సాక్షాత్కరించెను

బ్రహ్మయు ఆపురుషోత్తమునిం గాంచినంతనే లేచి సకల విధోపచారములఁ బూజించి స్తుతించెను అనుతులు నాకుం బ్రీతిజనకములు కాఁగా నే నిట్లంటిని పంకజాసనా! నన్నేల ధ్యానించితివి ఏమి నీకోరిక? అన విరించి యిట్లనియె వాసు దేవా! నిన్ను నేధ్యానించినది లోకహితార్థము మర్త్యలోక వాసులు పరిశుద్ధమతులు కారుగాన మోక్షద్వారము వారికి దుర్లభము స్వర్గద్వారమార్గములు యజ్ఞదానవ్రతములు, యోగసత్యతపశ్శ్రద్ధాతీర్థములు లోనగునవి ఇవి మనుష్యు లకు సుసాధ్యములు కావు వారు లోభాద్యుపహత చేత సులు కాన వీనినన్నింటిని వదలి యింకొకసాధనంబున్నం దెల్పుఁడు భూలోకమున నుత్కృష్టస్థానము గలిగినఁ దేట పఱుపుఁడు అది సర్వభక్తజనగమ్యము గావలయు

ఆమాటలు బ్రహ్మనోటినుండి వెడలఁగనే నామూర్తి యగు వాసుదేవుం డాదరంబున బ్రహ్మకిట్లనియె పరమేష్ఠీ! నీవు కోరినట్టి మహోత్తమక్షేత్రమును వచింతు వినుము అది వినిర్మలము. దుర్లభము సర్వక్షేత్రోత్తమము. సంసారసాగరోత్తారణ

డేల స్తోత్రమున నన్నలరించితివో దానికారణము చెప్పుమా యని ప్రశ్నించితిని యముఁడు భక్తిభరితుఁడై భగవంతా! సుప్రసిద్ధమైన యీపురుషోత్తమక్షేత్రమున ఇంద్రనీలసంకాశ ప్రతిమ సర్వకాలము వెలయుచుండును ఆప్రతిమను సేవించిన మానవులు నిష్పాపులై వైకుంఠమున కేగుచున్నారు కాన నావ్యాపారము సాగకున్నది నాయందనుగ్రహించి ఆ ప్రతిమ నుపసంహరింపుము అట్లు చేయనిచో యమలోకమే యుండవలదు దాన నేఫలము గలుగఁబోదు

అని పలుకు యమునిం గాంచి యాపలుకులు సముచితములుగనుండుటం జేసి ధర్మరాజా! నీ చెప్పినట్ల యీప్రతిమను ఇసుకచేఁ గప్పి కనఁబడకుండఁ జేసెద నీవ్యాపారము సాగకుండఁ జేయుట నాయాశయము కాదు అని యాతని నూఱడిల్లంజేసి యాప్రతిమను వల్లీవితతినాచ్ఛాదించితి ఆవల నిసుకచేఁ గప్పితి స్వర్గకాంక్షగల మనుజు లేరీతినైనను దానిఁ గనఁ జాలకుండ నొనరించితిని బంగారురంగుగల తీఁగెలచే దానిం గప్పి ధర్మరాజును స్వపురమునకుం బంపితి అని లక్ష్మీదేవితో విష్ణువు చెప్పినట్లు మునులతో విరించి వచియించి మునులారా! ఇంద్రనీలమణిప్రతిమ యిట్లంతర్ధానము నొందఁజేయఁబడఁగా నవ్వల నాక్షేత్రమున జరగిన వృత్తాంతమును లక్ష్మితో భగవంతుఁ డిట్లు చెప్పెను ఆవృత్తాంతమును వచియించెద సావధానులరై వినుండని బ్రహ్మయు మరల మునులతో నిట్లనియె

తరువాత లక్ష్మీదేవింజూచి నారాయణమూర్తి పద్మాదేవీ! నేనిట్టు లా ప్రతిమ నాచ్ఛాదించినపిదప నింద్రద్యుమ్న మహారాజచ్చటికి వచ్చి యాక్షేత్రమును దర్శించి దానిమహిమము నెఱింగి ప్రాసాదమును నిర్మించి యం దశ్వమేధము నొనరించి యొకనాఁ డొక్కయద్భుతావహాస్వప్నముం గాంచి తత్ఫలముగా లవణోదధితీరమున నొకదారువును దర్శించి వాసుదేవుని, శిల్పిని గాంచి యథావర్ణముగా నా ప్రతిమను నిర్మింపఁ జేసి దాని నాప్రాసాదమున స్థాపించుటయు, యాత్రాకాలమునఁ గల్పసంకీర్తన మొనరించుటయు, మార్కండేయమునిచరిత్రమును, శంకరస్థాపనమును, పంచతీర్థ మాహాత్మ్యంబును, శూలపాణి దర్శనంబును, వటవృక్ష దర్శనంబును, బలదేవకృష్ణ సుభద్రల దర్శనంబును, నరసింహ సందర్శనంబును, వ్యుష్టి సంకీర్తనంబును, అనంత వాసుదేవసందర్శనంబును, శ్వేతమాధవ మాహాత్మ్యంబును, స్వర్గద్వారదర్శనమును, సముద్రదర్శన స్నానతర్పణములను, సముద్రస్నాన మాహాత్మ్యమును, ఇంద్రద్యుమ్న చరిత్రమును, పంచతీర్థఫలంబును, శ్రీకృష్ణబలరామ స్థానములను, సర్వయాత్రాఫలమును, విష్ణులోక వర్ణనమును, భగవంతుఁడు చక్కఁగా ననువదించెను అని పరమేష్ఠి మునులతోఁ జెప్పెను

ఇంద్రద్యుమ్నుఁడు పురుషోత్తమక్షేత్రమును సందర్శించుట

* ఇట్లు పంకజాసనుండు పలుక మహర్షు లిట్లు ప్రశ్నించిరి 'పరమేష్ఠీ! కథాశేషమును వినఁగోరెదము ఇంద్రద్యుమ్న మహారాజు ఆ దివ్యక్షేత్రమును దర్శించి యే కార్య మొనరించెను ? ఆవృత్తాంతమును దెలుపుమా' యని వేఁడిరి బ్రహ్మాయు వారిప్రశ్నము నాలకించి సాదరముగా నిట్లు బదులు చెప్పెను 'మహాత్ములారా! వినుండు ఆరాజు క్షేత్రమును దర్శించిన కృత్యమును జక్కఁగాఁ దెలిపెద

ఒక్కనాఁడు పూర్వపుణ్యవశమున నింద్రద్యుమ్నమహారాజు పురుషోత్తమక్షేత్రమునకుం బోయి యందున్న రమణీయ స్థానముల దర్శించెను సరస్సులఁ దిలకించెను వింధ్యపాదవినిర్గతమై మహావేగముగాఁ బ్రవహించుచు వింధ్యాచలాఖ్య నలరుచు సకలపాపములఁ బోనడంచుచున్న మహానదిని గాంచెను దక్షిణసముద్రగామినియై గంగానదిం దిలకించు నామహానది మహానదియనం బ్రఖ్యాతి వహించెను ఆమహానది దక్షిణ సాగరకాంత దుహితృ శతశోభిని. ఆనదీచరముల కిరుప్రక్కలను సకల సస్యశోభితములయి మనోహరములగు గ్రామములు పిక్కటిల్లుచుండును అందు హృష్టపుష్టజనులు క్రిక్కిరిసియుం

---

* ఇది బ్రహ్మపురాణము ౪౪-వ అధ్యాయమునుండి సంగ్రహింపఁబడియె

దురు వారు సకలాభరణభూషితులయి సాటిలేక బ్రహ్మ క్షత్రియ వైశ్య శూద్రజాతులకుం జేరి స్వకులోచితధర్మముల వర్ధిల్లుచు, శాంతులయి, శుభలక్షణముల దేజరిల్లుచుందురు ఆ పుర గ్రామవాసులకుఁ దాంబూలచర్వణము మిక్కిలి ప్రియ కృత్యము పుష్పమాలలందాల్చుట వారి సహజకార్యము ఆ గ్రామములందలి వనితలు దేవకాంతలం గెలిచేయువారు గాన ప్రీతియలరఁ బాతివ్రత్యవిభూషితులై యలరారుచుందురు

ఇట్టి నరనారీసమాజుష్టమగు నాపురుషోత్తమక్షేత్రము నింద్రద్యుమ్నుఁడు పొడఁగాంచి దాని రామణీయ మద్భుత ప్రమోదమగ్నుం గావింపఁ బరిశుద్ధమనస్కుఁడై యిందే నివ సించి భక్తిమై భగవంతు నారాధించెదను. ఆతఁడె నాకు దిక్కు సనాతనుండై పరమపదప్రదాతయై సర్వేశ్వరుఁడయి యపరాజితుండై వెలయు శ్రీమహావిష్ణుని సేవించెదను మహో న్నతాకృతిం గల వటభూరుహ మిం దలరారెడు ఇది మానస తీర్థము ఇందు వెలయు శ్రీవాసుదేవప్రతిమ భగవంతునిచే సృష్టము గావింపఁబడియెనని వింటిని. ఇందు వేఱొకప్రతిమ గానరాదు సత్యపరాక్రముం డగుభగవంతుఁడు ప్రత్యక్ష మెట్లగునో అట్టిప్రయత్నము గావించెదను యజ్ఞదానతపో హోమధ్యానార్చనోపవాసముల విధివిధానమున నొనరించి భగవంతు నారాధించెదను అనన్యమతినై తదాసక్తహృద యుఁడనై శ్రీవిష్ణుదేవాలయమును గట్టింపఁ బ్రారంభించెదను

అని విచారించి దృఢమనస్కుఁడై తత్కార్యకరణబద్ధదీక్షుఁడయ్యెను

ఇంద్రద్యుమ్నుఁడు ప్రాసాదమునుగట్టించి పురుషోత్తమక్షేత్రమున నశ్వమేధ మొనరించుట

* మహామునులారా! ఇట్లు కృతనిశ్చయుఁడై యింద్రద్యుమ్నుఁడు ప్రాసాదనిర్మాణమున కారంభించి ఆ దేశమున నున్న జ్యోతిశ్శాస్త్రపారంగతుల దైవజ్ఞుల రావించి తదనుమతింగొని భూమినిశోధించి పరమప్రమోదాధీనమానసుండై ప్రారంభించెను అంత సకల వేదశాస్త్రసంపన్నులగుచు బ్రహ్మజ్ఞాననియతులగు బ్రాహ్మణులు, అమాత్యులు, వాస్తువిద్యావిశారదులగు భూసురులు, మహాకార్య మిది వదలక చేయవలయునని ప్రోత్సహించిరి శుభముహూర్తమును నిర్ణయించిరి తారాచంద్రబలములు లగ్నబలము లోనగు శాస్త్రోక్తపద్ధతులఁ బరిశీలించి సుముహూర్తమును నిర్ణయింప రాజులందుల కెంతయు నానందించి జయమంగళఘోషములు, మనోహరనానావాద్యధ్వనులు చెలంగుచుండ, వేదపఠననాదములు భావిశుభోదయముల సూచించుచుండఁ ప్రాసాదనిర్మాణమున కారంభించి పుష్పఫలలాజాక్షతలు గంధము లోనగు పరిమళద్రవ్యములతో భగవంతున కర్ఘ్యమిచ్చెను

* ఇదియుఁ బ్రహ్మపురాణము ౪౯-౫ యధ్యాయమునుండి సంగృహీతమని యెఱుంగునది.

అంత నింద్రద్యుమ్నమహారాజు కళింగదేశాధిపతి యగు శూరుని, ఉత్కలదేశాధీశుని, గోసలాధీశ్వరుని రావించి ప్రియమాటల నిట్లు పలికెను రాజోత్తములారా! మీరు సహామాత్యులయి, శిలాశాస్త్రవేత్తలగుశిల్పిజనులం గూడి నానాకందరసుందరంబై కన్నులపండువుగా నున్న వింధ్యాచలం బునకుం బోండు అందు నానాసానువులఁ బరిశీలింపుఁడు వివిధభాగముల వెదకుఁడు శిల్పిజనులు చెప్పినచొప్పునఁ బరి శుద్ధస్థలంబున శిలలను గ్రహింపుఁడు శ్రద్ధాభక్తులు వెలయ వానిని బదిలముగా శకటములపైఁ గాని, వాహనములపైఁ గాని యునిచికొని తెండు ఈదివ్యప్రాసాదమున నాశిలావర్య ములఁ బ్రతిష్ఠింపవలయును అని పలికి మఱియు వారు విను చుండ దూతలంజీరి యిట్లు శాసించెను దూతలారా! వేవేగ నలుదెసలకుం బోండు అందందుఁగలరాజుల నాయాజ్ఞానుసార మాహ్వానింపుఁడు ఇంద్రద్యుమ్నాజ్ఞను శిరసావహించి సబల వాహనులై పురుషోత్తమక్షేత్రమునకు రావలయు రాజు తత్క్షే త్రమున దివ్యప్రాసాదము భగవంతుని స్థాపించుటకు నిర్మించు చున్నాఁడు మీతో మాటలాడఁ దలఁచియున్నాఁడు అని తెలిపి వేవెగ రండు పొండు అనియాజ్ఞాపింప వారతివేగంబ యరిగి రాజాజ్ఞఁ దెలిపిరి

ఇంద్రద్యుమ్నాజ్ఞ వినఁగానే తూర్పు, దక్షిణము, పడ మర, ఉత్తరము నను దిక్కులనుండు రాజులు * ద్వీపవాసులు,

---

* ప్రత్యంతవాసినో యేవా యేచ సన్నిధివాసినః, పార్వతీయాశ్చ

సమీపదేశవాసు లగుభూపతులు, ఆక్షేత్రమున కిరుప్రక్కల నుండు మహీపతులు, పర్వతదేశపాలకులు సబలవాహనముగ నరుదెంచిరి వారివెంటఁ దత్పురోహితులు తత్పండితులు వేడుక నేతెంచిరి ఇట్లు రాజులందఱు నేల యీనినట్లు వచ్చి నిండియుండ శిలాసంగ్రహణమునకైఁ బోవనున్న మహిజానులు చూచుచుండ ఇంద్రద్యుమ్నుఁడు యథోచితసత్కారముల వారిని సమ్మోదమనస్కులనుగాఁ జేసి గంభీరకంఠనాదం బొప్పు చుండ నిట్లు పలికెను

మహీపతులారా! సత్కార్యనిరతమతులారా! నేనొక్క చిన్నమాటచెప్పెద సావధానముగ వినుండు ఈక్షేత్రము పరమపావనము. భుక్తిముక్తిప్రదము. కావున నీమహాక్షేత్రం బున నశ్వమేధ మహాక్రతువు చేయంబూనినాఁడ ముందు దివ్యప్రాసాదము నిర్మించి ప్రతిమాప్రతిష్ఠనొనరించి యవ్వల నశ్వమేధమొనరింప నిచ్ఛ పొడమెడు మీరందఱు మిగుల దయాంతరంగముల సాయమొనరింప నడుముగట్టెదరేని నా కాంక్ష యీడేరు మీమీయాశయముల నెఱింగింపుఁడు అనుటయు నాభూజాను లామహీజానితో నిట్లనిరి రాజ చంద్రమా! నీకాంక్ష సకలవిధములఁ బొగడ్త కెక్కఁ జాలి నది. దీనికే మోపినంత సాయ మొనరింతుము శక్తివంచనలేక

యేకేచి త్తథా ద్వీపనివాసినః. అని మూ ౪౫ అ ౧౬ శ్లో. సముద్రప్రాతములనుండు ద్వీపవాసులని యర్థమేగాని ద్వీపాంతరరాజులని యర్థము గాదని యెఱుంగనగు

తోడ్పడుదుము వేవేగ యీ మహాకార్యముల నన్నింటి నొన రింపుఁడు ఈపావనక్షేత్ర ప్రతిష్ఠవలన ననేకజనులు యాత్రార్థ మరుదెంచి పరమేశ్వరు దర్శించి సంక్షాళితపాపపంకులై నిర్మల స్వాంతులై గృహంబుల కేగఁగలరు వారు సుసంగతికిం బోఁ జాలుదురు మీయశంబు నలుదిక్కుల నల్లుకొను ఈప్రాంత ముల నున్నమే మెల్ల ననవరత మీక్షేత్రవాసియగు పరమా త్మునం జూచుచు ధన్యుల మగుదుము అని తమతమ సంతోషము లను దెలిపి సువర్ణరాసుల వర్షించిరి కంబలాజినాదిపదార్థముల నొసంగిరి రాంకవాస్తరణాదుల నిచ్చిరి వజ్రవైడూర్య మాణిక్య పద్మరాగేంద్ర నీలాదిరత్నముల రాసులుగఁ బోసిరి గజతురగరథపదాతులఁ దదధీనులఁ జేసిరి శాలివ్రీహియవ మాషముద్గతిలచణక గోధూమమసూరాదిపదార్థములఁ గొండ లంత పొడవుగాఁ బోసి పరిగ్రహింపుమా యని వేడిరి సకల సంభారముల నమర్చి తమ కార్యముల నిర్వహించి రాజులు కృతకృత్యులైరి

అంతట నింద్రద్యుమ్నమహారాజు సర్వభారములం గాంచి యింతింతనరాని సంతసమంది రాజుల బహూకరించి ఋత్విక్కుల నియమింపంబంచి వేదవేదాంగపారగులగు భూ సురులు ఋత్విజులౌటకు సంసిద్ధులు కాఁగా కులక్రమాగతుఁ డగు పురోహితునిం బొడఁగాంచి మహాత్మా! ఋత్విజులు తోడఁ రాఁగా యజ్ఞార్హప్రదేశమును నిర్ణయింపుము సర్వసంభార ములు సమకూడె వేవేగ నిర్ణయింపు మని సవినయముగాఁ బలికెను పురోహితుండు రాజాజ్ఞ నిర్వహింప ససహాయుఁడై

కదలి యాచెంతనున్న పల్లియల వెదకి పరిశుద్ధభూతలంబై సరస్తటాకసంభృతం బగు ధీవరగ్రామంబు యజ్ఞార్హమగుట నెఱింగి చక్కఁగాఁ బరిశీలించి యజ్ఞమండపాదుల నిర్మింపఁ దగువారి నియోగించి యావార్త రాజున కెఱింగించెను

అంత సర్వవిధముల నా యజ్ఞశాల కై సేయఁబడియె బ్రహ్మక్షత్రియ వైశ్యశూద్రజాతుల కనువగు రీతి వసతులు నిర్మింపఁబడియెను సభామండపములు సిద్ధము చేయఁబడియె మహారాజులకుఁ బ్రత్యేకముగ గృహము లమర్పఁబడియె భోజనశాలలు, గానశాలలు, నృత్యశాలలు పలువిధములఁ గట్టఁబడియెను కన్నులపండువుగ శిల్పులాయజ్ఞమండపాదుల నిర్మించి రాజప్రసాద పాత్రులైరి

అంత రాజులరు దెంచి యింద్రద్యుమ్నున కుత్సాహంబు పుట్టించుచుఁ దమతమ విడుదులం దిగిరి శిల్పికృతగృహనిర్మితి కెంతయుఁ గొనియాడిరి రాజేంద్రుండును శిల్పివర్యులఁ బెక్కురీతుల సన్మానించెను అవ్వల యజ్ఞకర్మమారంభింపఁబడియె * యజ్ఞము సాగుచుండఁగా నానాదేశముల నుండి హేతువాదులై వాచోయుక్తి పటువులై యలరు పండితు లరుదెంచి పరస్పర జిగీషల సభాముఖమునఁ బెక్కు

---

* హేతువాదములు సభలో వాదింపఁబడుట, అందుఁ బండితులు పరస్పరజయేచ్ఛల వాదించుచుండుట, అదియే పరమపురుషార్థమని తలంచుట యనుసీయనాచారము పూర్వకాలమునుండి వచ్చుచున్నదే యని స్పష్టమగును వేదాంతశాస్త్రవాదమునందుఁగూడఁ గ్రోధావేశపరవశులై వాదింతురు ఆహా! ఏమి తచ్ఛాస్త్రపరనఫలము? వర్ణనాతీతముగదా !

రీతుల వాదించుచుండిరి శ్రోతలు తలలాడించుచు వినుచుండిరి

అంతట యజ్ఞక్రియ సాగించుచు ఋత్విజులు సర్వ కార్యమం దప్రమత్తులై యుండిరి తత్కృత్యములం గాంచుచు ద్రష్టలు పరమానందమునఁ దేలుచుండిరి రాజులు హయ మేధము నిర్విఘ్నముగా సాగించు కుతూహలమున నోపికమై సాయపడుచుండిరి హయవర్యము రాజకుమార వీరరక్షితమై యథోచితదేశములఁ దిరిగి తిరిగి వచ్చెను ఆదట విధివంతముగ ఇంద్రద్యుమ్న మహారాజు హయమేధమును సాంగముగ నొనరించెను యథావిధి సభాస్తారులఁ బూజించెను ఋత్విక్ప్రధానముగ సభాపూజ సాగెను రాజుల సన్మానించెను అందఱును దత్సమ్మానములఁ బరమానంద భరితులై తమ తమ వసతుల కరిగిరి' అని యిట్లు పలికి మరల బ్రహ్మ మునుల కిట్లనియె

ఇంద్రద్యుమ్నుఁ డహర్నిశములు భగవంతుని ధ్యానించుచు వినుతించుట

* మునివర్యులారా! ఇట్లు వేదోక్తవిధానమున అశ్వమేధము పూర్తినొందించి మహారాజు సంసారసాగర భీతినుండి తన్ను మరలించుకొనువాఁడై స్వాంతఃకరణపరిశుద్ధ్యర్థ మేకాంతస్థలమునఁ గూరుచుండి శ్రీమహావిష్ణులోకవర్యమును బొందఁగోరి జగదానందదాయకుం డగు శ్రీభగవంతుని వాసు

* ఇది బ్రహ్మపురాణము ౪౬ అధ్యాయమునుండి గ్రహింపఁబడినది.

దేవు నిట్లు స్తుతించెను * ఓ జగదాధారా! విశ్వేశ్వరా! నీవు సర్వకామ ప్రపూరకుఁడవు లక్ష్మీకాంతుఁడవు కరుణాసింధు

* ఇంద్రద్యుమ్నకృత వాసుదేవస్తుతిః

జగదాధార విశ్వేశ సర్వకామప్రపూరక, లక్ష్మీకాంత కృపాసింధో భక్తవత్సల సత్ప్రియ ౧ త్రాహివిష్ణో మహారాజ మగ్నం మాం భవసాగరే, ప్రళయానలసంకాశ నమస్తే దితిజాంతక ౨. నరసింహ మహావీర్య త్రాహి మాం దీప్తలోచన, యథా రసాతలా దుర్వీ త్వయా దంష్ట్రో ధృతాపురా ౩. తథా మహా వరాహత్వం త్రాహిమాం దుఃఖసాగరాత్, తవైతా మూర్తయః కృష్ణ వరదాః సంస్తుతామయా ౪ త్వం చే మే బలదేవాద్యాః పృథగ్రూపేణ సంస్థితాః, అంగాని తవ దేవేశ గరుత్మాద్యా స్తథా ప్రభో ౫ దిక్పాలా స్సాయుధాశ్చైవ కేశవాద్యా స్తథాచ్యుత, యేచాన్యే తవ దేవేశ భేదాః ప్రోక్తా మనీషిభిః ౬. తేపిసర్వే జగన్నాథ ప్రసన్నాయతలోచన, మయార్చితా స్తుతా స్సర్వే తథా యూయం నమస్కృతాః. ౭ ప్రయచ్ఛధ్వం వరం మహ్యం ధర్మకామార్థ మోక్షదాః, భేదా స్తే కీర్తితా యేతు హరసంకర్షణాదయః ౮. తవపూజార్థ సంభూతా స్తేచ త్వయి సమాశ్రితాః, న భేద స్తవ దేవేశ విద్యతే పరమార్థతః ౯ వివిధం తవ యజ్ఞార్థం రూపం తదుపచారతః, అద్వైతం త్వాం కథం ద్వైతం వక్తుంశక్నోతిమానవః ౧౦. ఏక స్త్వం హి హరే వ్యాపీ చిత్స్వభావో నిరంజనః, పరమం తవ యద్రూపం భావాభావవివర్జితమ్ ౧౧. నిర్లేపం విమలం సూక్ష్మం కూటస్థ మచలం ధ్రువమ్, సర్వపాప వినిర్ముక్తం సత్తామాత్ర మవస్థితమ్ ౧౨ తద్దేవాశ్చ నజానంతి కథంజానా మ్యహం ప్రభో, అపరం తవ యద్రూపం పీతవస్త్రం చతుర్భుజమ్ ౧౩. శంఖచక్రగదాపాణి ముకుటాంగద ధారిణమ్, శ్రీవత్సోరస్క సంయుక్తం వనమాలావిభూషితమ్. ౧౪ తదర్చయంతి విబుధా యే చాన్యే తవసంశ్రయాః, దేవ దేవ సురశ్రేష్ఠ భక్తా నామ భయప్రద ౧౫.

వవు భక్తవత్సలుఁడవు సజ్జనప్రియుఁడవు స్వామి! శ్రీమహా
విష్ణూ! నన్ను సంసార సముద్రమునుండి ఉద్ధరింపుము ప్రళయ

త్రాహిమాం పద్మపత్రాక్ష మగ్నం విషయసాగరే, నాన్యం పశ్యామి లోకేశ
యస్యాహం శరణం వ్రజే ౧౬ త్వామృతే కమలాకాంత ప్రసీద మధుసూ
దన, జరావ్యాధిశతైర్యుక్తో నానాదుఃఖైర్నిపీడితః. ౧౭ హర్షశోకాన్వి
తో మూఢః కర్మపాశైస్సుయంత్రితః, పతితోఽహం మహారౌద్రే ఘోరే
సంసారసాగరే ౧౮ విషమోదక దుష్పారే రాగద్వేషఝషాకులే, ఇంద్రి
యావర్తగంభీరే తృష్ణాశోకోర్మిసంకులే ౧౯. నిరాశ్రయే నిరాలంబే నిస్సా
రేఽత్యంతచంచలే, మాయయా మోహితస్తత్ర భ్రమామి సుచిరం ప్రభో.
౨౦ నానాజాతి సహస్రేషు జాయమానః పునఃపునః, మయా జన్మాన్యనే
కాని సహస్రాణ్యయుతానిచ ౨౧ వివిధాన్యనుభూతాని సంసారేఽస్మిన్
జనార్దన, వేదాస్సాంగా మయాధీతాః శాస్త్రాణి వివిధానిచ ౨౨ ఇతిహాస
పురాణాని తథా శిల్పాన్యనేకశః, అసంతోషాశ్చ సంతోషా సంచయాపచ
యావ్యయాః ౨3 మయా ప్రాప్తా జగన్నాథ జయవృద్ధ్యుదయేతరాః,
భార్యారి మిత్ర బంధూనాం వియోగా స్సంగమా స్తథా ౨౪. పితరో వివి
ధా దృష్టా మాతరశ్చ తథామయా, దుఃఖానిచాను భూతాని యానిసౌఖ్యా
న్యనేకశః ౨౫ ప్రాప్తాశ్చ బాంధవాః పుత్రా భ్రాతరో జ్ఞాతయ స్తథా,
మయోషితం తథా స్త్రీణాం కోష్ఠే విణ్మూత్రవిప్లవే ౨౬ గర్భవాసే మహా
దుఃఖ మనుభూతం తథా ప్రభో, దుఃఖాని యాన్యనేకాని బాల్య యౌవన
గోచరే ౨౭. వార్ధకేచ హృషీకేశ తాని ప్రాప్తాని వై మయా, మరణే
యాని దుఃఖాని యమమార్గే యమాలయే. ౨౮. మయా తాన్యనుభూతాని
నరకే యాతనాకులే, క్రిమికీటద్రుమాణాంచ హస్త్యశ్వమృగపక్షిణాం ౨౯
మహిషోష్ట్రగవాంచైవ తథాఽన్యేషాం వనౌకసాం, ద్విజాతీనాం చ సర్వే
షాం శూద్రాణాం చైవయోనిషు 3౦. ధనినాం క్షత్రియాణాంచ దరిద్రా

కాలాగ్ని తుల్యుఁడవు రాక్షసాంతకుఁడవు కావున నీకు నమస్కరింతును. దీప్తలోచనా! నరసింహా! మహావీర్యా! నన్నుఁ

ణాం తపస్వినాం, నృపాణాం నృపభృత్యానాం తథాఽన్యేషాం చ దేహినామ్. ౩౧ గృహేషు తేషా ముత్పన్నో దేవ చాహంపునఃపునః, గతోఽస్మి దాసతాం నాథ శ్రీమతాం బహుశోనృణాం. ౩౨ దరిద్రత్వంచేశ్వరత్వ స్వామిత్వంచ తథాగతః, హతామయా హతశ్చాన్యైర్ఘాతితో ఘాతితా స్తథా. దత్తంమయాన్యైరన్యేభ్యోమయాదత్తమనేకశః, పితృమాతృ సుహృద్భ్రాతృకళత్రాణాంకృతేనచ ౩౪ ధనినాంశ్రోత్రియాణాంచ దరిద్రాణాంతపస్వినాం ఉక్తందైన్యంబహువిధంత్యక్త్వాలజ్జాంజనార్దన ౩౫. దేవతిర్యఙ్మనుష్యేషుస్థావరేషుచ రేషుచ, నపశ్యామితుతత్స్థానం యత్రాహం నగతఃప్రభో. కదా మేనరకేవాసః కదాస్వర్గేజగత్పతే, కదామనుష్యలోకేషుకదాతీర్థజలేషు చ. జలయంత్రేయథాచక్రే ఘటీరజ్జునిబంధినీ, యానిచోర్ధ్వమధశ్చైవ కదామధ్యేచతిష్ఠతి ౩౬ తథాచాహంసురశ్రేష్ఠకర్మరజ్జుసమాశ్రితః, అధశ్చోర్ధ్వం తథామధ్యేభ్రమామికర్మయోగతః. ౩౭. ఏవంసంసారచక్రేఽస్మిన్ భైరవేరోమహర్షణే. భ్రమామిసుచిరంకాలంనాంతంపశ్యామికర్హిచిత్ ౪౦ నజానేకింకరోమ్యద్యహరేవ్యాకులితేంద్రియః, శోకతృష్ణాభిభూతశ్చ కాందిశీకో విచేతనః ౪౧ ఇదానీంత్వా మహం దేవవిహ్వలశ్శరణంగతః, త్రాహిమాందుఃఖితం కృష్ణమగ్నం సంసారసాగరే ౪౨. కృపాంకురుజగన్నాథ భక్తంమాంయదిమన్యసే, త్వదృతేనాస్తి మేబంధుర్యోఽసౌచింతాంకరిష్యతి ౪౩ దేవత్వాం నాగమాసాద్యనభయం మేఽస్తికుత్రచిత్, జీవితేమరణేచైవయోగక్షేమేఽథవా ప్రభో ౪౪. యేతుత్వాంవిధివద్దేవనార్చయంతినరాధమాః, సుగతిస్తుకథం తేషాంభవేత్సంసారబంధనాత్. ౪౫. కింతేషాం కులశీలేన విద్యయాజీవితేనవా, యేషాంనజాయతే భక్తిర్జగద్ధాతరికేశవే. ౪౬ ప్రకృతించాసురీం ప్రాప్యయేత్వాం నిందంతి మోహితాః, పతంతినరకేతు జాయమానాః

గాపాడుము మహాత్మా! రసాతలమునుండి భూమి వరాహ రూపధారి వగు నీచేత దంష్ట్రాగ్రధారితయై యెట్లుద్ధరింపఁ బడెనో యట్లే నన్నీ దుఃఖసాగరమునుండి యుద్ధరింపుము వరములొసంగు నీ దేవతామూర్తులన్నియు నోకృష్ణా! నీమూర్తులే నీవే యీ బలదేవాది నామముల వేఱుమూర్తులుగా వెలసితివి నీయవయవములే సాయుధులగు దిక్పాలకులు కేశవాదిరూపములుగాఁ బరిగణింపఁబడు ఓజగన్నాయకా! పెద్దలచే నేయే భేదములు నీకుఁ గల్పింపఁబడినవో అవి యన్నియుఁ బ్రసన్నాయతలోచనుఁడ వగు నిన్నుఁ బూజించుటచే, స్తుతించుటచే బూజితములే సంస్తుతములే ధర్మార్థకామమోక్షముల నొసంగు నోస్వామీ! నాకు వరమొసం

పునఃపునః ౪౭. నతేషాం నిష్కృతి స్తస్మాద్విద్యతే నరకార్ణవాత్, యేదూషయంతి దుర్వృత్తాస్త్వాం దేవపురుషాధమాః ౪౮. యత్ర యత్ర భవేజ్జన్మ మకర్మనిబంధనాత్, తత్ర తత్ర వారే భక్తిస్త్వయిచాస్తు దృఢాసదా ౪౯. ఆరాధ్యత్వాం సురాద్యైత్యా నరాశ్చాన్యేపి సంయతాః, అవాపుః పరమాం సిద్ధిం కస్త్వాం దేవం నపూజయేత్ ౫౦. నశక్నువంతి బ్రహ్మాద్యా స్తోతుం త్వాం త్రిదశాహరే, కథం మానుష బుధ్యాహంస్తామిత్వాం ప్రకృతేఃపరం. తథాచాజ్ఞాన భావేన సంస్తుతోఽసిమయాప్రభో, తత్క్షమస్వాపరాధం మేయది చాస్తికృపామయి. కృతాపరాధేఽపిహరేక్షమాం కుర్వంతి సాధవః, తస్మాత్ప్రసీదదేవేశ భక్తస్నేహం సమాశ్రితః. ౫౩. స్తుతోఽసియన్మయాదేవ భక్తిభావేనచేతసా, సత్యం భవతు తత్సర్వం వాసుదేవ నమోస్తుతే ౫౪. బ్రహ్మపురాణే ౪౬ అ. ఈశ్లోకసంఖ్య పురాణముననున్నట్లుండదు. స్తుతిగతశ్లోక సంఖ్యయేయని యెఱుంగునది

గుదను ఓవాసుదేవా! హరసంకర్షణాదిమూర్తులు నీభేదముగా నేవేవి కీర్తింపఁబడుచుండునో అవియన్నియు నీపూజార్థ మేర్పఱుపఁబడునవియు నీయందుండునవియు నని తలంచెదను దేవేశా! పరమార్థదృష్టి నాలోచించిన నీయొక్క భేదమే కానరాదు బహువిధముగా సర్వరూపములు కల్పింపఁబడినవి రెండవపదార్థమే లేని నిన్ను ద్వైతముగాఁ జెప్పుటకు మానవుఁ డెట్లు సమర్థుఁడగును ఓహరీ! నీవొక్కఁడవె సర్వవ్యాపివి చిత్స్వభావుఁడవు నిరంజనుఁడవు ఏనీయుత్కృష్టరూపము భావాభావ వివర్జితమో అది నిర్లేపము నిర్మలము సూక్ష్మము కూటస్థము అచలము నగును ఇది ధ్రువము సర్వపాపవినిర్ముక్తమగు నేనీరూపముగలదో అది సత్తామాత్రవ్యవస్థితము. దానిని దేవాదులే యెఱుంగఁజాలరన నిఁక నేనెట్లు తెలిసికొనఁగలను? నీయొక్క వేఱు రూపము పీతవస్త్రాలంకృతమై, చతుర్భుజమై, శంఖచక్రగదాభూషితమై, మకుటాంగదశోభితమై, శ్రీవత్సోరస్కమై, వనమాలావిభూషితమై యలరారునో దానిని దేతలు నీభక్తులు పూజింతురు ఓ దేవదేవా! భక్తాభయప్రదాయకా! పద్మ:త్రవిశాలాక్షా! నన్ను విషయసాగరమునుండి యుద్ధరింపుము నే నితరదేవతలనమ్మలేదు నీశరణు సొచ్చితిని నిన్ను నమ్మితిని. కాన నోమధుసూదనా! నాకుం బ్రసన్నుండవగుము స్వామీ! జరావ్యాధిశతములతోఁ గూడి, నానా దుఃఖసంపీడితుఁడ నగుచు, హర్షశోకాన్వితుఁడనై, మూఢుఁడనై, కర్మపాశసంబద్ధుఁడనై ఈసంసారసాగరంబునఁ బడుచు

న్నాఁడను ఇది మహాఘోరరూప మైనది విషయజలపూర్ణ మైనది రాగద్వేష మత్స్యసంఘాత సమన్వితము ఇంద్రియావర్తగంభీరము తృష్ణాశోకోర్మిసంకులము నిరాశ్రయము నిరాలంబము నిస్సారము అత్యంతచంచలము అట్టి యీ సంసారసముద్రమునందు మాయామోహితుఁడనై చాల కాలమునుండి తిరుగుచున్నాఁడ అటు ఇటు పొరలాడుచున్నాఁడను నానావిధజాతిసహస్రములందు మరలమరల జన్మించుచున్నాను నాచేత ననేకజన్మసహస్రాయుతములు అనుభవింపఁబడినవి జనార్దనా! ఈ సంసారమందే పడి యింత దనుక నున్నాఁడను. స్వామీ! వేదములు సాంగములుగాఁ బఠించితిని వివిధశాస్త్రములు చదివితిని. ఇతిహాసపురాణములు, అనేకశిల్పములు పఠించితిని అసంతోషములు, సంతోషములు, సంచయాపచయములు, వ్యయములు, జన్మ వృద్ధిక్షయములు నగుజన్మము లనేకము లెత్తితిని భార్యారిమిత్రబంధువు, సంయోగవియోగములు, తండ్రులు, తల్లులు, ఎన్నియోవిధములఁ జూచితిని సకలదుఃఖముల, వివిధవిధసంతోషము లనుభవించితిని బాంధవులు, పుత్రులు, సోదరులు, జ్ఞాతులు నాకెందఱో యుండిరి విణ్మూత్రవిప్లవస్త్రీకాష్ఠమునందుఁ జిరకాలము గడపితిని గర్భవాసదుఃఖముల నెన్నింటినో యనుభవించితిని బాల్యయౌవన వార్ధకరూపదుఃఖముల ననేకముల ననుభవించితిని నాచే మరణదుఃఖములు, యమమార్గదుఃఖములు, యమాలయ దుఃఖములు, నరకదుఃఖములు బహువిధముల ననుభవింపఁబడి

నవి క్రిమికీటద్రుమములయు,హస్త్యశ్వమృగపక్షులయు, మహి
షోష్ట్రగోవులయు, మఱి యింకనుగల యనేక వన్యమృగము
లయు, ద్విజశూద్రులయు యోనులయందుఁ బుట్టువుం గాంచి
తిని ధనసంపన్నులగు క్షత్రియజాతులయందును, దరిద్రులగు
తాపసజాతియందును, నృపులయు నృపసేవకులయు వంశము
లందును, మఱియు ననేక జాతులయందుఁ బుట్టితిని. లోకే
శ్వరా! శ్రీమంతులకడ దాసుఁడనై పెక్కుమాఱు లుంటిని
రాజభృత్యులకడ, నింక నెందఱ యిండ్లచెంతనో సేవకుఁడనుగా
నుంటిని వారియిండ్లలో నెన్నిసారులో పుట్టితిని మహాను
భావా! పరమేశ్వరా! దరిద్రుఁడ నైతిని స్వామినైతిని
ప్రభువునైతిని ఎందఱినో వధించితిని ఎందఱచేతనో వధింపఁ
బడితిని ఎందఱినో దండించితి ఎందఱిచేతనో దండింపఁబడితి
అనేక యాచకుల కర్థమిచ్చితి ఎందఱిచేతనో ద్రవ్యముం
గొంటిని ఈ పరిగ్రహించుట పితృమాతృసుహృద్భ్రాతృ
కళత్రముల కొఱకేకాని నాకొఱకుఁ గాదు ధనవంతులగు
శ్రోత్రియుల చెంతను, దరిద్రులగు తపస్వులసన్నిధిని సిగ్గు
వదలి నా దైన్యము ననేక పర్యాయములు నివేదించితిని.
దేవాదిదేవా! దేవతిర్యఙ్మనుష్య చరస్థావరభూతకోటియందు
నాపుట్టని తావు లేదు పరమపురుషా! కర్మరజ్జుసంబద్ధుఁడనై
మనుష్య లోకములందు, తీర్థ జలములయందు, నరకమందు,
స్వర్గమందు, జలయంత్రములందు, ఘటీరజ్జువులందు నూర్ధ్వాధో
భాగములయందుఁ, ద్రిప్పఁబడుచున్నాఁడను మహాభయం
కరమై, గగుర్పాటును బుట్టించు నీ సంసార చక్రమందు చాల

కాలమునుండి తిరుగుచున్నాఁడను కాని దీని కంతము కానఁ జాలకున్నాఁడను శ్రీహరీ! ఇంకేమి చేయవలయునో తోఁప కున్నయది వ్యాకులితేంద్రియుఁడ నైతిని శోకతృష్ణాభి భూతుఁడనై కాందిశీకుఁడనై విమతిని గూడ నైతిని ఇపుడు దీనుఁడనై నిన్ను వేఁడుచున్నాఁడను నీ శరణు చొచ్చితిని దుఃఖితుఁడనై శరణు చొచ్చిన నన్నుఁ గాపాడుము. సంసార సాగరనిమగ్ను నన్నుద్ధరింపుము ఓ జగన్నాథా! కరుణ యుంచుము నన్ను భక్తునిగా గ్రహింప నీకిచ్ఛ గలదేని రక్షింపుము నీకంటె బంధు వొకఁడు లేఁడు. దేవా! నీవే నాథుఁడ వని శరణు వేఁడితి నాకెందు నీఁక భయము లేదని నమ్మితిని జీవితమున, మరణమున, యోగక్షేమములందు నన్నింటను నీవే గతివి. ఏమనుష్యాధములు విధివిహితముగా నిన్నుఁ బూజింపరో వారికి సద్గతి యెట్లు కల్గును? సంసార బంధము లెట్లు తొలఁగును? ఏమనుష్యులకు జగన్నిర్మాతవగు నీయందు భక్తి కుదురదో వారు సత్కులశీలవిద్యావంతులైన నేమి లాభము? ఏజను లాసురియగు ప్రకృతినాశ్రయించి మోహితులై నిన్ను నిందింతురో వారు నరకకూపమునం బడి మరలఁ బుట్టుచుఁ జచ్చుచు నుందురు ఏపురుషాధములు దుర్వృత్తులై దేవాది దేవుఁడవగు నిన్ను దూషింతురో వారికి నరకార్ణవము నుండి విముక్తి లేదు భగవంతా! నాపూర్వకర్మానుసారముగ నెందెందు జన్మములు గలుగునో అందందు నీభక్తి దృఢముగ నలవడునట్లు ప్రసాదింపుము పరమాత్మవగు నిన్నారాధించి

సురదైత్యమనుష్యాదులు సకలసిద్ధులనొందుదురో అట్టి నిన్నే వాఁడు పూజింపకుండును? శ్రీహరి! బ్రహ్మాదులు నిన్ను స్తుతింపఁజాలరనఁగా ప్రకృత్యతీతుఁడ వగునట్టి నిన్ను మనుష్య బుద్ధిచే నేనెట్లు స్తుతింపనేర్తును? అజ్ఞానభావమున నిన్ను నే నుతించుచున్నవాఁడను నాయీయపరాధమును క్షమింపుము. నాయందుఁ గృపయున్న నీవర మనుగ్రహింపుము లక్ష్మీ నాయకా! అపరాధ మొనరించినవారియందును సాధువులు కృపయునుతురు కావున దయాసముద్రుఁడవగు నీవు భక్త స్నేహము నవలంబించి ప్రసన్నుఁడవగుము భక్తి భావ పూరితమగు బుద్ధిచే నా చేసిన యీస్తోత్రము సత్యస్తుతియై సత్ఫలముల నొసంగుఁగాక ఓవాసుదేవా! నీకు నమస్కార ములు

ఓమహర్షులారా! ఈరీతిగా నింద్రద్యుమ్న మహారాజు సన్నుతింప గరుడధ్వజుఁడు ప్రసన్నుఁడై తద్వాంఛితముల నొసంగెను ఏమనుజుఁడు జగన్నాథునిఁ బూజించి యీస్తోత్ర మును బఠించునో ఆతఁ డీస్తోత్రమహిమమున ముక్తినొందును ఇది ధ్రువము త్రికాలములందును బరిశుద్ధుఁడై యీస్తోత్రము నెవఁడు పఠించునో ధర్మార్థకామమోక్షముల నాతఁడు పొం దును ఎవఁడీస్తుతిని బఠించునో వినునో వినిపించునో పాపవినిర్ము క్తుఁడై విష్ణులోకము నొందును ఇది ధన్యము పాపహరము భుక్తిముక్తిఫలప్రదము పరమరహస్యము కావున దీనినెవరికిం జెప్పరాదు ఈదివ్యస్తోత్రమును నాస్తికునకు, మూర్ఖునకుఁ,గృత ఘ్ననకు, గర్వికి, దుష్టమతికి, ధూర్తునకు నుపదేశింపరాదు

ఇంద్రద్యుమ్నుఁడు భగవంతునిధ్యానించుచు వినుతించి.

భక్తియుక్తుఁడై గుణశీలాన్వితునకు, విష్ణుభక్తునకు, శాంతాత్ము నకు, శ్రద్ధానుష్ఠానశాలికి దీనిని దప్పక యుపదేశింపవలయును ఈపురుషోత్తమనుతి సకలపాపముల నశింపఁజేసి సులభప్రయత్నమున మోక్షసిద్ధినిగల్పించి,ఇహసుఖములఁ గోరినట్లు కల్పించి భక్తునిం గాపాడును కాన మునులారా! మీకుఁ దెల్పితిని ఏమానవు లీస్తోత్రమునఁ బురాణపురుషుని, మురారిని నిర్మలాంతరంగులై నిత్యము నుతింతురో వారు ముక్తిభాక్కులు విష్ణుప్రసాదార్హులు సంసార దుఃఖచ్ఛేదకుఁడు పరమపురుషుఁ డొక్కఁడే. తదన్యము లేదు * ఆపురుషోత్తముఁడే సృష్టికర్త ఆతఁడేపాలకుఁడు ఆతఁడే లయకర్త అఖిలదేవతాసారభూతుఁ డామహావిష్ణువే ఏమనుజులకుఁ బరమ పురుషుఁడగు శ్రీమన్నారాయణునందు భక్తికుదురదో వారికి విద్య, సద్గుణములు, యజ్ఞదానతపస్సులు లోనగువానిచే నేమి లాభము? పురుషోత్తముఁడగు వాసుదేవునియం దెవనికి భక్తికుదురునో, ధన్యుఁడు, శుచి, విద్వాంసుఁడు, యజ్ఞకర్త, తపస్వి, గుణవంతుఁడు, జ్ఞాని, దాత, సత్యనిరతుఁడు లోనగు వాక్యముల నుతింపఁ దగువాఁ డాతఁడే అని మునులకుం దెల్పి పరమేష్ఠి పరమపురుషధ్యాననిమీలితలోచనుండై యుండెను

పుణ్యపురుషులారా! ఈ గాథలు వ్రాయుట యేల యనిన వివిధక్షేత్రముల నందు నొకానొక పవిత్రతమస్థల

---

* స్రష్టా సపాతా సతు నాశకర్తా విష్ణు స్సమస్తాఖిలసారభూతః. ౪౬ అ. ౬౫-వశ్లో త్రిమూర్తులలో భేదములుగలవనువారికు వాదప్రతిమున కీవాక్యము తీప్రకరార మనవచ్చుఁగదా.

మున భగవంతుఁడు తన తేజస్సు నునిచి కేవల పామరులగు మానవులను, ఇంమక పాపము మిగిలియుండు జంతువులను దర్శనస్పర్శనములచేఁ బుణ్యాత్ములనుగా నొనరించుట కూహించును లేనిచో జంతువులకు శాశ్వతజంతుజన్మమే లభించు నని చెప్పవలసియుండును సర్వవ్యాపి యగు భగవంతునకు నొకక్షేత్రమునఁ బక్షపాత మేల యని ప్రశ్నింపరాదు. పదార్థములం బరిశీలింపుఁడు మనుష్యులను బరికింపుఁడు జంతుజాలములంగాంచుఁడు తుదకుఁ బాషాణములం గనుంగొనుఁడు ఒక్కరీతిగా భగవత్కళ యున్నదియా? తేజోవంతములగు పాషాణములే రత్నము లనంబడును. ఆకళయందు విశేషించి లేనిచో దాని నేమందుము? అదియొక స్వల్పవస్తువే కదా సర్వసముఁడు కదా భగవంతుఁడు. పక్షపాత మేలయనుట పాడిగాదు కర్మసిద్ధాంత మిదియే సూర్యునియందున్న తేజస్సు తక్కుంగల గ్రహములయందుఁ గలదా? ఆలోచింపుఁడు ఎంత పుణ్యము చేసినఁ దదనుగుణముగా భగవత్కళయందు విలసిల్లు. భగవత్కళ యధికముగాఁగల పదార్థ మమూల్యమగు దానినే యంద అభిలషింతురు పూజింతురు. ప్రేమింతురు శిరస్సున ధరింతురు. ఇందులకుం బ్రధానకారణ మా పరమాత్మ తేజ స్సందు వ్యాపించియుండుటయే కాని యితర కారణములు గావు కాఁబట్టి శ్రీపరమేశ్వరుఁడు సర్వవ్యాపియై యుండియు నొక్కొక్క తావునఁ దన తేజము నధికముగ వ్యాపింపఁ జేయును దాన నది పరమపవిత్రమై విఖ్యాత

మగును కాఁబట్టి పురుషోత్తమక్షేత్రము పుణ్యక్షేత్రముల కలంకార ప్రాయమైనది అందు వాసుదేవుని ప్రతిమ వెలయును శిలలఁ బూజించుటచే నేమి లాభమని పలుకరాదు.

శ్లో॥ నహ్యమ్మయాని తీర్థాని న దేవా మృచ్ఛిలామయాః,
తే పునం త్యురుకాలేన దర్శనాదేవ సాధవః

మహాభారతము.

అని పెద్దలు నిర్వచనము చేసిరి

లోకమున మనుజు లందఱు ఒక్కరీతిఁ బుణ్యకర్మములు గాని పాపకర్మములు గాని చేసియుండరు వారి చిత్తములు కర్మాధీనములుగా నుండును విగ్రహారాధనము ముక్తిప్రద మని కేవల పరిపక్వముకాని యంతరంగము గలవారు భావింతురు సర్వత్ర భగవత్కళనుజూచు జ్ఞానులకా విగ్రహారాధనము వ్యర్థముగనే తోఁచును ప్రతిపదార్థమునందును భగవంతుని మనమందఱము చూడఁగలమా? ఎవ రట్లు సర్వత్ర పరమేశ్వరుం జూడఁగలరో వారి కొఱకుఁ జెప్పిన ప్రమాణము లందఱకుం బనికిరావు కావునఁ దీర్థయాత్రలు నిష్ఫలము లనరాదు తజ్జన్యజ్ఞానమున నా జీవుఁడు జన్మాంతరమున నుత్కృష్టజ్ఞానము నొందును అప్పుడు మానసవీథియందు సదా పరమాత్మను జూచుచు ముదమందుచుండు ఆతనిస్థితి యందఱకు రాదు కాన నపరిపక్వ జీవుల కది ముఖ్యములు కావు

క॥ తానైతే పరిశుద్ధుఁడు
మేనైతే ముట్టుబోకి • మేనో తానో
పూనుచుఁ జేసెడు తీర్థ
స్నానం బది యెవరికన్న • సంపగిమన్నా.

యని పరమానందయోగి వచించెను ఈవాక్యమందఱకు బనికి వచ్చునా? పరమానందయోగివంటి జీవులకుఁ బనికివచ్చును మృత్కాంచనములు సమముగా భావించుకొనుఅకుఁ జెప్పఁబడిన ప్రమాణములు వానిని వేఱువిధముగా భావించు పామరులకుం బనికివచ్చునా? కొందఱట్టిమాటలు కొన్ని చెప్పి పామరులను భక్తివిహీనులనుగా నొనరించుచున్నారు వారే ద్రోహులు నరకకూపమునఁ బడుదురనుట సిద్ధాంతము ఏ జీవుని కర్మఫలము ననుసరించి వివిధమార్గములు పెద్దలచే నిర్ణయింపఁ బడినవి అవి యన్నియుఁ గలిపి మాటలాడరాదు

శ్లో॥ యోగరతోవాభోగరతోవా సంగరతోవా సంగవిహీనః,
యస్య బ్రహ్మణి రమతే చిత్తం నందతి నందతి నందత్యేవ.

అను శ్రీమచ్ఛంకరభగవత్పాదశిష్యోక్తి యెట్టివారికిఁ జెప్పఁబడినదో యోజింపుఁడు ఇంద్రియలోలురై విచ్చలవిడిగాఁ జరించుచుఁ బైకి భక్తునివలె జ్ఞానివలె యోగివలె మాటలాడు మూర్ఖు లీశ్లోకమును జెప్పుచు మామనస్సు భగవంతుని యందు లీనమైనది మేమే యకార్య మొనరించిన నేమి పాప మని చెప్పుచుందురు అట్టివారికొఱకే ప్రమాణము పనికిరాదు సకలతాపవివర్జితులై విరాగులైన మహాత్ముల కీప్రమాణము పనికివచ్చును కాఁబట్టి విగ్రహారాధనము ముఖ్యముగా నీకలికాలమున నుండఁదగినదియే కాని యెన్నిజన్మములకైన నీస్థితియే కావలయునని కోరరాదు. ధ్యానమునకై నిర్మించిన మూర్తికదా ప్రతిమ అది మనోగమ్యమై స్థిరముగుదాఁకఁ బ్రతిమారాధనము ముఖ్యము

"ప్రతిమా స్వల్ప బుద్ధీనామ్" అనియు,
"అంతరర్చనసుప్రీతా బహిరర్చనలోలుపా"

అనియు మహాత్ము లనువదించిన దెందులకు? ఇట్టి ప్రమాణము లెన్నియో చూపవచ్చును కావునఁ దీర్థయాత్రలు ముఖ్యముగాఁ జేయఁదగినవియే ఆ క్షేత్రములయందు శ్రీపరమేశ్వరుఁ డావహించి యుండును నిశ్చలభక్తి నారాధించువారిని ముక్తులను జేయును అట్టులౌట నీపురుషోత్తమ క్షేత్రము క్షేత్రరాజ మనఁదగినది అందా సనాతనుండగు వాసుదేవుఁడు వెలసియుండు

పాఠకులారా! వాసుదేవనామమహిమమును జెప్పుటకై యీకథను జేర్చుకొనవలసి వచ్చెను ఈవాసుదేవనామము శ్రీమహావిష్ణువునకుఁ గృష్ణావతారమున వచ్చినదికాదు అది ప్రాచీననామము ద్వాదశాక్షరమంత్రరాజమున వెలసిన నామవర్యమిదియే శ్రీకృష్ణవాసుదేవనామములు సనాతనములు భక్తవాంఛాపూరణక్షమములు సకలకార్యములనఁగా సృష్టిస్థితిసంహారకృత్యములు చేయువాఁడుగానఁ గృష్ణుఁడనఁబడు సకలలోకము లుదరమునఁగల దేవుఁడగుట వాసుదేవుఁ డనంబడు ఈనామద్వయ మాపరమాత్మమహిమమునే తెల్పుచుండును. ఇవి విష్ణునామరాజములనంబడు వేదప్రతిపాదితములు భక్తకల్పద్రుమములు ఈనామద్వయగాథలే యీ గ్రంథమున వివరింపఁబడును. కావున భక్తులందఱును శ్రద్ధాభక్తుల భగవత్కథలఁ బఠించి, తన్మహిమము నెఱింగి కృతకృత్యులగుట కృత్యము కలికాలమున నింతకు మించిన సులభసాధనము వేఱొకటి కానరాదు ఈకార్యమునకు ద్రవ్య మక్కఱ లేదు

మనుష్యసహాయ మక్కఱలేదు ఉపవాసాదులచే దేహము శోషింపఁజేయ నక్కఱలేదు పరిశుద్ధమనస్సున నేకాంతమునఁ గూరుచుండి భగవన్నామసంకీర్తనము చేయుచుఁ దన్మహిమమును దెలుపు గాథలఁ బఠించుచుండినఁ జాలును అట్లు చేయు పూతాత్ముల శ్రీహరి కరుణాసింధువు శ్రీకృష్ణపరమాత్మ కాపాడును సత్యము సత్యము సత్యము

ఓం శాంతిః శాంతిః శాంతిః

శ్రీ కృష్ణావతారతత్త్వమునఁ బ్రథమప్రకరణము
సంపూర్ణము

స్వస్తి ప్రజాభ్యః పరిపాలయంతాం
న్యాయ్యేన మార్గేణ మహీం మహీశాః

సార్ధమ్ సమృద్ధై రమృతాయమానై
రాధ్మాయమానై ర్మురలీనినాదైః,
మూర్ధాభిషిక్తం మధురాకృతీనాం
బాలం కథానామ విలోకయిష్యే

శ్రీకృష్ణకర్ణామృతము.

ఓం తత్సత్ శ్రీకృష్ణార్పణమస్తు
శ్రీ శ్రీ శ్రీ

చెన్నపురి శ్రీ 'రామ' ప్రెస్సున ముద్రితము.—1938.—1000.